

PRIJEDLOG

Klasa:
Urbroj:

Zagreb, .

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 2013. godinu - mišljenje Vlade

Veza: Pismo Hrvatskoga sabora, klase: 021-12/14-09/41, urbroja: 65-14-03, od 26. lipnja 2014. godine

Na temelju članka 122. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora (Narodne novine, broj 81/2013), Vlada Republike Hrvatske o Godišnjem izvješću Hrvatske narodne banke za 2013. godinu, daje sljedeće

MIŠLJENJE

Vlada Republike Hrvatske nema primjedbi na Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 2013. godinu, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora podnijela Hrvatska narodna banka aktom, urbroja: 670-020/30-05-14/BV, od 30. svibnja 2014. godine.

Za svoje predstavnike, koji će u vezi s iznesenim mišljenjem biti nazočni na sjednicama Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila mr. sc. Borisa Lalovca, ministra financija, Miljenka Fičora, pomoćnika ministra financija i glavnog državnog rizničara, te dr. sc. Maroja Langa, pomoćnika ministra financija.

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović

HRVATSKI SABOR

KLASA: 021-12/14-09/41

URBROJ: 65-14-03

Zagreb, 2. lipnja 2014.

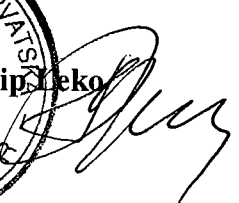
50 — VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Primljeno:	02-06-2014		
Klasifikacijska oznaka:	022-03/14-12/28	Org. jed. 5039	
Uredbeni broj:	65-14-01	Pril.	Vrij.
		Nedn -	

05

VLADI REPUBLIKE HRVATSKE

Na temelju članka 214. stavak 4. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem, radi davanja mišljenja, **Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 2013. godinu**, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora, sukladno odredbi članka 62. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", broj 75/08 i 54/13) dostavila Hrvatska narodna banka, aktom od 30. svibnja 2014. godine.

PREDSJEDNIK
3
Josip Štelo

HNB

GUVERNER

Trg hrvatskih velikana 3, 10002 Zagreb

tel.: 01 45 64 781, 45 64 555 / faks: 01 45 50 598, 46 10 551

www.hnb.hr

REPUBLIKA HRVATSKA
65 - HRVATSKI SABOR
ZAGREB, Trg Sv. Marka 6

Primljeno: 02-06-2014	
Klasifikacijska oznaka:	Org. jed.
021-12/14-09/41	6.5
Uredbeni broj:	Pril. Vrij.
324-14-01	1 00

Ur.broj:670-020/30-05-14/BV

Zagreb, 30. svibnja 2014.

gosp. Josip Leko
predsjednik

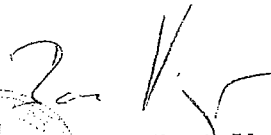
Hrvatski sabor
Trg Sv. Marka 6 i 7
10 000 Zagreb

Poštovani gospodine Leko,

Sukladno odredbi članka 62. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (Narodne novine broj 75/2008 i 54/2013), u prilogu Vam dostavljam Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 2013. godinu. Navedeno izvješće također Vam dostavljam i u elektroničkom formatu.

Ukoliko su Vam potrebne bilo kakve dodatne informacije stojim Vam na raspolaganju.

S poštovanjem,

prof. dr. sc. Boris Vujčić

guverner

PRILOG

Na znanje:

- mr. Srđan Gjurković, predsjednik Odbora za financije i državni proračun

HRVATSKA NARODNA BANKA

Godišnje izvješće 2013.

Zagreb, svibanj 2014.

Sadržaj

Sažetak	3
1. Makroekonomska kretanja	7
1.1. Međunarodno okruženje	7
1.2. Gospodarska aktivnost	14
1.2.1. Potražnja	14
1.2.2. Ponuda	16
1.2.3. Tržište rada	18
1.2.4. Cijene i tečaj	21
1.2.5. Monetarna politika i novčana kretanja	27
1.2.6. Tržište novca i kamatne stope	37
1.2.7. Financijski sektor	47
1.2.8. Platna bilanca	50
1.2.9. Državne financije	60
2. Instrumenti monetarne politike i upravljanje međunarodnim pričuvama	64
2.1. Instrumenti monetarne politike u 2013.	64
2.1.1. Operacije na otvorenom tržištu	64
2.1.2. Stalno raspoložive mogućnosti	67
2.1.3. Obvezna pričuva	68
2.1.4. Ostali instrumenti	69
2.1.5. Korištenje posljednjeg utočišta likvidnosti	71
2.1.6. Kamatne stope i naknade Hrvatske narodne banke	71
2.2. Upravljanje međunarodnim pričuvama	72
2.2.1. Institucionalni i organizacijski okvir, načela upravljanja, rizici i načini upravljanja međunarodnim pričuvama	72
2.2.2. Međunarodne pričuve HNB-a u 2013.	73
3. Poslovanje kreditnih institucija	81
3.1. Poslovanje banaka	81
3.1.1. Bilanca i izvanbilančne stavke	84
3.1.2. Zarada	92
3.1.3. Kreditni rizik	98
3.1.4. Likvidnosni rizik	107
3.1.5. Valutna usklađenost imovine i obveza	112
3.1.6. Kamatni rizik u knjizi banke	114
3.1.7. Adekvatnost kapitala	115
3.2. Poslovanje stambenih štedionica	121
3.2.1. Bilanca	121
3.2.2. Račun dobiti i gubitka	123
3.2.3. Kreditni rizik	124
3.2.4. Adekvatnost kapitala	125
3.3. Izvješće o poslovima bonitetne regulative i supervizije	125
3.3.1. Novi propisi iz područja poslovanja i nadzora kreditnih institucija i kreditnih unija	126
3.3.2. Supervizija kreditnih institucija	130
3.3.3. Izvješćivanje i analiza sustava kreditnih institucija	136

3.3.4. Tržišno natjecanje	138
3.3.5. Zaštita potrošača	138
4. Platni promet	139
4.1. Usklađivanje nacionalne regulative platnog prometa s pravnom stečevinom Europske unije	139
4.2. Izdavanje odobrenja za pružanje platnih usluga i odobrenja za izdavanje elektroničkog novca (licenciranje).....	139
4.3. Međuinstitucionalna suradnja u području platnog prometa	140
4.3.1. Nacionalni odbor za platni promet	140
4.3.2. Vijeće sudionika Nacionalnoga klirinškog sustava (NKS)	141
4.3.3. Sudjelovanje zaposlenika u radnim skupinama tijela Europske unije i suradnja s drugim središnjim bankama.....	141
4.4. Poslovanje s ovlaštenim mjenjačima	141
4.5. Međubankovni platni sustavi	142
4.5.1. Hrvatski sustav velikih plaćanja.....	142
4.5.2. Nacionalni klirinški sustav	143
4.6. Statistička izvješća o podacima iz platnog prometa	145
5. Poslovanje trezora	147
5.1. Stanje i kretanje gotovog novca izvan banaka	147
5.2. Opskrba gotovim novcem	149
5.3. Povlačenje i obrada dotrajalih novčanica	150
5.4. Vještačenje novčanica.....	152
5.5. Izdavanje prigodnoga kovanog novca	152
6. Javnost rada	153
7. Međunarodna suradnja	154
7.1. Aktivnosti vezane uz članstvo u Europskoj uniji.....	154
7.1.1. Hrvatska narodna banka u Europskom sustavu središnjih banaka i drugim strukturama EU-a	154
7.1.2. Republika Hrvatska i koordinacija ekonomskih politika u Europskoj uniji	155
7.1.3. Koordinacija ekonomskih politika u Europskoj uniji	156
7.1.4. Zakonodavne aktivnosti Europske unije	156
7.2. Međunarodni monetarni fond (MMF)	157
7.3. Banka za međunarodne namire (BIS)	158
7.4. Suradnja s ostalim međunarodnim financijskim institucijama	159
8. Statistika	160
8.1. Monetarna i financijska statistika	161
8.2. Statistika platne bilance i stanja međunarodnih ulaganja	162
8.3. Statistika inozemnog duga	162
8.4. Ostale statistike	162

Sažetak

Nepovoljni trendovi u gospodarstvu obilježili su 2013. godinu. Nastavio se pad gospodarske aktivnosti i domaće potrošnje već petu godinu zaredom pa su se nastavila i nepovoljna kretanja na tržištu rada. Izvoz je također smanjen unatoč rastu inozemne potražnje i pristupanju EU-u sredinom godine. U takvim uvjetima inflacija je bila prigušena, a njezino smanjenje posljedica prelijevanja pada svjetskih cijena prehrambenih i drugih sirovina na domaće cijene i povoljnog učinka baznog razdoblja. Nastavak nepovoljnih trendova u gospodarstvu doveo je uz zadržavanje proračunskog manjka na povišenoj razini do zamjetnog relativnog pogoršanja premije za rizik i gubitka investicijskoga kreditnog rejtinga države. Snažno je pala i dobit banaka, iako je operativna profitabilnost banaka ostala vrlo dobra, a adekvatnost njihova kapitala visoka. Monetarna politika na nepovoljne je trendove odgovorila dodatnim povećanjem likvidnosti sustava istodobno održavajući stabilnost nominalnog tečaja kune prema euru, jednako kao i prethodnih godina. Premda su proračunski rashodi na gotovinskoj osnovi znatno porasli, dok su prihodi nešto smanjeni, ne može se govoriti o ekspanzivnoj naravi fiskalne politike. Veći su rashodi proizišli iz viših rashoda za kamate, uplata u proračun EU-a i plaćanja dugova u zdravstvu iz prethodnih godina. U skladu s time manjak opće države prema obračunskom načelu i metodologiji ESA 95 u prošloj je godini stagnirao na godišnjoj razini. Sve navedeno upućuje na nužnost snažnijeg provođenja strukturnih reforma kako bi se ojačala konkurentnost gospodarstva i poboljšala opća poslovna klima.

Bruto domaći proizvod u Republici Hrvatskoj u 2013. godini realno je smanjen za 1%, pa je ostvaren kumulativni pad gospodarske aktivnosti od 12% u usporedbi s 2008. Analizira li se po razdobljima tijekom godine, nakon smanjenja u prvom tromjesečju 2013., gospodarska je aktivnost u drugom tromjesečju stagnirala, no u ostatku godine ponovno je zabilježen pad realnog BDP-a, koji se zamjetno intenzivirao u posljednjem tromjesečju. Stabilizacija gospodarskih kretanja sredinom 2013. poglavito se može pripisati povoljnim jednokratnim trgovinskim učincima povezanim s ulaskom u Europsku uniju, premda je uvođenje fiskalnih blagajna povećalo neizvjesnost glede tumačenja gospodarskih kretanja tijekom 2013. godine. Smanjenje gospodarske aktivnosti na razini cijele 2013. podjednako je posljedica pada izvoza i agregatne potražnje. Pritom se jedino državna potrošnja izdvaja blagim rastom, dok su sve ostale sastavnice agregatne potražnje smanjene.

Realna bruto dodana vrijednost u 2013. u većini se djelatnosti smanjila. Padu cjelokupne gospodarske aktivnosti najviše je pridonijelo smanjenje bruto dodane vrijednosti u prerađivačkoj industriji, dok se rastom ističe tek nekoliko uslužnih djelatnosti, većinom povezanih s javnim sektorom.

Uvjeti na tržištu rada nastavili su se pogoršavati u 2013. pod utjecajem negativnih kretanja gospodarske aktivnosti. Premda je u prvih osam mjeseci bila vidljiva stabilizacija zaposlenosti, pa su ostvarenja na tržištu rada bila nešto povoljnija nego u 2012., potkraj godine naglo su se intenzivirali nepovoljni trendovi, zbog čega se prosječan broj zaposlenih na godišnjoj razini smanjio za 1,5%. Ukupnom padu broja zaposlenih u 2013. pridonijela su negativna kretanja broja zaposlenih u gotovo svim djelatnostima gospodarstva, osim u pojedinim uslužnim djelatnostima i javnom sektoru. Istodobno se broj nezaposlenih nadalje povećavao, stoga je stopa nezaposlenosti dodatno porasla te je prema anketnim izvorima u 2013. iznosila prosječno 17,1%, a u 2012. godini, za usporedbu, 15,8%. Nominalne su plaće tek blago porasle, dok su se realne plaće četvrtu godinu zaredom smanjile.

Godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena znatno se smanjila tijekom 2013., s 4,7% u prosincu 2012. na samo 0,3% u prosincu 2013., pri čemu se najviše smanjio doprinos cijena energije i prehrambenih proizvoda. Na usporavanje inflacije tijekom 2013. djelovali su s jedne strane kratkoročni činitelji, osobito prelijevanje pada cijena sirove nafte, prehrambenih i drugih sirovina na svjetskom tržištu na domaće cijene, povoljan učinak baznog razdoblja povezanog s povećanjem PDV-

a i administrativno reguliranih cijena početkom 2012. godine te pojačana konkurencija nakon što su ulaskom Hrvatske u Europsku uniju ukinute preostale zaštitne carine za zemlje članice. S druge strane, slaba domaća potražnja i odsutnost domaćih troškovnih pritisaka činitelji su koji već nekoliko posljednjih godina pridonose ostvarivanju niske inflacije.

Saldo tekućeg računa platne bilance dodatno se u 2013. poboljšao te je, nakon četiri godine kontinuirane kontrakcije manjka, ostvaren pozitivan saldo od 1,3% BDP-a. Na poboljšanje salda tekućeg računa najviše je utjecalo smanjenje manjka na osnovi faktorskih dohodaka, zbog pada profitabilnosti domaćih poduzeća u stranom vlasništvu. Također se povećao neto izvoz usluga (turizma). Nasuprot tome, zbog izraženijeg pada robnog izvoza u odnosu na pad uvoza povećao se manjak u robnoj razmjeni s inozemstvom.

Tokove kapitala s inozemstvom u 2013. prije svega odredilo je snažno zaduživanje države. Za razliku od toga, kreditne su se institucije nastavile razduživati, iako slabijim intenzitetom nego prethodne godine. Kako su inozemni ulagači i nadalje bili suzdržani, priljevi izravnih vlasničkih ulaganja u Hrvatsku dodatno su smanjeni, a nova ulaganja ostvarena su uglavnom putem ulaganja u nekretnine, u financijskom posredovanju, trgovini na malo te proizvodnji metala. Znatno niža dobit domaćih poduzeća u stranom vlasništvu utjecala je i na zadržanu dobit, koja je bila negativna.

Poboljšanje neto dužničke pozicije nastavljeno je i u 2013., kada je neto inozemni dug smanjen za 0,3 mlrd. EUR, te je na kraju godine iznosio 25,8 mlrd. EUR, odnosno 59,6% BDP-a. Pritom je zabilježen snažan rast međunarodnih pričuva. Povoljno je na poboljšanje neto dužničke pozicije djelovalo i razduživanje ostalih domaćih sektora, među kojima se izdvajaju javna poduzeća i nebankarske financijske institucije, te kreditnih institucija. Za razliku od toga, država je pogoršala svoju neto dužničku poziciju, a povećalo se i stanje neto inozemnog duga na osnovi inozemnih izravnih ulaganja.

Tijekom 2013. godine u prosjeku su zabilježene niže kamatne stope na europskom financijskom tržištu nego u prethodnoj godini uz istodobno smanjenje globalne premije za rizik. Unatoč tome, percepcija rizičnosti Hrvatske pogoršala se pa je njezina premija za rizik na kraju 2013. bila znatno viša u odnosu na usporedive zemlje iz regije. To je umanjilo pozitivan utjecaj povoljnijih uvjeta financiranja banaka majki najvećih domaćih poslovnih banaka na pristup domaćih sektora inozemnom kapitalu.

Hrvatska narodna banka u 2013. godini dodatno je poboljšala likvidnost monetarnog sustava i istodobno održala stabilnost nominalnog tečaja kune prema euru. Stabilnim tečajem domaće valute kao temeljnim nominalnim sidrom štiti se financijska stabilnost i osigurava niska inflacija u Hrvatskoj. Politikom visoke likvidnosti nastavilo se ekspanzivno usmjerenje HNB-a kojim se u uvjetima nepovoljnih gospodarskih kretanja nastojalo utjecati na poboljšanje domaćih uvjeta financiranja i time poduprijeti oporavak domaćega kreditiranja. Takva politika, između ostalog, omogućila je da se dio kratkoročnoga javnog duga financira po vrlo povoljnim kamatnim stopama jer su prinosi na trezorske zapise bili na iznimno niskim razinama. U 2013. godini glavni instrument monetarne politike bile su devizne transakcije središnje banke, kojima je s državom, poslovnim bankama i Europskom komisijom neto otkupljeno 341,3 mil. EUR i tako kreirano 2,6 mlrd. kuna. Prosječan višak likvidnosti monetarnog sustava povećao se u 2013. na 5,0 mlrd. kuna, a prosječna prekonocna kamatna stopa na međubankovnom tržištu spustila se na dosad najnižu zabilježenu razinu (0,37%). U skladu s opisanim uvjetima na novčanom tržištu HNB je u travnju 2013. smanjio kamatnu stopu na prekonocne depozite kreditnih institucija kod HNB-a s 0,25% na 0,00%, a u prosincu je smanjena i stopa na lombardni kredit sa 6,25% na 5,0%.

S ciljem poticanja kreditiranja gospodarstva središnja je banka u posljednjih nekoliko godina omogućila provođenje različitih programa kreditiranja gospodarstva. Jedan od njih, Program razvoja gospodarstva, koji je u suradnji s HBOR-om središnja banka pokrenula sredinom 2012., završio je na kraju 2013. godine. Stoga je HNB potkraj 2013. pokrenuo novi model, usmjeren na podupiranje kreditiranja poduzeća koji je, također kao i prethodni modeli, bio iniciran spuštanjem stope obvezne pričuve s 13,5% na 12%. No, ovog puta sredstva oslobođena smanjenjem stope obvezne pričuve banke

su istodobno morale plasirati u trogodišnje obvezne blagajničke zapise HNB-a koje središnja banka otkupljuje prije roka dospijeca samo ako se povećaju krediti odobreni poduzećima.

Unatoč iznimno povoljnoj likvidnosti kretanje monetarnih i kreditnih agregata u 2013. i nadalje je odražavalo izostanak oporavka u realnom sektoru gospodarstva. Neto inozemna aktiva monetarnog sustava povećala se zahvaljujući poboljšanju inozemne pozicije središnje banke, ali i poboljšanju neto inozemne pozicije kreditnih institucija, kod kojih je razduživanje prema inozemstvu bilo manje izraženo nego prethodne godine. Za neto domaću aktivu sustava zabilježen je umjeren rast, pri čemu su se u njezinoj strukturi najsnažnije povećali plasmani središnjoj državi, dok su plasmani ostalim sektorima (isključujući tečajne promjene i jednokratne učinke¹) ostali gotovo nepromijenjeni. Kod poduzeća je zabilježen blagi rast kreditiranja (2,0%), dok se sektor stanovništva nastavio razduživati (-1,6%). Ostvarene promjene neto domaće i neto inozemne aktive rezultirale su porastom ukupnih likvidnih sredstava (M4) za 2,9%.

Već niske potrebe banaka za financiranjem na novčanom tržištu dodatno su se smanjile tijekom 2013. u uvjetima nastavka provođenja HNB-ove politike visoke primarne likvidnosti pa su kamatne stope na tržištu novca pale na svoje dosad najniže razine, a slijedili su ih i prinosi na trezorske zapise MF-a, za sva dospijeca i valutne nominacije. Istodobno su porasle kamatne stope na državne obveznice izdane na domaćem i međunarodnom tržištu pod utjecajem rasta premije za rizik zemlje. Dugotrajno razdoblje dobre likvidnosti financijskog sustava pridonijelo je i blagom smanjenju pasivnih kamatnih stopa banaka u 2013. godini, dok su aktivne kamatne stope banaka ostale stabilne.

Ukupna imovina banaka, nakon umanjenja za ispravke vrijednosti plasmana, smanjila se u 2013. te je krajem godine bila za 1,8 mlrd. kuna ili za 0,5% manja nego krajem 2012. Smanjenju imovine banaka pridonijeli su, između ostalog, regulatorne promjene u području klasifikacije plasmana, prodaja dijela potraživanja u jednoj banci i izlazak jedne banke iz sustava.

Dobit banaka značajno se smanjila u 2013., a pokazatelji profitabilnosti dodatno su se pogoršali. Najveći učinak na pad dobiti proizašao je iz znatnog porasta troškova ispravaka vrijednosti i rezerviranja, što je ponajprije povezano s izmijenjenim pravilima klasifikacije plasmana koja su u primjeni od listopada 2013., a kojima se želi postići objektivnije procjenjivanje vrijednosti kolaterala i pravodobno priznavanje gubitaka. Padu dobiti također je pridonijelo smanjenje neto kamatne marže pod utjecajem lošije naplate kamatnih prihoda, ali i nižih tržišnih kamatnih stopa. Istodobno se ostale marže nisu promijenile, što je zadržalo operativnu profitabilnost banaka na i dalje vrlo dobroj razini. Pritiske na profitabilnost banke su pokušale ublažiti smanjenjem troškova, posebice razduživanjem na financijskom tržištu i smanjenjem općih troškova poslovanja. Pokazatelji profitabilnosti spustili su se na najnižu razinu od 1998., pri čemu je profitabilnost prosječne imovine (ROAA) iznosila 0,3%, a profitabilnost prosječnoga kapitala (ROAE) 1,3%.

Izostanak snažnijeg oporavka kreditne aktivnosti, nastavak nepovoljnih gospodarskih kretanja i starenje portfelja utjecali su na daljnje pogoršavanje pokazatelja kvalitete kredita. Udio djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana porastao je s 13,9%, koliko je iznosio na kraju 2012., na 15,6% na kraju 2013, a taj bi porast bio još izrazitiji da jedna banka nije prenijela dio problematičnih plasmana na poduzeće u vlasništvu banke majke. Pritom su najveći učinak na smanjenje kvalitete ukupnih kredita imali krediti trgovačkim društvima, kod kojih je udio problematičnih kredita dosegnuo 28,1%. Snažan rast rezerviranja ostvaren primjenom novih mjera doveo je do značajnog povećanja pokrivenosti problematičnih kredita ispravcima vrijednosti.

Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka krajem godine iznosila je 20,9% te je jamčila u prosjeku dobru pripremljenost domaćega bankovnog sustava za nova regulatorna pravila koja bi trebala stupiti na snagu tijekom 2014. Rast kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik doveo je do smanjenja

¹ Jednokratni učinci u 2012. godini odnose se na preuzimanje kredita brodogradilišta od strane Ministarstva financija i transakciju jedne poslovne banke, koja je, radi smanjenja djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana, prenijela dio svojih potraživanja na društvo u indirektnom vlasništvu banke majke. Jednokratni učinci u 2013. godini odnose se na stečaj Centar banke, metodološku promjenu knjiženja naknada te još jedan prijenos nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana jedne poslovne banke na povezano društvo.

stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala stambenih štedionica s 21,3%, koliko je iznosila na kraju 2012., na i dalje visoku stopu od 19,9% na kraju 2013. godine.

Ukupne međunarodne pričuve RH na kraju 2013. iznosile su 12,9 mlrd. EUR, što je za 14,9% više nego na kraju prethodne godine. Neto raspoložive pričuve također su se povećale (za 3,3%) i dosegnule na kraju godine 10,5 mlrd. EUR. Rast pričuva u 2013. u prvom je redu rezultat priljeva deviza na račun Ministarstva financija RH na osnovi zaduživanja na inozemnom i domaćem tržištu, neto otkupa deviza od države i banaka te ostvarenog dobitka od ulaganja. U istom su razdoblju najvažniji činitelji smanjenja pričuva bile prodaje deviza bankama u RH i Europskoj komisiji. Budući da je rast međunarodnih pričuva bio izraženiji od kratkoročnih obveza domaćih sektora, blago se poboljšao i pokazatelj njihove dostatnosti. Pokrivenost kratkoročnog duga (prema preostalom dospijeću) povećala se s 88,1% na kraju 2012. na 89,3% na kraju 2013., što je najpovoljniji odnos od izbivanja krize 2008. godine.

Kada je riječ o javnim financijama, nakon snažne fiskalne prilagodbe u 2012., manjak opće države prema metodologiji ESA 95 u prošloj je godini bio na gotovo jednakoj razini kao i u 2012., odnosno iznosio je 4,9% BDP-a. S druge strane, ocijenjeno neto zaduživanje prema metodologiji GFS 2001 povećalo se na godišnjoj razini za 2 postotna boda, s 3,4% na 5,4% BDP-a. Povećanje manjka prema gotovinskom načelu uglavnom je posljedica pada prihoda od poreza na dobit, plaćanja dugova u zdravstvu iz proteklih godina, povećanih rashoda za kamate i uplata u proračun EU-a. Zbog financiranja manjka zaduživanjem i osiguranja sredstava za podmirivanje značajnog iznosa financijskih potreba državnog proračuna za 2014., javni je dug snažno porastao i dosegnuo krajem 2013. razinu od 67,1% BDP-a. Krajem godine Europska je komisija u sklopu procedure pri prekomjernom manjku objavila prijedlog odluke o postojanju prekomjernog manjka i prijedlog preporuka za njegovu korekciju.

1. Makroekonomska kretanja

1.1. Međunarodno okružje

Rast svjetskoga gospodarstva iznosio je 3,0%² u 2013. (za usporedbu, 3,2% u 2012.), što je već treća uzastopna godina u kojoj je zabilježeno usporavanje globalnog rasta. Globalni oporavak i nadalje je vrlo neujednačen. Eurozona je u 2013. ostvarila pad realnog BDP-a drugu godinu zaredom, iako od drugog tromjesečja bilježi blagi rast na tromjesečnoj razini. Sporost gospodarskog oporavka povezuje se s dugotrajnim procesom razduživanja privatnog sektora i nužnošću postizanja fiskalne održivosti u pojedinim zemljama članicama. Za razliku od eurozone, u SAD-u i Japanu gospodarski je oporavak snažan i dinamičan zahvaljujući, između ostaloga, primjeni izrazito ekspanzivne monetarne politike. Iako je Fed u prosincu započeo povlačiti dio nestandardnih mjera monetarne politike, ključne kamatne stope u SAD-u ostale su nepromijenjene na vrlo niskoj razini te i dalje pružaju poticaj gospodarskoj aktivnosti. U Japanu je monetarna ekspanzija dio ambicioznoga vladina programa oporavka, kojim se nastoji dinamizirati gospodarstvo i pritom okončati dugotrajna deflacija. Rast u zemljama u razvoju i zemljama s tržištima u nastajanju smanjio se treću godinu zaredom, na što su utjecali domaći činitelji, ali i pogoršanje uvjeta inozemnog financiranja.

Europska unija i zemlje eurozone

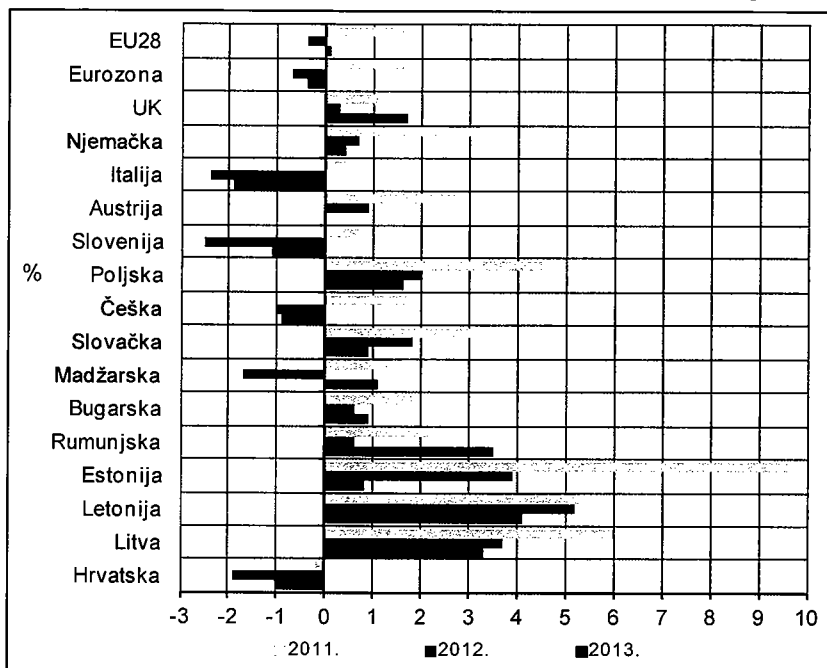
Realna gospodarska aktivnost u Europskoj uniji stagnirala je u 2013. godini (0,1%), dok je na razini eurozone zabilježeno njezino smanjenje (−0,5%). Državna potrošnja i neto izvoz djelovali su pozitivno, a osobna potrošnja i bruto investicije negativno na dinamiku realnog BDP-a. Među glavnim je preprekama oporavku privatne potražnje proces razduživanja stanovništva, ali i banaka. Promatraju li se tromjesečna kretanja realnog BDP-a, eurozona od drugog tromjesečja 2013. bilježi polagani gospodarski oporavak, što je ponajprije rezultat dinamiziranja rasta u Njemačkoj, dok su kretanja u Italiji, Španjolskoj i Grčkoj imala izražen negativan učinak tijekom većeg dijela 2013. godine. Međutim, u posljednjem tromjesečju Španjolska i Italija ostvarile su također povećanje realnog BDP-a na tromjesečnoj razini nakon višegodišnje recesije i to je pružilo potporu gospodarskoj aktivnosti u eurozoni potkraj godine.

Europska središnja banka snižavala je tijekom 2013. dva puta ključnu kamatnu stopu radi poticanja gospodarskog oporavka u eurozoni. Početkom svibnja ESB je tako snizio ključnu kamatnu stopu za 0,25 postotnih bodova, s 0,75% na 0,50%, a za isti iznos stopa je snižena i u studenome, na 0,25%. Osim toga, od srpnja 2013. čelnici ESB-a redovito naglašavaju da će se primjena ekspanzivne monetarne politike nastaviti sve dok se ne postigne dinamičniji gospodarski oporavak, čime se želi dodatno utjecati na tržišna očekivanja. Unatoč poduzetim mjerama izostalo je dinamiziranje rasta, a potkraj 2013. postalo je vidljivo usporavanje inflacije, tako da je u prosincu godišnja stopa inflacije pala na 0,8%.

---

² Ocijenjena vrijednost, MMF, WEO Update, siječanj 2014.

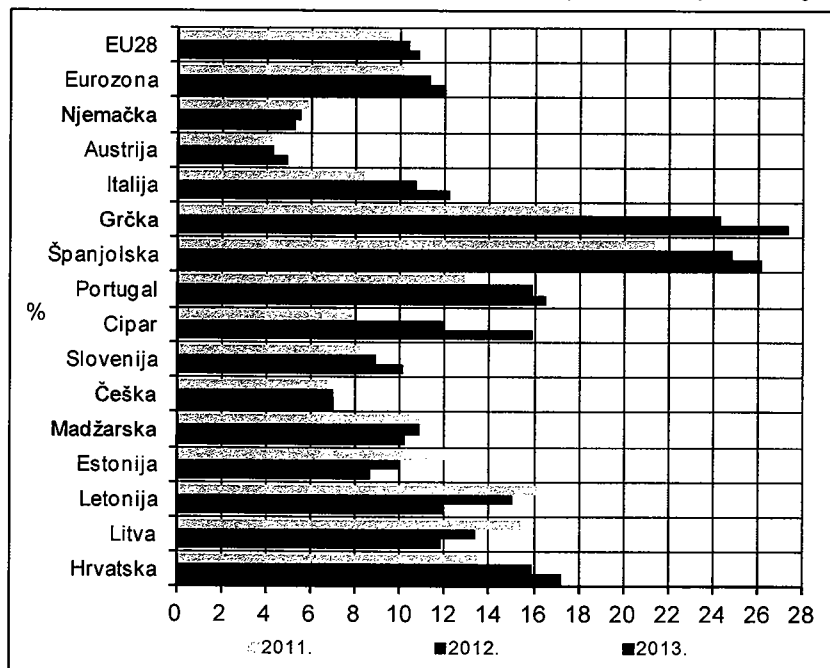
1.1. Realni rast BDP-a u odabranim zemljama Europske unije

Izvor: Eurostat

Sve članice Europske unije koje nisu dio eurozone, izuzevši Hrvatsku, ostvarile su rast realnog BDP-a u 2013. godini. Pritom su osobito visoke stope rasta zabilježile Letonija, Litva i Velika Britanija. Letonija i Litva bile su u iznimno dubokoj recesiji 2009. Nakon snažne korekcije akumuliranih neravnoteža, te zemlje kontinuirano ostvaruju najviše stope gospodarskog rasta u Europskoj uniji. Ubrzanje gospodarske aktivnosti u Velikoj Britaniji rezultat je znatnog jačanja osobne potrošnje, čemu su pridonijeli i vrlo povoljni uvjeti financiranja podržani provedbom ekspanzivne monetarne politike.

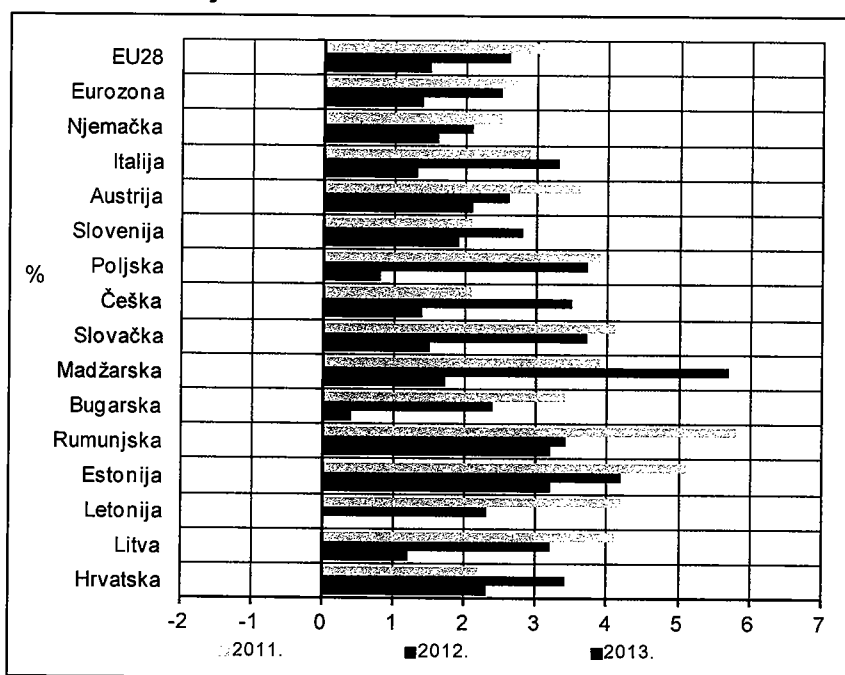
1.2. Stopa nezaposlenosti u odabranim zemljama Europske unije

Izvor: Eurostat

Stopa nezaposlenosti u eurozoni dodatno se povećala tijekom 2013., te je iznosila prosječno 12,1%, a u 2012. godini 11,4%. Kretanje ukupne stope nezaposlenosti za eurozonu prikriva znatne razlike u trendovima među pojedinim članicama. Primjerice, u Njemačkoj se stopa nezaposlenosti tijekom 2013. ubrzano smanjivala, stoga je u posljednjem tromjesečju iznosila tek 5,1%, što je najniža razina te stope u posljednjih nekoliko desetljeća. Stopa nezaposlenosti također se smanjivala u Austriji, a značajno poboljšanje uvjeta na tržištu rada zabilježeno je i u baltičkim zemljama. Suprotno tome, u rubnim članicama eurozone stopa nezaposlenosti nadalje se povećavala usporedno s nastavkom nepovoljnih gospodarskih kretanja. Iznimno visokom stopom nezaposlenosti posebice se ističu Španjolska i Grčka, u kojima je stopa nezaposlenosti u drugoj polovini godine dosegla 26,5% odnosno 27,6%, a znatno povećanje stope nezaposlenosti zabilježili su još Cipar, Italija, Portugal i Slovenija.

1.3. Prosječna godišnja stopa promjene harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena u odabranim zemljama

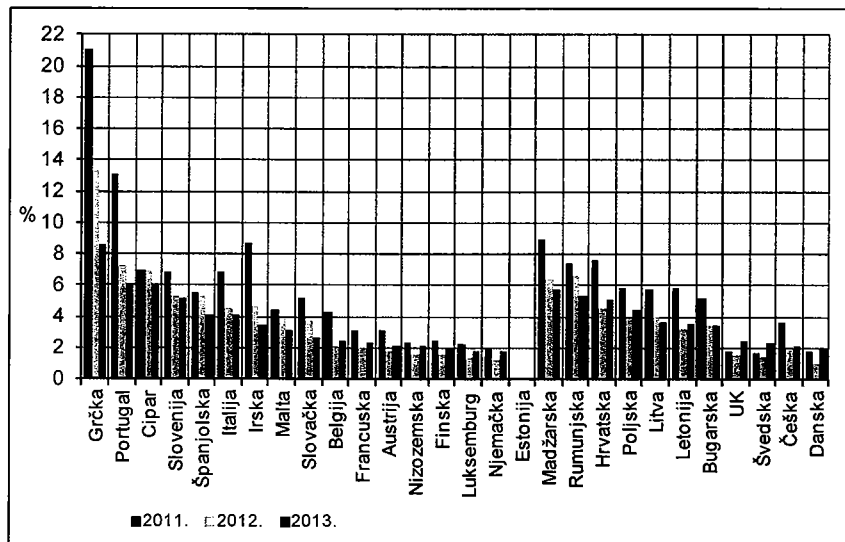

Izvor: Eurostat

Godišnja stopa inflacije u eurozoni postupno se smanjivala u 2013. i prosječno je iznosila 1,4% (za usporedbu, 2,5% u prethodnoj godini), što je znatno niže od srednjoročnog inflacijskog cilja ESB-a. Usporavanje rasta potrošačkih cijena ponajprije se povezuje sa značajnim usporavanjem rasta cijena energije (0,6%, naprama 7,6% u prethodnoj godini), ali i niskom razinom potražnje u velikom broju zemalja članica. Stopa inflacije zamjetno se snizila i u zemljama koje nisu članice eurozone, također prije svega zbog naglog usporavanja rasta cijena energije.

Kretanje razlike prinosa na obveznice zemalja članica EU-a bilo je tijekom 2013. pod snažnim utjecajem kolebanja na svjetskim financijskim tržištima. Naime, nakon najave Feda da će se usporiti monetarna ekspanzija u SAD-u, sredinom godine dio zemalja članica suočio se s povećanjem tržišnih prinosa, ali se rast prinosa ubrzo nakon toga zaustavio. U posljednjem tromjesečju uvjeti na svjetskim financijskim tržištima znatno su se poboljšali, pa je porastao interes ulagača za državne vrijednosnice rubnih članica eurozone, premda su ulagači i dalje oprezni zbog vrlo sporog oporavka i pojave deflacijskih pritisaka u eurozoni. Povoljnom kretanju razlike prinosa u posljednjem tromjesečju pridonijele su i objave povoljnih gospodarskih pokazatelja za dio zemalja članica, što se posebice odnosi na Italiju, Španjolsku i Sloveniju.

1.4. Kamatne stope na dugoročne državne obveznice u domaćoj valuti (prema maastrichtskim kriterijima konvergencije)
prosječna vrijednost u prosincu

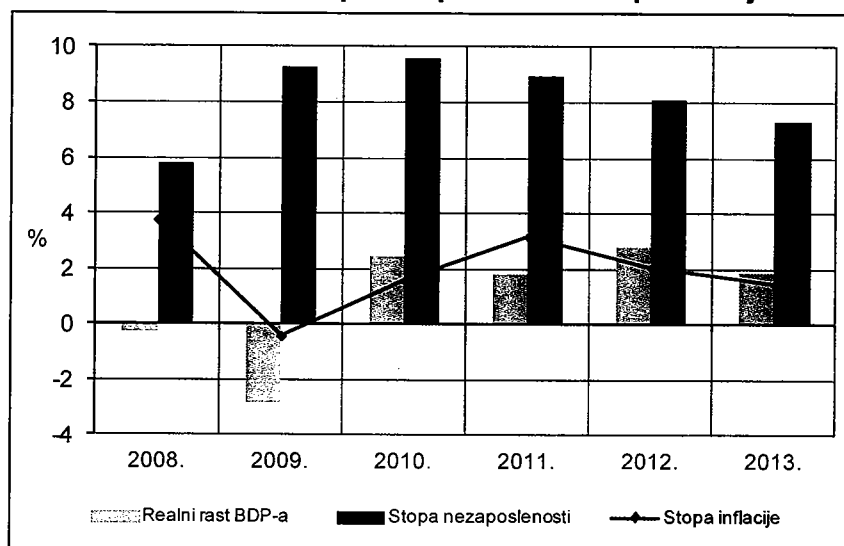
Izvor: Eurostat

Sjedinjene Američke Države

U SAD-u se u 2013. gospodarska aktivnost realno povećala za 1,9%, nakon 2,8% u 2012. godini. Iako je gospodarski rast bio niži nego u prethodne dvije godine, SAD je bio među predvodnicima rasta svjetskoga gospodarstva. Rast realnog BDP-a zasnivao se u prvom redu na snažnom jačanju osobne potrošnje i bruto investicija u skladu s vrlo povoljnim uvjetima financiranja i snažnim rastom zaposlenosti, a pozitivan doprinos, premda znatno niži, dao je i neto izvoz. Doprinos državne potrošnje gospodarskim kretanjima bio je negativan, između ostaloga zbog stupanja na snagu proračunskih odredaba kojima je uklonjen dio prije donesenih fiskalnih poticaja. Osim toga, u listopadu je zbog političkih sukoba oko proračuna za 2014. došlo do privremene obustave rada savezne vlade, što se također negativno odrazilo na godišnju dinamiku državne potrošnje. Povoljna gospodarska kretanja omogućila su ubrzani oporavak na tržištu rada, a to se ogleda u snažnom rastu zaposlenosti i smanjivanju stope nezaposlenosti, koja se do prosinca snizila na 6,7% (sa 7,9% u prosincu 2012.).

U SAD-u je također zabilježeno usporavanje rasta potrošačkih cijena, pri čemu je prosječna stopa inflacije u 2013. iznosila 1,5% (za usporedbu, 2,1% u prethodnoj godini). Snižavanju stope rasta cijena ponajviše su pridonijeli pad cijena motornih goriva te usporavanje rasta cijena hrane, dok je rast cijena ostalih energenata i pojedinih usluga pridonosio rastu indeksa. U uvjetima niske inflacije Fed je nastavio aktivno podržavati dinamiziranje gospodarske aktivnosti u SAD-u održavanjem ključnih kamatnih stopa na izrazito niskoj razini i nastavkom provođenja programa otkupa vrijednosnih papira. Međutim, kako se gospodarska aktivnost zamjetno dinamizirala, a porasli su i rizici povezani sa snažnim širenjem bilance središnje banke, Fed je u prosincu započeo postupno ukidati te transakcije. Unatoč tome uvjeti financiranja trebali bi ostati povoljni, jer se Fed obvezao da će ključne kamatne stope zadržati na vrlo niskoj razini i nakon što se stopa nezaposlenosti snizi ispod 6,5%, što je prije bilo utvrđeno kao prag nakon kojeg će se razmatrati eventualno povećanje kamatnih stopa.

1.5. Realni rast BDP-a, stopa nezaposlenosti i stopa inflacije u SAD-u

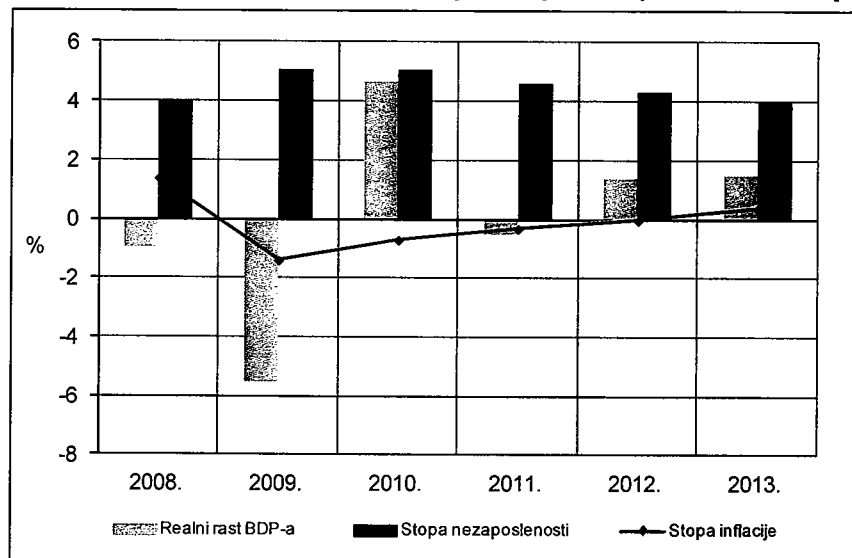

Izvori: Bureau of Economic Analysis; Department of Labor

Japan

U Japanu je realni BDP porastao za 1,5% u 2013., odnosno stopa rasta neznatno se povećala u usporedbi s prethodnom godinom (1,4%). Ključan doprinos gospodarskoj aktivnosti dala je osobna potrošnja, ali su i ostale sastavnice domaće potražnje pozitivno djelovale na rast. Navedena gospodarska kretanja povezana su s provedbom programa oporavka koji se temelji na kombinaciji fiskalnih poticaja i snažne monetarne ekspanzije, a njegovi su temeljni ciljevi poticanje gospodarskog rasta i suzbijanje deflacije koja se od kraja 1990-ih kontinuirano bilježi u japanskom gospodarstvu. Program oporavka pridonio je dinamiziranju gospodarske aktivnosti, a ostvaren je i planirani porast stope inflacije, pa je u prosincu godišnja stopa inflacije iznosila 1,6%. Fiskalna ekspanzija rezultirala je daljnjim rastom manjka opće države, stoga je javni dug nastavio snažno rasti i tijekom godine premašio je razinu od 240% BDP-a. Unatoč iznimno visokoj razini javnog duga fiskalna održivost Japana nije ugrožena zbog iznimno niskih prinosa na japanski javni dug, ali i vrlo povoljne strukture vjerovnika, u kojoj dominiraju domaći institucionalni ulagači.

1.6. Realni rast BDP-a, stopa inflacije i stopa nezaposlenosti u Japanu

Izvori: Eurostat; japanski statistički ured

Zemlje u razvoju i zemlje s tržištima u nastajanju

Zemlje u razvoju i zemlje s tržištima u nastajanju ostvarile su gospodarski rast od 4,7%³ u 2013., što je već treća uzastopna godina u kojoj se usporava gospodarski rast ove skupine zemalja. Unatoč slabljenju dinamike rasta ove zemlje i dalje značajno pozitivno utječu na stopu rasta svjetskoga gospodarstva. Trend usporavanja rasta ovih gospodarstava ima uzroke u strukturnim ograničenjima, ali i makroekonomskim neravnotežama koje su se u pojedinim zemljama formirale tijekom cikličkog uzleta, što ih čini ranjivima s obzirom na kolebanja na financijskim tržištima. Neizvjesnost na financijskim tržištima zbog očekivanih prilagodba u monetarnoj politici u SAD-u također je nepovoljno djelovala na položaj zemalja s tržištima u nastajanju. Nakon svibanjske najave čelnika američkog Feda da planiraju tijekom 2013. započeti povlačenje dijela poticajnih mjera monetarne politike, sredinom godine zabilježeno je djelomično povlačenje kapitala iz zemalja s tržištima u nastajanju, osobito onih koja su percipirana kao rizičnija tržišta. Na smirivanje međunarodnih tokova kapitala utjecala je i rujanska odluka Feda o privremenom odgađanju početka prilagodba.

Kinesko je gospodarstvo pokazalo relativnu otpornost na pogoršanje uvjeta na svjetskim financijskim tržištima te je u 2013. ostvarilo rast realnog BDP-a od 7,7%⁴. Premda se u prvoj polovini godine gospodarski rast usporavao, u drugom polugodištu ponovno dolazi do dinamiziranja rasta na temelju ubrzanja investicijske aktivnosti. U razdoblju nakon krize gospodarski se rast Kine sve više temelji na rastu domaćih investicija, dok se doprinos neto izvoza ukupnom rastu smanjuje. Međutim, ekspanzija domaće potražnje dovela je do pojave određenih unutarnjih neravnoteža pa kineske vlasti nastoje ograničiti dinamiku kreditnog rasta kako bi suzbile daljnju akumulaciju neravnoteža u gospodarstvu.

Za indijsko gospodarstvo zabilježen je rast realnog BDP-a od 4,4%⁵ u 2013., što je za 1,2 postotna boda viša stopa rasta u odnosu na 2012. godinu. U prvoj polovini godine nastavilo se postupno usporavanje rasta koje je započelo krajem 2011., ali se zato u drugoj polovini godine gospodarska aktivnost ubrzala zahvaljujući povoljnim ostvarenjima u poljoprivredi i izvoznom sektoru. Indija se zbog visoke inflacije i izraženih vanjskih neravnoteža nalazi u skupini zemalja koje su bile osobito izložene kolebanjima na svjetskim financijskim tržištima.

U Ruskoj se Federaciji gospodarski rast znatno usporio u 2013. te je iznosio 1,5%⁶, nakon 3,4% u 2012. godini. Zamjetno usporavanje rasta rezultat je ponajprije slabe inozemne potražnje i niske investicijske aktivnosti, dok se osobna potrošnja nastavila povećavati podržana daljnjim rastom realnih plaća i potrošačkih kredita. Sredinom 2013. zabilježen je pojačan odljev kapitala kao i u većini drugih zemalja s tržištima u nastajanju, što je rezultiralo povećanjem fluktuacija tečaja ruskog rublja i padom vrijednosti imovine na tržištu kapitala.

Niži rast u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je i u zemljama Latinske Amerike, pa je tako u 2013. realni BDP porastao za 2,6%, nakon 3,0% u 2012. godini. Usporavanje rasta bilo je u prvom redu rezultat slabe globalne potražnje i nižih cijena izvoznih sirovina, a u pojedinim zemljama i stezanja monetarne politike u uvjetima povišene inflacije. Nadalje, većina je tih zemalja od sredine 2013. izložena pojačanom kolebanju u kapitalnim tokovima, što izaziva poteškoće nositeljima ekonomske politike.

Zemlje Jugoistočne Europe

Gotovo sve zemlje Jugoistočne Europe zabilježile su gospodarski oporavak u 2013. godini. Dinamiziranjem gospodarske aktivnosti posebno se istaknula Srbija, zahvaljujući vrlo snažnom povećanju izvoza, a nakon recesije u 2012. pozitivnim stopama rasta također se ističu Makedonija i

³ Ocijenjena vrijednost, MMF, WEO Update, siječanj 2014.

⁴ Ocijenjena vrijednost, MMF, WEO Update, siječanj 2014.

⁵ Ocijenjena vrijednost, MMF, WEO Update, siječanj 2014.

⁶ Ocijenjena vrijednost, MMF, WEO Update, siječanj 2014.

Bosna i Hercegovina. Međutim, unatoč recentnim poboljšanjima gospodarski su uvjeti i dalje razmjerno nepovoljni, na što upućuju iznimno visoke stope nezaposlenosti u ovim zemljama.

U Srbiji se realni BDP povećao za 2,4%⁷ nakon što je u 2012. zabilježen njegov snažan pad (–1,7%). Nagli preokret u dinamici realnog BDP-a ponajprije je odraz snažnog izvoza automobila, što je povezano sa značajnim inozemnim ulaganjima u taj sektor. S druge strane, sve sastavnice domaće potražnje djelovale su negativno na gospodarsku aktivnost, a to je, među ostalim, posljedica provedbe fiskalne konsolidacije. Poremećaji na svjetskim financijskim tržištima odrazili su se i na Srbiju, pa je središnja banka sredinom godine intervenirala na deviznom tržištu nastojeći ograničiti utjecaj odljeva kapitala na tečaj domaće valute.

Gospodarska aktivnost u Bosni i Hercegovini realno se povećala za 1,0%⁸ u 2013. (u prethodnoj godini smanjila se za 0,7%). Navedeno jačanje gospodarske aktivnosti uglavnom odražava rast neto izvoza, dok je doprinos domaćih činitelja bio negativan. Kada je riječ o vanjskotrgovinskim ostvarenjima, u 2013. zabilježen je rast robnog izvoza, pretežno zbog snažnog povećanja izvoza električne energije, a robni se uvoz, nasuprot tome, smanjio. Pritom se ponajviše smanjio uvoz iz Hrvatske, što je posljedica izlaska Hrvatske iz Cefte u trenutku pristupanja Europskoj uniji.

Kretanje cijena sirovina i tečajeva

Cijene sirove nafte porasle su početkom 2013. u ozračju rastućeg optimizma glede gospodarskih kretanja u ključnim svjetskim gospodarstvima, te je u veljači cijena sirove nafte tipa Brent dosegla razinu od 119 USD za barel. Nakon toga uslijedio je postupni pad i stabilizacija cijena sirove nafte na razini manjoj od 100 USD za barel na temelju očekivanja da će rast globalne potražnje biti sporiji, a ponuda tog energenta na svjetskom tržištu istodobno veća. U srpnju i kolovozu nastupio je novi snažan rast cijena nafte zbog pogoršanja geopolitičke situacije u Sjevernoj Africi, te je krajem kolovoza cijena barela dosegla razinu od 118 USD za barel. Međutim, već sredinom rujna sukobi su popustili pa se cijena sirove nafte ubrzo snizila ispod razine od 110 USD za barel, a na toj razini zadržala se i tijekom posljednjeg tromjesečja.

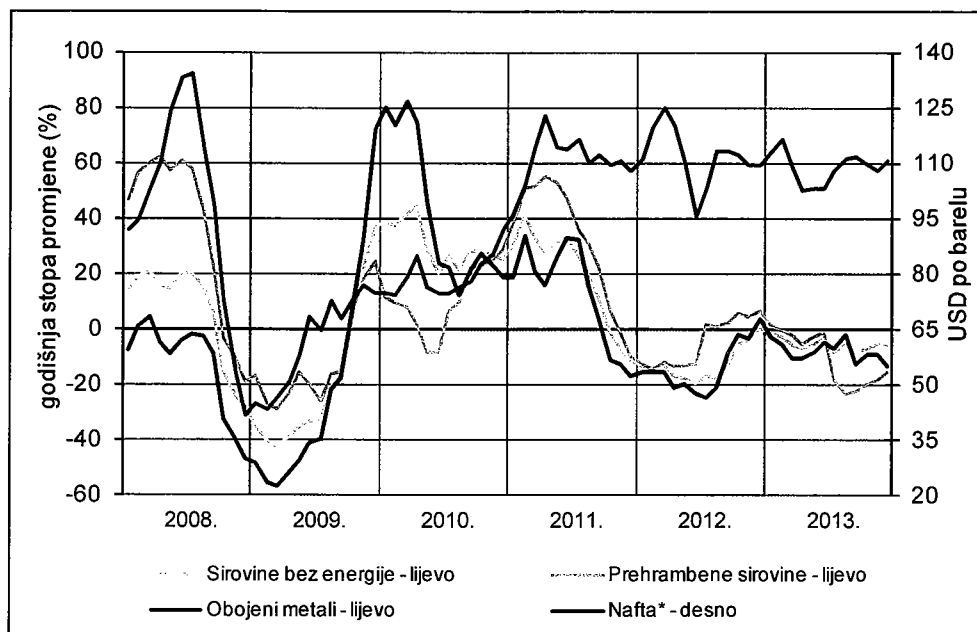
Cijene ostalih sirovina mjerene HWWI indeksom (bez energenata, u američkim dolarima) postupno su se smanjivale tijekom 2013. godine, pri čemu je godišnja stopa promjene tog indeksa u prosincu 2013. iznosila –6,2%. Na smanjenje indeksa cijena sirovina ponajviše je utjecao pad cijena prehrambenih proizvoda, što je povezano s nastavkom snažnog pada cijena žitarica na svjetskom tržištu. Trend smanjivanja cijena žitarica započeo je u rujnu 2012. godine, a do prosinca 2013. kumulativni pad cijena te sirovine iznosio je gotovo 40%. Cijene industrijskih sirovina također su se smanjile, i to pod utjecajem postupnog pada cijena obojenih metala, što se većinom pripisuje usporavanju gospodarskog rasta u Kini, na koju se odnosi značajan dio ukupne svjetske potrošnje metala.

---

⁷ *Eastern European Consensus Forecast*, veljača 2014.

⁸ *Eastern European Consensus Forecast*, veljača 2014.

1.7. Kretanje cijena sirovina na svjetskom tržištu

* Cijena nafte tipa UK Brent
Izvori: Bloomberg; HWWI

Prosječan tečaj američkog dolara prema euru u 2013. iznosio je 1,33 EUR/USD, dok je u 2012. njegova prosječna vrijednost iznosila 1,28 EUR/USD. Nakon privremenog slabljenja u siječnju, početkom veljače američki dolar počeo je jačati u odnosu na euro pod utjecajem zabrinutosti ulagača glede intenziviranja financijske krize na Cipru i političkih previranja u Italiji. U ostatku godine na kretanje tečaja američkog dolara prema euru utjecale su objave rezultata o gospodarskim kretanjima u eurozoni i SAD-u, ali i odluke središnjih banaka tih dvaju gospodarstava. Tako je sredinom godine dolar znatno ojačao prema euru pošto su čelnici Fed-a najavili postupno usporavanje monetarne ekspanzije, a potom je u rujnu počeo slabjeti kada je Fed odlučio privremeno odgoditi početak tih prilagodba. Osim na poteze središnjih banaka financijska su tržišta sve značajnije reagirala i na izvješća o kretanju broja zaposlenih u SAD-u jer je Fed najavio da će planirano ukidanje dijela poticajnih mjera biti uvjetovano nastavkom povoljnih kretanja na tržištu rada. Tečaj švicarskog franka prema euru bio je vrlo stabilan tijekom cijele 2013. te je fluktuirao u uskom rasponu oko prosječne razine od 1,23 EUR/CHF.

1.2. Gospodarska aktivnost

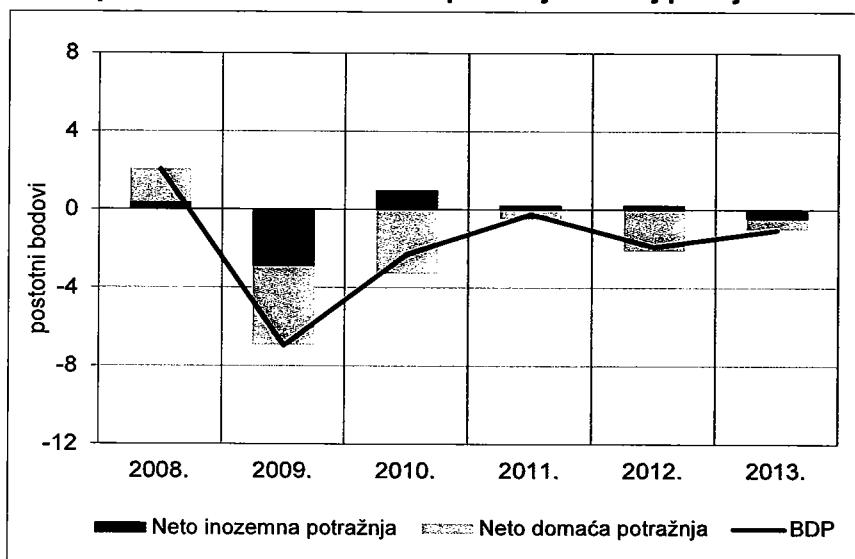
Bruto domaći proizvod RH u 2013. smanjen je za 1%. To je peta godina kontrakcije BDP-a zaredom, što čini kumulativni pad od 12% u odnosu na vrh poslovnog ciklusa u 2008. Promatra li se na tromjesečnoj razini, u 2013. su zabilježena negativna kretanja sezonski prilagođenog BDP-a većinu godine, s iznimkom drugog tromjesečja, kada je gospodarska aktivnost stagnirala.

1.2.1. Potražnja

Nepovoljna kretanja agregatne potražnje tijekom 2013. podjednako su posljedica pada domaće potražnje i izvoza. Nakon što je od 2010. kontinuirano na godišnjoj razini pridonosio rastu BDP-a, izvoz robe u 2013. je godini smanjen (4,1%), i to u uvjetima rastuće inozemne potražnje. Navedeno upućuje na ubrzanje smanjivanja tržišnog udjela domaćih poduzeća na inozemnim tržištima. Od domaćih sastavnica agregatne potražnje padu gospodarske aktivnosti najviše je pridonijela osobna

potrošnja, zbog nastavka iznimno nepovoljnih kretanja na tržištu rada i razduživanja kućanstava. Investicije su se isto nastavile smanjivati u 2013. godini, iako znatno sporije. Uvoz robe i usluga također se značajno smanjio u skladu s padom svih komponenata agregatne potražnje, pri čemu je dao statistički pozitivan doprinos rastu BDP-a.

1.8. Doprinosi domaće i inozemne potražnje realnoj promjeni BDP-a

Napomena: Neto doprinosi inozemne i domaće potražnje procijenjeni su pomoću *input-output* tablica.
Izvori: DZS; izračun HNB-a

Osobna je potrošnja i u 2013. realno smanjena (1%). Pritom je u prvom i drugom tromjesečju zabilježen porast statistički evidentirane osobne potrošnje, premda je uvođenje fiskalnih blagajna pojačalo neizvjesnost glede kretanja potrošnje u tom razdoblju. Potrošnja kućanstava u 2013. bila je ograničena posebice zbog pada realne mase neto plaća prouzročenog manjim brojem zaposlenih, ali i zbog smanjenja prosječne realne neto plaće. Vrlo spori porast prosječne nominalne neto plaće (0,6%), povezan i sa smanjenjem plaća u javnom sektoru, rezultirao je i uz umjereni rast cijena (2,2%) smanjenjem realne kupovne moći prosječne plaće. Istodobno je neizvjesnost u vezi s budućim gospodarskim kretanjima potaknula daljnje razduživanje kućanstava. Pouzdanje potrošača povećalo se u prvom polugodištu 2013., što se djelomično može objasniti porastom optimizma zbog ulaska u Europsku uniju, dok se u drugom polugodištu smanjilo u skladu s nepovoljnim kretanjem raspoloživog dohotka.

Državna je potrošnja u 2013. blago povećana (0,5%). To je ujedno i jedina komponenta agregatne potražnje koja je porasla u odnosu na prethodnu godinu. Sezonski prilagođeni podaci pokazuju da je državna potrošnja rasla tijekom cijele godine, s iznimkom trećeg tromjesečja. Na razini 2013. povećano je korištenje dobara i usluga te broj zaposlenih u državnoj upravi i javnim službama. Ipak, nominalne su naknade zaposlenima u 2013. smanjene, što je pretežno posljedica smanjenja plaća zaposlenika u javnim i državnim službama za 3% od ožujka 2013., neisplaćivanja regresa i djelovanja baznog učinka smanjenja stope doprinosa za zdravstveno osiguranje iz svibnja 2012.

Bruto investicije u fiksni kapital pokazale su smanjenje (1%) u 2013., što je peta godina pada investicijske aktivnosti, ali uz manji intenzitet. U prvom je redu smanjenje investicija rezultat pada ulaganja privatnog sektora u uvjetima kontrakcije agregatne potražnje, slabe iskorištenosti postojećih proizvodnih kapaciteta i neizvjesnosti povezane s budućim gospodarskim kretanjima. Tako su građevinski radovi na zgradama ponovo oslabili zbog snažne kontrakcije investicija privatnog sektora, a za razliku od toga radovi na ostalim građevinama intenzivirali su se jer je ojačala investicijska aktivnost javnog sektora. Ipak, ulaganja javnog sektora nisu bila dovoljna za oporavak aktivnosti u građevinarstvu, za koje se bilježi snažan pad BDV-a u 2013. Pozitivan poticaj oporavku

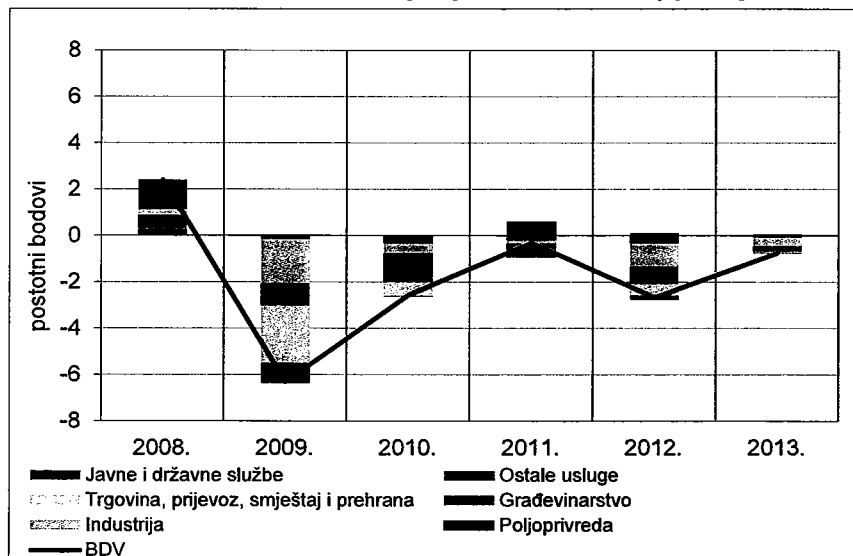
investicija nisu dala ni inozemna ulaganja, s obzirom na to da su se u 2013. ulaganja u novostvorena poduzeća i dokapitalizacija preuzetih poduzeća dodatno smanjili s već iznimno niskih razina iz prethodne godine.

Realni izvoz robe i usluga smanjen je za 1,8%. Nakon tri godine rasta izvoz robe i usluga u 2013. se smanjio, i to unatoč jačanju inozemne potražnje. Pritom sezonski prilagođeni podaci pokazuju izrazito loša ostvarenja nominalnoga robnog izvoza u prvom tromjesečju i postupni oporavak u ostatku godine. Snažno je smanjen nominalni izvoz kapitalnih dobara, netrajnih dobara za široku potrošnju i intermedijarnih proizvoda, dok je realni izvoz usluga rastao (0,7%) na godišnjoj razini, ponajprije zbog rasta aktivnosti u turizmu. Zamjetno je smanjen i realni uvoz robe i usluga u 2013., što je uglavnom posljedica smanjenja uvoza robe.

1.2.2. Ponuda

Realna bruto dodana vrijednost (BDV) ukupnoga gospodarstva u 2013. godini bila je manja za 0,7% u odnosu na prethodnu godinu. BDV je smanjen u većini djelatnosti, a rast je zabilježen samo u skupini uslužnih djelatnosti povezanih s javnim sektorom i djelatnosti informacija i komunikacija.

1.9. Doprinosi pojedinih područja djelatnosti realnoj promjeni BDV-a

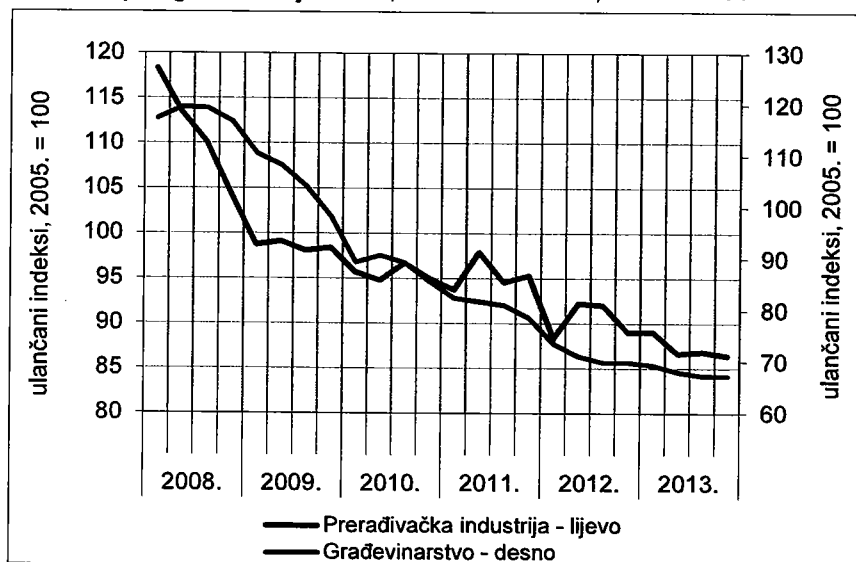
Izvori: DZS; izračun HNB-a

Industrija i građevinarstvo

Smanjivanje bruto dodane vrijednosti u industriji nastavilo se i u 2013. godini (1,9%), te je najviše pridonijelo padu BDV-a u cijelom gospodarstvu. Slabljenje industrijske proizvodnje velikim je dijelom odraz smanjenja domaće potražnje, no ostvaren je i pad realnoga robnog izvoza.

Pad fizičkog obujma industrijske proizvodnje ponajprije se ogleda u padu gospodarske aktivnosti prerađivačke industrije te rudarstva i vađenja, dok su u opskrbi električnom energijom ostvareni pozitivni rezultati zbog povoljnih hidroloških prilika, posebice u prvom polugodištu. Detaljni podaci pokazuju da je najveći pad zabilježen u proizvodnji ostalih prijevoznih sredstava, proizvodnji duhana i proizvodnji odjeće. Rast je ostvaren tek u nekoliko djelatnosti, posebice u ostalom rudarstvu i vađenju, ostaloj prerađivačkoj industriji i proizvodnji metala. Navedene djelatnosti karakterizirao je snažan pad u 2012. pa se njihov rast u 2013. može djelomično objasniti i niskom osnovicom iz prethodne godine.

1.10. Bruto dodana vrijednost prerađivačke industrije i građevinarstva
sezonski prilagođene vrijednosti, ulančani indeksi, 2005. = 100

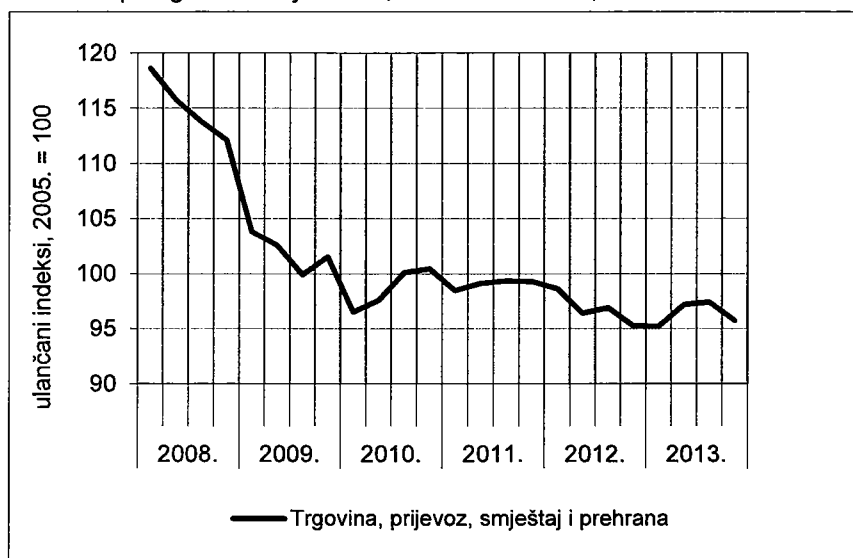
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Bruto dodana vrijednost u području djelatnosti građevinarstva u 2013. ponovno se snažno smanjila (4,3%). To je pretežno rezultat kontinuiranog smanjivanja investicijske aktivnosti privatnog sektora, što pokazuje smanjenje indeksa fizičkog obujma radova na zgradama. S druge strane, javni je sektor u 2013. poticao građevinsku aktivnost, prema podacima iz fiskalne statistike i pokazateljima odradenih sati rada na ostalim građevinama. Ipak, rast aktivnosti u djelatnosti građevinarstva i dalje je ograničen velikim brojem neprodanih stambenih jedinica na tržištu, malim ulaganjima u nove proizvodne kapacitete i neizvjesnošću glede budućih gospodarskih kretanja.

Nefinancijske usluge

U 2013. godini zabilježen je pad (0,2%) bruto dodane vrijednosti i u područjima djelatnosti trgovine, prijevoza te smještaja i prehrane. Nakon snažne korekcije u 2012. godini, izostao je oporavak navedenih područja djelatnosti, u prvom redu zato što se smanjila osobna potrošnja. Unatoč tome, dostupni pokazatelji upućuju na to da se u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane bilježi porast gospodarske aktivnosti zbog povoljnih ostvarenja u turizmu.

1.11. Bruto dodana vrijednost trgovine, prijevoza, smještaja i prehrane sezonski prilagođene vrijednosti, ulančani indeksi, 2005. = 100

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Što se tiče prijevozne djelatnosti, ostvaren je pad ukupnoga putničkog prijevoza mjerenog brojem putnika, od čega najviše u željezničkom prijevozu, dok se povećao broj prevezenih putnika kod cestovnih te pomorskih i obalnih prijevoznika. U 2013. je prevezeno 1,5% tona robe više u odnosu na prethodnu godinu. Ostvareni se porast odnosi na cjevovodni transport i cestovni prijevoz, a podaci o ostalim granama prometa pokazuju pad prevezenih količina robe.

1.2.3. Tržište rada

Tijekom 2013. uvjeti na tržištu rada nastavili su se pogoršavati, što odražava negativna kretanja gospodarske aktivnosti. Premda je u prvih osam mjeseci bila vidljiva stabilizacija zaposlenosti, pa su ostvarenja na tržištu rada bila nešto povoljnija nego u 2012., potkraj godine naglo su se intenzivirali nepovoljni trendovi, zbog čega se broj zaposlenih na godišnjoj razini zamjetno smanjio. Istodobno se broj nezaposlenih nadalje povećavao, kao i stopa nezaposlenosti. Nominalne su plaće u 2013. tek blago porasle, dok su se realne plaće smanjile četvrtu godinu zaredom.

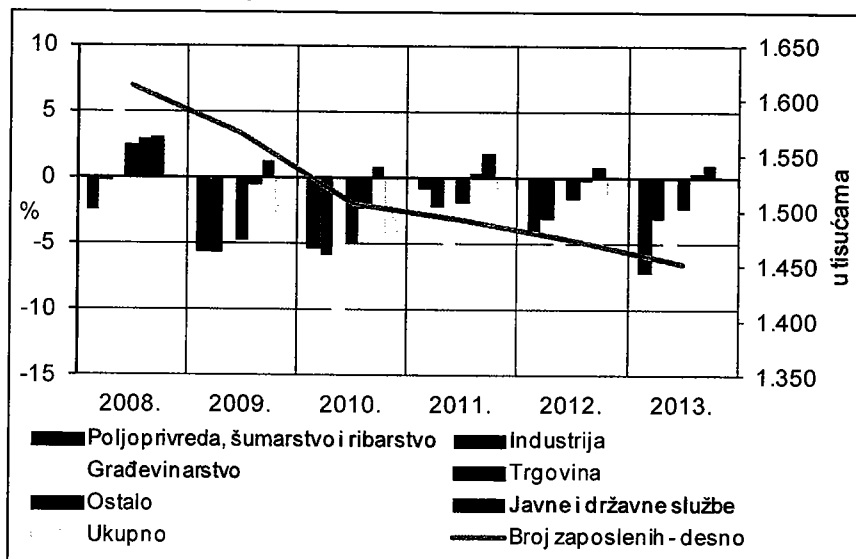
Administrativna zaposlenost i nezaposlenost⁹

Pad broja zaposlenih osoba dodatno se ubrzao u 2013. u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu je prosječan broj zaposlenih bio za 22 tisuće ili za 1,5% niži nego 2012. Promatra li se dinamika broja zaposlenih tijekom godine, u prvom polugodištu došlo je do privremene stabilizacije i neznatnog povećanja broja zaposlenih, ali je potom u trećem i četvrtom tromjesečju zaposlenost intenzivno pala. Ukupnom padu broja zaposlenih u 2013. pridonijela su negativna kretanja broja zaposlenih u gotovo svim djelatnostima gospodarstva, osim u pojedinim uslužnim djelatnostima i javnom sektoru. Osobito je snažno smanjenje broja zaposlenih zabilježeno u industriji, trgovini na veliko i malo te u građevinarstvu, gdje se broj zaposlenih smanjio za 6% i u prosincu 2013. iznosio je 95 tisuća, što je za 50 tisuća ili za 36% niže nego na kraju 2008. godine. U istom je razdoblju broj zaposlenih u javnom

⁹ Administrativni izvori podataka odnose se na HZMO za zaposlenost i HZZ za nezaposlenost. Podaci HZMO-a o broju osiguranika smatraju se pouzdanijim kratkoročnim pokazateljem kretanja zaposlenosti u gospodarstvu od podataka DZS-a, s obzirom na to da se podaci DZS-a revidiraju.

sektoru nastavio rasti, a povećao se i prosječan broj zaposlenih u uslužnim djelatnostima, među ostalim pod utjecajem snažnoga sezonskog zapošljavanja u ljetnim mjesecima.

1.12. Ukupna zaposlenost i kretanje zaposlenosti po sektorima godišnje stope promjene

Napomena: Javne i državne službe odnose se na područja djelatnosti O, P i Q prema klasifikaciji NKD 2007.
Izvor: HZMO

Broj nezaposlenih prema administrativnim podacima HZZ-a porastao je za 6,4% u 2013., približno jednako kao u 2012. godini. U prvih osam mjeseci broj se nezaposlenih postupno smanjivao, a nakon toga je zabilježen njegov snažan rast s približavanjem kraja godine. Kada je riječ o tokovima u evidenciju nezaposlenih osoba HZZ-a, u 2013. neznatno se smanjio broj novih prijava u evidenciju, pri čemu se smanjio broj novoprijavljenih osoba koje ulaze u evidenciju izravno iz radnog odnosa, dok je porastao broj onih koji u evidenciju ulaze iz redovitog školovanja. Izlasci iz evidencije HZZ-a znatno su se povećali, pri čemu se broj izlazaka na temelju zasnivanja radnog odnosa povećao za 10,2%, a broj izlazaka iz evidencije na temelju drugih poslovnih aktivnosti više se nego udvostručio u odnosu na prethodnu godinu, što je uvelike rezultat provedbe Vladina programa stručnog osposobljavanja osoba bez radnog iskustva.

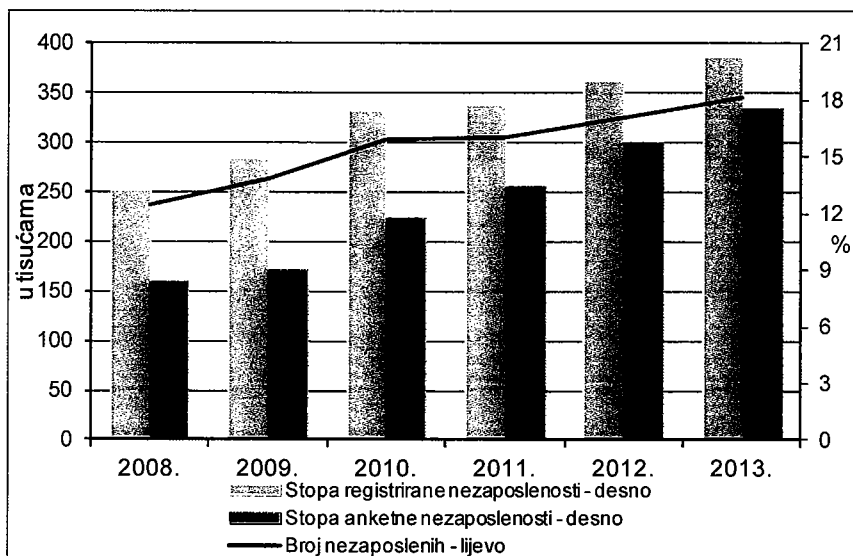
Tablica 1.1. Priljevi u evidenciju nezaposlenih HZZ-a i odljevi iz evidencije
godišnje stope promjene, u postocima

	2012.	I. – VI. 2013.	VII. – XII. 2013.	2013.	Udio u ukupnom toku		
	2011.	I. – VI. 2012.	VII. – XII. 2012.	2012.	I. – VI. 2013.	VII. – XII. 2013.	2013.
1. Novoprijavljeni							
1.1. Prema vrsti ulaska u nezaposlenost:	7,8	-1,4	0,9	-0,1	100,0	100,0	100,0
- izravno iz radnog odnosa	14,7	0,5	-1,5	-0,7	63,1	64,8	64,1
- iz individualne poljoprivrede ili nekoga drugog oblika rada	-45,1	-5,6	4,2	-0,1	1,4	1,3	1,3
- izravno iz redovitog školovanja	15,7	-1,9	10,5	8,1	4,0	13,6	9,7
- iz neaktivnosti	-4,3	-4,8	2,7	-1,4	31,6	20,2	24,9
1.2. Prema prethodnom radnom iskustvu:	7,8	-1,4	0,9	-0,1	100,0	100,0	100,0
- prvi put traže zaposlenje	4,6	-2,5	7,8	4,1	16,0	21,8	19,4
- bili zaposleni	8,6	-1,2	-0,9	-1,0	84,0	78,2	80,6
2. Odljevi iz evidencije	-7,1	10,8	14,8	12,6	100,0	100,0	100,0
- zaposleni iz evidencije na temelju radnog odnosa	4,8	10,9	9,3	10,2	64,3	50,9	58,1
- zaposleni iz evidencije na temelju drugih poslovnih aktivnosti	-40,0	167,5	88,9	122,8	6,8	7,4	7,1
- brisani iz evidencije iz drugih razloga osim zapošljavanja	-17,7	-2,8	13,6	5,8	28,9	41,7	34,8

Izvor: HZZ

Rast broja nezaposlenih osoba rezultirao je povećanjem stope nezaposlenosti, pa je prosječna stopa registrirane nezaposlenosti u 2013. porasla na 20,3% (za usporedbu, 19,0% u 2012.), odnosno na najvišu razinu od 2002. godine.

1.13. Administrativna i anketna stopa nezaposlenosti i broj nezaposlenih osoba registriranih u evidenciji HZZ-a

Izvori: HZZ; DZS

Anketna zaposlenost i nezaposlenost

Prema anketnim podacima DZS-a¹⁰ kretanja na tržištu rada u 2013. bila su još nepovoljnija nego što to pokazuju podaci iz administrativnih izvora. Naime, iz rezultata Ankete o radnoj snazi proizlazi da je prosječan broj zaposlenih u 2013. bio za 3,8% niži, dok je prosječan broj nezaposlenih bio za 5,8% viši u odnosu na prethodnu godinu. S obzirom na takva kretanja anketna stopa nezaposlenosti porasla je još snažnije nego administrativna stopa nezaposlenosti te je iznosila prosječno 17,1%, za razliku od 15,8% u 2012. godini. Stopa aktivnosti dodatno se smanjila, na prosječno 44%, pa je Hrvatska po tom pokazatelju i dalje na dnu među zemljama članicama EU-a.

Plaće i troškovi rada

Rast nominalnih plaća u 2013. usporio se drugu godinu zaredom, pri čemu je prosječna godišnja stopa rasta nominalnih bruto plaća iznosila 0,7%, a stopa rasta nominalnih neto plaća 0,6%. Pritom je nešto snažniji rast nominalnih plaća u privatnom sektoru djelomično poništen padom plaća u javnom sektoru, što je posljedica odluke o smanjenju plaća u državnim i javnim službama za 3% iz ožujka 2013. Realne plaće smanjile su se u 2013. četvrtu godinu zaredom, premda je zbog sporijeg rasta potrošačkih cijena pad bio najmanji zabilježen u tom razdoblju.

¹⁰ Zbog metodoloških razlika podaci o zaposlenosti i nezaposlenosti dobiveni Anketom o radnoj snazi razlikuju se od onih izračunatih na temelju administrativnih izvora. Anketni podaci izravno su usporedivi s podacima za druge zemlje jer se anketa provodi po jedinstvenoj međunarodnoj metodologiji.

Tablica 1.2. Plaće, produktivnost, jedinični troškovi rada
godišnje stope promjene

	2010.	2011.	2012.	2013.
Prosječna bruto plaća				
nominalna	-0,5	1,5	1,1	0,7
realna	-1,6	-0,8	-2,2	-1,4
Prosječna bruto plaća u privatnom sektoru*				
nominalna	-0,3	1,4	1,3	1,5
realna	-1,3	-0,8	-2,0	-0,7
Prosječna bruto plaća u javnim i državnim službama**				
nominalna	-1,2	1,3	0,4	-1,2
realna	-2,2	-1,0	-2,9	-3,3
Produktivnost (ukupna ekonomija)	2,0	0,9	-0,9	0,8
Nominalni jedinični trošak rada	-2,3	0,6	0,8	-0,6

Napomena: Podaci se odnose na plaće isplaćene u tekućoj godini. Podaci o nominalnim neto plaćama uključuju utjecaj posebnog poreza na plaće, mirovine i ostale primitke.

* Plaće u privatnom sektoru uključuju sve djelatnosti NKD-a 2007. osim područja djelatnosti O, P i Q.

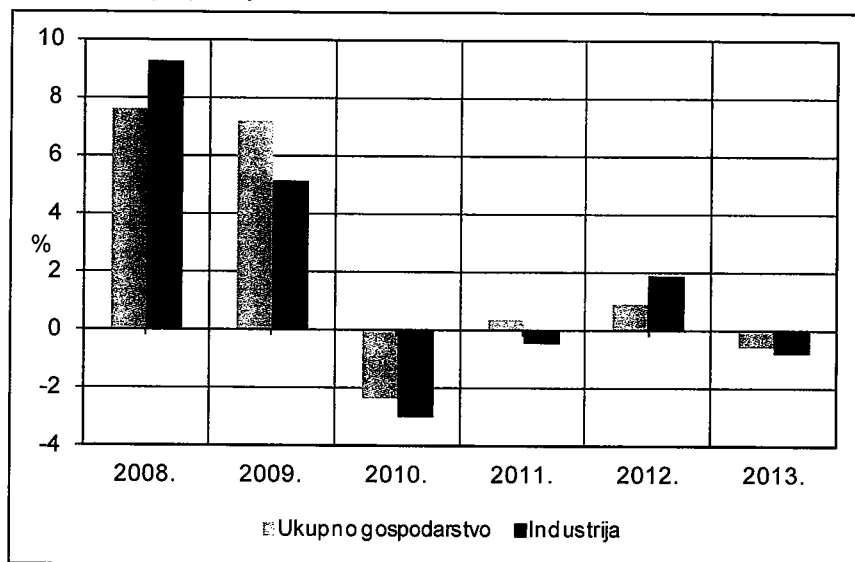
** Plaće u javnim i državnim službama aproksimirane su kretanjem plaća u područjima djelatnostima O, P i Q prema NKD-u 2007.

Izvori: DZS; HZMO

Nominalni jedinični trošak rada neznatno se smanjio u 2013., nakon što se u prethodne dvije godine blago povećavao. Takva dinamika jediničnog troška rada rezultat je snažnog smanjenja broja zaposlenih. Nominalni jedinični trošak rada u industriji imao je sličnu dinamiku kao i taj pokazatelj za ukupno gospodarstvo.

1.14. Kretanje jediničnih troškova rada

godišnje stope promjene

Napomena: Podaci se odnose na plaće obračunate u tekućoj godini.

Izvor: Izračun na temelju podataka DZS-a i HZMO-a

1.2.4. Cijene i tečaj

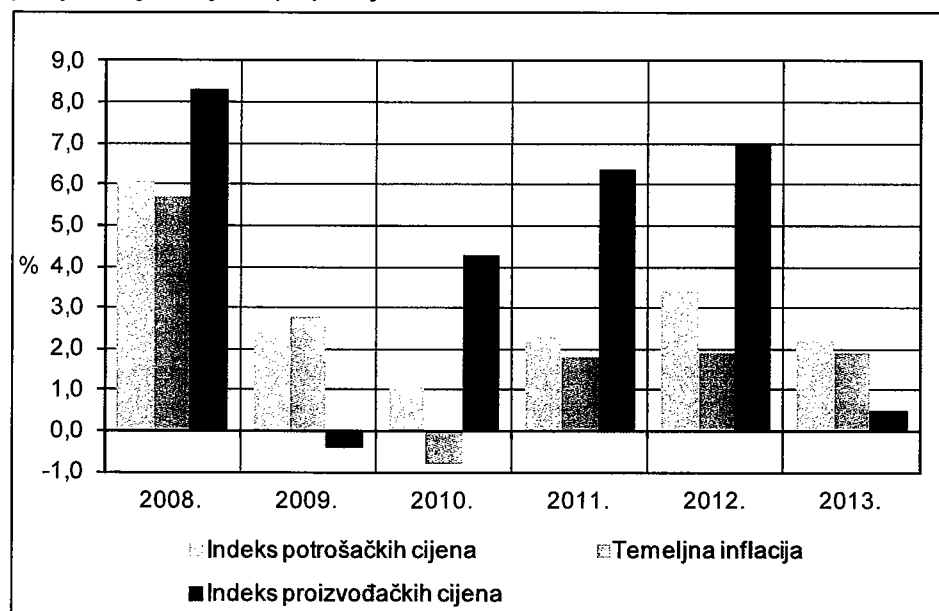
Cijene

Prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena usporila se s 3,4% u 2012. na 2,2% u 2013. Slaba gospodarska aktivnost i odsutnost domaćih troškovnih pritisaka činitelji su koji već nekoliko

posljednjih godina pridonose niskoj inflaciji. Tako se negativan jaz¹¹ domaćeg proizvoda ostvaruje već petu godinu zaredom. Nepovoljni uvjeti na tržištu rada rezultirali su smanjenjem nominalnih jediničnih troškova rada za 0,3% u 2013., nakon snažnog smanjenja tijekom 2010., i vrlo slabog rasta u sljedeće tri godine. Smanjenje jediničnih troškova rada u prvom je redu posljedica snažnog pada zaposlenosti.

1.15. Indeks potrošačkih cijena, temeljna inflacija i indeks proizvođačkih cijena industrije na domaćem tržištu

prosječne godišnje stope promjene

Izvor: DZS

Na usporavanje inflacije tijekom 2013. djelovali su i kratkoročni činitelji, osobito povoljan učinak baznog razdoblja (povezan s povećanjem PDV-a i određenih administrativno reguliranih cijena u prvoj polovini 2012. godine), prelijevanje pada cijena prehrambenih sirovina na svjetskom tržištu na domaće cijene te pojačana konkurencija nakon što su ulaskom Hrvatske u Europsku uniju ukinute preostale zaštitne carine. Prehrambene sirovine pojeftinile su tijekom drugog polugodišta 2013. zbog obilnije žetve, a osobito izražen bio je pad cijena žitarica (za 25,7%, izraženo u američkim dolarima). Osim toga, smanjili su se inflacijski pritisci sa svjetskog tržišta sirove nafte. Prosječna cijena nafte tipa Brent u 2013. bila je za 2,8% niža u usporedbi s prethodnom godinom. Slabljenje inflatornih pritisaka iz vanjskog okružja utjecalo je i na pad godišnje stope promjene implicitnog deflatora uvoza robe i usluga u drugom i trećem tromjesečju 2013., zbog spomenutog smanjenja cijena sirovina na svjetskom tržištu i niske stope inflacije u zemljama najvažnijim vanjskotrgovinskim partnerima, odnosno usporavanja rasta cijena finalnih dobara. Povoljno je na kretanje uvoznih cijena djelovala i 0,8%-tna aprecijacija prosječnoga nominalnog efektivnog tečaja kune ostvarena u 2013.

Potrošačke cijene

Godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena znatno se smanjila tijekom 2013., s 4,7% u prosincu 2012. na samo 0,3% u prosincu 2013., pri čemu se najviše smanjio doprinos cijena energije, a potom i prehrambenih proizvoda. Godišnja stopa promjene cijena energije smanjila se zbog pojeftinjenja tekućih goriva i maziva, električne energije i plina, koje je bilo rezultat pada cijena sirove nafte te povećane konkurencije na domaćem tržištu električne energije. Usporavanje godišnjeg rasta cijena

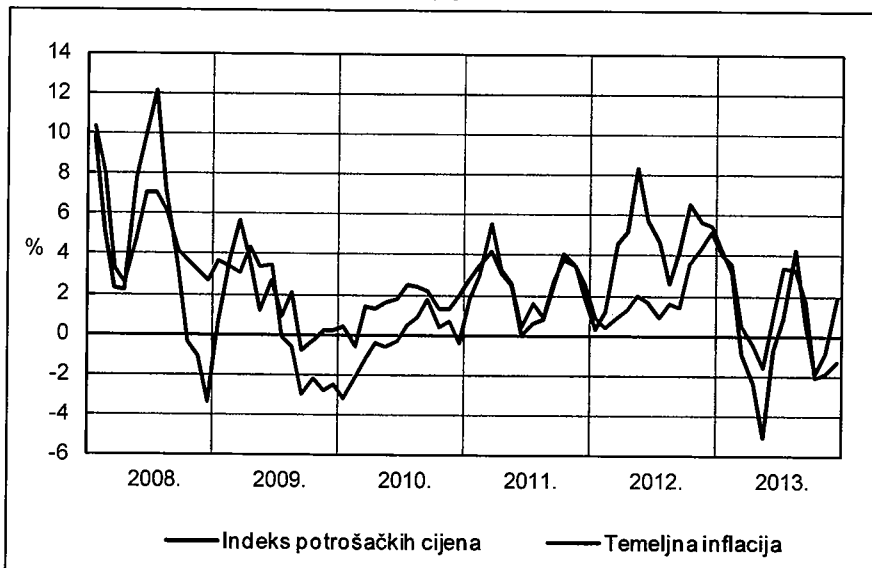
¹¹ Odstupanje ostvarenog od potencijalnog domaćeg proizvoda

prehrambenih proizvoda bilo je posljedica prelijevanja smanjenja cijena prehrambenih sirovina na svjetskom tržištu na cijene domaćih i uvoznih prehrambenih proizvoda te utjecaja ovogodišnjih povoljnijih vremenskih prilika na pad cijena povrća i voća. U prosincu se godišnja stopa promjene industrijskih proizvoda smanjila na -1,4%, a usluga na 0,4%, a najveći doprinos padu cijena dala je odjeća i obuća, koja je pojeftinila u prosjeku za 5,3%.

Godišnja stopa temeljne inflacije, koja ne sadržava cijene energije i druge administrativno regulirane cijene kao ni cijene poljoprivrednih proizvoda, te u većoj mjeri odražava inflatorne pritiske s potražne strane, usporila se s 2,0% u prosincu 2012. na 0,6% u prosincu 2013. (odnosno na -0,2% isključujući duhanske prerađevine), dok je prosječna godišnja stopa temeljne inflacije u 2013. iznosila 1,9% te se zadržala oko razine ostvarene u prethodne dvije godine.

1.16. Indeks potrošačkih cijena i temeljna inflacija^a

mjesečne stope promjene na godišnjoj razini^b

^a Temeljna inflacija ne uključuje cijene poljoprivrednih proizvoda ni cijene proizvoda koje su administrativno regulirane.

^b Mjesečna stopa promjene izračunata je iz tromjesečnoga pomičnog prosjeka sezonski prilagođenih indeksa cijena.

Izvori: DZS; izračun HNB-a

Tablica 1.3. Indeks potrošačkih cijena

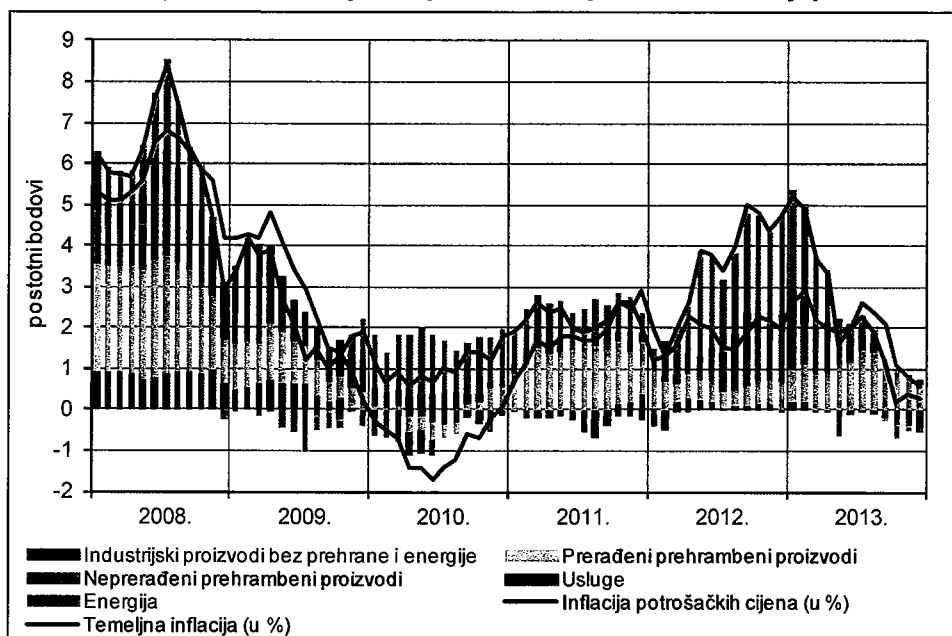
klasifikacija u pet glavnih kategorija proizvoda, godišnje stope promjene

	Ponder 13.	XII.12.	III.13.	VI.13.	IX.13.	XII.13.
Ukupno	100,0	4,7	3,7	2,0	1,1	0,3
Energija	19,3	13,9	9,1	0,1	-0,3	0,4
Neprerađeni prehrambeni proizvodi	13,2	9,4	6,0	6,9	-0,2	-1,5
Prerađeni prehrambeni proizvodi (uključujući alkohol i duhan)	20,9	3,2	4,4	5,5	6,1	3,0
Industrijski proizvodi bez prehrane i energije	23,6	-0,3	-0,1	-0,4	-0,4	-1,4
Usluge	23,0	2,0	1,5	0,1	-0,3	0,4

Izvor: DZS

Među administrativnim mjerama koje su tijekom 2013. najviše djelovale na povećanje cijena ističe se rast trošarina na duhanske prerađevine, što je rezultiralo njihovim zamjetnim poskupljenjem. U prosincu 2013. rast tih cijena iznosio je 14,7% na godišnjoj razini, pri čemu je doprinos duhana inflaciji dosegao 0,5 postotnih bodova. Ocjenjuje se da je izravni učinak ukidanja nulte stope PDV-a na povećanje potrošačkih cijena bio manji te je iznosio oko 0,2 postotna boda. U suprotnom smjeru na kretanje cijena djelovali su pojeftinjenje električne energije, izmjene u sustavu trošarina zbog čega su automobili u prosjeku pojeftinili i pad cijena bolničkih usluga. Smanjenje stope PDV-a s 25% na 10% za ugostiteljske usluge, koje je nastupilo početkom 2013. godine, nije potaknulo njihovo pojeftinjenje.

1.17. Godišnje stope inflacije i doprinosi^a komponenata inflaciji potrošačkih cijena

^a Doprinos se definira kao relativna važnost određene komponente indeksa potrošačkih cijena u ukupnoj inflaciji. Zbroj doprinosa svih komponenata izraženih u postotnim bodovima u određenom mjesecu daje iznos godišnje stope inflacije potrošačkih cijena (određena odstupanja moguća su zbog zaokruživanja).
Izvori: DZS; izračuni HNB-a

Proizvođačke cijene industrije na domaćem tržištu

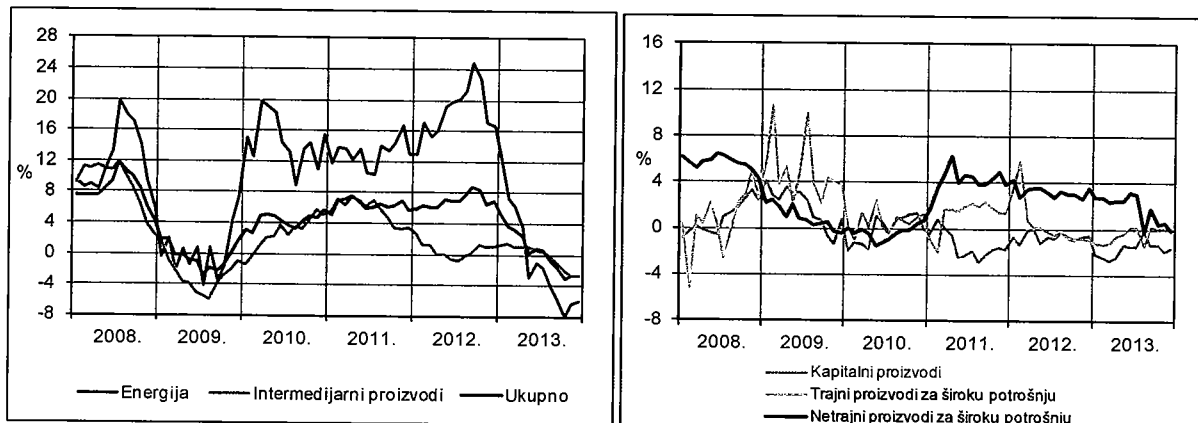
Kretanje proizvođačkih cijena industrije na domaćem tržištu bilo je također pod znatnim utjecajem slabljenja domaće potražnje, nižih troškovnih pritisaka i smanjenja inflatornih pritisaka iz vanjskog okruženja. Godišnji rast proizvođačkih cijena gotovo se zaustavio sredinom 2013. godine, no u prosincu su proizvođačke cijene pale po godišnjoj stopi od 2,6%, a, za usporedbu, u prosincu 2012. godišnja stopa njihova rasta iznosila je 6,9%. Najveća je promjena kretanja vidljiva kod godišnjeg rasta cijena energije¹². Isključe li se cijene energije, godišnja stopa promjene proizvođačkih cijena u prosincu 2013. iznosila je -1,2% te je bila za 3,4 postotna boda niža u usporedbi s prosincem 2012. Među ostalim glavnim kategorijama proizvođačkih cijena najviše se smanjila godišnja stopa promjene cijena intermedijarnih proizvoda¹³, u čemu se ogleda slabljenje uvoznih inflatornih pritisaka. Osim toga valja izdvojiti i pad godišnje stope promjene cijena netrajnih proizvoda za široku potrošnju, što je uvelike bilo posljedica smanjenja godišnje stope promjene cijena u proizvodnji prehrambenih i farmaceutskih proizvoda.

¹² Cijene u vađenju sirove nafte i plina, cijene u proizvodnji rafiniranih naftnih proizvoda, cijene u opskrbi električnom energijom i plinom te cijene opskrbe vodom

¹³ Posebice cijena u proizvodnji kemikalija, kože, drva i metala

1.18. Indeksi proizvođačkih cijena industrije na domaćem tržištu po glavnim industrijskim grupacijama

godišnje stope promjene

Izvor: DZS

Cijene stambenih nekretnina

Cijene nekretnina u Hrvatskoj snažno su se smanjile te su tijekom 2013. prosječno bile za 16,5% niže nego prethodne godine. Pritiske na pad cijena nekretnina stvara značajna ponuda neprodanih nekretnina uz istodobno smanjenje potražnje za stambenim nekretninama u uvjetima smanjenoga realnoga raspoloživog dohotka kućanstava, nepovoljnih kretanja na tržištu rada i niske razine potrošačkog optimizma. Osim toga, tijekom 2013. banke su blago povećale nominalne kamatne stope na stambene kredite. Znatno smanjenje realnog iznosa novoodobrenih stambenih kredita za 10,6% u 2013. u usporedbi s prethodnom godinom potvrđuje da potražnja za nekretninama osjetno slabi pod utjecajem spomenutih činitelja. Nadalje, pad cijena nekretnina u 2013. godine djelomično je posljedica učinka baznog razdoblja, odnosno rasta cijena nekretnina u prvom polugodištu 2012., koji se pripisuje povećanom udjelu u prodaji kvalitetnijih nekretnina na atraktivnijim lokacijama.

Tablica 1.4. Indeksi cijena stambenih nekretnina u Hrvatskoj
godišnje stope promjene

	Ponder	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2012.		2013.			
								3. tr.	4.tr.	1.tr.	2.tr.	3.tr.	4.tr.
Hrvatska	100,0	3,5	-3,8	-8,0	-3,6	1,0	-16,5	-0,2	-4,3	-15,3	-19,5	-16,8	-14,4
Zagreb	69,30	2,7	-5,4	-8,7	-5,0	2,2	-14,9	1,3	-3,1	-12,2	-16,4	-16,5	-14,6
Jadran	30,70	6,2	1,4	-6,3	-0,3	-1,7	-20,0	-3,4	-7,0	-21,9	-26,0	-17,5	-13,8

Napomena: Prema metodologiji izrade hedonističkog indeksa cijena nekretnina u Hrvatskoj pri svakom se izračunavanju nove vrijednosti indeksa (nakon isteka pojedinog tromjesečja) ponovno procjenjuju svi parametri u pojedinim jednadžbama postignutih cijena nekretnina, što uzrokuje reviziju indeksa cijena nekretnina za prijašnja tromjesečja odnosno godine. Svako ažuriranje, dakle, mijenja indekse ostvarene u prethodnim godinama, no oni su svaki put sve preciznije izmjereni jer su izračunati pomoću većeg broja podataka.

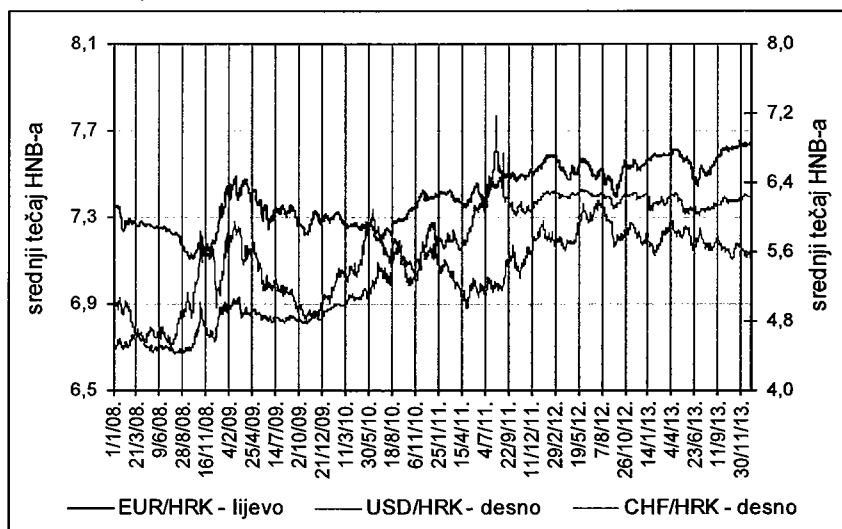
Izvori: Burza nekretnina; izračuni HNB-a

Tečaj

U 2013. tečaj kune prema euru ostao je stabilan. Nominalni dnevni tečaj kune prema euru kretao se tijekom godine u rasponu od -1,6% do 1,0% oko prosječnog godišnjeg tečaja, koji je iznosio 7,57 EUR/HRK te je bio za 0,7% slabiji nego u 2012. Kretanja unutar godine pokazuju da je tečaj kune prema euru postupno slabio tijekom prva četiri mjeseca. Pritom je krajem ožujka i početkom travnja na kretanje tečaja utjecalo izdavanje državnih obveznica na međunarodnom tržištu u iznosu od 1,5 mlrd. USD. Naime, interes domaćih investitora za te obveznice i snažno kreiranje primarnog novca putem

deviznih transakcija HNB-a s Ministarstvom financija nakon izdanja obveznica potaknuli su potražnju za stranom valutom. Središnja je banka intervenirala na deviznom tržištu 12. travnja kako bi zadovoljila tu potražnju te je poslovnim bankama prodala 214,9 mil. EUR. Nakon devizne intervencije tečaj kune se stabilizirao te je u razdoblju do kraja srpnja postupno jačao, što se može povezati s uobičajenim sezonskim kretanjima i očekivanjima da će se izdati državne obveznice na domaćem tržištu. Početkom kolovoza započelo je razdoblje laganog slabljenja domaće valute, koje je trajalo sve do studenoga, nakon čega se tečaj stabilizirao. Na kraju godine tečaj je iznosio 7,64 EUR/HRK, što je deprecijacija od 1,2% u odnosu na kraj 2012.

1.19. Nominalni dnevni tečaj kune prema euru, američkom dolaru i švicarskom franku srednji tečaj HNB-a

Izvor: HNB

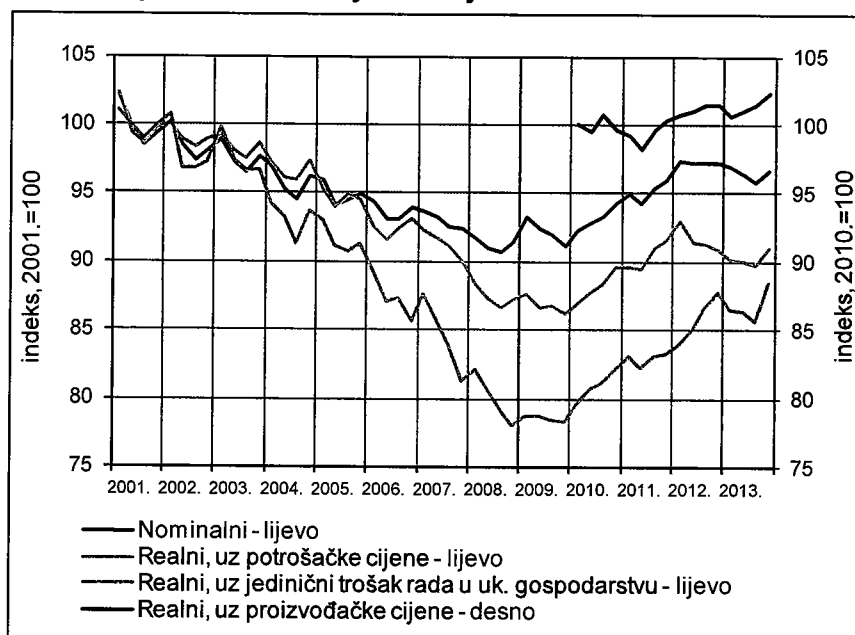
Ukupno je HNB putem transakcija na deviznom tržištu u 2013. neto otkupio 341,3 mil. EUR pa je na taj način emitirao 2,6 mlrd. kuna, što je znatno više u usporedbi s 0,8 mlrd. kuna emitiranih u 2012. godini. Tijekom 2013. HNB je samo jednom intervenirao na deviznom tržištu, pri čemu je poslovnim bankama prodao 214,9 mil. EUR, dok je putem ostalih deviznih transakcija HNB neto otkupio 556,2 mil. EUR. Pritom su neto devizne transakcije sa središnjom državom iznosile 625,7 mil. EUR, a konverzije kunskih sredstava koje država uplaćuje na račun Europske komisije pri HNB-u u eure 69,4 mil. EUR.

Kuna je u 2013. aprecirala prema većini ostalih valuta iz košarice za izračun indeksa nominalnoga efektivnog tečaja kune (osim prema švedskoj kruni i zlotu). Posebno izražena bila je aprecijacija kune prema jenu (za 20,2% na godišnjoj razini), što odražava slabljenje jena prema euru na svjetskome deviznom tržištu. Slabljenje japanske valute posljedica je snažne monetarne ekspanzije koju od početka 2013. provodi japanska središnja banka. Tečaj kune prema američkom dolaru u 2013. u prosjeku je aprecioirao za 2,5% u odnosu na prethodnu godinu, zbog jačanja eura prema američkom dolaru na svjetskome deviznom tržištu, koje je bilo ponajviše izraženo u drugoj polovini godine. Kretanje tečaja eura prema američkom dolaru tijekom 2013. bilo je uglavnom pod utjecajem promjena u instrumentariju monetarne politike Fed-a i ESB-a te tržišnih očekivanja glede budućih odluka tih dviju središnjih banaka. Tako je primjerice američki dolar zamjetno ojačao prema euru u svibnju nakon što je objavljeno da bi Fed mogao usporiti dinamiku monetarne ekspanzije zbog poboljšanja gospodarskih pokazatelja. Suprotno tome, dolar je počeo snažno slabjeti u rujnu nakon što je Fed odlučio odgoditi usporavanje monetarne ekspanzije, čiji su početak financijska tržišta očekivala već u rujnu. Krajem listopada i početkom studenoga dolar je ponovno ojačao, zbog nepovoljnih makroekonomskih pokazatelja za gospodarstvo eurozone i odluke ESB-a o snižavanju ključne

kamatne stope za 0,25 postotnih bodova. Tečaj švicarskog franka prema euru bio je vrlo stabilan tijekom cijele 2013. te je fluktuirao u uskom rasponu oko razine od 1,23 EUR/CHF. Promjene bilateralnih tečajeva kune prema valutama glavnih vanjskotrgovinskih partnera rezultirale su u 2013. aprecijacijom prosječnoga nominalnog efektivnog tečaja kune za 0,8% na godišnjoj razini.

Pokazatelji konkurentnosti hrvatskog izvoza nastavili su se popravljati i u 2013., premda se taj trend donekle usporio. Realni efektivni tečaj kune uz jedinične troškove rada za ukupno gospodarstvo nastavio je deprecirati na godišnjoj razini, iako sporije nego prethodne godine. Kretanja unutar godine pokazuju da je ovaj pokazatelj aprecirao tijekom prva tri tromjesečja, no u posljednjem je tromjesečju prilično snažno deprecirao zbog znatnog pada domaćih jediničnih troškova rada prouzročenog padom zaposlenosti. Realni efektivni tečaj kune uz proizvođačke cijene također je dodatno deprecirao, ali znatno slabijim intenzitetom nego godinu prije. Nasuprot tome, realni efektivni tečaj kune uz potrošačke cijene blago je aprecirao. Tome je uz nominalnu efektivnu aprecijaciju tečaja kune pridonio i relativno brži rast domaćih potrošačkih cijena, koje su i u 2013. godini bile pod utjecajem administrativnih odluka koje izravno ne utječu na cijene izvoznih proizvoda.

1.20. Indeks nominalnoga i realnoga efektivnog tečaja kune deflaciranog potrošačkim cijenama, proizvođačkim cijenama i jediničnim troškovima rada

Napomene: Realni efektivni tečaj kune uz proizvođačke cijene uključuje hrvatski indeks proizvođačkih cijena industrije na nedomaćem tržištu koji je raspoloživ od siječnja 2010. Pad indeksa označuje efektivnu aprecijaciju kune.
Izvor: HNB

1.2.5. Monetarna politika i novčana kretanja

U 2013. godini Hrvatska narodna banka dodatno je poboljšala primarnu likvidnost monetarnog sustava i istodobno održavala stabilnost nominalnog tečaja kune prema euru. Stabilnim tečajem domaće valute kao temeljnim nominalnim sidrom štiti se financijska stabilnost i osigurava niska inflacija u Hrvatskoj. Politikom dodatnog jačanja već visoke kunske likvidnosti nastavilo se ekspanzivno usmjerenje monetarne politike, kojim se u uvjetima nepovoljnih gospodarskih kretanja nastojalo utjecati na poboljšanje domaćih uvjeta financiranja i time poduprijeti oporavak domaćega kreditiranja.

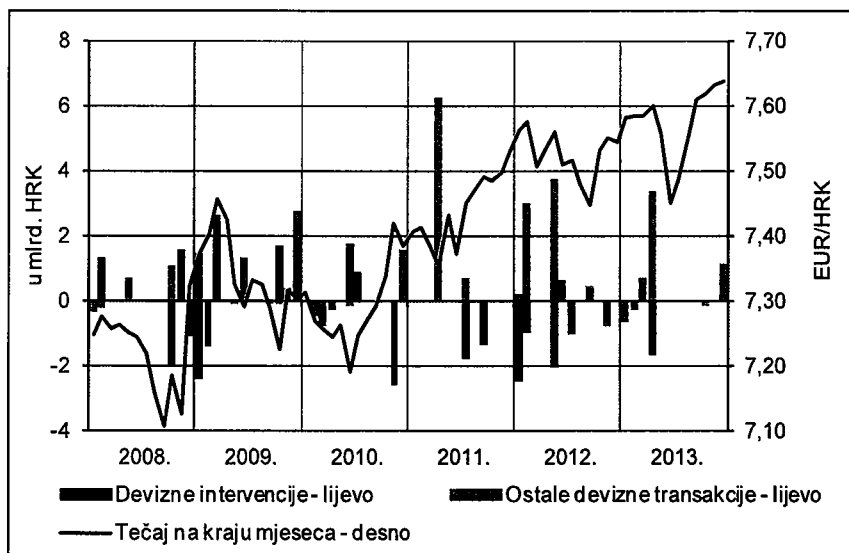
Model kreditiranja, koji je u suradnji s HBOR-om središnja banka pokrenula sredinom 2012. godine (Program razvoja gospodarstva), završio je istekom 2013. Središnja je banka potkraj 2013. pokrenula novi model usmjeren na podupiranje kreditiranja poduzeća. Pritom je ponovno snižena

stopa obvezne pričuve odnosno smanjio se regulatorni trošak. No, ovog puta sredstva oslobođena smanjenjem stope obvezne pričuve banke su istodobno morale plasirati u trogodišnje obvezne blagajničke zapise HNB-a koje središnja banka otkupljuje prije roka dospijeca samo ako se povećaju krediti odobreni poduzećima.

Monetarna politika i tokovi formiranja i povlačenja primarnog novca

Glavni instrument monetarne politike u 2013. godini bile su devizne transakcije središnje banke. Obujam i učestalost njihova korištenja bili su u najvećoj mjeri povezani sa zaduživanjem države u inozemstvu i kretanjem tečaja kune prema euru. Zbog iznimno visoke likvidnosti domaćega bankovnog sustava tijekom 2013. nije bilo potrebe za korištenjem obratnih repo operacija, niti je zabilježena značajna potražnja banaka za lombardnim kreditima.

1.21. Devizne transakcije HNB-a i srednji tečaj EUR/HRK

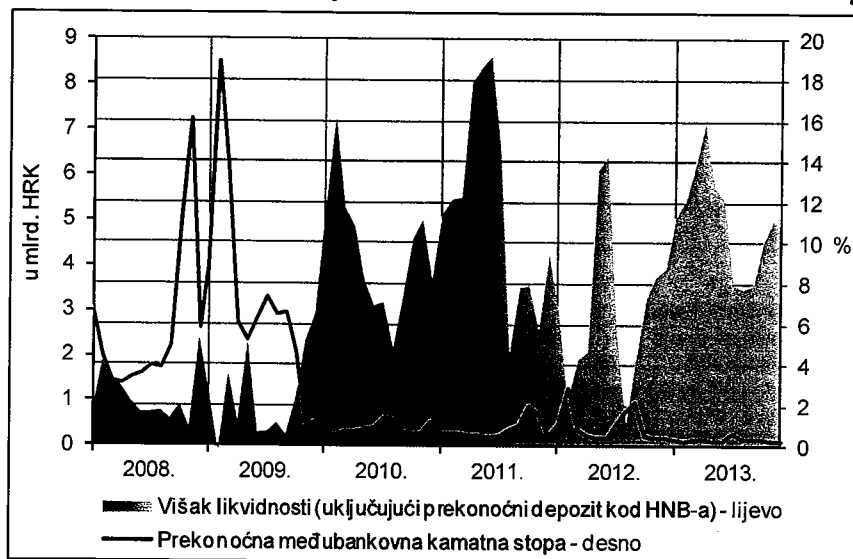
Napomena: Pozitivne vrijednosti deviznih intervencija i deviznih transakcija HNB-a odnose se na otkupe deviza. U ostale devizne transakcije ubrajaju se kupoprodaje deviza s MF-om, EK-om i ugovori o razmjeni (engl. *swap*) s poslovnim bankama. Izvor: HNB

Devizne transakcije HNB-a sa središnjom državom bile su glavni tok kreiranja likvidnosti u 2013. Naime, središnja je banka nastavila otkupljivati devize pristigle od inozemnog zaduživanja države. U prvoj polovini godine, kada je država izdala obveznice na međunarodnom tržištu u iznosu od 1,5 mlrd. USD, središnja je banka od države neto otkupila 0,4 mlrd. EUR i tako kreirala 3,2 mlrd. kuna. S druge strane, u travnju je HNB intervenirao na deviznom tržištu i bankama prodao 0,2 mlrd. EUR, čime je dio prikupljene devizne likvidnosti vraćen na tržište, uz učinak povlačenja 1,6 mlrd. kuna iz sustava. U drugoj su polovini godine ponovno ostvarene devizne transakcije s državom, ali nisu bile praćene intervencijama HNB-a na deviznom tržištu. Iako je država najveći dio sredstava od novog izdanja obveznica na međunarodnom tržištu (1,75 mlrd. USD) prenijela za financiranje u 2014. godini, dio deviza bio je konvertiran, pa je otkup deviza od države iznosio 0,2 mlrd. EUR, a po toj je osnovi kreirano 1,5 mlrd. kuna. Dodatno, u posljednjem su tromjesečju prvi put zabilježene devizne transakcije s Europskom komisijom, koje su se odnosile na prodaju deviza u iznosu od 69,4 mil. EUR. Te transakcije povezane su s konverzijom kunskih sredstava koje RH na temelju preuzetih obveza članstva u EU-u redovito uplaćuje na račun Europske komisije kod HNB-a.

Ukupnim deviznim transakcijama HNB-a s državom, poslovnim bankama i Europskom komisijom u 2013. se neto otkupilo 0,3 mlrd. EUR, odnosno kreiralo 2,6 mlrd. kuna. Kupoprodajama deviza središnja je banka podržavala stabilnost tečaja kune prema euru te zadržala rast bruto i neto

raspoloživih međunarodnih pričuva, ali i povoljno utjecala na likvidnost domaćega bankovnog sustava.

1.22. Likvidnost banaka i prekonoćna međubankovna kamatna stopa

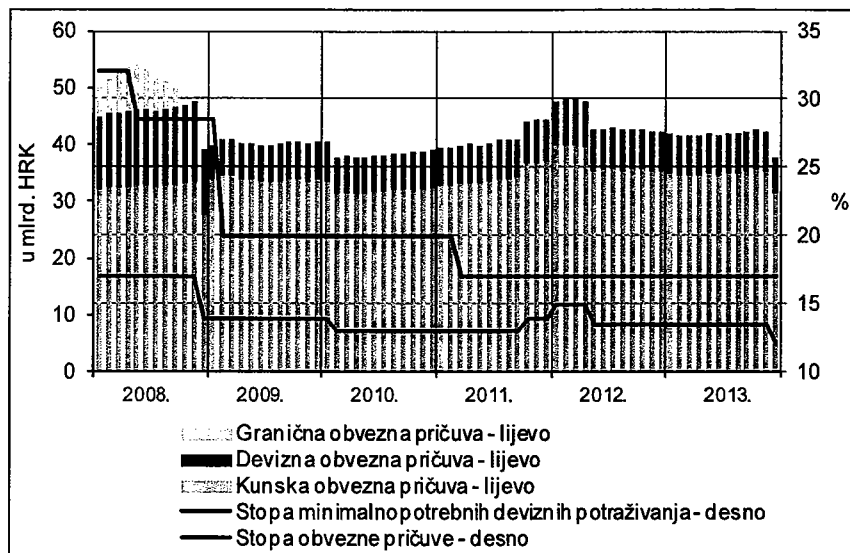

Napomena: Višak likvidnosti je razlika između stanja na računima za namiru poslovnih banaka kod HNB-a i iznosa koji banke moraju održavati na tim računima prema obračunu obvezne pričuve.
Izvor: HNB

Višak likvidnosti na računima za namiru poslovnih banaka u 2013. bio je visok i u prosjeku je iznosio 5,0 mlrd. kuna, a prosječna prekonoćna kamatna stopa na međubankovnom tržištu spustila se na dosad najnižu zabilježenu razinu, od 0,37%. Povoljni uvjeti na domaćem novčanom tržištu potvrđuju ekspanzivnu orijentaciju središnje banke, koja je pokušavala poboljšati domaće uvjete financiranja i time potaknuti kreditnu aktivnost i oporavak ukupnoga gospodarstva već četvrtu godinu u nizu. U skladu s opisanim uvjetima na novčanom tržištu i ekspanzivnim usmjerenjem monetarne politike HNB je u travnju 2013. smanjio kamatnu stopu na prekonoćne depozite kreditnih institucija kod HNB-a s 0,25% na 0,00%, a u prosincu je smanjena i stopa na lombardni kredit sa 6,25% na 5,0%.

Dodatni korak u poticanju kreditnog rasta HNB je poduzeo potkraj godine. U prosincu 2013. spuštena je stopa obvezne pričuve s 13,5% na 12%. Sredstva oslobođena smanjenjem stope obvezne pričuve banke su istodobno morale plasirati u trogodišnje obvezne blagajničke zapise koje HNB otkupljuje prije roka dospijeca samo ako banka poveća kredite odobrene poduzećima. Obračun za ispis obveznih blagajničkih zapisa obavlja se jednom mjesečno, a prvi je put to učinjeno u prosincu 2013., kada je na temelju rasta kredita poduzećima iz studenoga bankama na njihove račune za namiru HNB uplatio 333 mil. kuna.

1.23. Obvezna pričuva i minimalna devizna likvidnost

Izvor: HNB

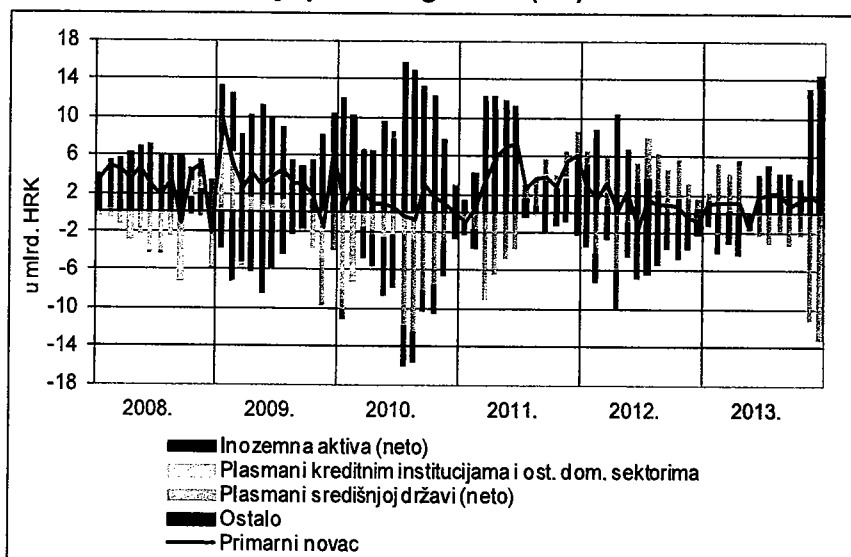
Spuštanje stope obvezne pričuve potkraj godine utjecalo je na smanjenje ukupno obračunate obvezne pričuve u 2013. godini. Unatoč autonomnom povećanju osnovice za obračun ukupno obračunata obvezna pričuva na kraju 2013. smanjila se za 10,6% ili za 4,5 mlrd. kuna u odnosu na kraj 2012. Na kraju 2013. obračunata obvezna pričuva iznosila je 37,8 mlrd. kuna, pri čemu se 31,5 mlrd. kuna odnosilo na kunski, a 6,3 mlrd. kuna na devizni dio.

Banke su održavale deviznu likvidnost u prosjeku za 3,3 postotna boda iznad propisanog minimuma potrebnih deviznih potraživanja od 17% i na kraju godine raspolagale su s ukupno 5,5 mlrd. EUR likvidnih deviznih potraživanja, odnosno 0,7 mlrd. EUR viška devizne likvidnosti. Pritom je plasmane banaka u devizne trezorske zapise Ministarstva financija u iznosu od 700 mil. EUR, koje je država refinancirala u kolovozu 2013., HNB nastavio priznavati kao likvidna devizna potraživanja. Usto, 50% iznosa kredita odobrenih poduzećima iz sredstava u sklopu Programa razvoja gospodarstva (96,5 mil. EUR na kraju godine) HNB je također nastavio priznavati kao likvidna devizna potraživanja.

Primarni novac i međunarodne pričuve

Primarni novac (M0) u 2013. godini povećao se za 1,9%, odnosno za 1,2 mlrd. kuna, pa je ovaj monetarni agregat na kraju godine dosegao 63,0 mlrd. kuna. U strukturi monetarnog agregata M0 povećanje je zabilježeno kod dviju najvažnijih sastavnica, depozita kreditnih institucija kod središnje banke i gotovog novca izvan kreditnih institucija, dok su se depoziti ostalih financijskih institucija kod središnje banke umjereno smanjili.

1.24. Tokovi formiranja primarnog novca (M0)

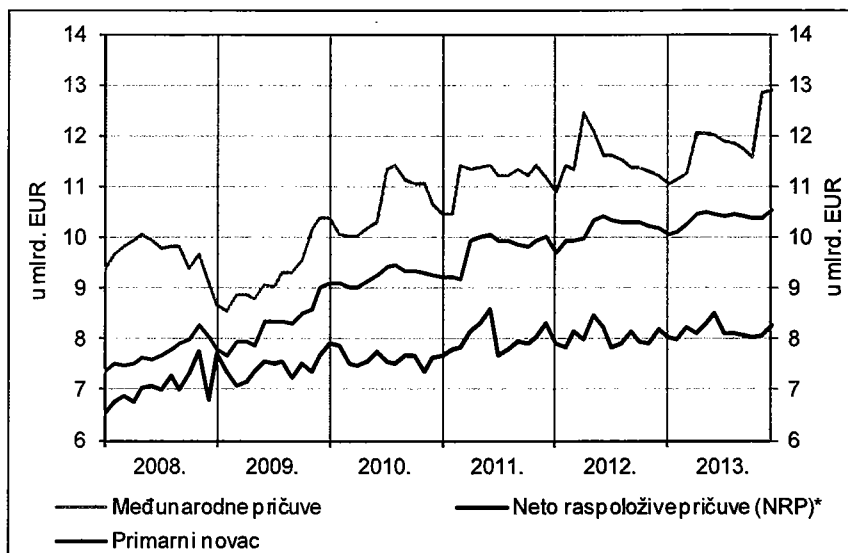

Napomena: Prikazane vrijednosti apsolutne su godišnje promjene.
Izvor: HNB

Tijekom godine zabilježena je velika unutarmjesečna kolebljivost primarnog novca, što je ponajviše bilo posljedica priljeva i odljeva sredstava na kunski račun središnje države kod HNB-a. Što se tiče deviznih depozita države kod središnje banke, oni su se također kretali u velikom rasponu. Njihovo znatno povećanje ostvareno je u travnju te ponovno u studenome, oba puta zbog priljeva deviza na temelju izdanja državnih obveznica u inozemstvu. I dok je najveći dio deviza pristiglih u prvoj polovini godine bio konvertiran u kune i potrošen, devizni priljev iz drugog polugodišta gotovo je u potpunosti ostao deponiran na računu kod središnje banke te je prenesen za potrebe financiranja države u 2014. godini.

Rast međunarodnih pričuva nastavio se u 2013. Bruto međunarodne pričuve dosegnule su na kraju godine 12,9 mlrd. EUR, što je za 1,7 mlrd. EUR ili 14,9% više nego godinu prije. Na njihovo povećanje najviše je utjecao spomenuti rast deviznih depozita države. No, i neto raspoložive pričuve, koje osim deviznog depozita države ne uključuju ni izdvojenu deviznu obveznu pričuvenu, posebna prava vučenja i deviznu inozemnu pasivu HNB-a, također su se povećale i na kraju godine dosegnule 10,5 mlrd. EUR. Prirast neto raspoloživih pričuva na godišnjoj razini iznosio je 0,3 mlrd. EUR ili 3,3% i ostvaren je gotovo u potpunosti na temelju neto otkupa deviza i zarade od njihova ulaganja.

1.25. Međunarodne pričuve HNB-a

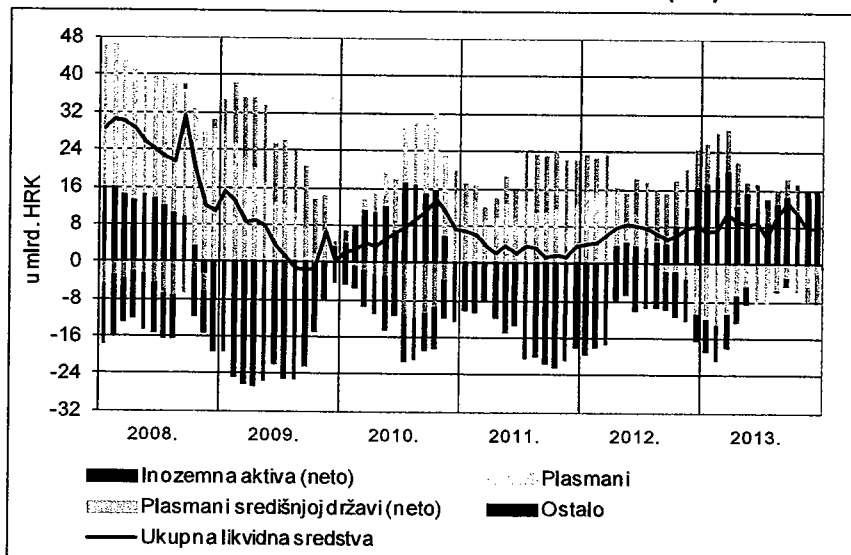
* NRP = međunarodne pričuve – devizna inozemna pasiva – devizni dio obvezne pričuve – devizni depoziti države – opća i posebna alokacija SDR-a
Izvor: HNB

Kretanje monetarnih i kreditnih agregata

Kretanje monetarnih i kreditnih agregata u 2013. godini i dalje je odražavalo izostanak oporavka u realnom sektoru gospodarstva. Neto inozemna aktiva (NIA) monetarnog sustava snažno se povećala, dok se neto domaća aktiva (NDA) zamjetno smanjila. Tome je u najvećoj mjeri pridonio devizni priljev na račun države kod HNB-a u iznosu od 9,7 mlrd. kuna na osnovi izdanja državnih obveznica na inozemnom tržištu krajem godine. Isključujući učinak tog priljeva, godišnje povećanje neto inozemne aktive bilo je umjerenije i iznosilo je 5,3 mlrd. kuna (10,6%), dok je za neto domaću aktivu zabilježen rast od 2,4 mlrd. kuna (1,1%). U strukturi NIA poboljšanje inozemne pozicije vidljivo je prije svega kod kreditnih institucija, i to na temelju smanjenja njihovih inozemnih obveza. U strukturi NDA najsnažniji je bio porast plasmana središnjoj državi, dok su plasmani ostalim sektorima (isključujući tečajne promjene i jednokratne učinke¹⁴) stagnirali.

¹⁴ Jednokratni učinci u 2012. godini odnose se na preuzimanje kredita brodogradilišta od strane Ministarstva financija i transakciju jedne poslovne banke, koja je, radi smanjenja djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana, prenijela dio svojih potraživanja na društvo u indirektnom vlasništvu banke majke. Jednokratni učinci u 2013. godini odnose se na stečaj Centar banke, metodološku promjenu knjiženja naknada te još jedan prijenos nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana jedne poslovne banke na povezano društvo.

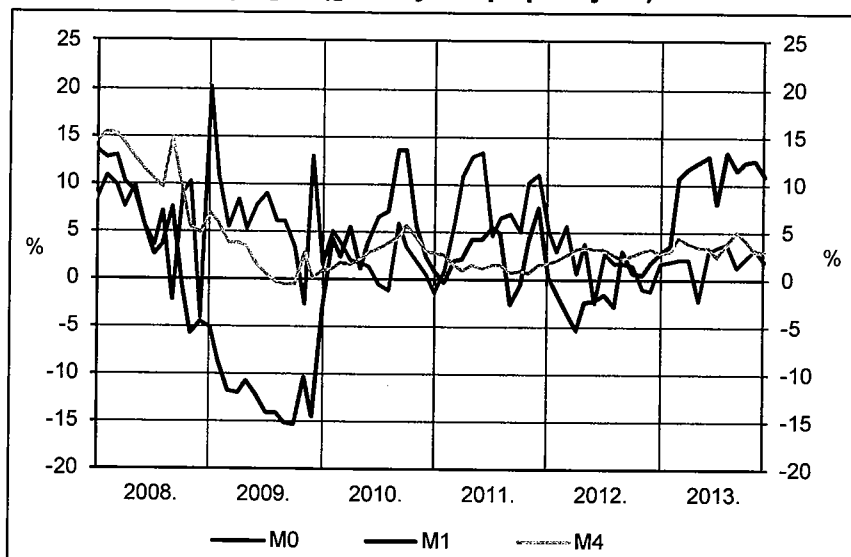
1.26. Tokovi formiranja ukupnih likvidnih sredstava (M4)

Napomena: Prikazane vrijednosti apsolutne su godišnje promjene.
 Izvor: HNB

Ostvarena kretanja neto domaće i neto inozemne aktive rezultirala su povećanjem ukupnih likvidnih sredstava (M4) u 2013. za 7,7 mlrd. kuna ili 2,9%, što je gotovo jednako kao prethodne godine, kada je stopa rasta iznosila 3,2%. U strukturi ukupnih likvidnih sredstava porast novčane mase (M1) bio je gotovo trostruko veći od porasta kvazinovca.

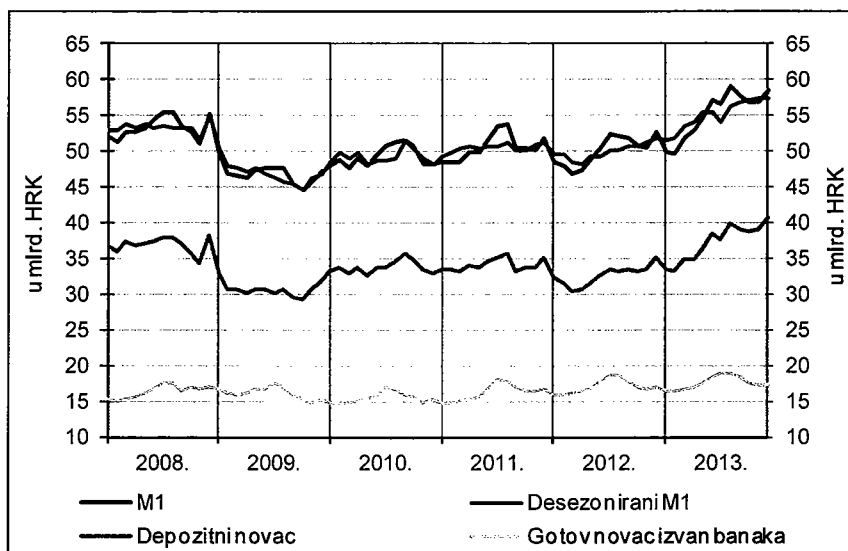
1.27. Monetarni agregati (godišnje stope promjene)

Izvor: HNB

Rast novčane mase u 2013. bio je najsnažniji u posljednjih nekoliko godina (5,8 mlrd. kuna ili 10,9%). Najveći dio toga može se pripisati rastu depozitnog novca sektora nefinancijskih poduzeća, koji je iznosio 22,2% na godišnjoj razini.

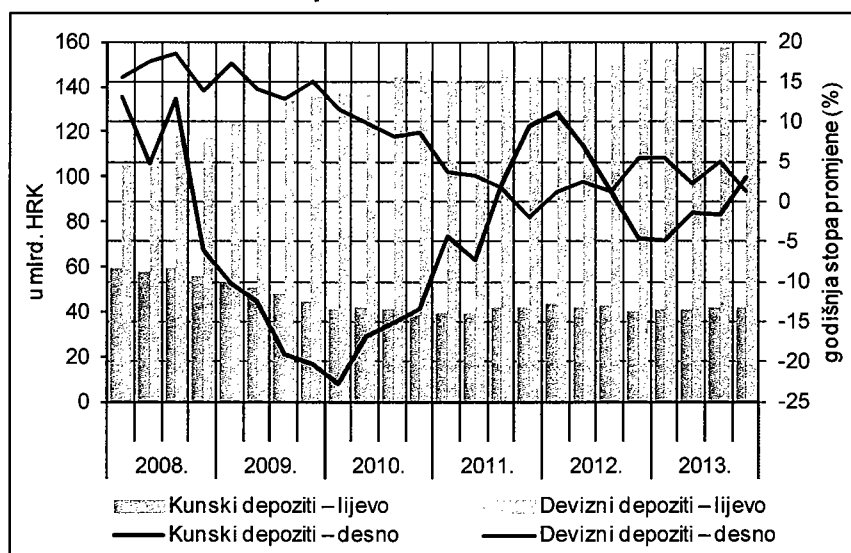
1.28. Novčana masa

Izvor: HNB

U odnosu na novčanu masu kvazinovac je rastao po višestruko nižoj stopi. Ukupni štedni i oročeni depoziti domaćih sektora nominalno su se povećali u 2013. za 3,5 mlrd. kuna ili 1,8%, što je bilo gotovo upola manje nego u prethodnoj godini. Najveći doprinos usporavanju rasta štednih i oročenih depozita dao je sektor stanovništva, čiji su depoziti tijekom ljetnih mjeseci imali manje izražen sezonski prirast nego u prethodnoj godini. Ukupni štedni i oročeni depoziti tog sektora u 2013. su porasli za 5,2 mlrd. kuna ili 3,2%. Za razliku od stanovništva, depoziti nefinancijskih poduzeća zadržali su se na gotovo jednakoj razini, dok su ostale financijske institucije zabilježile pad štednih i oročenih depozita od 1,4 mlrd. kuna ili 15,6%.

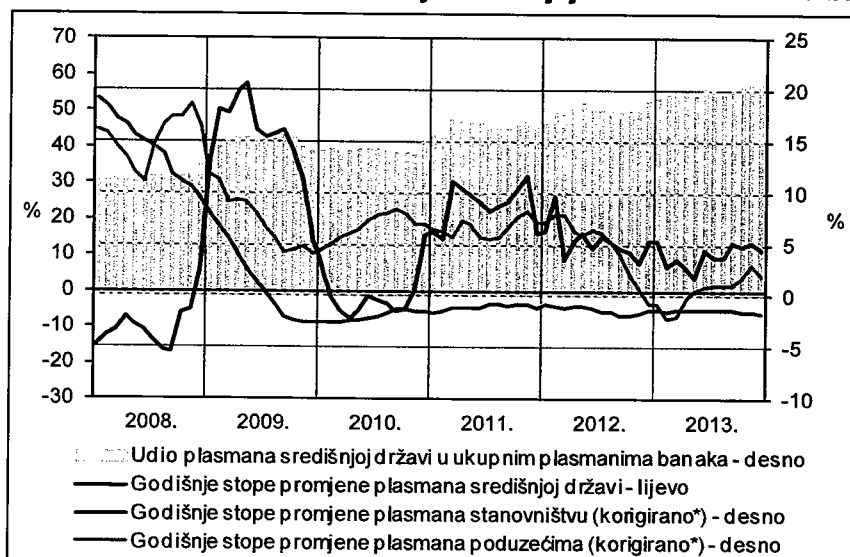
1.29. Kunski i devizni depoziti

Izvor: HNB

Promatra li se prema valutnoj strukturi, u 2013. porasli su i devizni i kunski depoziti domaćih sektora. Naime, devizni su se depoziti povećali za 2,3 mlrd. kuna ili 1,5%, a kunski depoziti za 1,3 mlrd. kuna ili 3,1%. U skladu s takvim kretanjima euroiziranost bankovnog sustava, mjerena udjelom deviznih depozita u ukupnim štednim i oročenim depozitima, zadržala se na jednakoj razini, od približno 80%.

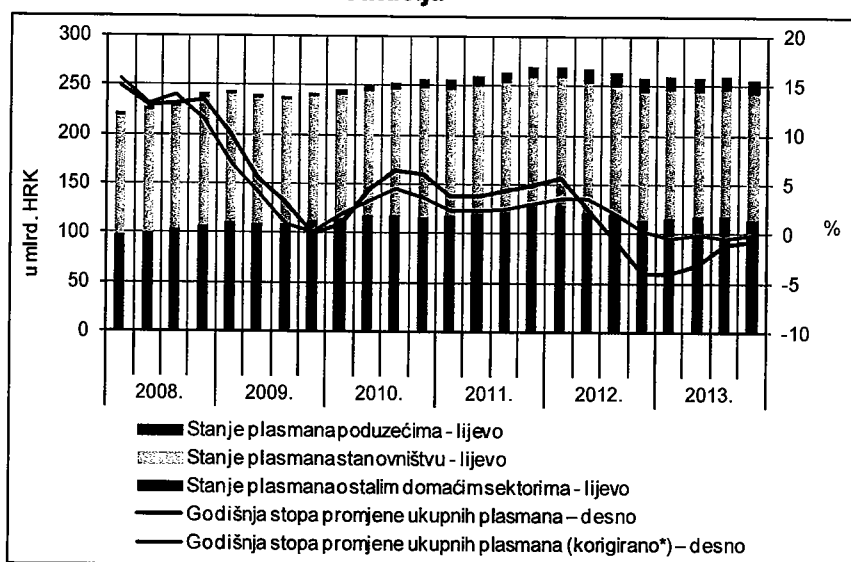
1.30. Plasmani kreditnih institucija središnjoj državi i ostalim sektorima

* Isključujući učinak tečaja i jednokratne učinke opisane u bilješci 21
Izvor: HNB

Plasmani kreditnih institucija središnjoj državi u 2013. ponovno su se značajno povećali (7,0 mlrd. kuna ili 11,5%). Nastavkom kreditiranja države izloženost domaćih kreditnih institucija prema državi (mjereno udjelom plasmana tom sektoru u ukupnim plasmanima) u posljednjih se godinu dana povećala za gotovo 2 postotna boda te je na kraju 2013. dosegla 20,9%. Promatra li se u dužem razdoblju, primjerice od kraja 2007. godine, udio plasmana državi u ukupnim plasmanima gotovo se udvostručio.

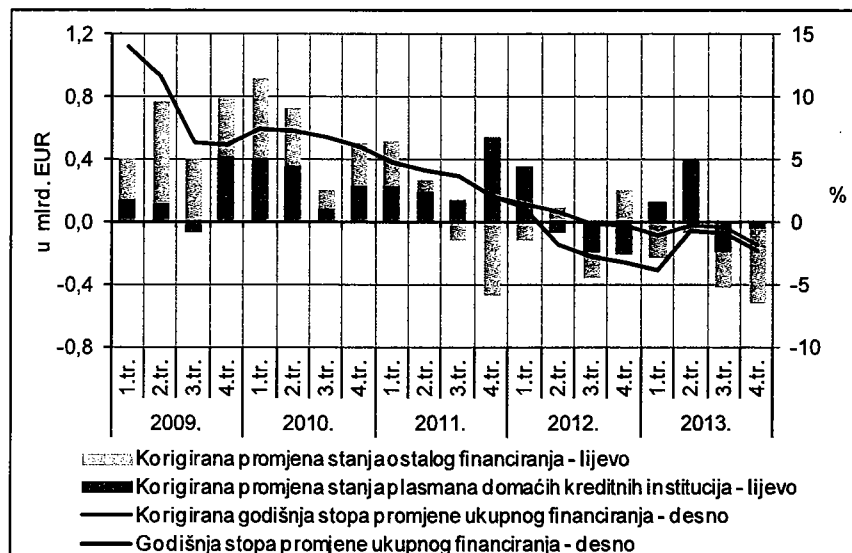
1.31. Plasmani kreditnih institucija

* Isključujući učinak tečaja i jednokratne učinke opisane u bilješci 21
Izvor: HNB

Plasmani kreditnih institucija (isključujući središnju državu) nominalno su se u 2013. godini smanjili za 0,7%. No, isključujući tečajne promjene i jednokratni učinci, ukupni su plasmani stagnerali (promjena od 0,1% na godišnjoj razini).

1.32. Financiranje poduzeća prema izvorima

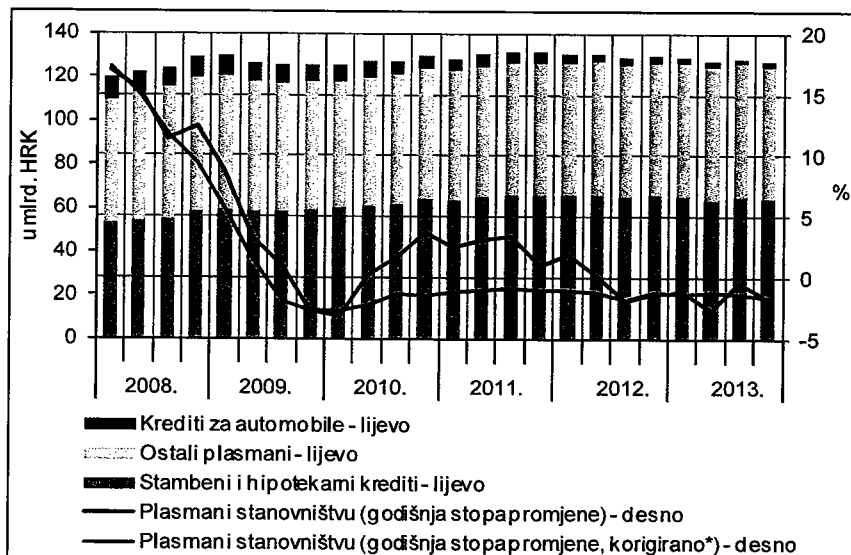
Napomena: Ostalo financiranje uključuje zaduživanje poduzeća kod domaćih društava za leasing i izravno zaduživanje kod HBOR-a te zaduživanje kod inozemnih banaka i vlasnički povezanih poduzeća u inozemstvu. Promjene su korigirane tako da su isključene tečajne promjene, jednokratni učinci, kružna ulaganja i pretvaranja duga u kapital.

Izvori: Hanfa; HNB; izračun HNB-a

Domaći plasmani poduzećima u 2013. godini porasli su za 2,0% (isključujući tečajne promjene i jednokratne učinke), i to u prvom redu zbog pojačanoga kreditiranja javnih poduzeća. S druge strane, inozemni su plasmani poduzećima smanjeni pa je ukupno financiranje ovog sektora na godišnjoj razini ostalo gotovo nepromijenjeno (-0,2%). Kada je riječ o kretanjima ukupnog financiranja tijekom godine, razduživanje poduzeća u drugoj polovini godine, posebice u inozemstvu, poništilo je prirast njihova zaduživanja u prvom polugodištu. Ukupno financiranje poduzeća obuhvaća i kredite HBOR-a i financiranje putem Programa razvoja gospodarstva, koji je u 2013. i okončan. Na osnovi Programa u 2013. godini odobreno je i isplaćeno 0,9 mlrd. kuna kredita, što zajedno sa sredstvima iz 2012. godine (kada je započelo njegovo provođenje) čini ukupno 1,6 mlrd. kuna odobrenih i isplaćenih kredita, odnosno 47,2% financijskog potencijala Programa.

Kada je riječ o plasmanima stanovništvu, 2013. godinu obilježilo je postupno razduživanje tog sektora, jednako kao i prethodne četiri godine. Nepromijenjeni uvjeti financiranja i nepovoljna gospodarska kretanja, posebice na tržištu rada, nepovoljno su utjecali na potražnju za kreditima. Godišnje smanjenje plasmana stanovništvu u 2013. iznosilo je -1,6% (isključujući tečajne promjene i jednokratne učinke) i odnosilo se ponajviše na kredite za kupnju automobila i stambene kredite.

1.33. Plasmani stanovništvu

* Isključujući učinak tečaja i jednokratne učinke opisane u bilješci 21
Izvor: HNB

1.2.6. Tržište novca i kamatne stope

Tijekom 2013. godine prosječno su zabilježene niže eurske kamatne stope nego u prethodnoj godini, pri čemu se globalna premija za rizik smanjila. Unatoč tome, percepcija rizičnosti Hrvatske pogoršala se te je njezina premija za rizik na kraju 2013. bila znatno viša u odnosu na usporedive zemlje.

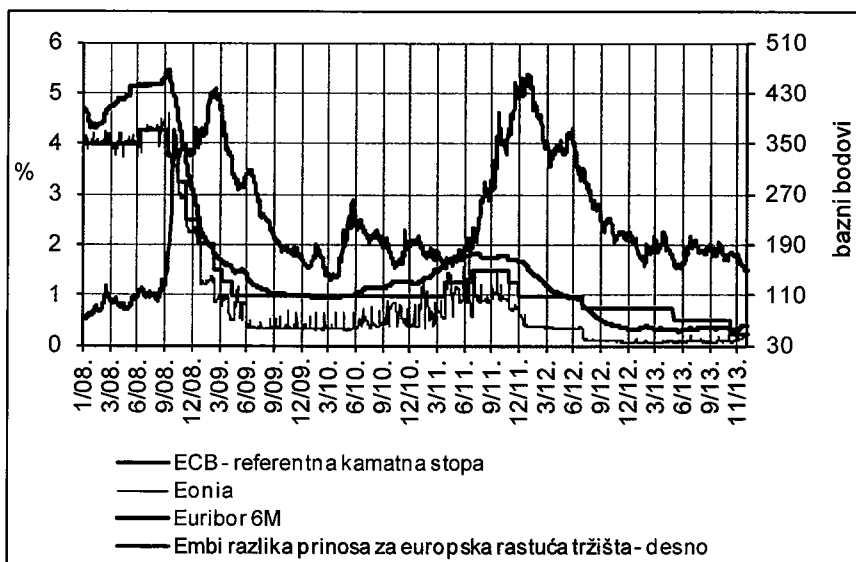
Domaća financijska tržišta obilježila je iznimno dobra likvidnost banaka pod utjecajem akomodativne monetarne politike. U skladu s tim banke su potrebu za financiranjem primarne likvidnosti na tržištu novca uspijevale zadovoljiti vrlo skromnim obujmom trgovanja, pa se ukupni promet na novčanom tržištu znatno smanjio u odnosu na 2012., a ionako niske kamatne stope dodatno su pale na svoje dosad najniže razine.

Višegodišnja tendencija smanjivanja kamatnih stopa na trezorske zapise MF-a nastavila se tijekom 2013., pa su do kraja godine prinosi na sve trezorske zapise, neovisno o valuti izdanja i rokovima do dospelja, spuštani na najniže razine. Istodobno su smanjene i kamatne stope na državne obveznice relativno kraćih rokova do dospelja izdane na domaćem i međunarodnom tržištu, dok su kamatne stope na državne obveznice duljih rokova porasle. Dugotrajno razdoblje dobre likvidnosti financijskog sustava, koju je Hrvatska narodna banka dodatno poduprla tijekom 2013. godine, pridonijelo je blagom smanjenju aktivnih kamatnih stopa banaka, dok su pasivne kamatne stope banaka ostale stabilnima.

Međunarodne kamatne stope

Percepcija rizičnosti Hrvatske pogoršala se tijekom 2013., posebice u odnosu na usporedive zemlje Srednje i Istočne Europe, čije su se premije za rizik pod utjecajem povoljnih globalnih kretanja smanjile. Dobra likvidnost bankarskog sektora eurozone rezultirala je zadržavanjem eurskih referentnih kamatnih stopa na međunarodnome financijskom tržištu na vrlo niskim razinama tijekom cijele 2013., a tome je pogodovalo i snižavanje referentne stope ESB-a. Stabilizacija tržišta državnih obveznica rubnih zemalja eurozone i nastavak ekspanzivne monetarne politike ESB-a pridonijeli su smanjenju premija za rizik većine europskih zemalja. Unatoč tome, domaća se premija za rizik povećala, čemu je pridonijela i činjenica da su tri vodeće svjetske agencije kreditni rejting Hrvatske na kraju promatrane godine svrstale u neinvesticijsku kategoriju.

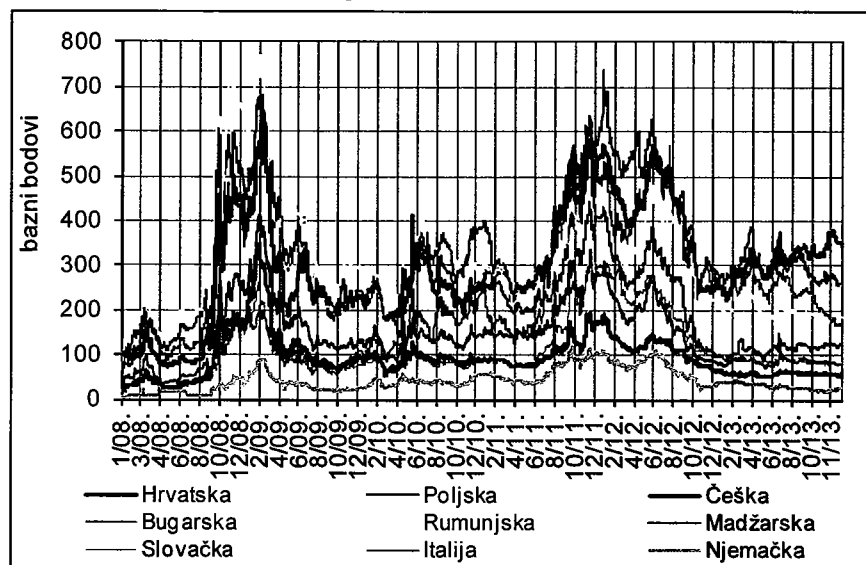
1.34. Kamatne stope na euro i prosječna razlika prinosa na obveznice europskih zemalja s tržištima u nastajanju

Izvori: ESB; Bloomberg; J. P. Morgan

ESB je u svibnju 2013. godine snizio referentnu kamatnu stopu s 0,75% na 0,50%, a u studenom za još 25 baznih bodova, pa je ona na kraju 2013. iznosila 0,25%. Šestomjesečni EURIBOR nije imao većih oscilacija tijekom promatranog razdoblja i kretao se u rasponu između 0,29% i 0,39%, koliko je dosegno na kraju 2013. EONIA se kretala u rasponu između 0,06% i 0,44%, pri čemu je njezina najviša razina zabilježena na kraju promatranog razdoblja. Smanjenje nesklonosti ulagača prema riziku tijekom 2013. rezultiralo je padom razlike prinosa na osnovi indeksa EMBI za europske zemlje s tržištima u nastajanju. Ta se razlika u promatranom jednogodišnjem razdoblju smanjila za oko 50 b. b. te je na kraju 2013. iznosila 149 b. b.

1.35. Razlika prinosa na premiju osiguranja od kreditnog rizika (CDS) za petogodišnje državne obveznice odabranih zemalja

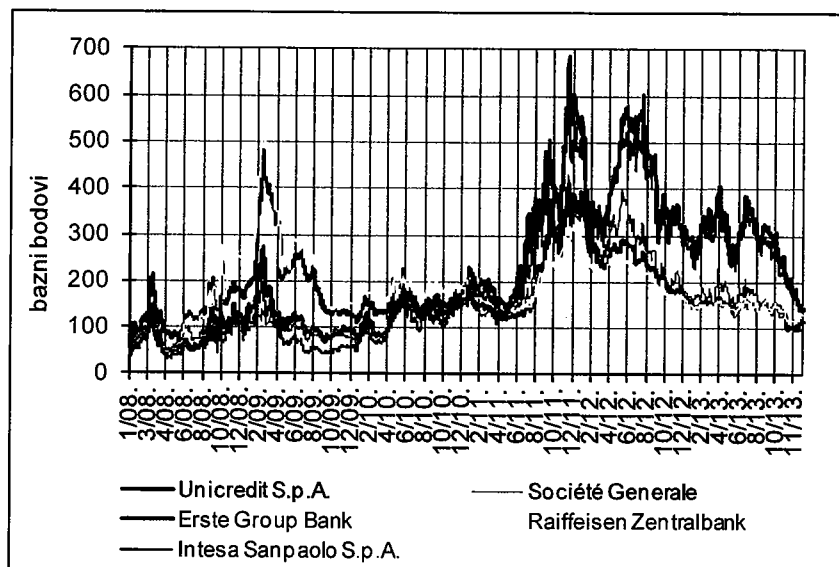

Napomena: Razlika prinosa na premiju osiguranja od kreditnog rizika jest godišnji iznos premije koju kupac CDS-a plaća kako bi se zaštitio od kreditnog rizika povezanog s izdavačem nekog instrumenta.

Izvor: Bloomberg

Sličnom dinamikom kretale su se i premije osiguranja od kreditnog rizika (CDS) za većinu promatranih zemalja iz regije, pri čemu je njihov najsnažniji pad zabilježen za Italiju (za 110 b. b.) i Rumunjsku (za 29 b. b.). No unatoč pozitivnim globalnim kretanjima, u slučaju Hrvatske i Bugarske zabilježen je porast tih premija za 92 b. b. odnosno 24 b. b. Pritom je premija za rizik Hrvatske na kraju 2013. ujedno bila i apsolutno najviša među promatranim zemljama i iznosila je 344 b. b., a slijedila ju je Mađarska s 260 b. b.

1.36. Razlika prinosa na premiju osiguranja od kreditnog rizika (CDS) za odabrane banke majke domaćih banaka

Napomena: Razlika prinosa na premiju osiguranja od kreditnog rizika jest godišnji iznos premije koju kupac CDS-a plaća kako bi se zaštitio od kreditnog rizika povezanog s izdavačem nekog instrumenta.

Izvor: Bloomberg

Prateći povoljna globalna kretanja, uvjeti financiranja na međunarodnom tržištu u 2013. poboljšali su se i za banke majke domaćih poslovnih banaka, čija je prosječna premija za rizik smanjena za oko 77 b. b. Pad su predvodile talijanske banke, čije su se premije pod utjecajem snažnog pada percepcije rizičnosti Italije smanjile za oko 140 b. b. te su na kraju 2013. bile dvostruko niže nego na kraju 2012. No unatoč tome, tržišta ih i nadalje smatraju rizičnijima u usporedbi s bankama majkama iz Austrije ili Francuske.

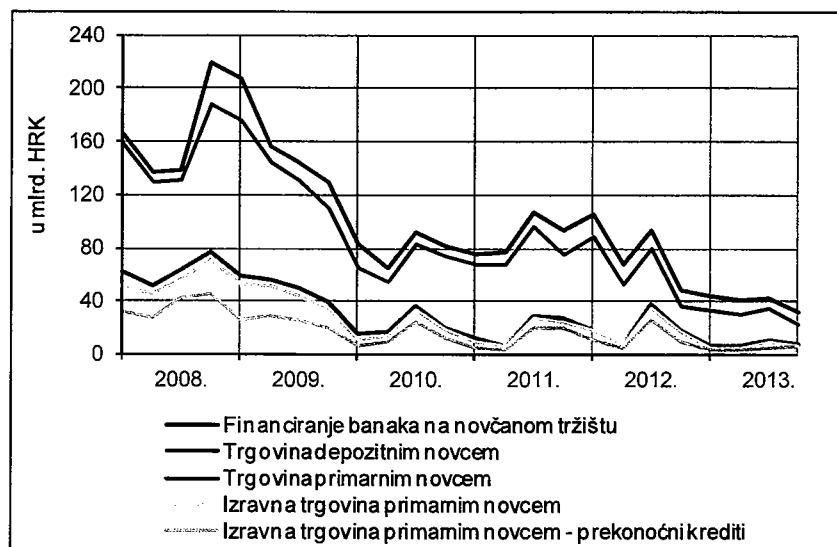
Kamatne stope na tržištu novca

Hrvatska narodna banka povećala je tijekom 2013. godine već iznimno dobru likvidnost financijskog sustava, pa su ionako skromne potrebe banaka za financiranjem na novčanom tržištu dodatno smanjene. Banke su u 2013. svoju primarnu likvidnost financirale sekundarnim izvorima s novčanog tržišta u prosječnom dnevnom iznosu od 0,6 mlrd. kuna (ukupno 158,3 mlrd. kuna na godišnjoj razini), što je za 49,5% manje u odnosu na 2012. godinu. Pad obujma prometa na novčanom tržištu bio je praćen iznimno niskim kamatnim stopama, pa je kamatna stopa na prekonoćne međubankovne kredite pala na svoje dosad najniže razine te uglavnom nije prelazila 0,5%.

Trgovina depozitnim novcem bila je primarni izvor financiranja banaka na novčanom tržištu i u 2013., premda se obujam tog trgovanja (122,7 mlrd. kuna) blago smanjio u odnosu na prethodnu godinu, pa je činio 77,5% ukupne trgovine na novčanom tržištu. Istodobno se nastavilo povećavati financiranje banaka repo ugovorima, koji su u 2013. činili oko 20% ukupnih izvora financiranja. Preostali dio sredstava (oko 2,3%) banke su pribavile trgovinom vrijednosnim papirima. U trgovini depozitnim novcem primljeni međubankovni krediti iznosili su 25,2%, pa je, nakon povećanja u prethodnoj godini, u 2013. njihov udio u ukupnom trgovanju ponovo smanjen. Istodobno se na kredite

primljene od nebankarskih financijskih institucija odnosilo 27,3%, a na kredite primljene od ostalih pravnih osoba 47,5% iznosa ukupnog trgovanja.

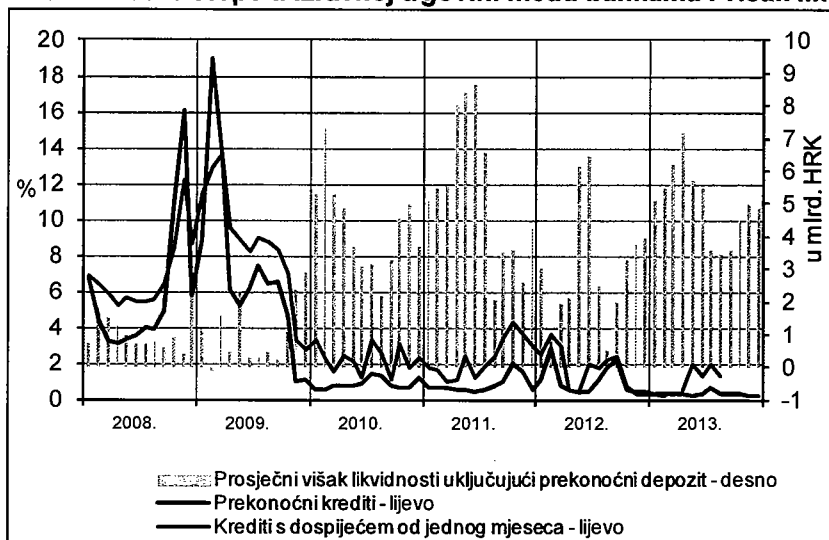
1.37. Promet na novčanom tržištu

Izvor: HNB

Tijekom 2013. zabilježeno je povećanje udjela trgovanja između banaka uz posredovanje Tržišta novca Zagreb (TNZ), pa je na godišnjoj razini ova vrsta međubankovnih kredita činila 13,0% ukupnoga međubankovnog trgovanja, čime je nadoknađeno smanjenje zastupljenosti posredovane međubankovne trgovine zabilježeno u 2011. i 2012. godini.

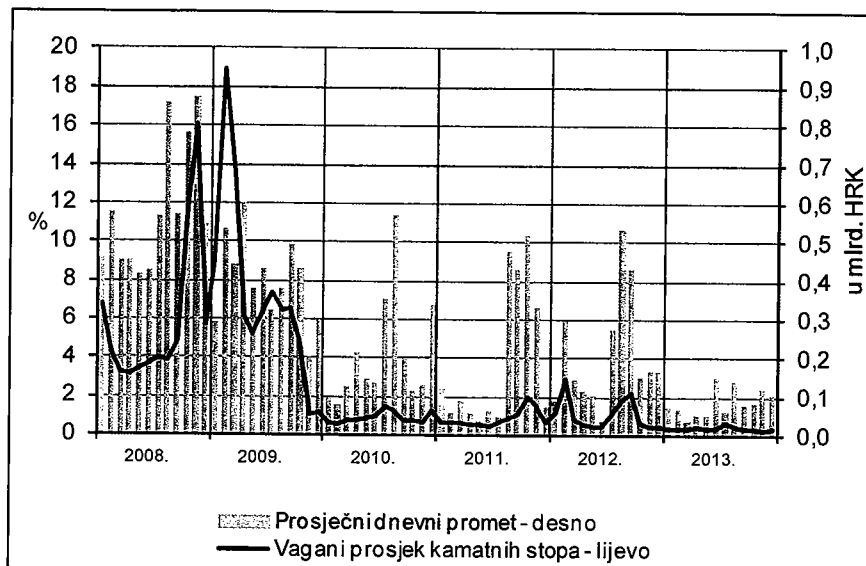
1.38. Kamatne stope u izravnoj trgovini među bankama i višak likvidnosti banaka

Izvor: HNB

Prekonočni su krediti i nadalje bili najlikvidniji i dominantan oblik kreditiranja u izravnoj međubankovnoj trgovini primarnim novcem unatoč smanjenju godišnjeg obujma tih kredita za 33,1 mlrd. kuna, odnosno za 63,7% tijekom 2013. Udio prekonočnih kredita u ukupnoj međubankovnoj trgovini primarnim novcem blago se povećao, na 70,1%. Kamatna stopa na prekonočne kredite u izravnoj međubankovnoj trgovini tijekom cijele 2013. bila je na iznimno niskoj razini (godišnji prosjek iznosi 0,37%) te uglavnom nije prelazila 0,5%.

1.39. Izravna međubankovna trgovina prekonoćnim kreditima mjesečni prosjeci

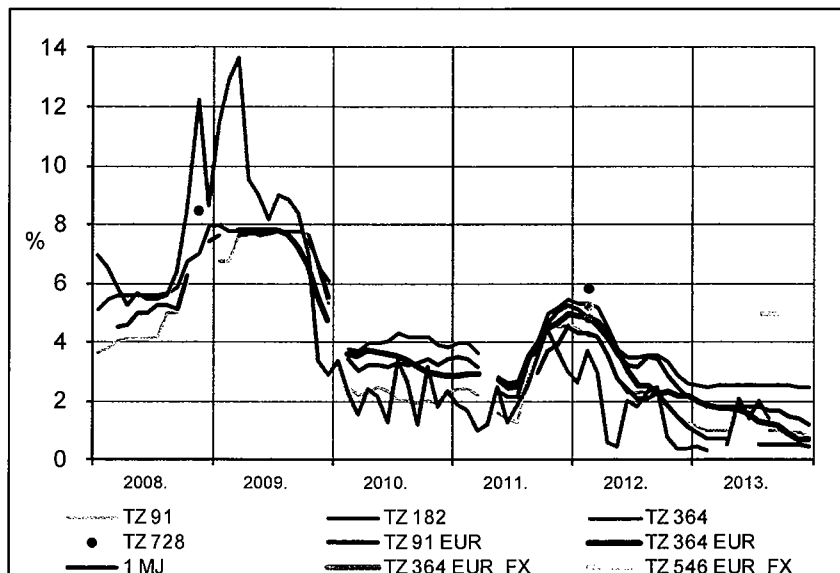
Izvor: HNB

Kamatne stope na tržištu kratkoročnih vrijednosnih papira

Tijekom 2013. godine Ministarstvo financija održalo je ukupno 29 aukcija trezorskih zapisa, na kojima je prikupljeno ukupno 37,7 mlrd. kuna, što je za oko 1 mlrd. kuna manje nego prethodne godine. Osim plasiranih kunskih zapisa, na osnovi kojih je prikupljeno 28,9 mlrd. kuna, na održanim su aukcijama redovito plasirani i eurski zapisi plativi u kunama, kojima je prikupljeno još 3,5 mlrd. kuna. Sredinom 2013. MF je izdao i eurski zapis plativ u eurima s rokom dospelja od 547 dana te su na taj način namaknute još 5,3 mlrd. kuna.

Politika visoke likvidnosti potaknula je nastavak tendencije smanjivanja zahtijevanih prinosa na kunske trezorske zapise koja je započela krajem 2011., pa su do kraja 2013. godine prinosi na kunske trezorske zapise svih rokova dospelja pali na svoje dosad najniže zabilježene razine. Tako su vagane kamatne stope na kunske trezorske zapise s rokovima dospelja od 91, 182 i 364 dana na kraju 2013. iznosile 0,77%, 1,22% i 2,46%, što je za prosječno 0,5 postotnih bodova manje nego krajem prethodne godine, pri čemu su malo veći pad zabilježile kamatne stope na zapise kraćih rokova dospelja. Znatno su snažnije smanjeni prinosi na valutno vezane trezorske zapise (prosječno za 1 postotni bod), pa su vagane kamatne stope na te zapise s rokovima dospelja od 91 i 364 dana u prosincu 2013. iznosile 0,45% i 0,70%. Sredinom kolovoza 2013. ponovo su plasirani i jednoipolgodišnji eurski trezorski zapisi plativi u eurima uz prinos od 5,00%, čime je gotovo u cijelosti refinancirano dospjelo izdanje tih zapisa iz 2012. Razlike u prinosisima na kunske trezorske zapise s najkraćim i najdužim rokovima dospelja tako su se dodatno blago povećale u 2013., dok se istodobno ta razlika za eurske trezorske zapise znatno smanjila u odnosu na prethodnu godinu.

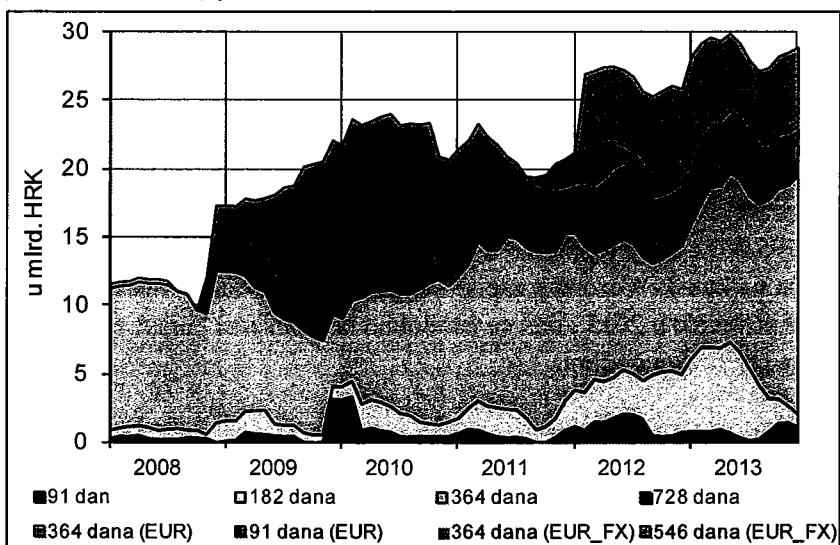
1.40. Kamatne stope na trezorske zapise MF-a i u izravnoj trgovini među bankama

Izvori: MF; HNB

Stanje ukupno upisanih trezorskih zapisa MF-a na kraju prosinca 2013. iznosilo je 28,9 mlrd. kuna, što je za 3,0 mlrd. kuna, odnosno 11,6% više nego krajem prethodne godine. Taj je porast u cijelosti posljedica izdanja kunskih trezorskih zapisa plativih u eurima, pa se udio eurskih u stanju ukupno upisanih trezorskih zapisa do kraja 2013. smanjio na 27,9%. U strukturi ukupno upisanih kunskih trezorskih zapisa tijekom 2013. najviše se smanjio udio šestomjesečnih zapisa, dok se istodobno najviše povećao udio jednogodišnjih zapisa, koji su i tijekom 2013. pojedinačno dominirali u strukturi ukupno upisanih trezorskih zapisa (s oko 60,7%). Udio kunskih trezorskih zapisa s rokovima dospijeća od 91, 182 i 728 dana u stanju ukupno upisanih zapisa krajem prosinca 2012. iznosio je 4,2%, 3,1% i 4,1%.

1.41. Stanje upisanih trezorskih zapisa po rokovima dospijeća

Izvori: MF; HNB

Kamatne stope na obveznice Republike Hrvatske

Početkom veljače 2013. MF je na domaćem tržištu izdao treću tranšu državne obveznice izdane krajem 2004. Tako je nominalni iznos petnaestogodišnje eurske obveznice povećan s 0,5 mlrd. EUR na 1,0 mlrd. EUR. Osim toga, sredinom srpnja 2013. izdane su dvije nove državne obveznice: petnaestogodišnja kunska obveznica nominalnog iznosa 2,75 mlrd. kuna i jedanaestogodišnja eurska obveznica nominalnog iznosa 1,4 mlrd. EUR. Tim je izdanjima refinancirana sedmogodišnja kunska obveznica nominalnog iznosa 4,0 mlrd. kuna, koja je dospjela sredinom istog mjeseca. Krajem 2013. državnih je obveznica na domaćem tržištu bilo 12, odnosno jedna obveznica više nego na kraju prethodne godine.

Tablica 1.5. Obveznice uvrštene na domaće tržište

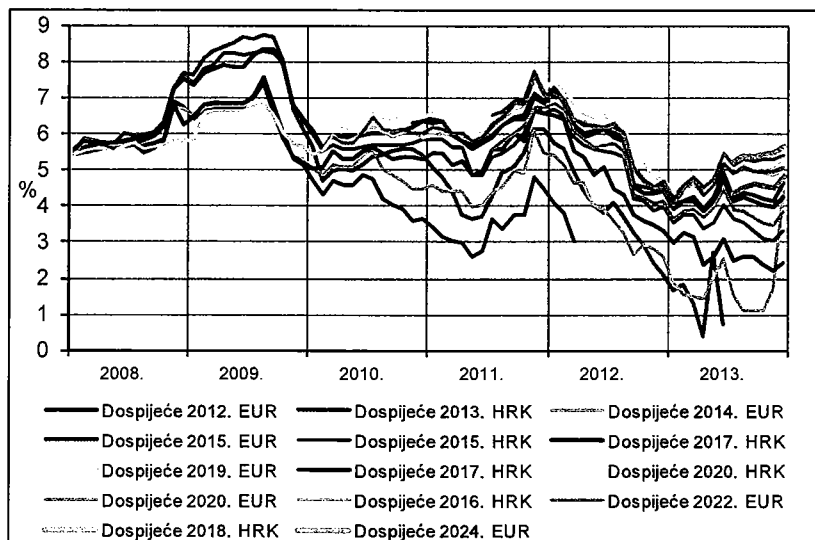
Simbol	Izdavatelj	Datum izdavanja	Dospijeće	Valuta	Nominalna vrijednost izdanja	Nominalna kamatna stopa	Posljednja cijena*	Tekući prinos 31.12.2013.
RHMF-O-142A	Republika Hrvatska	10.2.2004.	10.2.2014.	EUR	650.000.000	5,500%	100,00	5,500%
RHMF-O-19BA	Republika Hrvatska	29.11.2004.	29.11.2019.	EUR	1.000.000.000	5,375%	102,14	5,262%
RHMF-O-157A	Republika Hrvatska	15.7.2005.	14.7.2015.	EUR	350.000.000	4,250%	102,50	4,146%
RHMF-O-15CA	Republika Hrvatska	14.12.2005.	15.12.2015.	HRK	5.500.000.000	5,250%	104,00	5,048%
RHMF-O-172A	Republika Hrvatska	8.2.2007.	8.2.2017.	HRK	5.500.000.000	4,750%	102,25	4,645%
RHMF-O-203A	Republika Hrvatska	5.3.2010.	5.3.2020.	HRK	5.000.000.000	6,750%	111,00	6,081%
RHMF-O-203E	Republika Hrvatska	5.3.2010.	5.3.2020.	EUR	1.000.000.000	6,500%	109,00	5,963%
RHMF-O-17BA	Republika Hrvatska	25.11.2010.	25.11.2017.	HRK	4.000.000.000	6,250%	107,12	5,835%
RHMF-O-167A	Republika Hrvatska	22.7.2011.	22.7.2016.	HRK	3.500.000.000	5,750%	105,60	5,445%
RHMF-O-227E	Republika Hrvatska	22.7.2011.	22.7.2022.	EUR	1.000.000.000	6,500%	108,95	5,966%
RHMF-O-187A	Republika Hrvatska	10.7.2013.	10.7.2018.	HRK	2.750.000.000	5,250%	102,50	5,122%
RHMF-O-247E	Republika Hrvatska	10.7.2013.	10.7.2024.	EUR	1.400.000.000	5,750%	100,98	5,694%

* U redovitom prometu

Izvor: Zagrebačka burza, godišnje izvješće za 2013.

Prinosi na obveznice relativno duljih rokova dospjeća porasli su prosječno za 0,5 postotnih bodova. Kretanje cijena, pa tako i zahtijevanih prinosa do dospjeća obveznica Republike Hrvatske kojima se trgovalo na Zagrebačkoj burzi tijekom 2013., ovisilo je ponajprije o preostalom roku njihova dospjeća. Tako su blago smanjenje prinosa tijekom 2013. u odnosu na kraj 2012. ostvarile obveznice kraćih preostalih rokova do dospjeća (prosječno za 0,5 postotnih bodova), dok su istodobno prinosi na obveznice relativno duljih rokova dospjeća porasli prosječno za isti iznos. Naj snažniji porast zahtijevanog prinosa od gotovo 2 postotna boda ostvarila je desetogodišnja eurska državna obveznica koja dospijeva početkom 2014. godine.

1.42. Kretanje prinosa do dospelja državnih obveznica na domaćem tržištu

Izvor: Bloomberg

Početkom travnja 2013. Republika Hrvatska izdala je novu desetogodišnju međunarodnu obveznicu nominalnog iznosa 1,5 mlrd. USD, s prinosom pri izdavanju od 5,62%. Do kraja godine uslijedilo je još jedno izdanje nove jedanaestogodišnje međunarodne obveznice nominalnog iznosa 1,75 mlrd. USD s prinosom pri izdavanju od 6,2%.¹⁵ Budući da tijekom 2012. nije bilo dospelja međunarodnih državnih obveznica, krajem godine na inozemnim tržištima kapitala kotiralo je ukupno devet izdanja hrvatskih državnih obveznica, odnosno dvije više nego krajem 2012. godine. Tri od tih devet međunarodnih obveznica RH bile su nominirane u eurima, a šest u američkim dolarima. Ukupna nominalna vrijednost svih devet izdanja hrvatskih obveznica na inozemnim tržištima na kraju 2013. iznosila je 65,2 mlrd. kuna (odnosno 8,5 mlrd. EUR) i bila je za 17,2 mlrd. kuna (2,2 mlrd. EUR) veća u odnosu na stanje s kraja prethodne godine.

Tablica 1.6. Izdanja hrvatskih euroobveznica na kraju 2013.

Obveznica	Datum izdavanja	Valuta	Iznos	Nominalna kamatna stopa	Prinos pri izdavanju
Euroobveznice, 2014.	15.4.2004.	EUR	500.000.000	5,000%	5,11%
Euroobveznice, 2015.	27.5.2009.	EUR	750.000.000	6,500%	6,57%
Euroobveznice, 2019.	5.11.2009.	USD	1.500.000.000	6,750%	7,01%
Euroobveznice, 2020.	14.7.2010.	USD	1.250.000.000	6,625%	6,75%
Euroobveznice, 2018.	30.6.2011.	EUR	750.000.000	5,875%	6,12%
Euroobveznice, 2021.	16.3.2011.	USD	1.500.000.000	6,375%	6,62%
Euroobveznice, 2017.	27.4.2012.	USD	1.500.000.000	6,250%	6,37%
Euroobveznice, 2023.	4.4.2013.	USD	1.500.000.000	5,500%	5,62%
Euroobveznice, 2024.	26.11.2013.	USD	1.750.000.000	6,000%	6,20%

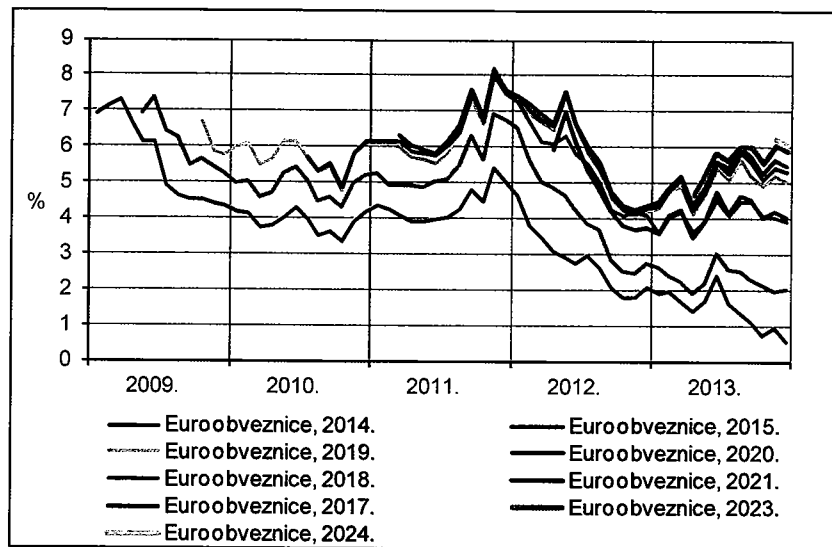
Izvor: Bloomberg

Pogoršanje percepcije rizičnosti Hrvatske tijekom 2013. godine odrazilo se na zahtijevane prinose na hrvatske međunarodne obveznice. Tako su tijekom prvog polugodišta zahtijevani prinosi na sve hrvatske euroobveznice porasli u odnosu na kraj 2012. (prosječno za 0,8 postotnih bodova), pri čemu je taj rast prinosa bio snažniji kod euroobveznica s duljim preostalim rokovima do dospelja.

¹⁵ Tome treba dodati troškove zaštite od promjene tečaja američkog dolara prema euru.

Međutim, tijekom drugog polugodišta 2013. zahtijevani su prinosi na gotove sve hrvatske euroobveznice smanjeni. To je djelomice ublažilo porast prinosa zabilježenog u prvom dijelu godine kod euroobveznica duljih rokova dospijeća, dok su prinosi na euroobveznice relativno kraćih rokova dospijeća pali na najniže razine još od kraja 2008. godine.

1.43. Kretanje prinosa do dospijeća državnih obveznica na međunarodnom tržištu

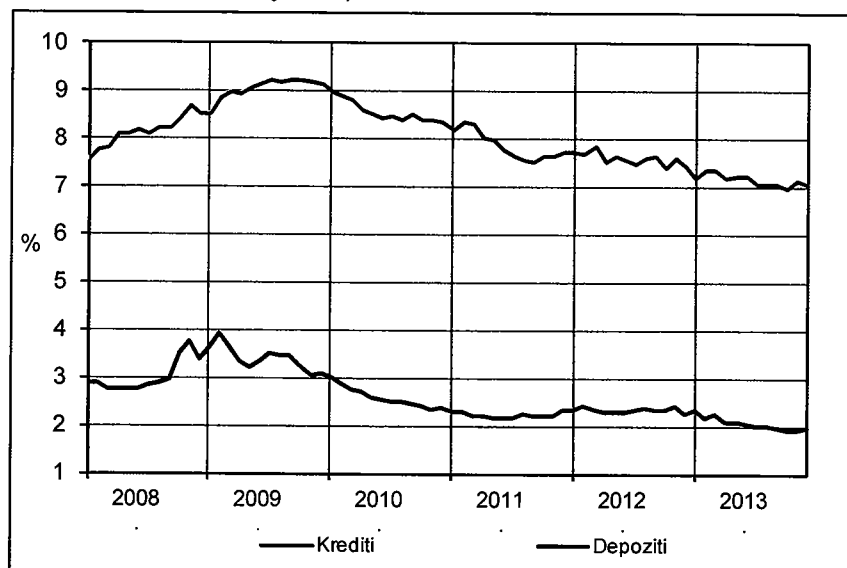
Izvor: Bloomberg

Kamatne stope poslovnih banaka

Aktivne i pasivne kamatne stope banaka postupno su se smanjivale u 2013. godini. Kod aktivnih kamatnih stopa nastavljen je trend smanjivanja, koji traje od krznog udara u 2008. i 2009. godini, čemu je u 2013. ponajviše pridonijelo smanjenje kamatnih stopa na kredite poduzećima. Smanjenje pasivnih kamatnih stopa banaka uslijedilo je nakon privremenog zaustavljanja njihova pada u 2012. godini.

1.44. Procjena prosječnih kamatnih stopa poslovnih banaka

vaganih iznosima stanja ukupno odobrenih kredita

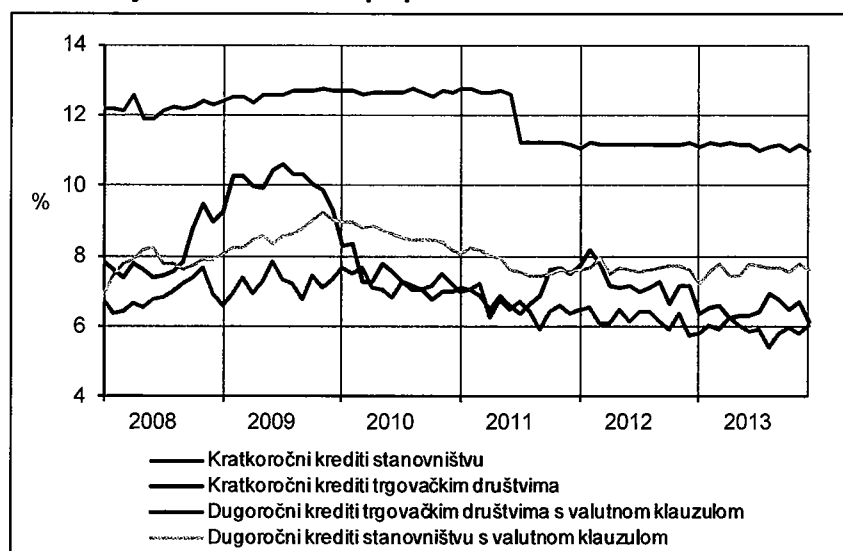

Izvor: HNB

U segmentu kreditiranja poduzeća tijekom 2013. godine nastavljena je tendencija blagog smanjivanja kamatnih stopa. Kamatne stope na kratkoročne kredite poduzećima bez valutne klauzule iznosile su krajem 2013. godine 6,12% (u prosincu 2012. godine 7,15%), a prosječno su bile za 0,81 postotni bod niže nego u 2012. godini. Isto tako, kamatne stope na dugoročne kredite s valutnom klauzulom krajem 2013. godine iznosile su 6,01% (godinu prije iznosile su 5,76%), pa su na godišnjoj razini prosječno snižene za 0,34 postotna boda.

Kamatne stope na kredite stanovništvu bile su stabilne kao i 2012. godine te blizu zakonom utvrđene gornje granice. Kamatne stope na kratkoročne kunske kredite stanovništvu bez valutne klauzule tako su se tijekom cijele 2013. godine kretale u vrlo uskom rasponu od 11,01% do 11,23%. Kamatne stope na dugoročne kredite stanovništvu s valutnom klauzulom porasle su vrlo blago, i to ponajprije pod utjecajem kretanja kamatnih stopa na stambene kredite, koje su u prosincu 2013. iznosile 5,50%, nasuprot 5,37% iz prosinca godinu prije.

1.45. Prosječne kamatne stope poslovnih banaka na kunske kredite

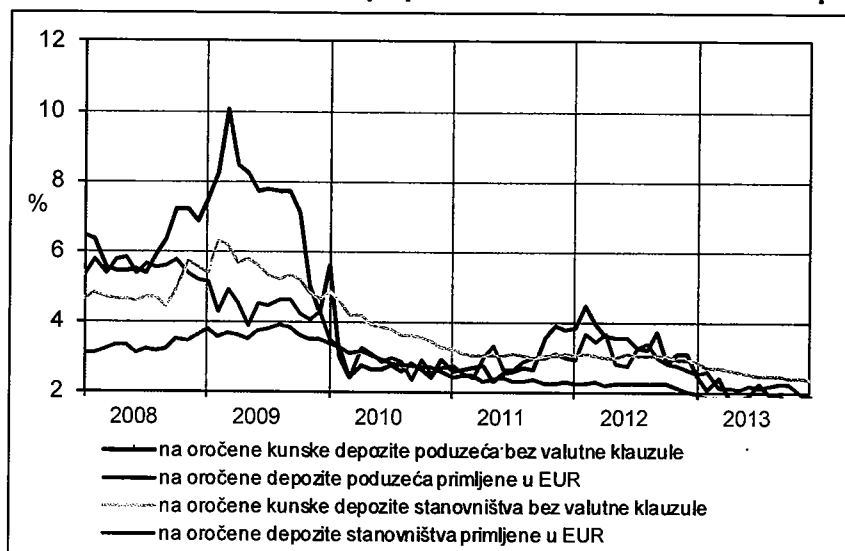

Izvor: HNB

Pasivne kamatne stope banaka u 2013. snižene su u odnosu na 2012. godinu. Kratkoročne kamatne stope na oročene depozite stanovništva bez valutne klauzule (od 1 do 3 mjeseca) smanjene su na 2,36% u prosincu 2013. godine s 2,93% u prosincu 2012. Slična su bila kretanja i kod kamatnih stopa na eurske depozite stanovništva usporedive ročnosti, koje su zadržale jednaku razliku u odnosu na kunske (u pravilu su niže od kunskih za 0,9 postotnih bodova) te su tako smanjene s 2,0% s kraja 2012., na 1,48% do prosinca 2013. godine.

Kamatne stope na depozite poduzeća oročene na rok od 1 do 3 mjeseca iskazale su u toj godini relativno veću kolebljivost, ali također s izrazitom tendencijom pada. Pritom su navedene kratkoročne kamatne stope na oročene kunske depozite poduzeća smanjene u razdoblju od prosinca 2012. do prosinca 2013. godine s 3,12% na 1,93%. U istom su se razdoblju kratkoročne kamatne stope na oročene eurske depozite poduzeća s 2,63% smanjile na 1,90%.

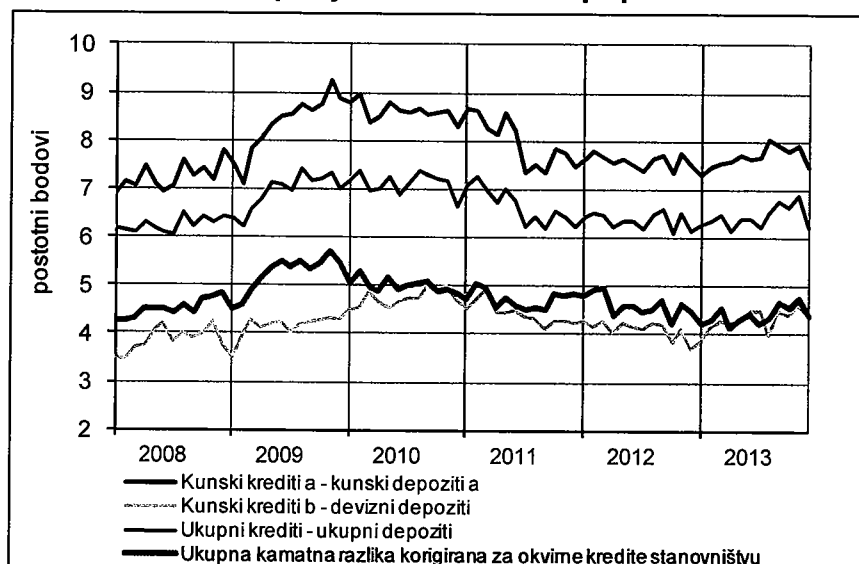
1.46. Prosječne kamatne stope poslovnih banaka na oročene depozite od 1 do 3 mjeseca

Izvor: HNB

Opća kamatna razlika iskazala je tijekom 2013. blagu tendenciju rasta pod utjecajem navedenih kretanja aktivnih i pasivnih kamatnih stopa banaka, ali prosječno je ostala ispod razine koja je prevladavala u 2012. godini. Isključujući učinak okvirnih kredita stanovništvu, koji se registriraju kao novi krediti i tako nerealno uvećavaju svoj težinski faktor u statistici kamatnih stopa na novoodobrene kredite, razlika između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa na sve kredite banaka iznosila je prosječno 4,42, a u 2012. godini iznosila je 4,61 postotni bod.

1.47. Razlike između prosječnih kamatnih stopa poslovnih banaka na kredite i na depozite

^a Bez valutne klauzule; ^b S valutnom klauzulom

Izvor: HNB

1.2.7. Financijski sektor

Rast imovine financijskih posrednika blago se ubrzao tijekom 2013. godine te je iznosio oko 1,0%, pri čemu su nastavljeni trendovi u promjeni njegove strukture iz prethodne godine. Tako je nastavljen trend rasta udjela obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova, prisutan još od 2007. godine, a malo blaži rast ostvarila su i društva za osiguranje i reosiguranje te društva za faktoring.

Nasuprot tome, nastavio se pad imovine društava za leasing kao i kreditnih institucija, koje, unatoč tome, s udjelom od 74,2% i nadalje dominiraju financijskim sektorom.

Tablica 1.7. Imovina i relativni udjeli financijskih posrednika u milijunima kuna i postocima

	2010.			2011.			2012.			2013.		
	XII.			XII.			XII.			XII.		
	Iznos	%	Broj	Iznos	%	Broj	Iznos	%	Broj	Iznos	%	Broj
Kreditne institucije												
1. Banke*	391.060	75,3	32	406.903	75,7	31	399.888	73,9	30	398.118	72,8	29
2. Štedne banke	11	0,0	1	35	0,0	1	27	0	1	16	0,0	1
3. Stambene štedionice*	6.881	1,3	5	7.847	1,5	5	7.456	1,4	5	7.561	1,4	5
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi												
4. Društva za osiguranje i reosiguranje	30.115	5,8	27	31.923	5,9	28	34.050	6,3	28	35.799	6,5	28
5. Obavezni mirovinski fondovi	36.328	7,0	4	41.067	7,6	4	51.134	9,4	4	58.238	10,6	4
6. Dobrovoljni mirovinski fondovi	1.760	0,3	21	1.969	0,4	21	2.429	0,4	23	2.703	0,5	22
Ostali financijski posrednici												
7. Otvoreni investicijski fondovi	13.674	2,6	124	11.929	2,2	121	12.962	2,4	114	13.257	2,4	89
8. Fond hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji**	2.005	0,4	1	1.446	0,3	1	1.134	0,2	1	972	0,2	1
9. Zatvoreni investicijski fondovi i fondovi rizičnog kapitala	2.233	0,4	15	1.985	0,4	14	2.140	0,4	14	1.869	0,3	11
10. Leasing društva	28.988	5,6	26	25.886	4,8	25	22.237	4,1	25	19.732	3,6	23
11. Factoring društva	5.748	1,1	19	5.801	1,1	17	7.212	1,3	16	7.987	1,5	14
12. Kreditne unije	530	0,1	23	569	0,1	22	602	0,1	26	660	0,1	26
Ukupno (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11+12)	519.333	100,0		537.359	100,0		541.272	100,0		546.911	100,0	

Napomene:

* Nadzorni podaci (brojke se mogu razlikovati od monetarne statistike zbog konsolidacije)

** Od 14.04.2008 članovi ovog fonda mogu prodavati udjele. Do toga datuma fond je bio zatvoren za isplate.

Izvori: HNB; Hanfa

1.2.7.1. Kreditne institucije

Imovina najznačajnijih kreditnih institucija, poslovnih banaka, u 2013. godini nominalno se smanjila za 0,5% te je iznosila 398,1 mlrd. kuna, pri čemu se njihov udio u financijskom sektoru smanjio na 72,8%. Na pad imovine banaka najviše su utjecali sljedeći činitelji: prijenos loših plasmana jedne banke na društvo posebne namjene (čija imovina nije uključena u Tablicu 1.7.), nestanak jedne banke s tržišta, nova pravila o klasifikaciji plasmana te izmijenjen računovodstveni tretman naknada za kredite u bilanci banaka. Isključujući ove činitelje, čiji je zajednički negativan učinak iznosio oko 5,3 mlrd. kuna, imovina banaka porasla je za 0,9%. Na tržištu i nadalje postoji samo jedna štedna banka, a njezina se imovina smanjila tijekom 2013. godine za 40,7% te je na kraju godine iznosila 16,2 mil. kuna.

Imovina stambenih štedionica porasla je tijekom 2013. godine za 1,4%, odnosno za 105 mil. kuna. Međutim, isključe li se negativan učinak novog tretmana naknada za kredite u bilanci te učinak novih pravila o klasifikaciji plasmana, rast imovine ovih financijskih posrednika bio je viši.

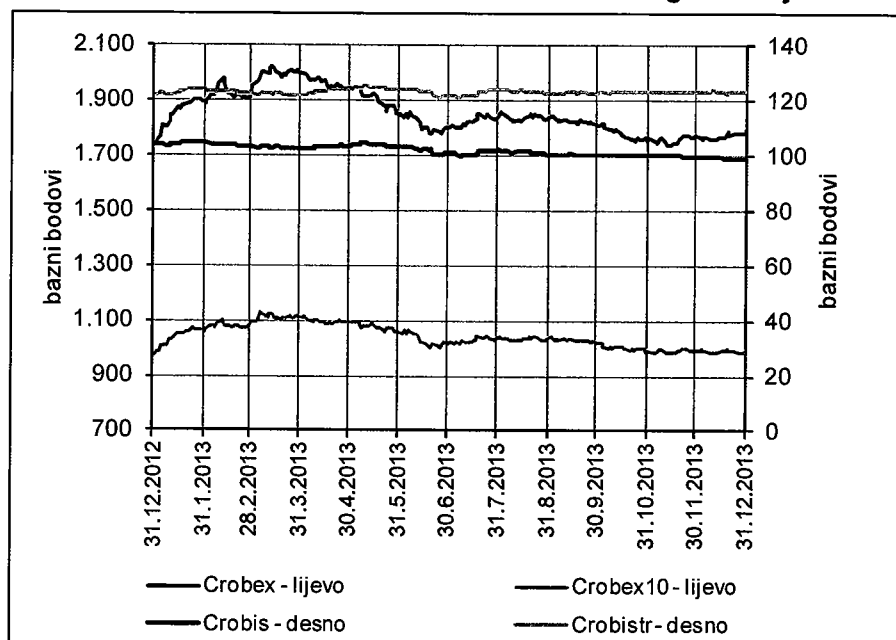
1.2.7.2. Društva za osiguranje i mirovinski fondovi

Prema podacima za kraj prosinca 2013. ukupna imovina društava za osiguranje i reosiguranje porasla je tijekom 2013. godine za 1,7 mlrd. kuna ili 5,1%, što znači da je porast prethodnih dviju godina malo usporen. U razdoblju nastavka pada zaračunate godišnje bruto premije, koja je u 2013. godini dodatno smanjena za 1,2%, imovina ovih posrednika porasla je zahvaljujući povećanju vrijednosti njihovih ulaganja.

Imovina obveznih mirovinskih fondova, drugih najvažnijih financijskih posrednika u Hrvatskoj (nakon banaka), nastavila je ubrzano rasti u 2013. godini te je dosegla 58,2 mlrd. kuna, odnosno 10,6% imovine financijskog sektora. Pritom je, kao i prethodne godine, rast imovine obveznih mirovinskih fondova bio najbrži u usporedbi s drugim posrednicima (13,9%), a samo neznatno za njim je zaostajao rast imovine dobrovoljnih mirovinskih fondova, koji čine znatno manji dio tržišta (11,3%). Navedeni porast imovine obveznih mirovinskih fondova bio je potaknut uglavnom uplatama članova fonda, a manjim dijelom i rastom tržišne vrijednosti njihove neto imovine s obzirom na to da

je indeks kretanja vrijednosti imovine prosječnoga obveznoga mirovinskog fonda, MIREX, porastao za 4,5% tijekom 2013. godine. Promjene u strukturi imovine obveznih mirovinskih fondova u 2013. nisu znatne u odnosu na prethodne godine. Najveći dio ukupne imovine obveznih mirovinskih fondova uložen je na domaćem tržištu (gotovo 90%), a u strukturi prevladavaju državne obveznice (68,2%), od čega se oko 65% odnosi na obveznice Republike Hrvatske. U 2013. godini CROBIS, indeks kretanja cijena obveznica, smanjen je za 4,4%, a s uključenom stečenom kamatom (mjereno novim indeksom CROBISTR) prinos od ulaganja u obveznice na hrvatskom tržištu iznosio je 0,9%. Istodobno, iako je CROBEX ostvario rast od 3% u 2013. godini, oporavak domaćih dioničkih indeksa još zaostaje za dinamikom regionalnih i svjetskih indeksa.

1.48. Kretanje dioničkih i obvezničkih indeksa na Zagrebačkoj burzi u 2013.

Izvor: Zagrebačka burza

1.2.7.3. Ostali financijski posrednici

Imovina otvorenih investicijskih fondova porasla je za 0,3 mlrd. kuna, odnosno za 2,3% tijekom 2013. godine. Rast imovine ovih financijskih posrednika u cijelosti je bio posljedica porasta imovine najmanje rizičnih novčanih investicijskih fondova (7,4%), koji su i više nego nadoknadili pad imovine svih ostalih otvorenih investicijskih fondova: obvezničkih (27,3%), mješovitih (25,9%) te dioničkih (3,6%) fondova.

Znatan pad imovine ostvario je i Fond hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, čija je imovina tijekom 2013. godine smanjena za čak 14,3% ili 162,2 mil. kuna. Pad imovine ovoga fonda uzrokovan je negativnim prinosima (vrijednost udjela pala je za 8,4%), ali i nastavkom prodaje udjela fonda. Neznatno manji pad imali su zatvoreni investicijski fondovi i fondovi rizičnoga kapitala, čija je imovina tijekom 2013. godine smanjena za 12,7% odnosno 271 mil. kuna.

Ukupna imovina društava za leasing smanjena je za 2,5 mlrd. kuna ili 11,3% u odnosu na kraj 2012. godine, čime je nastavljen negativan trend pada imovine društava za leasing, koji traje od 2009. godine. Posljedica je to smanjene gospodarske aktivnosti te slabog interesa za kupnju vozila i strojeva kao i znatnog rasta kreditnog rizika.

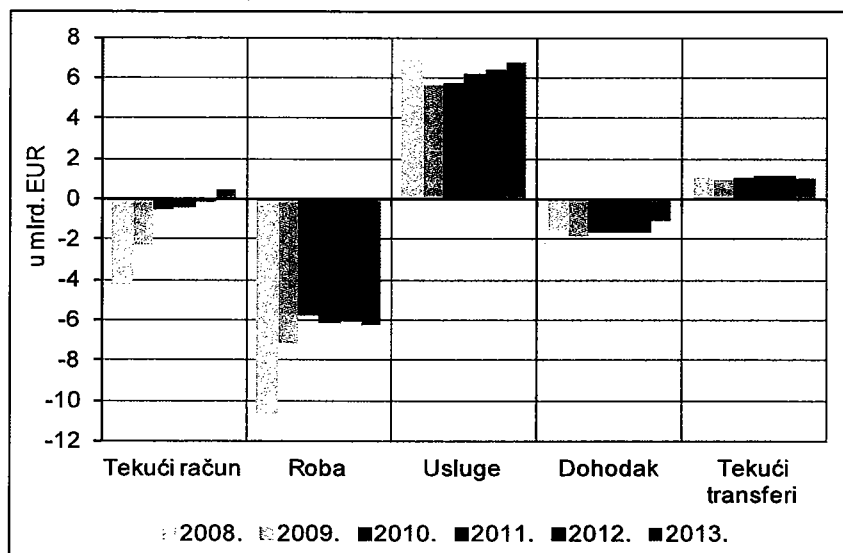
Ukupna imovina društava za faktoring tijekom 2013. godine porasla je za 10,7%, pa su ova društva ostvarila svoj najviši udio u imovini financijskog sektora u posljednjih pet godina. Pritom je tijekom 2013. godine nastavljen višegodišnji rast udjela poslova eskonta mjenica u ukupnim transakcijama društava za faktoring (s 44,0% na 49,5%).

Kreditne unije, kojih je ukupno 26, i nadalje su financijski posrednici s marginalnim udjelom u imovini financijskog sektora, iako je njihova imovina porasla za 58,1 mil. kuna, odnosno za 9,7% tijekom 2013. godine.

1.2.8. Platna bilanca

Saldo tekućeg računa platne bilance u 2013. dodatno se poboljšao u uvjetima nepovoljnih domaćih gospodarskih kretanja i slabe domaće potražnje. Tako je, nakon znatne kontrakcije manjka u prethodne četiri godini, u 2013. ostvaren pozitivan saldo od 0,6 mlrd. EUR ili 1,3% BDP-a (u 2012. ostvaren je manjak od 0,1% BDP-a). Poboljšanju salda tekućeg računa u 2013. najviše je pridonijelo smanjenje manjka na računu faktorskih dohodaka te, u malo manjoj mjeri, nastavak pozitivnih trendova u međunarodnoj razmjeni usluga. S druge strane, nepovoljno su na saldo tekućeg računa djelovala kretanja u robnoj razmjeni s inozemstvom i na računu tekućih transfera.

1.49. Tekući račun platne bilance

Izvor: HNB

Priljevi kapitala iz inozemstva (isključujući promjenu međunarodnih pričuva) intenzivirali su se u 2013. zbog snažnog zaduživanja države na inozemnom tržištu, iako su i nadalje znatno manji nego prije izbijanja krize. Razduživanje se kreditnih institucija usporilo. Inozemna izravna vlasnička ulaganja i nadalje su vrlo skromna. Veći priljev kapitala ujedno je omogućio znatno povećanje međunarodnih pričuva.

Račun tekućih transakcija

Na pozitivna kretanja na računu tekućih transakcija u 2013. najviše je utjecalo smanjenje manjka na računu faktorskih dohodaka, koje je ponajprije povezano s nižim neto rashodima od izravnih vlasničkih ulaganja, odnosno s padom profitabilnosti domaćih poduzeća u stranom vlasništvu. Istodobno povećanje viška u međunarodnoj razmjeni usluga uglavnom je rezultat rasta prihoda od turizma. Nasuprot tome, manjak u robnoj razmjeni s inozemstvom povećao se zbog izrazitijeg pada izvoza u odnosu na pad uvoza.

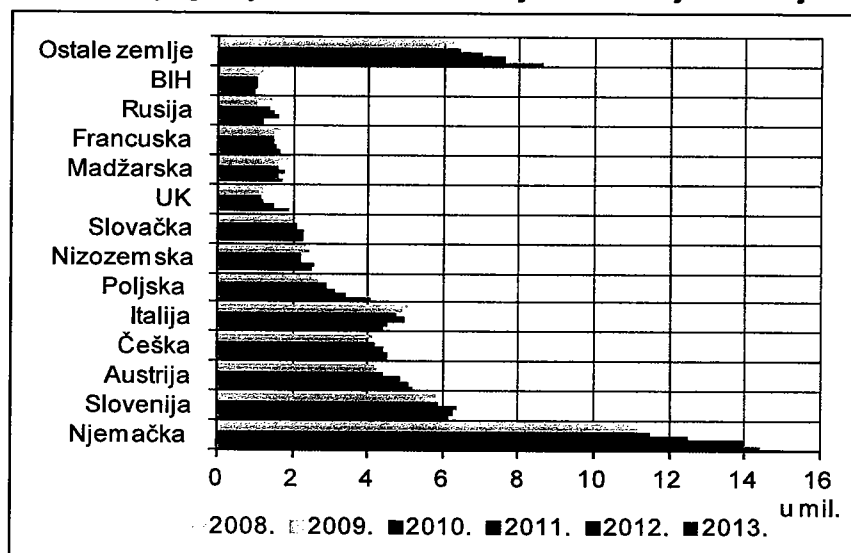
Tablica 1.8. Struktura salda tekućeg računa platne bilance
u postocima BDP-a

u % BDP-a	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. ^a
Saldo tekućih transakcija	-8,9	-5,1	-1,1	-0,9	-0,1	1,3
Robe	-22,4	-16,1	-12,9	-13,9	-13,8	-14,4
u čemu: nafta i naftni derivati	-3,9	-2,5	-3,0	-4,0	-3,6	-3,5
ostala transportna oprema	0,5	0,6	1,8	2,1	0,9	0,5
ostale robe	-20,3	-15,3	-12,8	-13,3	-12,4	-12,7
prilagodbe	1,3	1,1	1,1	1,2	1,3	1,3
Usluge	14,4	12,7	13,0	14,0	14,7	15,7
u čemu: prihodi od turizma	15,7	14,2	14,0	15,0	15,7	16,6
Dohodak	-3,3	-4,0	-3,6	-3,6	-3,7	-2,5
Tekući transferi	2,3	2,2	2,4	2,6	2,6	2,5

^a Preliminarni podaci
Izvor: HNB

Višak u međunarodnoj razmjeni usluga u 2013. povećao se za 5,9% u odnosu na prethodnu godinu. Ključan činitelj tog rasta, kao i u prijašnjim godinama, bio je rast prihoda od usluga pruženih u turizmu. Osim toga, iako je i nadalje skroman, pozitivan saldo u razmjeni ostalih usluga povećao se, i to kao posljedica pada uvoza izrazitijeg od pada izvoza. Pritom se može izdvojiti zamjetljivo smanjenje rashoda za rojalitete i licencijske naknade te uvoza financijskih usluga. Istodobno su se prihodi od arhitektonskih, inženjerskih i ostalih tehničkih usluga te osobnih, kulturnih i rekreacijskih usluga povećali. S druge strane, nepovoljna kretanja ponajviše se odnose na pogoršanje salda u razmjeni poljoprivrednih, rudarskih i prerađivačkih usluga. Ujedno su se blago smanjili neto prihodi od usluga prijevoza, na što je najviše utjecao daljnji pad prihoda od pomorskoga teretnog prijevoza i prihoda od zračnog prijevoza putnika.

1.50. Noćenja gostiju iz odabranih zemalja u komercijalnim smještajnim kapacitetima

Izvor: DZS

Prihodi od turizma u 2013. porasli su za 4,9% u odnosu na prethodnu godinu. Tome su uvelike pridonijela povoljna kretanja fizičkih pokazatelja u turizmu: prema podacima DZS-a dolasci stranih turista u komercijalne smještajne kapacitete povećali su se za 5,7%, a njihova noćenja za 3,8%. Promotri li se struktura gostiju prema zemlji prebivališta, posebno se ističe porast broja noćenja turista iz Poljske, Njemačke, Velike Britanije i skandinavskih zemalja. Istodobno je zabilježen pad broja noćenja gostiju iz pojedinih zemalja. Primjerice, zbog usklađivanja viznog sustava s Europskom

unijom znatno se smanjio broj noćenja gostiju iz Rusije i Ukrajine. Osim toga, zbog nepovoljne gospodarske situacije u Italiji i Sloveniji već je drugu godinu zaredom smanjen broj noćenja gostiju iz tih zemalja, iako je ostvareni pad blaži nego 2012. godine.

Na godišnje smanjenje manjka na računu faktorskih dohodaka za gotovo jednu trećinu najviše je utjecao pad rashoda od izravnih vlasničkih ulaganja. Naime, dobit trgovačkih društava u većinskom stranom vlasništvu u 2013. se godini prepolovila. Pogoršanje poslovnih rezultata bilo je osobito izraženo u djelatnostima financijskog posredovanja, proizvodnje naftnih derivata i telekomunikacijama. Istodobno su se povećali i gubici koje su ostvarila inozemna poduzeća u domaćem vlasništvu, što je nepovoljno utjecalo na prihode od izravnih vlasničkih ulaganja u inozemstvo¹⁶. Padu ukupnog manjka na računu faktorskih dohodaka u malo manjoj mjeri pridonijeli su i niži kamatni rashodi na osnovi inozemnih obveza. Pritom su se smanjili kamatni troškovi kreditnih institucija i poduzeća, dok su se kamatni troškovi države znatno povećali zbog njezina intenzivnog zaduživanja u inozemstvu. Prihodi od naknada zaposlenima s osnove rada u inozemstvu također su se blago povećali, dok su se kamatni prihodi HNB-a ostvareni ulaganjem međunarodnih pričuva neznatno smanjili.

Pozitivan saldo na računu tekućih transfera u 2013. smanjio se za 4,5% u odnosu na prethodnu godinu, kao posljedica porasta rashoda snažnijeg od porasta prihoda. Na povećanje rashoda najviše su utjecale uplate države u proračun EU-a. Prihodi su se povećali kao posljedica blagog rasta priljeva na osnovi radničkih doznaka i, većim dijelom, povlačenja sredstava iz fondova EU-a. Istodobno su se kapitalni transferi, od kojih se glavnina također odnosi na sredstva iz fondova EU-a, zadržali na razini iz prethodne godine. Unatoč tome, ukupan iznos sredstava primljenih iz navedenih fondova blago je premašio uplate države u proračun Europske unije.

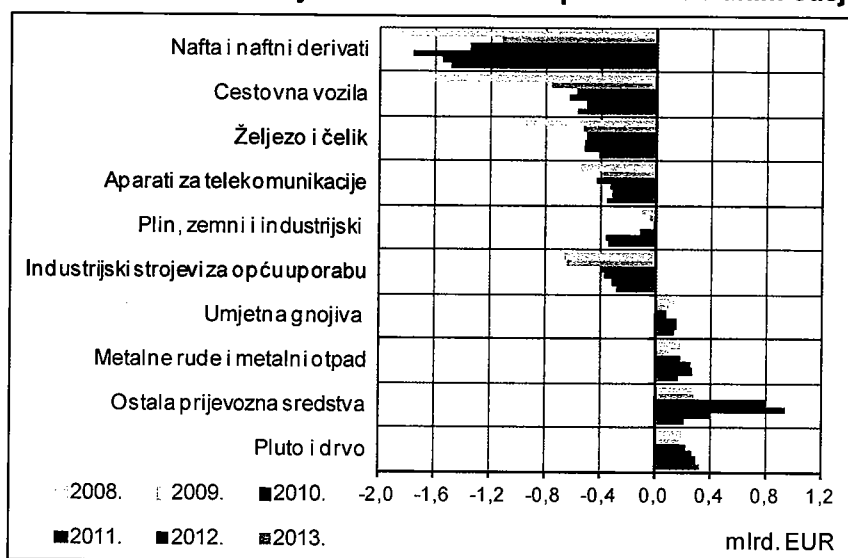
Robna razmjena

Prema podacima DZS-a¹⁷ u 2013. manjak u robnoj razmjeni s inozemstvom povećao se za 3,6%, pa je iznosio 6,8 mlrd. EUR, zbog izrazitijeg pada izvoza u odnosu na pad uvoza. Na povećanje manjka najviše su utjecala nepovoljna kretanja u međunarodnoj razmjeni ostalih prijevoznih sredstava (uglavnom brodova), čiji je neto izvoz bio gotovo upola manji nego u 2012. godini. Istodobno smanjenje neto uvoza nafte i naftnih derivata pridonijelo je ublažavanju manjka na računu robe. Nasuprot tome, povećao se negativan saldo u razmjeni ostale robe, što je bilo osobito izraženo kod kapitalnih proizvoda, cestovnih vozila i raznih prehrambenih proizvoda.

¹⁶ Na dobit domaćih poduzeća u vlasništvu nerezidenata i inozemnih poduzeća u vlasništvu rezidenata, a time i zadržane dobiti u okviru inozemnih izravnih ulaganja, utjecalo je i vrijednosno usklađivanje imovine koju naftna kompanija Ina d.d. ima u Siriji.

¹⁷ Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju promijenjena je metodološka podloga za prikupljanje podataka o robnoj razmjeni sa zemljama članicama EU-a. Statistika robne razmjene sa zemljama koje nisu članice EU-a (*Extrastat*) i nadalje se zasniva na jedinstvenim carinskim deklaracijama, ali za praćenje robne razmjene sa zemljama članicama EU-a rabi se Intrastat sustav, koji počiva na izravnom prikupljanju podataka od poslovnih subjekata obuhvaćenih uzorkom.

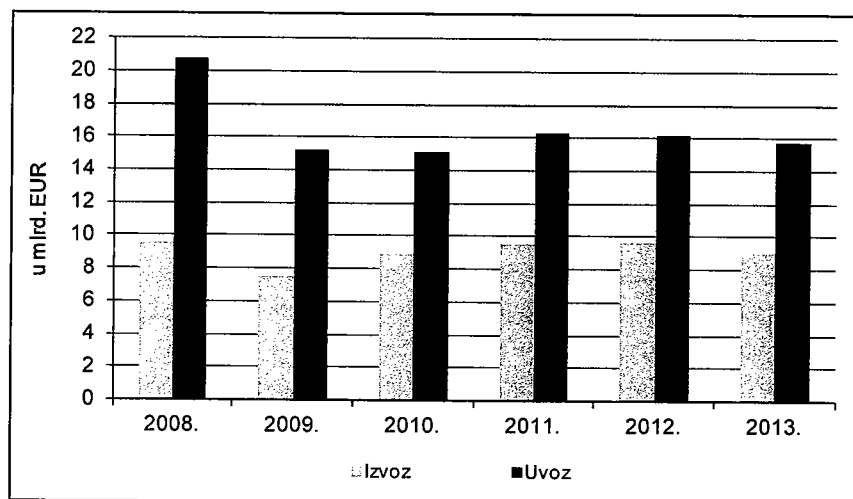
1.51. Saldo robne razmjene s inozemstvom prema odabranim odsjecima SMTK

Izvor: DZS

Ukupan robni izvoz u 2013. iznosio je 8,9 mlrd. EUR, što znači da je, nakon tri godine pozitivnih kretanja, ostvaren pad od 6,7% u odnosu na prethodnu godinu. Negativna kretanja robnog izvoza bila su posebno naglašena u prvom tromjesečju, nakon čega je uslijedio djelomičan oporavak, ali on nije bio dostatan da se nadoknadi snažan pad s početka godine. Na godišnje smanjenje ukupnog izvoza najviše je utjecao pad izvoza brodova. Nadalje, izvoz nafte i naftnih derivata je, nakon trogodišnjeg rasta, u 2013. također zamjetljivo pao. Kod izvoza ostale robe, isključujući brodove i naftu, na godišnjoj je razini zabilježen pad od 1,8%. Tom je padu među odsjecima SMTK najviše pridonijelo smanjenje izvoza nemonetarnog zlata, metalnih ruda i metalnog otpada te šećera i proizvoda od šećera. Također, znatno smanjenje izvoza vidljivo je kod pojedinih kapitalnih proizvoda, kao što su električni strojevi, aparati i uređaji te aparati za telekomunikacije i snimanje zvuka i reprodukciju. S druge strane, pozitivna kretanja obilježila su izvoz električne energije, željeza i čelika, raznih gotovih proizvoda te eteričnih ulja.

1.52. Robni izvoz i uvoz

Izvor: DZS

Ukupan je robni uvoz tijekom 2013. dodatno smanjen, a uz godišnji pad od 2,5% iznosio je 15,8 mlrd. EUR. Dinamika uvoza tijekom godine bila je neujednačena, što se uvelike može pripisati promjenama uvjeta trgovine povezanih s ulaskom Hrvatske u Europsku uniju i domaćeg sustava

trošarina, koje su potaknule domaće uvoznike na snažan uvoz određenih kapitalnih proizvoda i cestovnih vozila u drugom tromjesečju. U drugom dijelu godine ostvaren je pad robnog uvoza, što je velikim dijelom bila posljedica smanjenja uvoza brodova s dorade, nafte i naftnih derivata te električne energije. Ako se isključe brodovi i energenti, uvoz ostale robe u 2013. stagnirao je u odnosu na prethodnu godinu. Pritom se znatnim padom izdvaja uvoz željeza i čelika, raznih gotovih proizvoda te šećera i proizvoda od šećera. Nasuprot tome, izraženo povećanje uvoza primjećuje se kod kože i proizvoda od kože te pojedinih prehrambenih proizvoda (posebno mliječnih proizvoda i jaja, mesa i mesnih prerađevina te povrća i voća). Također je rastao uvoz kapitalnih dobara, posebice električnih strojeva, aparata i uređaja te uredskih strojeva i strojeva za AOP, kao i cestovnih vozila.

Tablica 1.9. Robni izvoz i uvoz RH prema ekonomskim grupacijama zemalja udjeli u postocima

IZVOZ					Ekonomске grupacije	UVOZ				
2009.	2010.	2011.	2012. ^a	2013. ^{a, b}		2009.	2010.	2011.	2012. ^a	2013. ^{a, b}
60,6	61,1	59,9	58,2	59,2	EU 27	62,7	60,2	61,8	72,6	72,7
19,0	18,6	15,8	15,3	14,0	Italija	15,4	15,2	16,4	14,0	12,6
11,0	10,4	10,1	10,2	10,9	Njemačka	13,5	12,5	12,6	13,3	13,8
7,4	7,8	8,3	8,6	10,1	Slovenija	5,7	5,9	6,2	9,5	11,3
5,4	5,3	5,7	6,5	6,2	Austrija	5,0	4,8	4,5	9,8	9,0
1,7	1,1	2,4	1,3	1,8	EFTA	2,6	2,0	2,0	2,7	1,6
21,3	18,7	19,2	21,0	21,0	CEFTA	5,1	5,4	5,9	6,4	6,2
12,8	11,6	12,2	12,8	13,1	Bosna i Hercegovina	2,7	3,1	3,3	3,6	3,7
5,3	3,9	3,9	4,3	4,2	Srbija	1,3	1,5	1,8	1,9	1,9
1,6	0,9	0,9	1,5	1,2	Crna Gora	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0
16,5	19,1	18,5	19,6	18,0	Ostalo	29,6	32,4	30,2	18,4	19,5
1,5	2,0	2,4	3,4	3,1	Rusija	9,5	9,0	7,3	7,0	5,1
2,2	2,5	2,7	2,9	2,7	SAD	2,5	2,2	2,3	0,8	1,1
1,3	1,0	1,8	1,2	1,4	Turska	1,4	2,9	1,5	3,1	1,5
0,6	0,4	0,6	0,5	0,5	Japan	1,4	1,2	1,0	0,1	0,1
0,4	0,3	0,4	0,4	0,6	Kina	6,8	7,2	7,1	2,5	3,7

^a Prikazani podaci za 2012. i 2013. temelje se na novom metodološkom kriteriju statističkog evidentiranja robne razmjene, pa podaci o geografskoj strukturi uvoza nisu usporedivi s onima za prethodne godine.

^b Privremeni podaci

Izvor: DZS

U geografskoj strukturi¹⁸ robnog izvoza u 2013. vidljivo je blago povećanje udjela 27 zemalja članica EU-a, zahvaljujući rastu izvoza u "nove" zemlje članice. Pritom treba posebno izdvojiti povećanje izvoza u Sloveniju, povezano sa znatnim rastom izvoza energenata (posebno nafte i naftnih derivata te električne energije), i Slovačku, gdje se najviše povećao izvoz pokućstva i dijelova. S druge strane, izvoz u "stare" zemlje članice EU-a smanjio se, prije svega zbog izrazitog smanjenja izvoza brodova i odjeće u Italiju, ali i nemonetarnog zlata u Austriju. Također se povećao udio zemalja Efte, zbog zamjetljivog povećanja izvoza pogonskih strojeva i uređaja te električne energije u Švicarsku. Istodobno je udio zemalja Cefte ostao nepromijenjen, unatoč smanjenju izvoza u većinu zemalja članica. Isključi li se utjecaj promjene izvoza ostalih prijevoznih sredstava u zemlje Cefte, može se izdvojiti pad izvoza električnih aparata i strojeva te umjetnih gnojiva u Srbiju, kao i pad izvoza žitarica i proizvoda od žitarica te električne energije u Bosnu i Hercegovinu. Ipak, smanjenje izvoza u BiH bilo je manje izraženo nego u slučaju nekih drugih najvažnijih vanjskotrgovinskih partnera, što je rezultiralo povećanjem njezina udjela u ukupnom robnom izvozu. Na strani robnog uvoza ostvareno je neznatno povećanje udjela 27 zemalja EU-a, čemu su najviše pridonijeli rast uvoza iz Slovenije, Danske i Češke. Nasuprot tome, zamjetljivo se smanjio uvoz iz Italije i Austrije. Među trgovinskim partnerima izvan EU-a izrazito negativna kretanja zabilježena su kod uvoza robe iz Rusije i Turske.

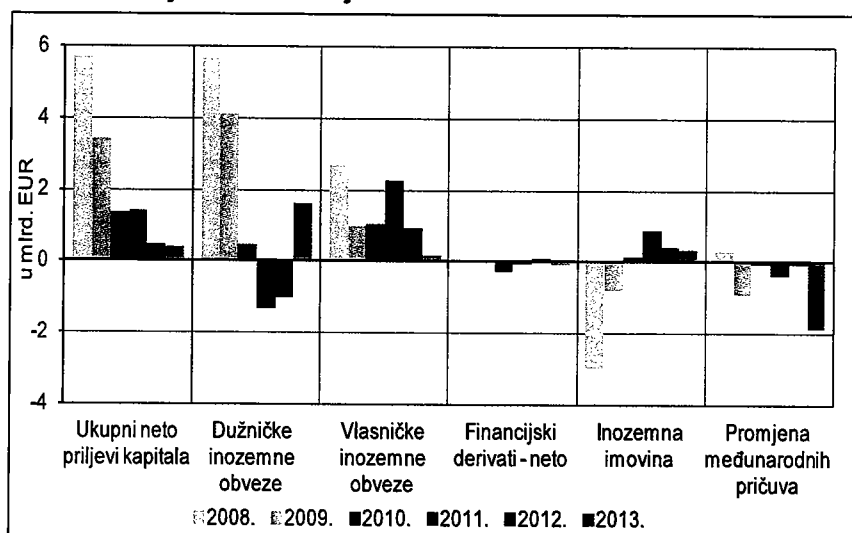
¹⁸ Od ulaska Hrvatske u EU primjenjuje se novi metodološki kriterij evidentiranja uvoza robe. U *Extrastatu* uvoz robe iskazuje se prema zemljama podrijetla robe, a primici robe u *Intrastatu* prema zemljama otpreme. Podaci o izvozu robe i nadalje se iskazuju prema zemljama namjene. Radi usporedivosti, podaci o uvozu u 2012. i u prvih šest mjeseci 2013. preračunati su prema novom metodološkom kriteriju.

Račun kapitalnih i financijskih transakcija

Na računu kapitalnih i financijskih transakcija (isključujući promjenu međunarodnih pričuva) u 2013. zabilježen je neto priljev kapitala od 2,2 mlrd. EUR, a u 2012. taj je iznos bio 0,5 mlrd. EUR. Takva je kretanja prije svega odredilo snažno zaduživanje države na inozemnom tržištu. Kreditne su se institucije nastavile razduživati, ali slabijim intenzitetom nego prethodne godine. Zbog daljnje suzdržanosti inozemnih ulagača priljevi inozemnih izravnih vlasničkih ulaganja u Hrvatsku bili su niži nego prethodne godine. Intenzivniji priljevi kapitala ujedno su rezultirali zamjetljivim rastom međunarodnih pričuva (za 1,8 mlrd. EUR).

Na ukupne tokove kapitala s inozemstvom u 2013. djelovalo je i smanjenje inozemne imovine domaćih sektora za 0,4 mlrd. EUR, što je malo manje nego prethodne godine. Među domaćim sektorima svoju inozemnu imovinu najviše su smanjile kreditne institucije, i to na osnovi ulaganja u inozemne obveznice, što se djelomično može povezati s padom njihovih obveza prema inozemnim vjerovnicima.

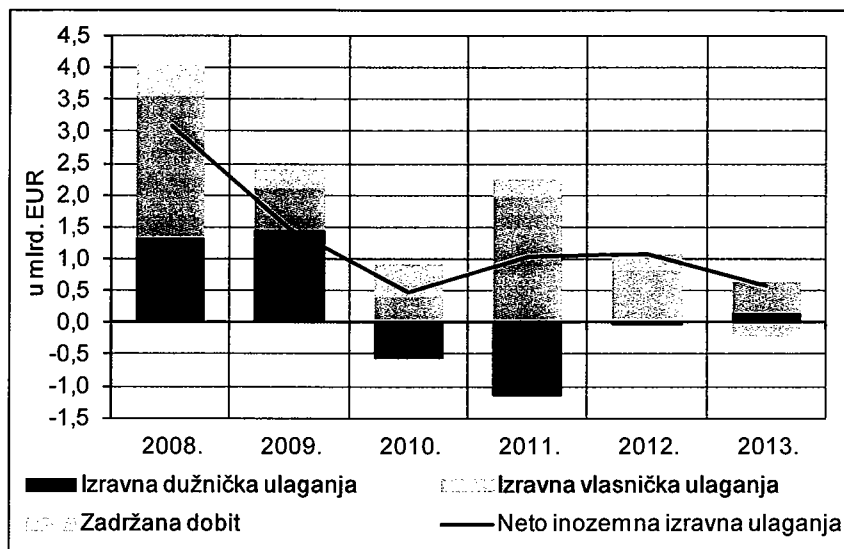
1.53. Financijske transakcije s inozemstvom

Napomena: Negativna promjena inozemne imovine i međunarodnih pričuva znači njihov rast.
Izvor: HNB

Za razliku od prethodne godine, kada su se ukupne (vlasničke i dužničke) obveze domaćih sektora čak i blago smanjile, u 2013. ponovo je ostvaren njihov zamjetljiv rast (za 1,8 mlrd. EUR). To se poglavito odnosi na dužničke obveze, što je posljedica pojačanog zaduživanja države na međunarodnom tržištu kapitala. Nasuprot tome, kreditne institucije i ostali domaći sektori smanjili su svoje obveze prema inozemnim vjerovnicima. Inozemna izravna vlasnička ulaganja u Hrvatsku smanjila su se, pri čemu su nova ulaganja (isključujući transakcije pretvaranja duga u kapital) iznosila samo 0,3 mlrd. EUR, a ta je brojka u 2012. iznosila 0,4 mlrd. EUR. Osim toga, u 2013. zabilježena je negativna zadržana dobit, zbog slabije profitabilnosti domaćih poduzeća i banaka u stranom vlasništvu u uvjetima nepovoljnih domaćih gospodarskih prilika.

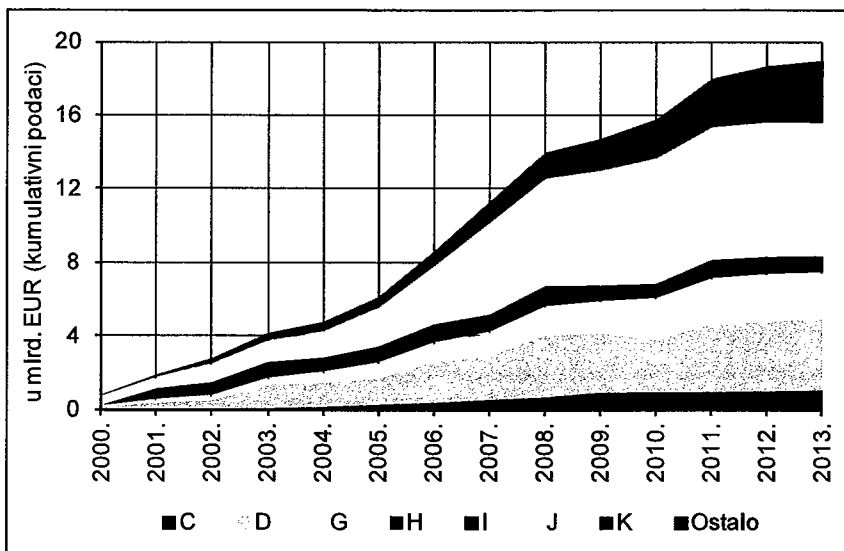
1.54. Struktura inozemnih izravnih ulaganja u Hrvatsku

Izvor: HNB

Promatrano po djelatnostima, najveći priljev inozemnih izravnih vlasničkih ulaganja u 2013. ostvaren je preko ulaganja u nekretnine, u financijskom posredovanju, trgovini na malo te proizvodnji metala. Padu izravnih vlasničkih ulaganja u odnosu na prethodnu godinu djelomično je pridonijela i transakcija preuzimanja u drugom tromjesečju, kada je tvrtka Crodux derivati preuzela podružnicu austrijske naftne kompanije OMV Hrvatska d.o.o.

1.55. Struktura izravnih vlasničkih ulaganja i zadržane dobiti po djelatnostima NKD-a kumulativni podaci

Napomena: NKD (2002.): C – Rudarstvo i vađenje; D – Prerađivačka industrija; G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo; H – Hoteli i restorani; I – Prijevoz, skladištenje i veze; J – Financijsko posredovanje; K – Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge.

Izvor: HNB

Inozemni dug

Neto inozemni dug (bruto inozemni dug umanjeno za potraživanja domaćih sektora prema inozemstvu) smanjen je tijekom 2013. za 0,3 mlrd. EUR, čime je ublaženo neto razduživanje prisutno u prethodne dvije godine. Povoljno je na neto dug djelovalo razduživanje ostalih domaćih sektora i

kreditnih institucija. Nasuprot tome, država se intenzivno zaduživala na inozemnom tržištu, što je istodobno rezultiralo zamjetljivim rastom međunarodnih pričuva.

Tablica 1.10. Neto inozemni dug prema domaćim sektorima
na kraju razdoblja, u milijunima eura i postocima

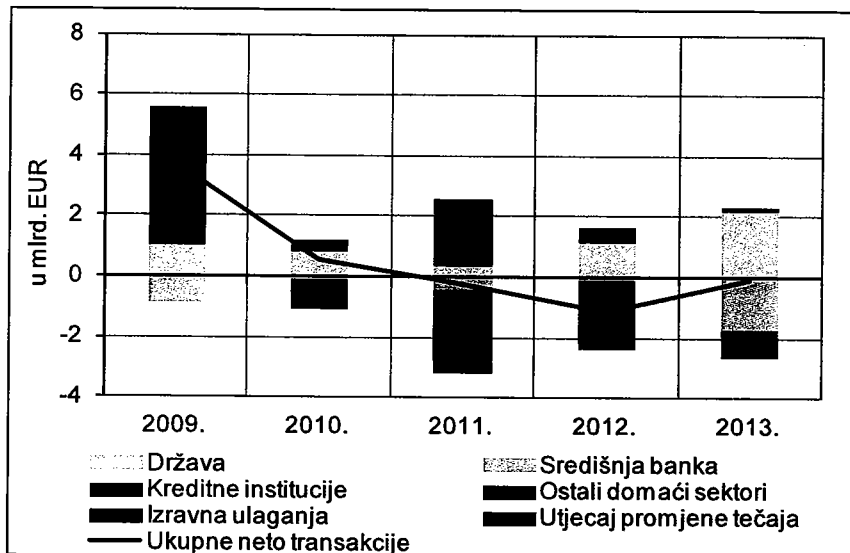
Sektor dužnika	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	Godišnje stope promjene (%)					
							2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
1. Država	4.817	5.795	6.620	7.188	8.572	10.486	-23,3	20,3	14,2	8,6	19,2	22,3
2. Središnja banka*	-9.118	-9.816	-10.692	-11.069	-10.883	-12.483	-2,0	7,7	8,9	3,5	-1,7	14,7
3. Kreditne institucije	3.218	4.641	4.649	6.218	4.289	4.010	22,6	44,2	0,2	33,7	-31,0	-6,5
4. Ostali domaći sektori	18.019	19.141	19.158	18.267	17.576	16.788	35,4	6,2	0,1	-4,7	-3,8	-4,5
5. Izravna ulaganja	5.705	7.586	7.742	6.264	6.623	7.049	51,8	33,0	2,1	-19,1	5,7	6,4
Ukupno (1+2+3+4+5)	22.641	27.346	27.477	26.868	26.177	25.849	35,8	20,8	0,5	-2,2	-2,6	-1,2

* Inozemna potraživanja središnje banke ne uključuju posebna prava vučenja (SDR). Negativne vrijednosti neto inozemnog duga upućuju na to da su vrijednosti potraživanja veće od vrijednosti obveza.

Izvor: HNB

Rast inozemnog duga države dodatno se intenzivirao u 2013. Neto inozemni dug središnje države porastao je na 10,5 mlrd. EUR, što je rast za više od petine u odnosu na kraj 2012. Takva kretanja obilježilo je dugoročno zaduživanje izdavanjem obveznica na američkom tržištu: u travnju u vrijednosti od 1,5 mlrd. USD, od čega su oko dvije trećine upisali inozemni ulagači, i u studenome u vrijednosti od 1,75 mlrd. USD, koje su gotovo u cijelosti upisali nerezidenti. Primljena novčana sredstva od druge obveznice najvećim su dijelom zadržana na deviznom računu Ministarstva financija kod HNB-a, što je rezultiralo izrazitim rastom međunarodnih pričuva. Osim toga, država se krajem prosinca dodatno zadužila za 0,2 mlrd. EUR u obliku kratkoročnoga inozemnoga kredita.

1.56. Doprinosi neto transakcija domaćih sektora i promjena tečaja godišnjem prirastu neto inozemnog duga

Napomena: Negativne vrijednosti transakcija kod središnje banke znače rast pričuva.
Izvor: HNB

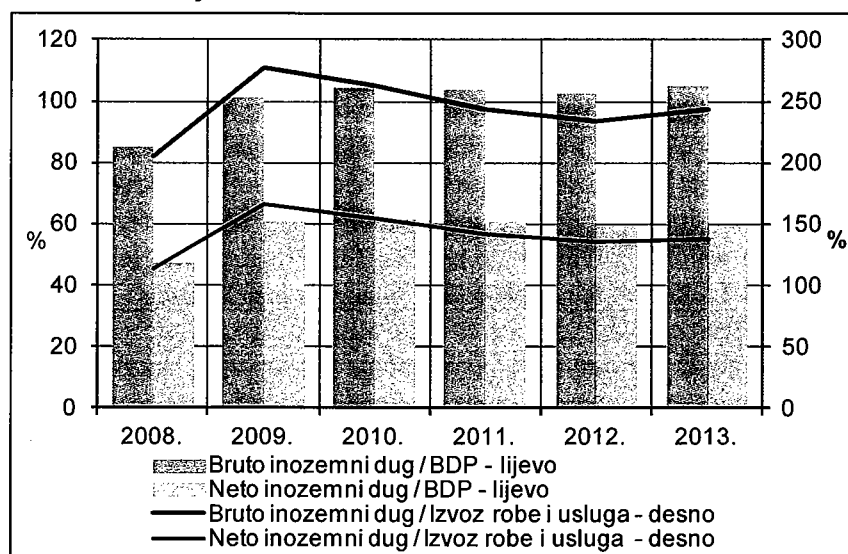
Smanjenju ukupnog neto inozemnog duga uvelike su pridonijeli i ostali domaći sektori, čije su se neto obveze prema inozemstvu u 2013. smanjile za 0,8 mlrd. EUR. To je prije svega rezultat razduživanja javnih poduzeća i nebankarskih financijskih institucija, koje je bilo posebno izraženo u posljednjem tromjesečju. Stanje neto inozemnog duga na osnovi inozemnih izravnih ulaganja

povećalo se za 0,4 mlrd. EUR, čemu je djelomice pridonijelo i prenošenje loših plasmana jedne poslovne banke na društvo u indirektnom vlasništvu banke majke.

Neto inozemni dug kreditnih institucija na kraju 2013. iznosio je 4,0 mlrd. EUR, odnosno 0,3 mlrd. EUR manje nego na kraju prethodne godine. Poboljšanje neto dužničke pozicije kreditnih institucija rezultat je smanjenja njihovih obveza, koje je pratio malo slabiji pad njihove imovine. Ipak, razduživanje kreditnih institucija u 2013. bilo je znatno blaže nego u prethodnoj godini, a odnosilo se na smanjenje dugoročnih obveza prema inozemstvu.

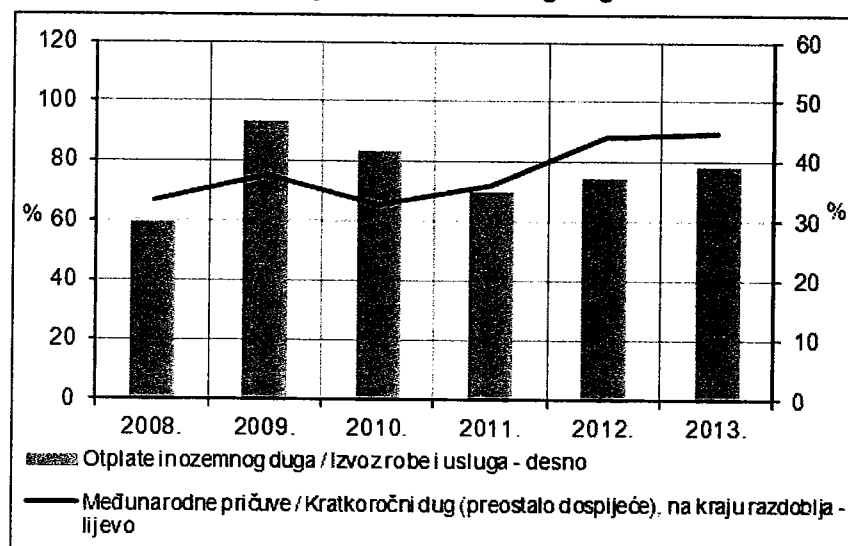
Relativni pokazatelji bruto inozemne zaduženosti pogoršali su se tijekom 2013., kao posljedica rasta bruto inozemnog duga (nakon dvije godine smanjenja), smanjenja izvoza robe i usluga te nastavka kontrakcije BDP-a. Udio bruto inozemnog duga u izvozu robe i usluga povećao se za 8,6 postotnih bodova, na 243,5% u 2013., što je njegovo prvo pogoršanje od 2009. godine. Nakon dvije godine poboljšanja, u 2013. pogoršao se i udio bruto inozemnog duga u BDP-u, i to za 2,6 postotnih bodova, dosegnuvši 105,3%. Relativni pokazatelji neto inozemne zaduženosti tijekom 2013. nisu se znatnije promijenili. Na kraju godine udio neto inozemnog duga u izvozu robe i usluga iznosio je 138,0%, a u BDP-u 59,6%.

1.57. Pokazatelji inozemne zaduženosti RH

Izvor: HNB

1.58. Relativni pokazatelji tereta inozemnog duga i dostatnosti međunarodnih pričuva

Napomena: Otplate inozemnog duga uključuju otplate glavnice na osnovi obveznica, dugoročnih trgovinskih kredita i dugoročnih kredita (isključujući obveze prema povezanim poduzećima) te ukupnu otplatu kamata, bez otplate kamata s osnove izravnih ulaganja.

Izvor: HNB

Pokazatelj tereta otplate inozemnog duga pogoršao se već drugu godinu zaredom. Omjer otplate glavnice i plaćanja kamata na inozemni dug i izvoza robe i usluga iznosio je u 2013. 39,3%, što je za 1,8 postotnih bodova više nego u prethodnoj godini, odnosno za 4,1 postotni bod više nego prije dvije godine. Za razliku od toga, zbog izrazitijeg rasta međunarodnih pričuva od kratkoročnih obveza domaćih sektora blago se poboljšao i pokazatelj dostatnosti međunarodnih pričuva. Pokrivenost kratkoročnog duga prema preostalom dospeljeću povećala se s 88,1% na kraju 2012. na 89,3% na kraju 2013., što je najpovoljniji odnos od izbijanja krize 2008. godine.

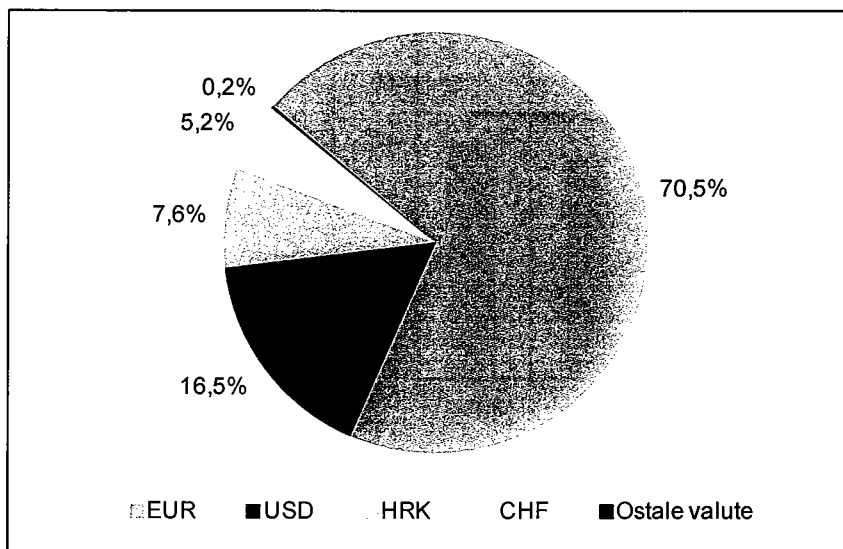
Ročna struktura bruto inozemnog duga nije se znatnije mijenjala tijekom 2013. godine. Udio kratkoročnog duga prema originalnom dospeljeću na kraju 2013. iznosio je 11,5%, što je za 0,4 postotna boda više nego na kraju prethodne godine. Tome su najviše pridonijele kreditne institucije, kod kojih se udio kratkoročnih u ukupnim inozemnim obvezama povećao s 21,3% na kraju 2012. na 26,4% na kraju 2013. Osim toga, primjećuje se rast kratkoročnog duga države, zbog već spomenutoga kratkoročnog kredita iz prosinca 2013. Udio kratkoročnog duga u ukupnim inozemnim obvezama ostalih domaćih sektora neznatno se povećao. Nasuprot tome, kratkoročne su se obveze na osnovi izravnih ulaganja smanjile.

U valutnoj strukturi bruto inozemnog duga najveći se dio i nadalje odnosi na obveze nominirane u eurima. Tako je udio eura na kraju 2013. iznosio 70,5%, što je za 1,5 postotnih bodova manje u odnosu na godinu prije. Također se smanjio udio švicarskog franka, kao posljedica razduživanja kreditnih institucija i ostalih domaćih sektora. Za razliku od toga, povećao se udio američkog dolara, zbog spomenutih izdanja dolarskih obveznica države. Time je udio američkog dolara povećan na 16,5% na kraju 2013., što je za 3 postotna boda više nego na kraju 2012., odnosno za 9 postotnih bodova više nego na kraju 2008. U posljednjih pet godina država je na međunarodnom tržištu izdala ukupno osam obveznica. Od toga je šest dolarskih obveznica, pri čemu su uz sve, osim prve, sklopljeni ugovori o zamjeni valute (engl. *swap*) kojima se država štiti od tečajnog rizika.¹⁹

¹⁹ Ove se obveznice statistički vrednuju u izvornoj valuti obveznice umjesto u valuti zamjene.

1.59. Valutna struktura bruto inozemnog duga RH

31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

1.2.9. Državne financije²⁰

Obilježja fiskalne politike u 2013.

Nakon snažne fiskalne prilagodbe u 2012. godini, prema preliminarnim podacima MF-a, neto zaduživanje opće države prema metodologiji GFS 2001 (i na gotovinskom načelu) vidljivo je povećano te je iznosilo 5,4% BDP-a. Prihodi proračuna na godišnjoj su se razini blago smanjili, što se može uglavnom povezati sa slabom gospodarskom aktivnošću te jednokratnim gubitkom prihoda od PDV-a zbog promjene njegova obračuna pri uvozu dobara iz EU-a. Istodobno, pad prihoda ublažilo je uvođenje fiskalnih blagajni. Rashodi proračuna znatno su povećani, no njihova kretanja ne odražavaju snažan ekspanzivni karakter fiskalne politike u prošloj godini, s obzirom na to da su uglavnom rezultat potrebe za plaćanjem povećanih rashoda za kamate, uplata u proračun EU-a te plaćanja dugova u zdravstvu iz prethodnih godina. U skladu s tim, manjak opće države prema metodologiji ESA 95 (na obračunskom načelu) stagnirao je na godišnjoj razini. Proračunski manjak država je financirala zaduživanjem na domaćem i inozemnom tržištu kapitala, a znatna su sredstva u 2013. godini osigurana i za financiranje potreba u 2014. godini. Javni je dug tako snažno porastao i dostigao krajem 2013. razinu od 67,1% BDP-a.

Državne financije u 2013. obilježila su dva rebalansa proračuna koje je Hrvatski sabor donio sredinom travnja i početkom prosinca. Početni plan proračuna za 2013. ubrzo je doživio prvi rebalans zbog smanjenja očekivane stope rasta BDP-a i smanjenja kreditnog rejtinga Hrvatske od agencija Standard & Poor's i Moody's, uglavnom zbog dugoročne neodržive putanje javnih financija. Drugi rebalans proračuna uslijedio je zbog podbačaja prihoda te porasta ukupnih rashoda, poglavito zbog plaćanja dugova u zdravstvu. Prihodi su na kraju 2013. bili zamjetljivo manji od onih planiranih u drugom rebalansu proračuna, no njihov podbačaj nadomjestili su manji rashodi, pa je manjak ostvaren približno planu. Međutim, kako podaci o dospjelim neplaćenim obvezama nisu dostupni, nije poznato jesu li manji rashodi od planiranih posljedica iznenadnih ušteda ili je plaćanje rashoda odgođeno za 2014. godinu.

Europska komisija je krajem prošle godine objavila prijedlog odluke o postojanju prekomjernog manjka i prijedlog preporuka za njegovu korekciju, koji su početkom tekuće godine prihvaćeni od

²⁰ Analiza državnih financija za godišnje izvješće izrađena je na temelju preliminarnih podataka MF-a za 2013. godinu.

Vijeća Europske unije, čime je Hrvatska službeno ušla u proceduru pri prekomjernom manjku. Preporuke zahtijevaju da Hrvatska korigira prekomjerni manjak do 2016. godine, sa zadanim godišnjim poboljšanjem strukturnog salda od 0,5%, 0,9% i 0,7% BDP-a u 2014., 2015. i 2016., čime bi se nominalni manjak opće države smanjio na 4,6%, 3,5% i 2,7% BDP-a u navedenim godinama²¹.

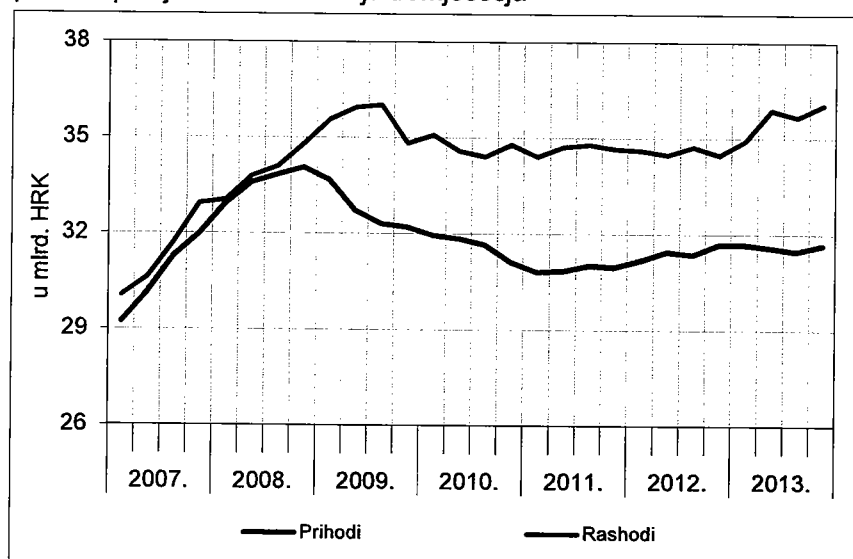
Prihodi, rashodi i neto nabava nefinancijske imovine konsolidirane opće države

Prihodi konsolidirane opće države (metodologija GSF 2001) u 2013. smanjili su se za 0,2% u odnosu na 2012. te su iznosili 125,9 mlrd. kuna. Pritom je njihov udio u BDP-u stagnirao na godišnjoj razini.

Spomenutom blagom padu prihoda najveći negativan doprinos dali su prihodi od poreza na dobit zbog pada dobiti gospodarskih subjekata u 2012. i uvođenja neoporezivanja reinvestirane dobiti od siječnja 2013. Znatno su se smanjili i prihodi od socijalnih doprinosa zbog baznog učinka smanjenja doprinosa za zdravstveno osiguranje, jednokratne naplate poreznog duga u drugom tromjesečju 2012. i nepovoljnoga kretanja mase plaća, kao i prihodi od carina zbog ukidanja carina i carinskih pristojbi na uvoz iz zemalja EU-a. Iako su uvođenje fiskalnih blagajni, bazni učinak povećanja osnovne stope PDV-a s 23% na 25% u 2012., ukidanje nulte stope i uvođenje stope od 5% na određene grupe proizvoda povećali prihode od PDV-a, na godišnjoj su razini oni ipak smanjeni uglavnom zbog promijenjenog obračuna PDV-a pri uvozu dobara iz zemalja EU-a od 1. srpnja 2013. te smanjenja stope PDV-a na ugostiteljske usluge s 25% na 10%. Pad ukupnih prihoda znatnije su ublažili prihodi od pomoći zbog priljeva sredstava iz fondova EU-a, prihodi od trošarina zbog povećanja trošarina na duhanske proizvode i naftne derivate i tzv. ostali prihodi.

1.60. Kretanje prihoda i rashoda konsolidirane opće države

pomični prosjeci na bazi četiriju tromjesečja

Napomena: Uključeni su i prihodi od prodaje te rashodi za nabavu nefinancijske imovine. Od 2008. konsolidirana opća država ne uključuje HAC.

Izvori: MF; izračun HNB-a

Rashodi konsolidirane opće države s uključenom nabavom nefinancijske imovine, prema gotovinskom načelu, iznosili su 144,3 mlrd. kuna, što je za 4,6% više u odnosu na 2012., pri čemu je njihov udio u BDP-u povećan s 42,0% na 43,9%. Pritom su povećane sve glavne kategorije rashoda osim naknada za zaposlene i subvencija.

²¹ Dokumenti Europske komisije:

http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/deficit/countries/croatia_en.htm

Povećanju ukupnih rashoda najviše su pridonijeli rashodi za socijalne naknade zbog porasta rashoda za mirovine te plaćanja dugova zdravstvenih ustanova i HZZO-a iz prethodnih godina. Ipak, nisu podmireni svi dugovi bolnica, a i stvorene su nove dospelje neplaćene obveze u zdravstvu u 2013. Snažno povećanje ostvarili su i rashodi za kamate i rashodi za pomoći zbog uplata u proračun EU-a od 1. srpnja 2013. Snažnije su jedino smanjeni rashodi za zaposlene, što je najvećim dijelom posljedica smanjenja plaća zaposlenika u javnim i državnim službama za 3% od ožujka 2013., neispлаćivanja regresa i djelovanja baznog učinka smanjenja stope doprinosa za zdravstveno osiguranje. Blagi pad bilježe i subvencije, koje su najviše smanjene poljoprivrednicima i HŽ-u.

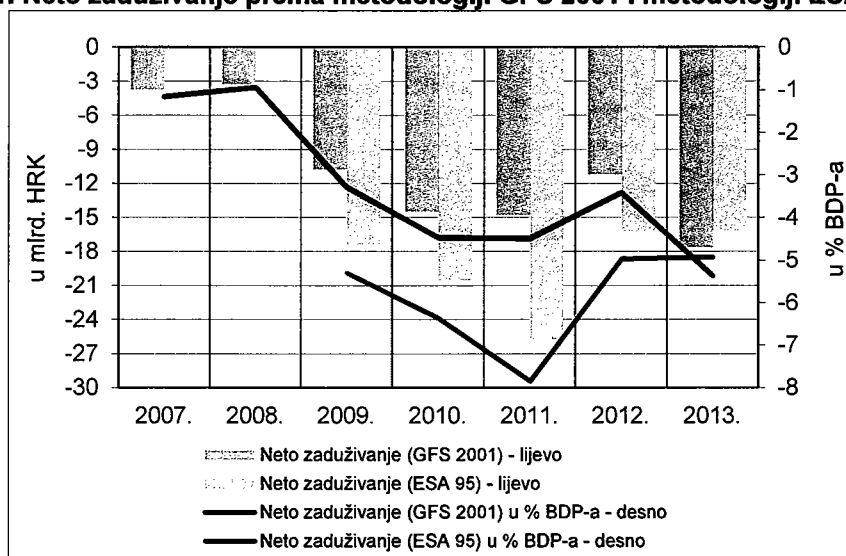
Kapitalne investicije konsolidirane opće države u obliku nabave nefinancijske imovine povećane su na godišnjoj razini za 9,6%, zbog većih ulaganja na svim razinama opće države. Najveće povećanje nabave nefinancijske imovine rezultat je investicijskih aktivnosti izvanproračunskih korisnika, poglavito Hrvatskih cesta i Hrvatskih voda, te investicija na razini lokalne države.

Saldo konsolidirane opće države

U skladu s navedenim kretanjima prihoda i rashoda, ocijenjeno neto zaduživanje konsolidirane opće države (metodologija GFS 2001) u 2013. iznosilo je 17,6 mlrd. kuna ili 5,4% BDP-a, što je za 6,4 mlrd. kuna više nego u 2012. Veći dio manjka ostvaren je na razini državnog proračuna. Neto zaduživanje izvanproračunskih korisnika iznosilo je 0,5% BDP-a, dok je na razini lokalne države ostvaren blagi višak.

Fiskalni manjak konsolidirane opće države prema metodologiji ESA 95 iznosio je u 2013. godini 16,2 mlrd. kuna ili 4,9% BDP-a. Vidljivo manji manjak prema metodologiji ESA 95 djelomice je posljedica metodološke prilagodbe gotovinskih prihoda u statistici nacionalnih računa, čime je, među ostalim, poništen jednokratni gubitak prihoda od PDV-a početkom drugog dijela prošle godine nastao zbog promijenjenog obračuna pri uvozu dobara iz zemalja EU-a od 1. srpnja 2013. Osim toga, u rashode za socijalne naknade prema obračunskoj osnovi nisu uključena plaćanja dugova u zdravstvu iz prethodnih godina, pa je porast rashoda prema obračunskom načelu bio zamjetljivo blaži u odnosu na ocijenjeni porast gotovinskih rashoda.

1.61. Neto zaduživanje prema metodologiji GFS 2001 i metodologiji ESA 95

Napomena: Od 2008. konsolidirana opća država ne uključuje HAC.

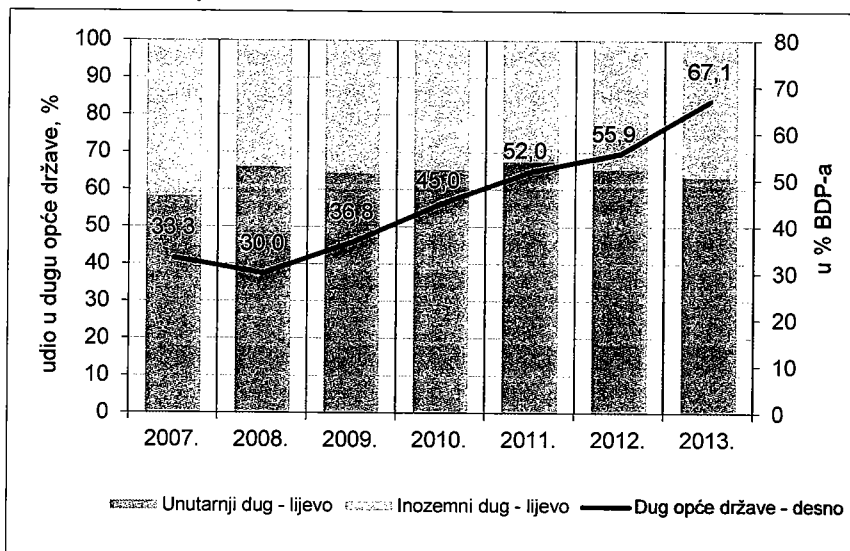
Izvori: MF; izračun HNB-a

Državni dug

Dug opće države snažno se povećao u 2013. godini dosegnuvši krajem prosinca 220,2 mlrd. kuna ili 67,1% ocijenjenog BDP-a za 2013., što je povećanje za 11 postotnih bodova BDP-a u odnosu na kraj 2012. godine. Povećanje duga od siječnja do prosinca za 36,5 mlrd. kuna, ili 20%, rezultat je dugoročnog zaduživanja uglavnom putem izdavanja obveznica na inozemnom i domaćem tržištu kapitala. Izdana jamstva na kraju 2013. blago su se smanjila u odnosu na godinu prije, sa 16,5% na 16,4% BDP-a.

1.62. Dug opće države

na kraju razdoblja

Napomena: Od 2008. dug opće države ne uključuje dug HAC-a.

Izvor: HNB

Promatrajući ukupni prirast javnog duga u 2013., povećanje unutarnjeg i vanjskog duga bilo je približno jednako. Na povećanje unutarnjeg duga najveći je učinak imalo izdavanje domaćih obveznica u iznosu od 2,75 mlrd. kuna i 750 mil. EUR s valutnom klauzulom, pri čemu su ta sredstva ujedno iskorištena i za refinanciranje domaćih obveznica vrijedne 4,0 mlrd. kuna. Na domaćem tržištu znatna su sredstva osigurana kreditnim zaduživanjem i izdavanjem trezorskih zapisa. Prirast vanjskog duga, osim kredita Merrill Lyncha u iznosu od 200 mil. EUR, rezultat je izdavanja inozemnih obveznica na američkom tržištu kapitala u iznosu od 1,5 mlrd. USD u travnju, kojom se financirao manjak u 2013. godini, i 1,75 mlrd. USD u studenom, čime su pribavljena sredstva za potrebe financiranja u 2014.

2. Instrumenti monetarne politike i upravljanje međunarodnim pričuvama

2.1. Instrumenti monetarne politike u 2013.

Instrumentima monetarne politike Hrvatska narodna banka u 2013. nastavila je s politikom podržavanja visoke razine likvidnosti, koja je u prethodnim godinama stvorena smanjivanjem stope obvezne pričuve te otkupom deviza od Ministarstva financija. Smanjivanjem stope obvezne pričuve smanjuje se regulatorni trošak banaka, čime su, osim za povećanu likvidnost, stvoreni preduvjeti za smanjenje kamatnih stopa u RH. U skladu s tim, prosječna prekonoćna međubankovna kamatna stopa te kamatna stopa na trezorske zapise MF-a spustile su se na najniže razine dosad, a Hrvatska narodna banka dodatno je smanjila i lombardnu stopu.

Dodatnu likvidnost HNB je u prvoj polovini godine osigurao otkupom deviza od države pribavljenih zaduživanjem u inozemstvu, djelomično je sterilizirajući prodajom dijela deviza na deviznom tržištu bankama. Tijekom godine tečaj kune prema euru postupno je slabio, osim u razdoblju od travnja do kolovoza. Tako je krajem 2013. tečaj kune prema euru bio za 1,2% veći u odnosu na kraj 2012.

U 2013. kreditne su institucije na svojim računima raspolagale prosječnim viškom likvidnosti s uključenim prekonoćnim depozitom od 5,0 mlrd. kuna, što je 1,6 puta više od prosjeka 2012. Visokoj likvidnosti pogodovalo je smanjivanje izdvojene kunske obvezne pričuve zbog nastavka smanjivanja inozemnih obveza banaka.

Važan iskorak u definiranju instrumenata monetarne politike u 2013. bilo je i proširenje liste prihvatljivoga kolaterala za korištenje kredita kod Hrvatske narodne banke, pri čemu se osim trezorskih zapisa MF-a kao prihvatljiv kolateral prihvaćaju svi dužnički vrijednosni papiri nominirani u kunama i u kunama s valutnom klauzulom izdavatelja s područja Europske unije čija je kreditna ocjena jednaka ocjeni RH ili veća od nje.

Hrvatska narodna banka je u drugoj polovini 2013. donijela i nove mjere s ciljem poticanja kreditne aktivnosti banaka prema poduzećima i podupiranja gospodarskog oporavka. Mjere su uključivale spuštanje stope obvezne pričuve s 13,5% na 12% u prosincu 2013. te istodoban obvezan upis trogodišnjih obveznih blagajničkih zapisa za banke u visini kunskih oslobođenih sredstava (3,9 mlrd. kuna). Spomenuta će se sredstva postupno i uvjetno otpuštati tako što će HNB na kraju svakoga kalendarskog mjeseca, počevši od prosinca 2013., otkupljivati blagajničke zapise od banaka u visini polovine mjesečnog prirasta plasmana poduzećima.

U uvjetima povoljne likvidnosti nije bilo potrebe za obratnim repo operacijama, a banke su se istodobno u prvom tromjesečju 2013. svakodnevno koristile mogućnošću polaganja prekonoćnog depozita kod HNB-a. Međutim, od kraja travnja, u skladu s Odlukom o smanjenju stope remuneracije prekonoćnih depozita kod središnje banke s 0,25% na 0,00%, banke se više ne koriste prekonoćnim depozitom, pa cjelokupnim viškom likvidnosti raspolazu na svojim računima za namiru kod HNB-a.

2.1.1. Operacije na otvorenom tržištu

Operacija na otvorenom tržištu u 2013. nije bilo zbog visoke likvidnosti u domaćem bankovnom sustavu.

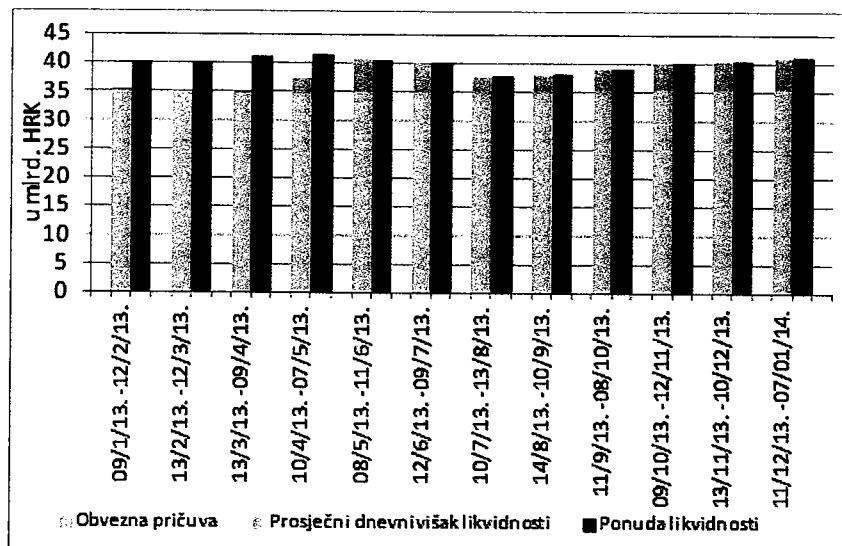
Visoka razina likvidnosti posljedica je kontinuiranog smanjivanja stope obvezne pričuve započetog nakon prvih naznaka prelijevanja financijske krize na RH krajem 2008., kada je stopa obvezne pričuve iznosila 17%, a do kraja 2013. smanjena je na 12%. Smanjivanjem stope obvezne

pričuve smanjen je regulatorni trošak banaka, koji je sastavni dio pri izradi kalkulacije aktivnih kamatnih stopa banaka. To je utjecalo na smanjenje aktivnih kamatnih stopa banaka i osigurana je likvidnost za povećanje plasmana.

Ponuda novčanih sredstava određena autonomnim činiteljima prosječno je tijekom 2013. iznosila 39,9 mlrd. kuna, što je za 0,6% više nego tijekom 2012. Istodobno, potražnja za novčanim sredstvima prosječno je iznosila 38,2 mlrd. kuna, odnosno za 3,0% više nego tijekom 2012. Međutim, s obzirom na to da se po definiciji potražnja sastoji od obvezne pričuve i viška likvidnosti, zbog smanjenja stope obvezne pričuve promijenjen je odnos potražnje za obveznim pričuvama i potražnje za viškom likvidnosti u korist povećanja potražnje za viškom likvidnosti.

2.1. Ponuda i potražnja za likvidnošću

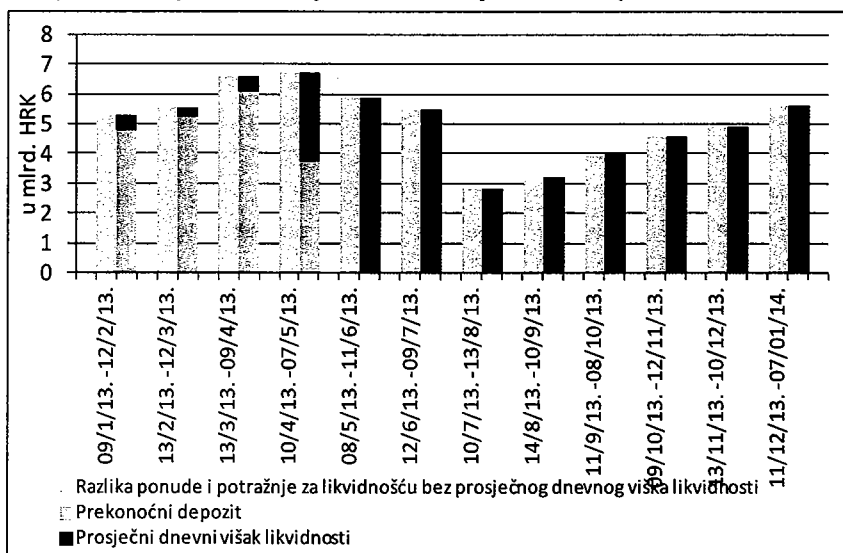
prosječno stanje u razdobljima održavanja obvezne pričuve

Izvor: HNB

Višak likvidnosti banke su do travnja 2013. deponirale kod Hrvatske narodne banke u obliku prekonoćnoga novčanog depozita, no nakon smanjenja stope remuneracije na sredstva položenoga novčanog depozita s 0,25% na 0,00% u travnju 2013., takva je praksa prekinuta, pa je od svibnja 2013. znatno povećan iznos dnevnog viška likvidnosti. Na taj su način izjednačene ponuda i potražnja za likvidnošću na novoj, nižoj razini kamatne stope na prekonoćnom novčanom tržištu.

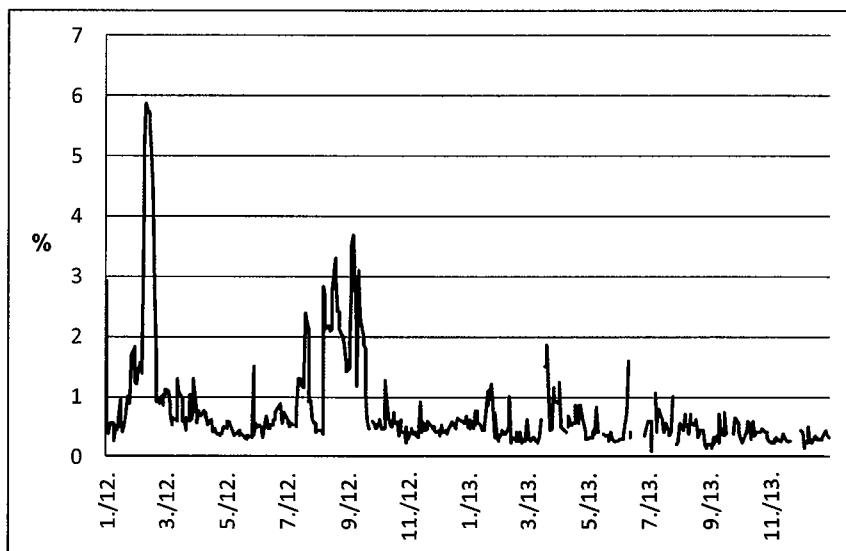
2.2. Ponuda i potražnja za likvidnošću, prekonoćni depozit i prosječni dnevni višak likvidnosti prosječno stanje u razdobljima održavanja obvezne pričuve

Izvor: HNB

Zbog povoljne kunske likvidnosti bankovnog sustava prekonoćna kamatna stopa zadržala se tijekom cijele godine na niskim razinama. Prosječna razina i kolebljivost prekonoćne kamatne stope ostvarene tijekom 2013. bila je manja nego u 2012. Prekonoćna kamatna stopa kretala se tijekom 2013. u rasponu od 0,10% do 2,60%, za razliku od 2012., kada je bila u rasponu od 0,23% do 5,88%. Stoga je koeficijent varijacije te stope iznosio 63,81%, za razliku od 2012., kada je iznosio 100,81%.

2.3. Prekonoćna kamatna stopa

Izvor: HNB

Iako Hrvatska narodna banka ima na raspolaganju mogućnost korištenja operacija na otvorenom tržištu, iz opisane situacije jasno je da u 2013. nije bilo potrebe za provođenjem operacija kojima se povećava likvidnost bankarskog sustava. Podsjetimo, u okviru svog instrumentarija Hrvatska narodna banka do 2009. za povećanje likvidnosti koristila se redovitim operacijama u obliku obratnih repo transakcija na aukcijama s rokom dospijeca od jednog tjedna. Ostale operacije kojima se može povećavati, ali i smanjivati likvidnost jesu operacije fine prilagodbe i strukturne operacije. S obzirom na politiku podržavanja visoke razine likvidnosti, operacija smanjivanja likvidnosti u 2013. nije bilo.

U operacije na otvorenom tržištu u širem smislu ubrajaju se i devizne intervencije s bankama. S obzirom na to da je tečaj kune prema euru tijekom 2013. uglavnom bio stabilan, nije bilo potrebe za čestim korištenjem ovog instrumenta, tako da je u 2013. provedena samo jedna devizna intervencija, na kojoj je Hrvatska narodna banka prodala 214,9 mil. EUR, čime je iz bankovnog sustava povučeno 1,6 mlrd. kuna.

2.1.2. Stalno raspoložive mogućnosti

U 2013. sužen je raspon kamatnih stopa na novčanom tržištu koji se utvrđuje kamatnim stopama na stalno raspoložive mogućnosti (lombardni kredit i novčani depozit). U travnju je kamatna stopa koju HNB obračunava na sredstva novčanog depozita i kojom se utvrđuje donja granica kamatnog raspona na novčanom tržištu smanjena s 0,25% na 0,00% s ciljem usmjeravanja viškova likvidnosti banaka u plasmane. U prosincu je smanjena i kamatna stopa koju središnja banka naplaćuje za korištenje lombardnim kreditom i kojom se utvrđuje gornja granica kamatnog raspona na novčanom tržištu sa 6,25% na 5,00%, što je bio znak za smanjenje kamatnih stopa na tržištu.

Važna novina u 2013. odnosi se na politiku kolaterala kojim se može koristiti pri refinanciranju banaka kod Hrvatske narodne banke. Dotad su prihvatljiv kolateral bili isključivo trezorski zapisi MF-a. Izmjenom Odluke o lombardnom kreditu proširen je prihvatljivi kolateral na osnovi kojega Hrvatska narodna banka može odobravati lombardne kredite (isto vrijedi i za operacije na otvorenom tržištu), pri čemu se kao kolateral mogu upotrebljavati dužnički vrijednosni papiri izdavatelja iz država članica Europske unije i međunarodnih financijskih institucija, pod uvjetom da su izdani u kunama ili u kunama s valutnom klauzulom te da imaju odgovarajuću kreditnu ocjenu koja ne može biti niža od ocjene RH. Na taj se način efektivno stimulira banke da ulažu u navedene instrumente i posredno se potiče razvoj tržišta dužničkih vrijednosnih papira u domaćoj valuti te se stvaraju temelji za fleksibilnije financiranje na domaćem tržištu.

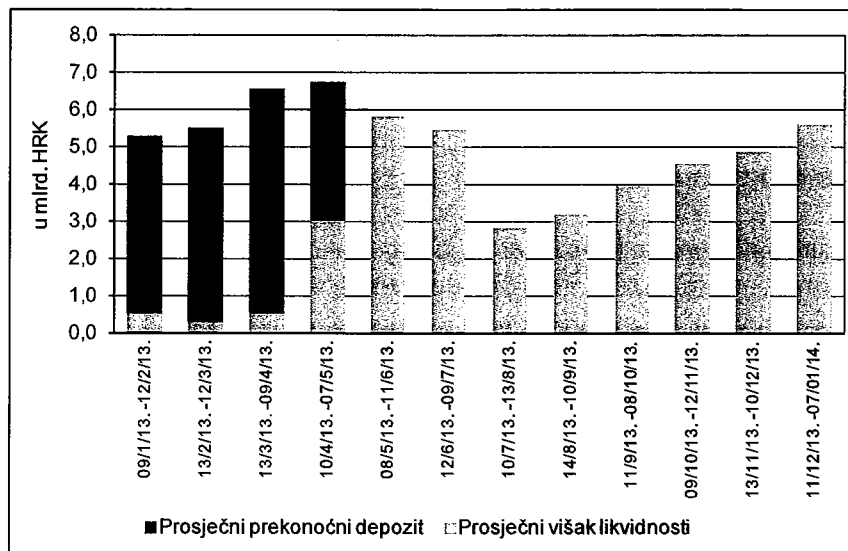
S obzirom na višak likvidnosti banke su tijekom prva četiri mjeseca 2013. u znatnom iznosu polagale prekonoćni depozit, pa je prosječni dnevni višak s prekonoćnim depozitima u 2013. ostvaren u iznosu od 5,0 mlrd. kuna. Najviši iznos, od 6,7 mlrd. kuna, ostvaren je u razdoblju koje je započelo u travnju 2013.

Novčanim se depozitom u 2013. koristio svakodnevno do kraja travnja, nakon čega su ga banke zbog ukidanja remuneracije prestale upotrebljavati te od tada svojim cjelokupnim viškom raspolazu na računima za namiru kod HNB-a. Dospijeće novčanog depozita je prekonoćno, s rokom povrata bankama na početku sljedećega radnog dana. Sredstva koja banka položi u obliku novčanog depozita kod HNB-a ne uključuju se u održavanje obvezne pričuve, a središnja banka ima i diskrecijsko pravo privremenog ili trajnog uskraćivanja mogućnosti polaganja novčanog depozita.

U razdoblju korištenja tijekom 2013. novčani depozit prosječno je dnevno iznosio 5,4 mlrd. kuna. Najveći dnevni iznos prekonoćnoga novčanog depozita, od 10,2 mlrd. kuna, zabilježen je u travnju 2013., kada je ostvaren i maksimalni prosječni mjesečni iznos od 6,5 mlrd. kuna. Minimalni prosječni mjesečni iznos, od 4,6 mlrd. kuna, zabilježen je u siječnju 2013.

Lombardnim se kreditom u 2013. koristila samo jedna banka, ukupno 53 radna dana u prosječnom iznosu od 19,0 mil. kuna. Obično se lombardnim kreditom koristi na zahtjev banke ili automatskim odobrenjem u slučaju nevraćanja unutardnevnoga kredita na kraju radnog dana. Banke su obvezne lombardni kredit vratiti sljedećega radnog dana. HNB ima diskrecijsko pravo privremenog ili trajnog uskraćivanja mogućnosti korištenja lombardnim kreditom.

2.4. Prosječni višak likvidnosti s prekonoćnim depozitima u razdoblju održavanja obvezne pričuve po razdobljima održavanja

Izvor: HNB

2.1.3. Obvezna pričuva

U prosincu je stopa obvezne pričuve banaka smanjena s 13,5% na 12%. Nastavak je to prethodno opisane politike podržavanja visoke razine likvidnosti bankovnog sustava, pri čemu je ovog puta naglasak stavljen na uvjetovanje oslobađanja likvidnosti porastom plasmana. Navedeni model opisan je u poglavlju o obveznim blagajničkim zapisima HNB-a.

Kunski i devizni dio obvezne pričuve

Osnovica za obračun obvezne pričuve sastoji se od kunskoga i deviznog dijela. Od obračunatoga deviznog dijela obvezne pričuve 75% uključuje se u obračunati kunski dio i izvršava u kunama. Jedan dio obvezne pričuve izdvaja se na poseban račun kod HNB-a, a drugi se može održavati prosječnim dnevnim stanjima računa likvidnih potraživanja.

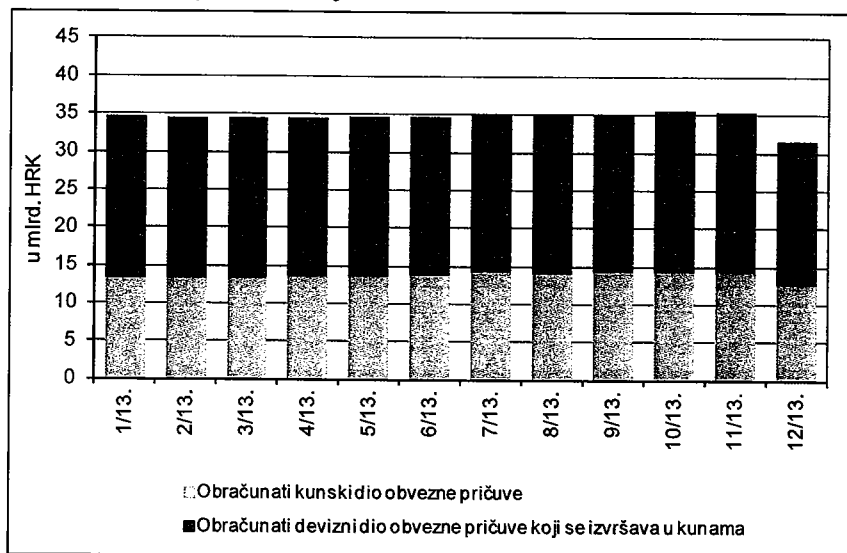
Kunski dio osnovice obvezne pričuve većinom se sastoji od primljenih depozita u kunama i kunama s valutnom klauzulom. Najniža razina u 2013. zabilježena je u veljači, u iznosu od 97,5 mlrd. kuna. U rujnu je taj dio osnovice dosegnuo najvišu razinu u 2013. te je iznosio 105,0 mlrd. kuna. Na godišnjoj razini ostvareno je povećanje kunskog dijela osnovice za 5,7%.

Devizni dio osnovice obvezne pričuve, koji se većinom sastoji od primljenih depozita u devizama, u 2013. smanjio se za 0,4%. Najniža razina, od 207,3 mlrd. kuna, ostvarena je u srpnju, a najviša, od 211,0 mlrd. kuna, u rujnu.

Najviša razina kunskog dijela obvezne pričuve, od 35,5 mlrd. kuna, ostvarena je u listopadu, a najniža razina, od 31,5 mlrd. kuna, u prosincu. Od siječnja do prosinca kunski se dio obvezne pričuve smanjio za 9,4%, i to ponajviše zbog utjecaja smanjenja stope obvezne pričuve banaka u prosincu 2013., čime je oslobođeno 3,9 mlrd. kuna.

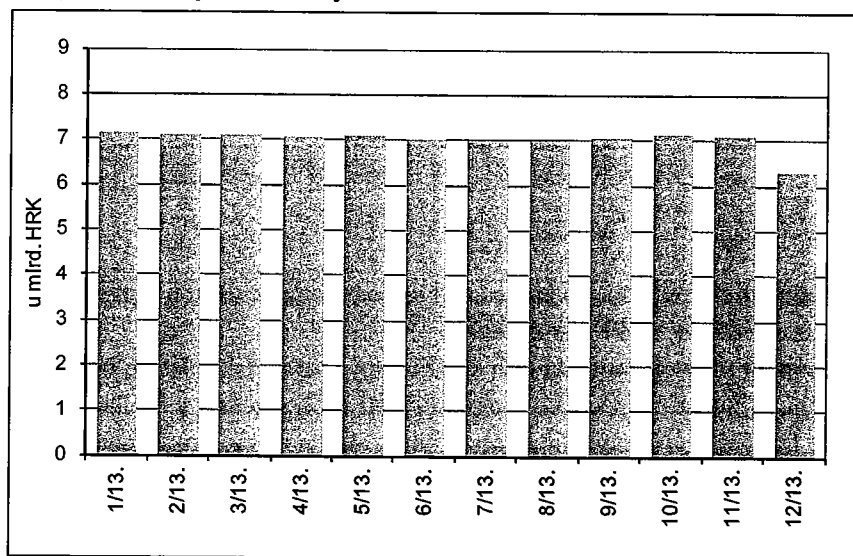
Devizni dio obvezne pričuve u siječnju je iznosio 7,2 mlrd. kuna, što je ujedno bila i najviša razina u 2013. Najniža razina, od 6,3 mlrd. kuna, ostvarena je u prosincu. U skladu s kretanjem deviznog dijela osnovice i pod utjecajem smanjenja stope obvezne pričuve banaka, čime je oslobođeno 105,4 mil. eura, u razdoblju od siječnja do prosinca smanjio se i devizni dio obvezne pričuve, i to za 12,1%.

2.5. Pregled ukupnoga kunskog dijela obvezne pričuve stanje u razdoblju održavanja

Izvor: HNB

2.6. Pregled ukupnoga deviznog dijela obvezne pričuve stanje u razdoblju održavanja

Izvor: HNB

2.1.4. Ostali instrumenti

Minimalno potrebna devizna potraživanja

Minimalno potrebna devizna potraživanja instrument su održavanja devizne likvidnosti banaka i iznosila su 17% deviznih obveza u 2013.

Obveza je održavanja propisanog postotka dnevna, a likvidnim se deviznim potraživanjima smatraju devizna potraživanja (osim potraživanja po kreditima) s preostalim rokom dospijeca do tri mjeseca.

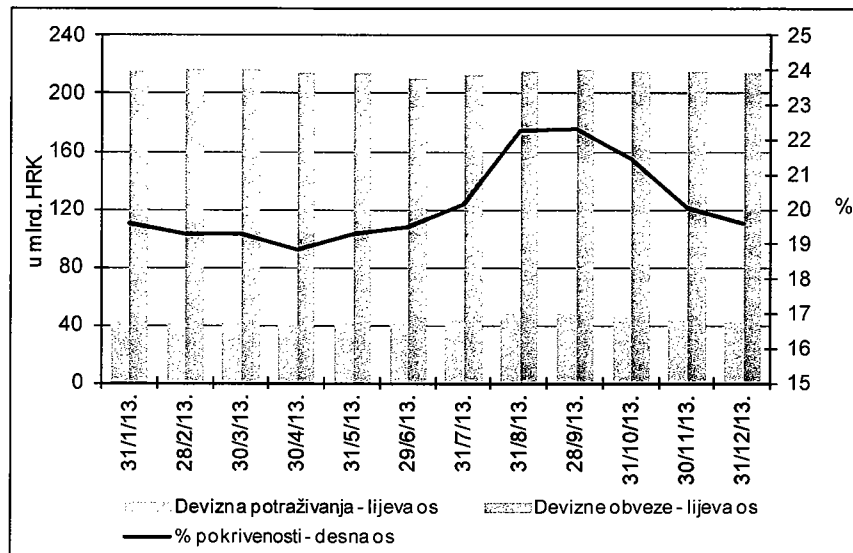
U devizna potraživanja uključuju se i potraživanja po kreditima u kunama i u kunama s valutnom klauzulom od gospodarskih subjekata financiranih u sklopu Programa razvoja gospodarstva, i to u

visini od 50% iznosa nedospjele glavnice koja je prema navedenom programu financirana iz sredstava banaka.

Izmjenom Odluke o minimalno potrebnim deviznim potraživanjima dodatno je proširen obuhvat deviznih potraživanja u razdoblju od 16. kolovoza 2013. do 12. veljače 2015., tako da ona obuhvaćaju i trezorski zapis Ministarstva financija izdan u kolovozu 2013.

Postotak pokrivenosti deviznih obveza deviznim potraživanjima u 2013. kretao se između 19,12% na dan 30. travnja i 22,35% na dan 30. rujna. Postotak pokrivenosti na kraju godine iznosio je 19,58%.

2.7. Minimalna devizna likvidnost na kraju mjeseca

Izvor: HNB

Unutardnevni kredit

Tijekom cijele 2013. unutardnevnim kreditom koristilo se ukupno jedanaest dana u srpnju, kolovozu i studenome, u prosječnom iznosu od 491,1 mil. kuna.

Unutardnevni kredit je instrument platnog prometa koji služi boljoj protočnosti platnih transakcija tijekom radnog dana. Banke se unutardnevnim kreditom mogu koristiti svakodnevno u obliku limita na računu za namiru, pri čemu je limit visina dopuštenoga negativnog stanja na računu za namiru. Kredit je kolateraliziran identičnom vrstom kolaterala koji se rabi za odobravanje lombardnoga kredita i odobrava se u iznosu koji je jednak vrijednosti financijskog osiguranja umanjenoj za koeficijent nadoknade.

Nevraćeni unutardnevni kredit na kraju radnog dana automatski se smatra zahtjevom za odobrenje lombardnoga kredita, i to u iznosu negativnog stanja na računu za namiru. Uskraćivanje mogućnosti korištenja, odnosno ograničenje iznosa lombardnoga kredita automatski podrazumijeva identična ograničenja u mogućnosti korištenja unutardnevnoga kredita. Na sredstva korištenoga unutardnevnoga kredita HNB ne zaračunava kamate.

Obvezni blagajnički zapisi HNB-a

Hrvatska narodna banka u studenom 2013. donijela je odluku o upisu trogodišnjih obveznih blagajničkih zapisa za banke u visini kunskih sredstava oslobođenih spuštanjem stope obvezne pričuve s 13,5% na 12%, s ciljem poticanja kreditne aktivnosti banaka prema poduzećima i podupiranja gospodarskog oporavka.

Hrvatska narodna banka će od banaka svakoga posljednjega radnog dana u mjesecu prijevremeno otkupljivati dio upisanih obveznih blagajničkih zapisa u iznosu od 50% porasta plasmana banaka domaćim nefinancijskim poduzećima. Porast plasmana utvrđuje se kao pozitivna razlika između stanja plasmana domaćim nefinancijskim poduzećima na posljednji dan u mjesecu prije mjeseca otkupa i stanja na posljednji dan u mjesecu koji mu prethodi.

Ako je razlika stanja plasmana iz prethodnog stavka negativna, banka je dužna na dan prijevremenog otkupa obveznih blagajničkih zapisa ponovo upisati ranije otkupljene obvezne blagajničke zapise u iznosu od 50% negativne razlike plasmana, ali ne više od neto kumulativnog iznosa ranije otkupljenih obveznih blagajničkih zapisa. Pod neto kumulativnim iznosom ranije otkupljenih obveznih blagajničkih zapisa smatrat će se razlika između ukupno otkupljenih i ukupno ponovo upisanih obveznih blagajničkih zapisa na dan prijevremenog otkupa obveznih blagajničkih zapisa.

Na upisane obvezne blagajničke zapise Hrvatska narodna banka ne obračunava kamate.

Obvezni blagajnički zapisi upisani su 11. prosinca 2013. u iznosu od 3,9 mlrd. kuna, a na kraju godine iznosili su 3,6 mlrd. kuna.

2.1.5. Korištenje posljednjeg utočišta likvidnosti

Od travnja do studenoga 2013. jedna se banka koristila kratkoročnim kreditom za likvidnost ukupno 48 dana, a najveći pojedinačni iznos korištenja iznosio je 50,0 mil. kuna.

Kratkoročni kredit za likvidnost odobrava se uz financijsko osiguranje u obliku repo transakcije (repo kredita) ili kredita uz zalag. Kreditom se može koristiti najviše dvanaest mjeseci. Kamatna stopa za korištenje kratkoročnim kreditom za likvidnost jednaka je stopi koja se naplaćuje na lombardni kredit uvećanoj za 0,5 postotnih bodova za razdoblje korištenja kreditom do tri mjeseca, odnosno uvećanoj za jedan postotni bod za razdoblje korištenja kreditom dulje od tri mjeseca.

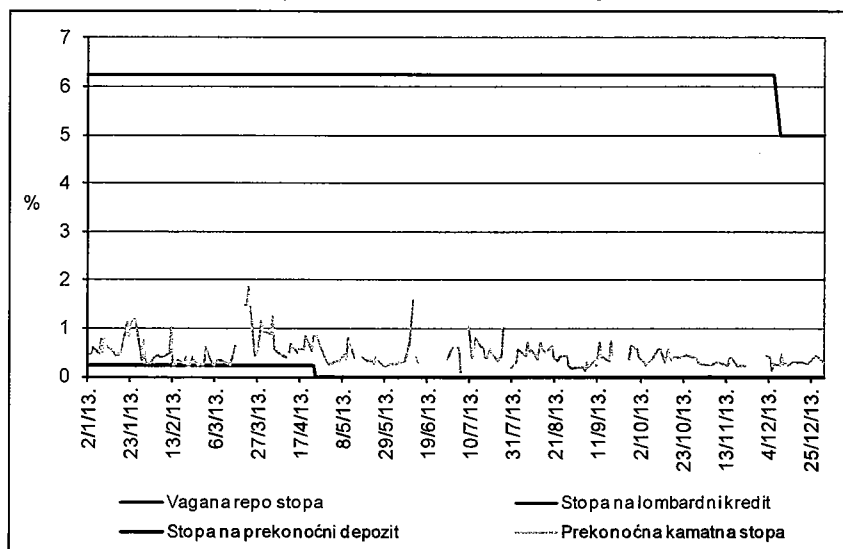
HNB može na temelju pisanog zahtjeva banke za koju se ocijeni da ima likvidnosnih poteškoća posebnim rješenjem guvernera HNB-a banci odobriti smanjenje obveze održavanja i/ili izdvajanja ukupne obvezne pričuve, pri čemu je kamatna stopa jednaka:

- kamatnoj stopi koja se naplaćuje za korištenje lombardnoga kredita uvećanoj za 1 postotni bod za razdoblje trajanja posebnih uvjeta do tri mjeseca odnosno
- kamatnoj stopi koja se naplaćuje za korištenje lombardnoga kredita uvećanoj za 2 postotna boda za razdoblje trajanja posebnih uvjeta dulje od tri mjeseca.

2.1.6. Kamatne stope i naknade Hrvatske narodne banke

Kamatne stope na stalno raspoložive mogućnosti čine kamatni raspon koji bi trebao ograničavati raspon kretanja prekonoćne kamatne stope na novčanom tržištu. Gornju granicu kamatnog raspona čini kamatna stopa na lombardni kredit, koja je iznosila 6,25% godišnje do 7. prosinca 2013., kada je smanjena na 5,0%. Donju granicu čini kamatna stopa na prekonoćni novčani depozit kod HNB-a, koja je iznosila 0,25% godišnje do 24. travnja 2013., kada je smanjena na 0,0%. Na sredstva obvezne pričuve HNB ne plaća naknadu.

2.8. Kamatni raspon i prekonoćna kamatna stopa

Izvor: HNB

2.2. Upravljanje međunarodnim pričuvama

Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske, koje su, na temelju Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci, dio bilance središnje banke. Način upravljanja pričuvama prilagođen je utvrđenoj monetarnoj i deviznoj politici, pri čemu se u upravljanju međunarodnim pričuvama središnja banka rukovodi prije svega načelima likvidnosti i sigurnosti. Međunarodne pričuve RH čine sva potraživanja i novčanice u konvertibilnoj stranoj valuti te sredstva u posebnim pravima vučenja.

2.2.1. Institucionalni i organizacijski okvir, načela upravljanja, rizici i načini upravljanja međunarodnim pričuvama

Institucionalni i organizacijski okvir upravljanja međunarodnim pričuvama

Savjet HNB-a određuje strategiju i politiku upravljanja međunarodnim pričuvama te odobrava okvir upravljanja rizicima. Komisija za upravljanje međunarodnim pričuvama razvija strategije ulaganja međunarodnih pričuva u skladu s ciljevima i kriterijima koje je postavio Savjet HNB-a te donosi taktičke odluke u upravljanju međunarodnim pričuvama, vodeći računa prije svega o tržišnim uvjetima.

Načela upravljanja međunarodnim pričuvama i rizici u upravljanju međunarodnim pričuvama

Središnja banka upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske na osnovi načela likvidnosti i sigurnosti ulaganja (članak 19. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci). Pritom održava visoku likvidnost pričuva i primjerenu izloženost rizicima te, uz dana ograničenja, nastoji ostvariti povoljne stope povrata svojih ulaganja.

Rizici prisutni u upravljanju međunarodnim pričuvama ponajprije su financijski rizici, a to su kreditni, kamatni i valutni rizik, no vodi se računa i o likvidnosnom i operativnom riziku. HNB ograničuje izloženost kreditnom riziku ulaganjem u obveznice država visokog rejtinga, u kolateralizirane depozite i u nekolateralizirane depozite koji se plasiraju samo u financijske institucije

najvišega kredibiliteta. Kamatni rizik, odnosno rizik pada vrijednosti portfelja međunarodnih pričuva zbog mogućeg porasta kamatnih stopa, kontrolira se primjenom tzv. referentnih portfelja (engl. *benchmark portfolios*) kao i ulaganjem dijela međunarodnih pričuva u portfelj koji se drži do dospijeca. Valutni rizik proizlazi iz fluktuacije međuvalutnih odnosa između kune i eura te između kune i američkog dolara. Likvidnosni rizik kontrolira se ulaganjem pričuva u lako utržive obveznice te djelomično u depozitne instrumente s kratkim dospeljem. Operativni rizik kontrolira se strogim razdjeljivanjem funkcija i odgovornosti, točno propisanim metodologijama i procedurama te redovitim unutarnjim i vanjskim revizijama.

Način upravljanja međunarodnim pričuvama

Prema Odluci o upravljanju međunarodnim pričuvama Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvama na dva načina, u skladu s vlastitim odrednicama i u skladu s preuzetim obvezama, ovisno o načinu formiranja međunarodnih pričuva.

Dijelom međunarodnih pričuva koji je formiran definitivnim otkupom deviza od banaka i MF-a, na osnovi članstva u MMF-u, iz prihoda od ulaganja međunarodnih pričuva i druge imovine koja pripada HNB-u, HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama. Drugim dijelom pričuva, formiranim izdvajanjem deviznog dijela obvezne pričuve, depozita MF-a, repo ugovora s bankama, *swap* intervencija na domaćem deviznom tržištu, na osnovi članstva u MMF-u i druge imovine koja je vlasništvo drugih pravnih osoba, HNB upravlja u skladu s preuzetim obvezama, a radi zaštite od valutnoga i kamatnog rizika.

Dio međunarodnih pričuva kojim HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama može se držati u portfeljima za trgovanje i u portfeljima koji se drže do dospijeca (engl. *held-to-maturity*). Portfelji za trgovanje sadržavaju financijske instrumente namijenjene trgovanju i važni su za održavanje dnevne likvidnosti međunarodnih pričuva. Minimalna dnevna likvidnost i instrumenti ulaganja portfelja za trgovanje namijenjeni održavanju dnevne likvidnosti određeni su odlukom guvernera. Portfelji za trgovanje vrednuju se po tržišnoj (fer) vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka. Portfelji koji se drže do dospijeca obuhvaćaju vrijednosnice s fiksnim isplata i fiksnim dospeljem koje HNB namjerava i može držati do dospijeca, a vrednuju se po amortiziranom trošku.

U terminologiji izvješćivanja o međunarodnim pričuvama HNB-a upotrebljavaju se još pojmovi bruto i neto pričuve. Pod pojmom bruto pričuva podrazumijevaju se ukupne međunarodne pričuve. Neto pričuve obuhvaćaju dio pričuva kojima HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama.

2.2.2. Međunarodne pričuve HNB-a u 2013.

Globalna financijska tržišta u 2013. obilježilo je smirivanje dužničke krize u eurozoni, zbog čega se pozornost usmjerila na gospodarska kretanja i monetarnu politiku vodećih svjetskih središnjih banaka u budućnosti. Fedova najava mogućeg smanjivanja vrijednosti programa otkupa vrijednosnica i sve bolji ekonomski podaci u Njemačkoj i u SAD-u utjecali su na porast prinosa na američke i njemačke državne obveznice te tako i na pad njihovih cijena.

Ukupne međunarodne pričuve HNB-a na dan 31. prosinca 2013. iznosile su 12.907,34 mil. EUR, što je za 1.671,55 mil. EUR, tj. za 14,9% više u odnosu na njihovo stanje posljednjeg dana 2012. godine, kada su iznosile 11.235,79 mil. EUR.

Osnovni činitelji promjene međunarodnih pričuva u 2013. bili su priljev deviza na račun Ministarstva financija na osnovi zaduživanja na inozemnom i domaćem tržištu, otkup i prodaja deviza Ministarstvu financija RH te prodaja deviza bankama putem intervencija.

Neto međunarodne pričuve, u koje nisu uključeni devizna obvezna pričuva, SDR-i kod MMF-a, sredstva Europske komisije kao ni sredstva Ministarstva financija, porasle su u 2013. za 340,52 mil. EUR, tj. za 3,3%, s razine od 10.197,37 mil. EUR na 10.537,89 mil. EUR.

Tablica 2.1. Mjesečno kretanje međunarodnih pričuva HNB-a na kraju razdoblja, u milijunima eura

Mjesec	Ukupne pričuve	Neto pričuve
prosinac 2012.	11.235,79	10.197,37
siječanj 2013.	11.080,17	10.061,73
veljača 2013.	11.133,44	10.104,32
ožujak 2013.	11.276,41	10.246,40
travanj 2013.	12.058,71	10.449,52
svibanj 2013.	12.049,23	10.484,37
lipanj 2013.	12.020,37	10.462,20
srpanj 2013.	11.886,99	10.437,96
kolovoz 2013.	11.841,14	10.449,06
rujan 2013.	11.719,32	10.423,13
listopad 2013.	11.596,03	10.375,52
studen 2013.	12.867,39	10.404,77
prosinac 2013.	12.907,34	10.537,89
Razlika XII. 2013. – XII. 2012.	1671,55	340,52

Izvor: HNB

Ukupni promet HNB-a na deviznom tržištu u 2013.

Hrvatska narodna banka intervenirala je tijekom 2013. godine na domaćem deviznom tržištu kupnjom i prodajom deviza MF-u, prodajom deviza bankama u Republici Hrvatskoj te prodajom deviza Europskoj komisiji. HNB je od MF-a u 2013. otkupio 784,67 mil. EUR, dok je u istom razdoblju MF-u prodao 159,00 mil. EUR. Neto otkup od MF-a iznosio je 625,66 mil. EUR, a time je u optjecaj pušteno 4.744,26 mil. kuna. Nadalje, HNB je u 2013. domaćim bankama prodao 214,90 mil. EUR (aukcija održana u travnju), zbog čega se kunska likvidnost smanjila za 1.634,91 mil. kuna, dok je Europskoj komisiji prodano 69,44 mil. EUR, čime je s tržišta povučeno 531,48 mil. kuna.

Tablica 2.2. Ukupni promet HNB-a na deviznom tržištu od 1. siječnja do 31. prosinca 2013. prema tečaju na dan valute, u milijunima

	Kupnja (1)		Prodaja (2)		Razlika (1 – 2)	
	EUR	HRK	EUR	HRK	EUR	HRK
Domaće banke	0,00	0,00	214,90	1.634,91	-214,90	-1.634,91
Europska komisija	0,00	0,00	69,44	531,48	-69,44	-531,48
Ministarstvo financija	784,67	5.951,93	159,00	1.207,66	625,66	4.744,26
Ukupno	784,67	5.951,93	443,34	3.374,05	341,33	2.577,88

Izvor: HNB

Struktura ulaganja međunarodnih pričuva

HNB ulaže sredstva kod financijskih institucija i država najvišega kreditnog rejtinga; ocjena kreditne sposobnosti temelji se na rejtinzima koje su objavile međunarodne agencije za procjenu rejtinga (Moody's, Standard & Poor's i FitchRatings) te na temelju interno razvijenog modela procjene kreditne sposobnosti.

Ulaganja kod pojedinih financijskih institucija i zemalja ograničena su, čime se kreditni rizik diversificira.

Tablica 2.3. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva prema kreditnom riziku na dan 31. prosinca 2013.

u postocima

Ulaganja	31.12.2013.		31.12.2012.	
	Neto pričuve	Ukupne pričuve	Neto pričuve	Ukupne pričuve
1. Države				
Državne obveznice	66,66	54,42	65,70	59,63
Obratni repo ugovori	3,82	14,42	1,89	2,73
Središnje banke	5,48	7,96	13,32	15,82
Osigurane obveznice	1,95	1,60	2,45	2,22
2. Međunarodne financijske institucije				
Depoziti	0,28	3,02	0,30	3,41
Vrijednosni papiri	9,30	7,59	11,11	10,08
Obratni repo ugovori	4,74	4,65	1,28	1,16
3. Banke				
Depoziti	1,71	1,40	0,01	0,01
Vrijednosni papiri*	6,06	4,95	3,96	4,94
Ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00

* Odnosi se na vrijednosne papire banaka za čija izdanja jamče njemačke savezne zemlje.
Izvor: HNB

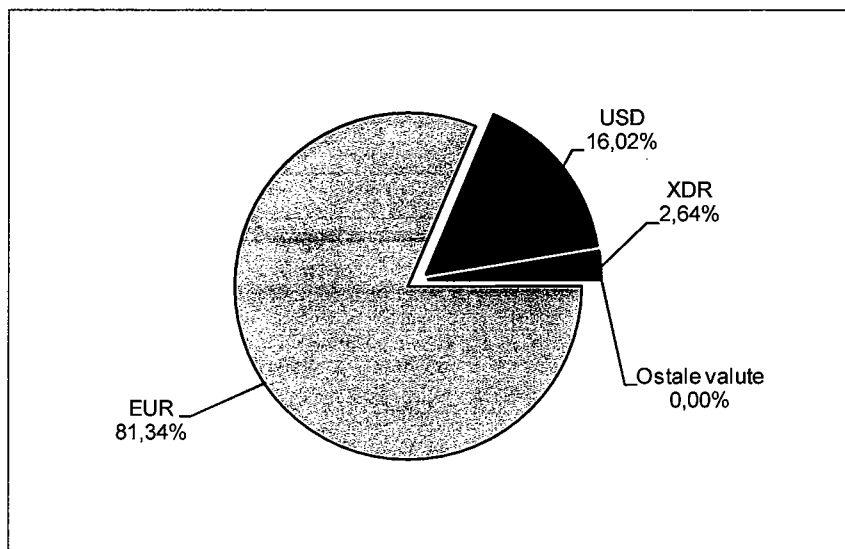
Najveći dio deviznih portfelja HNB-a ulaže se u državne vrijednosnice odabranih zemalja, obratne repo ugovore, instrumente međunarodnih financijskih institucija i depozite kod središnjih banaka. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva promijenila se u 2013. godini u usporedbi s krajem 2012. ponajprije stoga što je HNB, u okružju i nadalje niskih prinosa, težio ostvarenju viših stopa povrata. Jačanje povjerenja u europsko financijsko tržište i stabilizacija gospodarstva eurozone omogućili su ostvarivanje viših kamatnih stopa za određene kategorije instrumenata. Zbog navedenih razloga promjena strukture ulaganja najviše se očituje u povećanju ulaganja u obrnute repo ugovore te u smanjenju ulaganja u instrumente središnjih banaka.

Na posljednji dan 2013. godine više od 70% ulaganja ukupnih međunarodnih pričuva HNB-a nalazilo se unutar dva najviša ranga kreditnog rejtinga ili je bilo uloženo u BIS i MMF.

Valutna struktura međunarodnih pričuva

Na dan 31. prosinca 2013. udio eura u ukupnim međunarodnim pričuvama iznosio je 81,34%, što je porast u odnosu na kraj 2012. godine, kada je njegov udio iznosio 77,81%. Porast udjela zajedničke europske valute u strukturi međunarodnih pričuva ponajprije je posljedica većeg iznosa eura na računu MF-a kod HNB-a. Udio američkog dolara, koji je na kraju 2012. u ukupnim međunarodnim pričuvama iznosio 19,05%, u istom se razdoblju smanjio, pa je na posljednji dan 2013. iznosio 16,02%. Udio SDR-a također je snižen, i to s 3,14% na 2,64% ukupnih međunarodnih pričuva, zbog više razine ukupnih pričuva te slabljenja SDR-a u odnosu na euro.

Slika 2.9. Valutna struktura ukupnih međunarodnih pričuva
31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

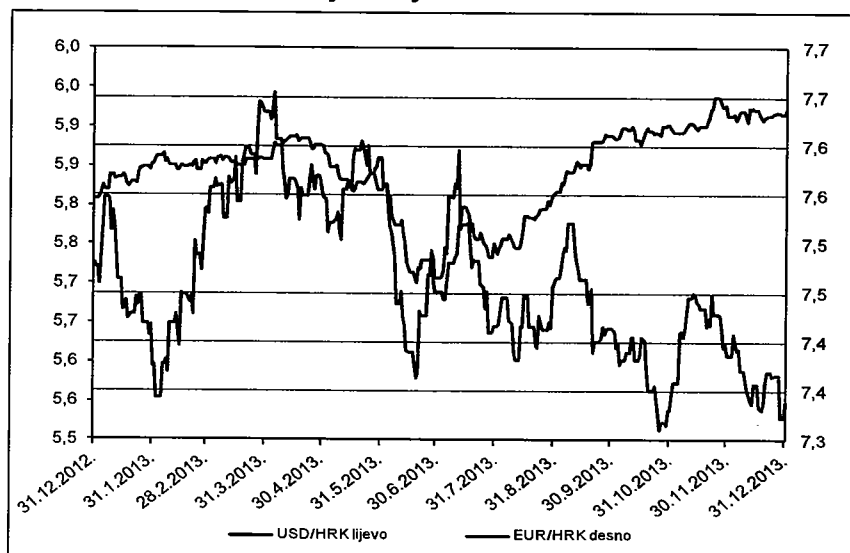
Tečajne razlike deviznih portfelja HNB-a u 2013.

Financijski rezultat središnjih banaka, pa tako i Hrvatske narodne banke, određen je veličinom i strukturom imovine i obveza. Hrvatska narodna banka ubraja se u skupinu banaka s visokim udjelom međunarodnih pričuva u svojoj imovini (aktivi). Na dan 31. prosinca 2013. udio ukupnih međunarodnih pričuva u aktivi HNB-a iznosio je čak 99,99%, a najveći dio pasive nominiran je u kunama. Posljedica takve valutne strukture aktive i pasive jest, među ostalim, velika izloženost HNB-a valutnom riziku, tj. riziku promjene cijena valuta u kojima su nominirana ulaganja u odnosu na izvještajnu valutu kunu. Tečajne razlike zbog fluktuacija tečajeva EUR/HRK i USD/HRK izravno utječu na računovodstveni obračun prihoda i rashoda iskazan u kunkskom Izvještaju o dobiti HNB-a.

Tečaj EUR/HRK porastao je u 2013. s razine od 7,546 na 7,638 (1,22%) te su tako na osnovi eurskog portfelja HNB-a pozitivne nerealizirane tečajne razlike iznosile 775 mil. kuna. Američki je dolar u istom razdoblju oslabio s 5,727 na 5,549, odnosno pao je za –3,1%. Tako su na osnovi dolarskog portfelja u 2013. zabilježene negativne nerealizirane tečajne razlike, i to u iznosu od –471 mil. kuna. Realizirane su tečajne razlike, na temelju intervencija HNB-a, u izvještajnom razdoblju bile pozitivne i iznosile su 24 mil. kuna.

Ukupno su u 2013. godini na osnovi promjene tečajeva (EUR/HRK, USD/HRK, tečajeva ostalih valuta te na temelju realiziranih tečajnih razlika zbog intervencija HNB-a) zabilježene neto pozitivne tečajne razlike u iznosu od 328 mil. kuna.

Slika 2.10. Dnevno kretanje tečaja EUR/HRK i USD/HRK u 2013.

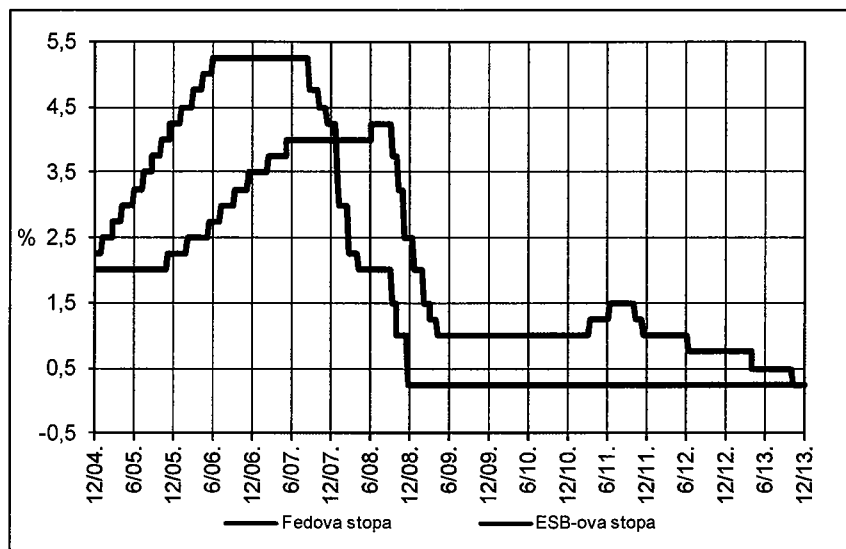
Izvor: HNB

Financijsko okruženje koje je utjecalo na rezultate upravljanja međunarodnim pričuvama u 2013.

Američka središnja banka tijekom 2013. nije mijenjala svoju ključnu kamatnu stopu, koja se i nadalje kretala u rasponu od 0% do 0,25%, koliko iznosi još od kraja 2008. Predsjednik američke središnje banke, Ben S. Bernanke, izjavio je da će ključna kamatna stopa ostati na niskoj razini još dugo nakon što se stopa nezaposlenosti spusti ispod 6,5% (u prosincu 2013. iznosila je 6,7%) i nakon što Fed okonča svoj program kupnje vrijednosnica, kako bi se osigurao održiv gospodarski rast i oporavak na tržištu rada. Fed je krajem 2013. započeo proces smanjivanja monetarnog stimulansa, što je prvi korak k manje ekspanzivnoj monetarnoj politici u SAD-u s nižom razinom potpore američkom gospodarstvu.

Europska središnja banka je, pak, u svibnju 2013. snizila svoju jednotjednu referentnu repo stopu s 0,75% na 0,50% i opet u studenome na 0,25%. ESB je u svojim budućim smjernicama (engl. *forward guidance*) naveo da bi ključne kamatne stope mogle dulje vrijeme ostati nepromijenjene na sadašnjoj ili nešto nižoj razini te izrazio spremnost za poduzimanje dodatnih mjera u slučaju porasta deflatornih pritisaka.

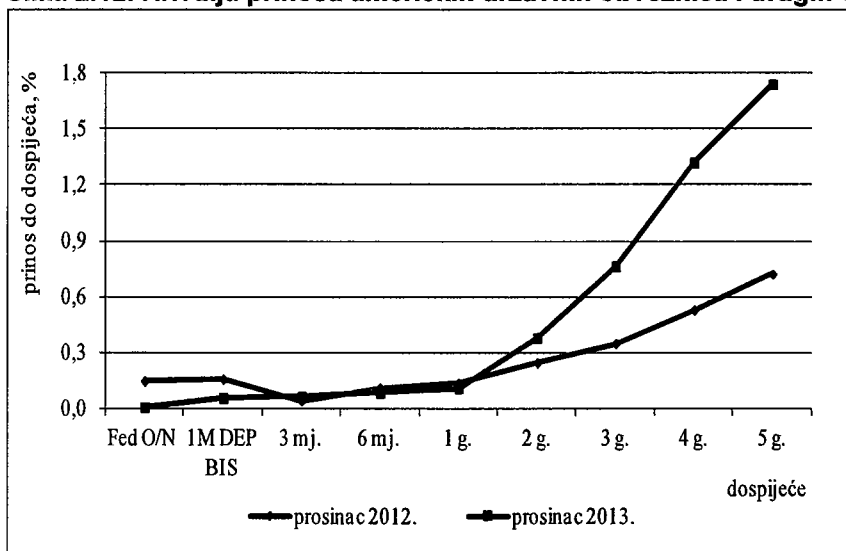
Slika 2.11. Kretanje Fedove i ESB-ove ključne kamatne stope

Izvor: Bloomberg

Nakon tri godine uzastopnog pada prinosa američkih i njemačkih državnih obveznica (2010. – 2012.), u 2013. godini ostvaren je njihov znatniji porast. Osnovni su razlozi za to Fedove najave mogućeg smanjivanja programa otkupa obveznica, sve bolji ekonomski podaci u Njemačkoj i u SAD-u te, kao posljedica toga, sveopći porast povjerenja tržišnih sudionika koji su se okrenuli financijskim instrumentima s višim rizikom i višim očekivanim povratom. U skladu s porastom prinosa njemačkih i američkih obveznica, tijekom 2013. godine njihove cijene padaju, pa samo portfelji vrlo kratkih prosječnih dospijeća ne ostvaruju gubitak.

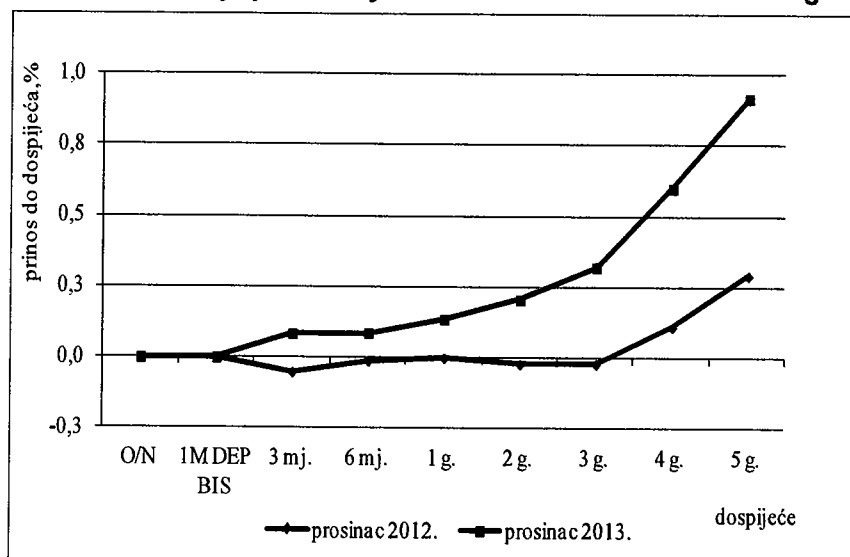
Slika 2.12. Krivulja prinosa američkih državnih obveznica i drugih odabranih instrumenata

Napomena: Fed O/N – Fedova prekonocna kamatna stopa; 1M DEP BIS – jednomjesečni depozit kod BIS-a

Izvor: Bloomberg

Slika 2.13. Krivulja prinosa njemačkih državnih obveznica i drugih odabranih instrumenata

Napomena: O/N – prekoćna kamatna stopa; 1M DEP BIS – jednomjesečni depozit kod BIS-a
Izvor: Bloomberg

Rezultati i analiza upravljanja deviznim portfeljima HNB-a u 2013.

Sredstva međunarodnih pričuva HNB-a ulažu se pretežito u američke i njemačke državne vrijednosnice kao i u vrijednosnice drugih razvijenih zemalja koje se smatraju sigurnijima, ponajprije država članica eurozone.

Neto međunarodne pričuve HNB-a sastoje se od eurskoga i dolarskog portfelja za trgovanje te eurskog portfelja koji se drži do dospelja.

Tablica 2.4. Ostvareni prihod i stope povrata deviznih portfelja HNB-a
u milijunima originalne valute i postocima

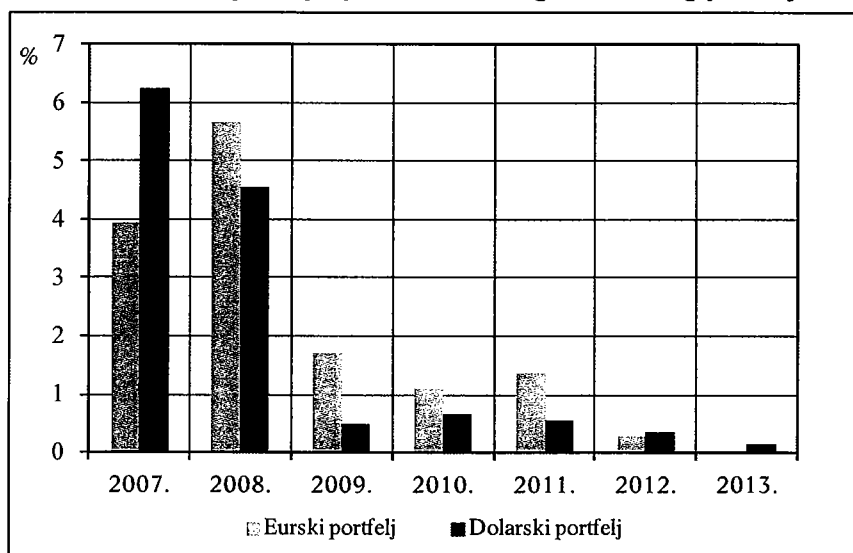
Portfelj	Ostvareni prihod	Godišnja stopa povrata						
	2013.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Eurski za trgovanje	0,31	3,94	5,68	1,73	1,09	1,36	0,30	0,01
Dolarski za trgovanje	3,60	6,23	4,57	0,50	0,67	0,56	0,35	0,14
Eurski do dospelja	87,51					2,31*	2,31	2,27

* Učinak od 23. svibnja do 31. prosinca 2011., na godišnjoj razini
Izvor: HNB

Stopa povrata dolarskog portfelja HNB-a za trgovanje u cijeloj 2013. iznosila je 0,14%, a stopa povrata eurskog portfelja HNB-a za trgovanje u istom razdoblju iznosila je 0,01%. Eurski portfelj koji se drži do dospelja u 2013. godini ostvario je, pak, povrat od 2,27%.

Neto eurskim portfeljem HNB-a u 2013. ostvaren je ukupni prihod od 87,81 mil. EUR, a u istom je razdoblju dolarskim portfeljem za trgovanje ostvaren prihod od 3,60 mil. USD.

Slika 2.14. Godišnje stope povrata eurskog i dolarskog portfelja HNB-a za trgovanje

Izvor: HNB

3. Poslovanje kreditnih institucija

Kreditna aktivnost banaka prema privatnom sektoru i u 2013. bila je slaba. Kvaliteta portfelja nastavila se pogoršavati. Izuzmu li se izvanredni utjecaji, pri čemu je najveći bio utjecaj prodaje potraživanja te regulatornih i metodoloških promjena, imovina banaka vrlo je blago porasla, a dobit i operativni rezultat banaka nastavili su pad započet 2012. Smanjivanje dobiti posljedica je smanjivanja kamatnih prihoda i porasta neprihodonosnih kredita. Identifikacija problematičnih kredita znatno se poboljšala u prvom redu zbog pripreme banaka majki za provođenje ispitivanja kvalitete portfelja te zbog promjene Odluke o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija.

Zbog navedenih razloga profitabilnost banaka snažno se smanjila, a osjetno je porasla pokrivenost kredita ispravicima vrijednosti, posebice kod građevinarstva i poslovanja nekretninama. ROAA i ROAE spustili su se na samo 0,3% i 1,3%, a čak je polovina banaka poslovala s gubicima. No operativna se profitabilnost banaka (prije troškova rezerviranja) tek blago smanjila. Uštedama na troškovima, posebice razduživanjem na financijskom tržištu i manjim općim troškovima poslovanja, banke su ublažile učinke jakog pada kamatnih prihoda od kredita. Time se, u postojećem regulatornom okružju, sačuvala sposobnost banaka da profitabilno posluju kada se troškovi kreditnih rizika stabiliziraju na dugoročnom prosjeku.

Pad kamatnih prihoda u 2013. odraz je pogoršane naplativosti kredita u uvjetima slaboga kreditnog rasta i opadajućih kamatnih stopa. Osim toga, i u 2013. nastavio se trend jačanja udjela niskorizičnih i manje izdašnih plasmana, poput plasmana javnom sektoru i najvećim klijentima. On je djelomice odraz pojačanog opreza banaka, ali i potisnute potražnje privatnog sektora, posebice stanovništva.

Udio kredita rizičnih skupina B i C dosegnuo je 15,6%, a bio bi osjetno veći da jedna banka nije, slično kao i prethodne godine, prodala zamjetan iznos kredita rizičnih skupina B i C poduzeću posebne namjene, članici iste grupe. Primicima od prodaje vraćeni su depoziti i krediti banci majci.

Razduživanje prema stranim vlasnicima bilo je prisutno kod većine banaka u stranom vlasništvu, premda znatno slabije izraženo nego prethodne godine. Strani su izvori financiranja uglavnom supstituirani domaćima, i to ponajviše zahvaljujući umjerenom porastu depozita stanovništva i trgovačkih društava. Pritom je u strukturi depozita ostvaren porast udjela depozita na transakcijskim računima. Posebice je to bilo vidljivo u sektoru trgovačkih društava. Monetarne su mjere i dalje bankama osiguravale dobru razinu likvidnosti, a promjene u sustavu obvezne pričuve krajem godine osigurale su dodatni motiv za rast plasmana gospodarstvu.

Banke su zbog visoke razine kapitala i dalje stabilne te im smanjivanje profitabilnosti ne smanjuje otpornost na šokove. Njihova sposobnost da odobravaju kredit ni na koji način nije dovedena u pitanje jer uz dovoljnu rezervu kapitala banke imaju i dostatne rezerve likvidnosti. Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala krajem 2013. iznosila je 20,9%, što je bilo znatno više od regulativnih zahtjeva na taj dan, ali i od zahtjeva nove regulative (CRD IV i CRR) koja je stupila na snagu početkom 2014. godine.

3.1. Poslovanje banaka

Na kraju 2013. u Republici Hrvatskoj poslovalo je 35 kreditnih institucija – 29 banaka, jedna štedna banka i pet stambenih štedionica (Tablica 3.1.). Zbog odlaska jedne banke u stečaj krajem rujna, broj kreditnih institucija smanjio se u 2013. za jedan. Time se blagi trend smanjivanja broja kreditnih institucija nastavlja četvrtu godinu zaredom.

Tablica 3.1. Broj kreditnih institucija
na kraju razdoblja

Banke	2011.	2012.	2013.
Broj banaka na početku godine	32	31	30
Banke pripojene drugim bankama	–	1	–
Banke koje su dobile odobrenje za rad	–	–	–
Banke kojima je oduzeto odobrenje za rad	1	–	1
Broj banaka na kraju godine	31	30	29
Štedne banke			
Broj štednih banaka na početku godine	1	1	1
Štedne banke koje su dobile odobrenje za rad	–	–	–
Štedne banke kojima je oduzeto odobrenje za rad	–	–	–
Broj štednih banaka na kraju godine	1	1	1
Stambene štedionice			
Broj stambenih štedionica na početku godine	5	5	5
Stambene štedionice koje su dobile odobrenje za rad	–	–	–
Stambene štedionice kojima je oduzeto odobrenje za rad	–	–	–
Broj stambenih štedionica na kraju godine	5	5	5

Izvor: HNB

Imovina banaka (uključujući štednu banku) blago se smanjila u 2013., za 0,5%, te je na kraju godine iznosila 398,1 mlrd. kuna.²² Činila je 98,1% ukupne imovine svih kreditnih institucija, što je bilo malo manje nego na kraju 2012. godine (98,2%). Imovina stambenih štedionica s druge je strane porasla (1,4%), na iznos od 7,6 mlrd. kuna, pa je porastao i njezin udio u ukupnoj imovini kreditnih institucija (na 1,9%).

Tablica 3.2. Imovina banaka prema sjedištu vlasnika i vrsti vlasništva
u postocima

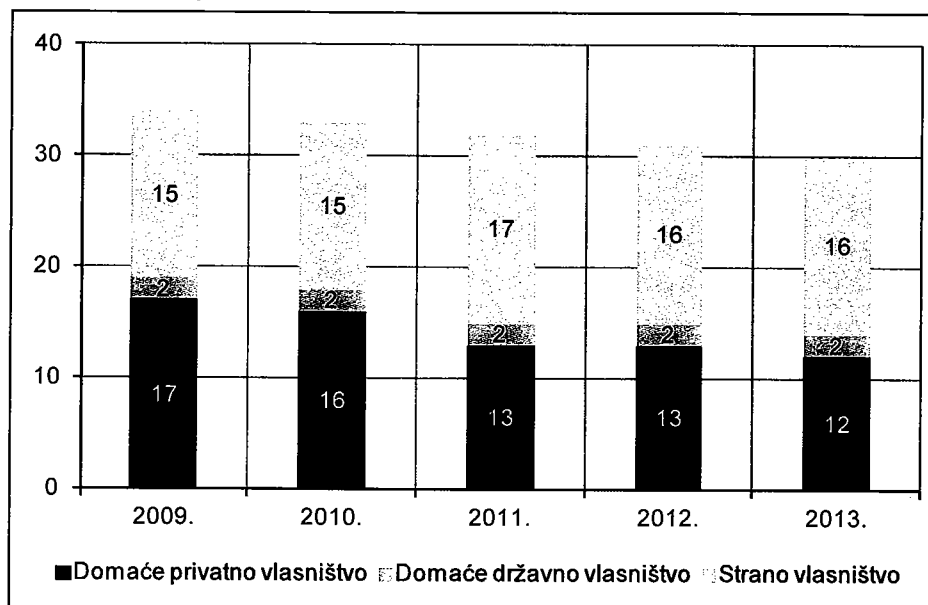
Banke prema sjedištu vlasnika i vrsti vlasništva	Udio imovine pojedine grupe banaka u ukupnoj imovini banaka		
	2011.	2012.	2013.
Banke u većinskom vlasništvu domaćih dioničara	4,8	5,2	5,1
Banke u većinskom vlasništvu države	4,5	4,8	5,3
Banke u većinskom vlasništvu stranih dioničara	90,6	90,1	89,7
Ukupno	100,0	100,0	100,0

Izvor: HNB

Koncentriranost sustava i dalje je bila visoka – na imovinu prvih pet banaka odnosilo se gotovo tri četvrtine ukupne imovine svih banaka – a zadržala se i dominacija banaka u većinskom stranom vlasništvu. Odlaskom u stečaj banke u domaćem privatnom vlasništvu, ukupan broj banaka u domaćem vlasništvu smanjio se za jedan, na 14 (Slika 3.1.). Unatoč tome, domaće su banke povećale udio u ukupnoj imovini svih banaka, s 9,9% na 10,3%. Razlog tome zamjetan je rast imovine banaka u domaćem državnom vlasništvu, po stopi od 10,2%. Imovina banaka u stranom vlasništvu smanjila se za 0,9%, što je bilo popraćeno i smanjenjem udjela u imovini svih banaka. No i dalje je taj udio bio vrlo visok i iznosio je 89,7% (Tablica 3.2.).

²² Podaci za 2013. zasnivaju se na privremenim nerevidiranim izvješćima kreditnih institucija.

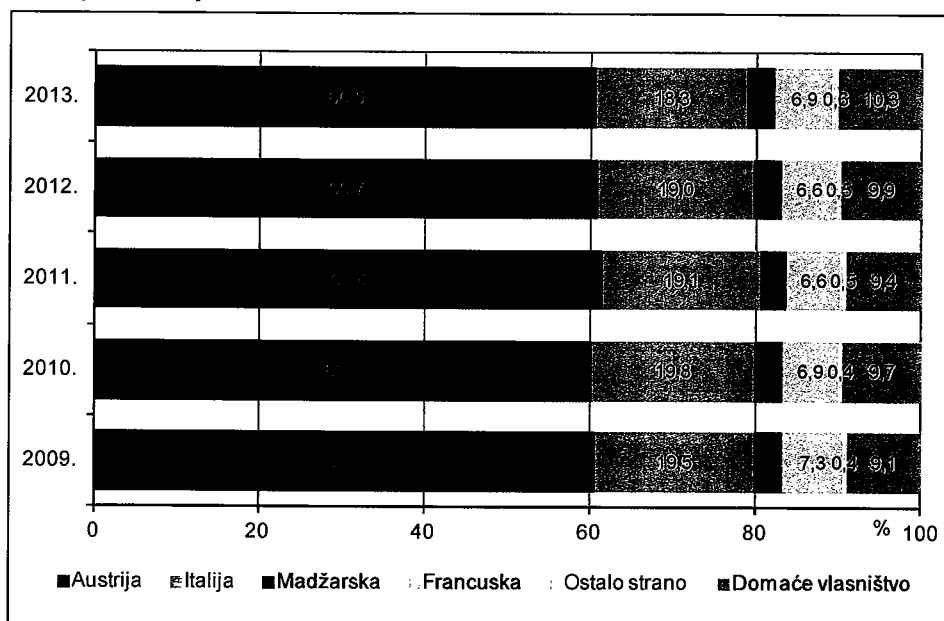
Slika 3.1. Broj banaka prema sjedištu vlasnika i vrsti vlasništva
na kraju razdoblja

Izvor: HNB

Najveći broj banaka, njih šest, u svojem vlasništvu imali su dioničari iz Austrije. Udio imovine tih banaka u ukupnoj imovini banaka iznosio je na kraju 2013. godine 60,5% (Slika 3.2.), što je bilo malo manje nego na kraju 2012. S udjelom od 18,3% imovine banaka slijedile su četiri banke u većinskom vlasništvu talijanskih dioničara, što je bilo za 0,7 postotnih bodova manje nego na kraju 2012. Dioničari iz Mađarske, Francuske, San Marina, Švicarske, Srbije i Turske imali su u svojem vlasništvu po jednu banku, s ukupnim udjelom u imovini svih banaka od 10,9%.

Slika 3.2. Imovina banaka prema domicilu dioničara
na kraju razdoblja

Napomena: Pod domicilom dioničara u ovom se prikazu podrazumijeva sjedište dioničkog društva ili prebivalište vlasnika (fizičke osobe).

Izvor: HNB

3.1.1. Bilanca i izvanbilančne stavke

Imovina

Ukupna imovina banaka na kraju 2013. iznosila je 398,1 mlrd. kuna, što je u odnosu na kraj 2012. smanjenje od 1,8 mlrd. kuna ili 0,5% (Tablica 3.3.). Bez utjecaja promjene tečaja kune prema tri najzastupljenije valute (euro, švicarski franak i američki dolar) stopa smanjenja imovine banaka iznosila je 1,0%.

Tablica 3.3. Struktura imovine banaka
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod HNB-a	53.058,7	13,0	51.169,4	12,8	-3,6	51.284,0	12,9	0,2
Gotovina	6.198,2	1,5	6.438,9	1,6	3,9	6.369,7	1,6	-1,1
Depoziti kod HNB-a	46.860,5	11,5	44.730,5	11,2	-4,5	44.914,3	11,3	0,4
Depoziti kod financijskih institucija	26.957,3	6,6	23.847,3	6,0	-11,5	21.474,1	5,4	-10,0
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a	11.580,0	2,8	10.701,6	2,7	-7,6	13.634,0	3,4	27,4
Vrijednosni papiri	22.286,8	5,5	32.095,1	8,0	44,0	29.997,6	7,5	-6,5
Derivatna financijska imovina	673,9	0,2	910,6	0,2	35,1	1.583,7	0,4	73,9
Kreditni financijskim institucijama	6.162,3	1,5	10.130,1	2,5	64,4	8.912,2	2,2	-12,0
Kreditni ostalim komitentima	273.122,5	67,1	257.835,1	64,5	-5,6	254.975,6	64,0	-1,1
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate	3.288,7	0,8	3.120,0	0,8	-5,1	3.337,4	0,8	7,0
Preuzeta imovina	868,4	0,2	1.268,5	0,3	46,1	1.550,4	0,4	22,2
Materijalna imovina (minus amortizacija)	4.417,7	1,1	4.320,1	1,1	-2,2	4.257,5	1,1	-1,4
Kamate, naknade i ostala imovina	7.592,0	1,9	7.411,0	1,9	-2,4	7.111,8	1,8	-4,0
Manje: Posebne rezerve za identificirane gubitke na skupnoj osnovi*	3.070,6	0,8	2.888,9	0,7	-5,9	-	-	-
Ukupno imovina	406.937,6	100,0	399.919,8	100,0	-1,7	398.118,2	100,0	-0,5

* Od listopada 2013. posebne rezerve za identificirane gubitke na skupnoj osnovi umanjuju iznos financijskih instrumenata na koje se odnose.

Izvor: HNB

Ključan utjecaj na visinu ukupne imovine na kraju 2013. imale su tri promjene provedene u posljednjem tromjesečju. Intenzitet tih jednokratnih promjena, procijenjen na 3,7 mlrd. kuna, nadmašio je pozitivna kretanja ostvarena sredinom godine. Priprema banaka za pregled kvalitete imovine i promjena regulatornih odredaba povezanih s procjenom kreditnog rizika²³ rezultirale su ubrzanim rastom ispravaka vrijednosti kredita te smanjenjem njihova neto iznosa za oko 1,4 mlrd. kuna. Drugi utjecaj u visini od oko 1,3 mlrd. kuna bio je posljedica metodološke promjene u prikazivanju naplaćenih kamatnih prihoda budućeg razdoblja²⁴, što je rezultiralo smanjenjem glavnice kredita za naplaćenu naknadu. Treći utjecaj odnosio se na prodaju potraživanja u jednoj banci²⁵, u neto iznosu od 1,0 mlrd. kuna. Pojedinačno najjači negativan utjecaj na ukupnu imovinu imao je izlazak jedne banke iz sustava²⁶ koja je 2012. godinu zaključila s imovinom od 1,6 mlrd. kuna. Isključivanjem svih tih utjecaja imovina banaka zabilježila je u 2013. blagi porast od oko 0,9%.

²³ Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija (NN, br. 89/2013.)

²⁴ Riječ je o promjeni metodologije izvještavanja kojom se ujednačavaju zahtjevi za prezentaciju pozicija financijskih instrumenata izvještajnog sustava HNB-a s pristupom u međunarodnim standardima financijskog izvještavanja. Unaprijed naplaćeni kamatni prihodi prestali su se iskazivati u obvezama kao odgođeni kamatni prihod budućeg razdoblja te se iskazuju kao umanjenje kreditne izloženosti.

²⁵ Riječ je o nastavku projekta koji se provodi na razini cijele inozemne matične grupacije s ciljem smanjenja djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana u ukupnima. Trgovačkom društvu u neizravnom vlasništvu strane banke majke prodana su djelomično nadoknadiva potraživanja neto knjigovodstvene vrijednosti od 1,0 mlrd. kuna (1,6 mlrd. kuna u bruto iznosu). Strana banka majka financirala je kupnju kredita povlačenjem depozita iz banke te davanjem kredita društvu.

²⁶ Nad Centar bankom d.d. dana 30. rujna 2013. pokrenut je stečajni postupak.

Kreditna aktivnost bila je slaba i uglavnom usmjerena na državne jedinice. To je, potpomognuto umjerenim rastom domaćih izvora, omogućilo bankama nastavak razduživanja prema inozemstvu, osobito prema stranim vlasnicima, ali uz slabljenje intenziteta u odnosu na prethodnu godinu. Krajem godine HNB je donio nove mjere²⁷ s ciljem poticanja kreditne aktivnosti.

Najvažnija stavka imovine banaka, neto krediti, na godišnjoj su se razini nominalno smanjili za 4,1 mlrd. kuna ili 1,5% (bez utjecaja tečaja 2,3%). Ranije navedeni negativni utjecaji upravo su se najsnažnije odrazili na visinu neto kredita. Osim njih, još je jedna metodološka promjena u prikazivanju pozicija zamjetno utjecala na ukupnu strukturu imovine, a osobito na neto kredite. Naime, od kraja listopada svi plasmani i preuzete izvanbilančne obveze kreditnih institucija umanjuju se za pripadajuće ispravke vrijednosti. Umanjenja (ispravci vrijednosti) plasmana rizične skupine A na skupnoj osnovi prestala su biti odbitna stavka ukupne imovine i raspoređuju se na sve plasmane na koje se ta umanjena odnose. Najveći dio od ukupno 2,8 mlrd. kuna bio je raspoređen na neto kredite. Ukupan utjecaj svih metodoloških i regulatornih promjena, uključujući prodaju potraživanja i izlazak jedne banke iz sustava, na neto kredite banaka procijenjen je na 7,1 mlrd. kuna. Izuzmu li se svi navedeni utjecaji, neto krediti banaka porasli su za oko 1,2%. Neovisno o regulatornim i metodološkim promjenama, već u prvim devet mjeseci 2013. stopa rasta ukupnih ispravaka vrijednosti kredita (od 12,9%) nadmašila je stopu porasta ostvarenu u cijeloj 2012. godini (8,0%).

U odnosu na kraj 2012. smanjili su se i pojedini oblici likvidne imovine, osobito depoziti kod financijskih institucija (za 10,0%). Njihov udio u ukupnoj imovini (5,4%) bio je na dosad najnižim razinama, što je omogućeno nizom izmjena propisa o minimalnim deviznim potraživanjima. U skladu s trenutnim propisima devizne obveze moraju biti pokrivene likvidnim deviznim potraživanjima u visini od 17%, pa je smanjenje deviznih obveza omogućilo smanjenje likvidne devizne imovine, poput deviznih depozita kod financijskih institucija. Pad iznosa danih depozita u 2013. manjim se dijelom, oko četvrtine, odnosio na depozite kod većinskih stranih vlasnika, a preostalim, većim dijelom na pad depozita kod ostalih stranih i domaćih financijskih institucija. Unutar stavki depozita kod HNB-a zamjetna promjena u strukturi bila je odraz novih mjera za poticanje gospodarskog oporavka, pa su se tako kao posljedica smanjenja obvezne pričuve povećali ostali depoziti kod HNB-a (stavka na kojoj se iskazuju obvezni blagajnički zapisi HNB-a). Na kraju godine ti su zapisi iznosili 3,6 mlrd. kuna. Do sredine 2013. na stavci ostalih depozita kod HNB-a banke su iskazivale prekončne depozite, no ukidanjem remuneracije ta je stavka praktički nestala.²⁸

Za razliku od danih depozita, banke su nastavile povećavati ulaganja u vrijednosne papire (za 2,0%), pa se njihov udio od 11,0% u ukupnoj imovini približio najvišoj vrijednosti tog pokazatelja zabilježenoj na kraju 2005. godine (12,8%). Porast ulaganja gotovo se u cjelini odnosio na ulaganja u dužničke vrijednosne papire, koji čine glavninu portfelja vrijednosnih papira (98,9%). Tri četvrtine svih vrijednosnih papira činili su domaći vrijednosni papiri koji su tijekom 2013. porasli za 6,6% pod utjecajem zamjetnog povećanja ulaganja u trezorske zapise MF-a (za 27,4%), a potom u mjenice (25,7%). Banke su istodobno smanjile ulaganja u strane vrijednosne papire (za 9,5%), uglavnom po osnovi blagajničkih i trezorskih zapisa, a zamjetan iznos obveznica banke majke supstituiran je komercijalnim zapisima. Slijedom navedenog u odnosu na prethodnu godinu i kod domaćih i kod stranih vrijednosnih papira smanjena su ulaganja u obveznice u korist instrumenata kraćih izvornih rokova dospjeća. Ulaganja banaka u vlasničke vrijednosne papire bila su viša za 32,6%, čime je zaustavljen trend njihova smanjivanja, neprekinut još od 2007., ali je njihov udio u ukupnim vrijednosnim papirima ostao nizak, 1,1%. Na povećanje vlasničkih ulaganja najviše su utjecali

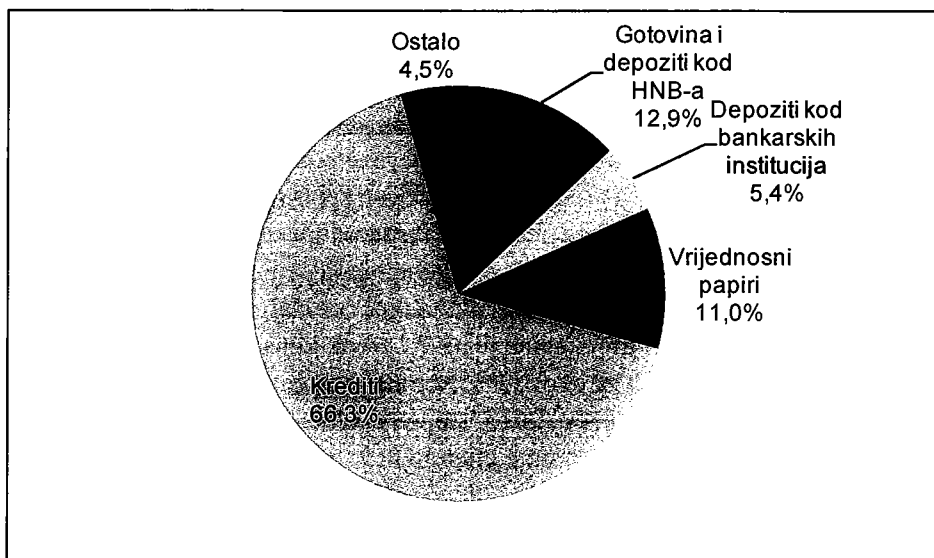
²⁷ Odlukom o izmjeni Odluke o obveznoj pričuvi (NN, br. 142/2013.) HNB je smanjio stopu za obračun obvezne pričuve s 13,5% na 12%. U visini oslobođenih sredstava u kunskom dijelu (oko 3,9 mlrd. kuna) sredinom prosinca 2013. upisani su obvezni blagajnički zapisi (Odluka o upisu obveznih blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke, NN, br. 142/2013.). Obvezni blagajnički zapisi ne nose kamatu i nisu prenosivi, a podnose se na otkup HNB-u u iznosu od 50% mjesečnog prirasta određenih plasmana domaćim nefinancijskim poduzećima.

²⁸ Odlukom o izmjeni Odluke o kamatnim stopama i naknadama Hrvatske narodne banke (NN, br. 45/2013.) stopa remuneracije prekončnih depozita kod središnje banke smanjila se s 0,25% na 0%, pa se poslovne banke više ne koriste mogućnošću polaganja viška likvidnih sredstava, a taj višak prenijet je na žiroračun (račun za namiru) kod HNB-a.

povećanje fer vrijednosti ulaganja u domaće društvo za osiguranje i stjecanje ulaganja u stranu financijsku instituciju povezanu s bankom majkom.

Slika 3.3. Struktura imovine banaka

31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Najveći dio ukupnog porasta ulaganja u vrijednosne papire banke su rasporedile u portfelj instrumenata raspoloživih za prodaju, koji se povećao za 7,1% u odnosu na kraj 2012. Upravo taj portfelj činio je najveći dio cjelokupnog portfelja vrijednosnih papira, 63,6%. Usklađivanje vrijednosnih papira u portfelju raspoloživom za prodaju s tržišnim cijenama rezultiralo je na kraju 2013. nerealiziranim dobitkom u iznosu od 440,6 mil. kuna, što je za oko trećinu viša vrijednost nego na kraju 2012. To je uvelo revalorizacijske rezerve banaka i pozitivno utjecalo na njihov ukupni kapital. Pod utjecajem porasta mjenica rastao je portfelj instrumenata koji se drže do dospelosti, kao i njegov udio (12,8%) u ukupnim vrijednosnim papirima. Za oko četvrtinu bio je viši portfelj vrijednosnih papira kojim banke namjeravaju trgovati, a činio je 7,4% svih ulaganja banaka. Preostala su se dva portfelja vrijednosnih papira smanjila, najviše pod utjecajem smanjenja obveznica.

Kod ostalih, manje značajnih stavki u strukturi imovine, zamjetno je, za 22,2%, porasla preuzeta imovina (u zamjenu za nenaplaćena potraživanja). U odnosu na prethodnu godinu taj je porast (i nominalno i relativno) bio gotovo dvostruko manji. Povećanje se uglavnom odnosilo na građevinske objekte te stambene zgrade i stanove, pa je ta imovina dosegla 1,5 mlrd. kuna. Pritom je vrlo malo porastao iznos preuzete imovine kojoj je od datuma stjecanja prošlo više od dvije godine, pa je omjer ukupnog ulaganja u materijalnu imovinu i jamstvenoga kapitala zadržan na 9,8%, što je i dalje bilo osjetno niže od dopuštenih 40%. Unatoč ubrzanom prirastu od 2008. naovamo, ta imovina i dalje ima nizak udio u ukupnoj imovini (0,4%). Zamjetnu stopu porasta od 7,0% ostvarila su ulaganja banaka u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothvate. Najveći dio tog povećanja bio je odraz porasta ulaganja u kapital nefinancijskih društva. Bez obzira na to, omjer ulaganja banaka u kapital nefinancijskih institucija (koji je ograničen na 30% jamstvenoga kapitala) zadržao se na samo 1,7%. Ukupna ulaganja banaka u kapital financijskih institucija iznosila su 5,3% jamstvenoga kapitala²⁹. Povećanje tog omjera u odnosu na 2012. ponajprije je bilo odraz negativnih kretanja ukupnoga

²⁹ Izravna ili neizravna ulaganja kreditnih institucija u druge kreditne i financijske institucije nisu ograničena u postotku prema jamstvenom kapitalu, ali su veća ulaganja te vrste (ako su veća od 10% kapitala kreditnih ili financijskih institucija u koje se ulaže) u punom iznosu odbitna stavka od jamstvenoga kapitala kreditne institucije koja ulaže.

jamstvenoga kapitala banaka, a samo manjim dijelom radilo se o povećanju ulaganja u nekoliko banaka.

U odnosu na 2012. relativno najveća promjena u imovini dogodila se kod derivatne financijske imovine, čija se pozitivna fer vrijednost povećala za 73,9%. To povećanje pretežito je bilo posljedica povećanja sklopljenih valutno-kamatnih ugovora o razmjeni. Međutim, ta je promjena imala zanemariv učinak na kretanje i strukturu ukupne imovine, zbog vrlo niskog udjela te stavke u ukupnoj imovini banaka, od samo 0,4%.

Obveze i kapital

Banke su tijekom 2013. zadržale gotovo istu razinu ukupnih obveza kao na kraju 2012., od 342,4 mlrd. kuna (Tablica 3.4.). Vrlo blaga godišnja stopa smanjenja bila je manja od 0,1% (bez utjecaja promjene tečaja 0,6%). Izuzmu li se utjecaji izlaska jedne banke iz sustava, smanjivanje obveza po naplaćenim kamatnim prihodima budućeg razdoblja te povlačenje depozita banke majke za potrebe financiranja transakcije prodaje plasmana povezanom društvu, rast obveza banaka iznosio je 1,0%.

Rast domaćih depozita stanovništva i ostalih trgovačkih društava (ukupno za nešto manje od 10,0 mlrd. kuna) uz zadržanu dobru likvidnost sustava i izostanak snažnijega kreditnog rasta omogućio je bankama smanjenje obveza po kreditima i depozitima prema financijskim institucijama, gotovo podjednako domaćim (za 4,2 mlrd. kuna ili 11,4%) i stranim (za 3,7 mlrd. kuna ili 6,2%). Pad inozemnih izvora gotovo se u cijelosti odnosio na razduživanje prema većinskim stranim vlasnicima pa su ti izvori bili manji za 4,3 mlrd. kuna ili 7,7%. Pretežiti dio ukupnog smanjenja odnosio se na povrat primljenih kredita, a tek manji dio na depozite. Nakon prošlogodišnje snažne kontrakcije izvora primljenih od inozemnih vlasnika (od 22,1%) intenzitet smanjenja u 2013. bio je osjetno blaži. Njihov udio u ukupnim izvorima smanjio se na 15,7%, a niža vrijednost od ove posljednji je put zabilježena 2007. godine (13,9%).

Tablica 3.4. Struktura obveza i kapitala banaka
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kreditni od financijskih institucija	17.316,5	4,3	16.802,9	4,2	-3,0	15.144,9	3,8	-9,9
Kratkoročni krediti	6.026,7	1,5	3.273,9	0,8	-45,7	2.124,8	0,5	-35,1
Dugoročni krediti	11.289,8	2,8	13.529,0	3,4	19,8	13.020,1	3,3	-3,8
Depoziti	281.390,5	69,1	275.844,0	69,0	-2,0	282.803,6	71,0	2,5
Depoziti na transakcijskim računima	39.628,4	9,7	47.466,3	11,9	19,8	54.245,0	13,6	14,3
Štedni depoziti	26.376,2	6,5	21.229,8	5,3	-19,5	21.785,6	5,5	2,6
Oročeni depoziti	215.386,0	52,9	207.147,9	51,8	-3,8	206.773,0	51,9	-0,2
Ostali krediti	31.856,5	7,8	30.599,2	7,7	-3,9	26.337,2	6,6	-13,9
Kratkoročni krediti	3.357,8	0,8	4.669,1	1,2	39,1	4.531,3	1,1	-3,0
Dugoročni krediti	28.498,7	7,0	25.930,1	6,5	-9,0	21.805,9	5,5	-15,9
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	1.383,7	0,3	1.752,3	0,4	26,6	1.878,1	0,5	7,2
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	300,0	0,1	-	299,9	0,1	0,0
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	300,0	0,1	-	299,9	0,1	0,0
Izdani podređeni instrumenti	1.366,2	0,3	1.391,0	0,3	1,8	1.453,5	0,4	4,5
Izdani hibridni instrumenti	3.601,1	0,9	3.243,0	0,8	-9,9	3.006,9	0,8	-7,3
Kamate, naknade i ostale obveze	14.283,6	3,5	12.611,7	3,2	-11,7	11.447,9	2,9	-9,2
Ukupno obveze	351.198,2	86,3	342.544,1	85,7	-2,5	342.372,0	86,0	-0,1
Dionički kapital	33.805,6	8,3	34.231,0	8,6	1,3	33.964,7	8,5	-0,8
Dobit (gubitak) tekuće godine	3.784,9	0,9	2.687,6	0,7	-29,0	726,1	0,2	-73,0
Zadržana dobit (gubitak)	13.705,2	3,4	15.706,9	3,9	14,6	16.315,3	4,1	3,9
Zakonske rezerve	1.058,6	0,3	1.081,1	0,3	2,1	1.108,6	0,3	2,5
Statutarne i ostale kapitalne rezerve	3.739,5	0,9	3.292,4	0,8	-12,0	3.042,1	0,8	-7,6
Revalorizacijske rezerve	-291,8	-0,1	427,0	0,1	-	609,6	0,2	42,8
Dobit (gubitak) prethodne godine	-62,6	0,0	-50,1	0,0	-19,8	-20,2	0,0	-59,8
Ukupno kapital	55.739,5	13,7	57.375,7	14,3	2,9	55.746,3	14,0	-2,8
Ukupno obveze i kapital	406.937,6	100,0	399.919,8	100,0	-1,7	398.118,2	100,0	-0,5

Izvor: HNB

Ukupni depoziti iznosili su na kraju 2013. godine 282,8 mlrd. kuna, što je porast od 7,0 mlrd. kuna ili 2,5% (bez utjecaja tečaja 2,0%). Od 2008. naovamo povećanje depozita na godišnjoj razini osjetno se usporilo, potom je u 2012. (zbog snažnog razduživanja prema bankama majkama) prvi put nakon 1999. bio zabilježen pad depozita na godišnjoj razini (2,0%). Stopa porasta ostvarena u 2013. bila je najslabija u posljednjih 16 godina.

Porast domaćih depozita u protekloj je godini ipak bio nešto jači, 3,1%, ali su na ukupna kretanja depozita negativno djelovali depoziti nerezidenata smanjivši se za 0,8%. Domaćim depozitima dominirali su depoziti stanovništva koji su porasli za 6,4 mlrd. kuna ili 3,9%. Stopa rasta depozita stanovništva usporava se četvrtu godinu zaredom, ali su unatoč tome depoziti stanovništva i dalje najstabilniji i najveći izvor financiranja banaka – čine 52,6% ukupnih izvora i čak 61,2% ukupnih depozita, što je njihov najviši udio od 2001. godine. Pod utjecajem pozitivnih kretanja u drugom i trećem tromjesečju depoziti trgovačkih društava ostvarili su na godišnjoj razini porast od 3,2 mlrd. kuna ili 8,0%, a to je bila najviša stopa njihova porasta od početka 2008. godine, ali je njihov udio u ukupnim depozitima (od 15,2%) i dalje ispod vrijednosti bilježenih u godinama prije krize. Visoku stopu porasta imali su depoziti neprofitnih institucija, 13,0%, no bez većeg utjecaja na ukupne depozite zbog svoje neznatne važnosti (1,1% ukupnih depozita). Depoziti preostalih domaćih sektora smanjili su se, među njima najsnažnije depoziti financijskih institucija, za 2,5 mlrd. kuna ili 12,7%, i to padom depozita kreditnih institucija i društava za osiguranje i mirovinskih fondova. Depoziti državnih jedinica bili su niži za 3,3%, a javnih trgovačkih društava za 2,6%.

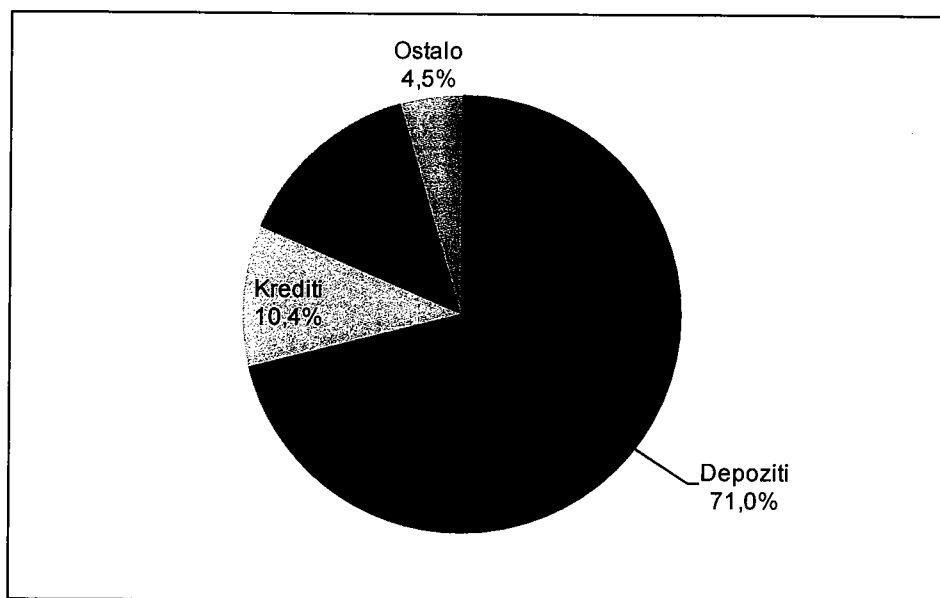
Primljeni krediti ukupno su se tijekom 2013. smanjili za 5,9 mlrd. kuna ili 12,5%, što je najviša stopa njihova smanjenja na godišnjoj razini u posljednjih desetak godina. To se odrazilo na pad udjela primljenih kredita u ukupnim izvorima financiranja banaka, s 14,4% na 12,6%, a u ukupnim obvezama na samo 10,4%. Primljeni krediti na kraju 2013. iznosili su 41,5 mlrd. kuna, a vrijednost niža od ove

posljednji put zabilježena je na kraju 2004. Ključan utjecaj na pad u 2013. imali su krediti primljeni od većinskih stranih vlasnika koji su se smanjili za 15,7%. Istodobno s razduživanjem prema inozemstvu banke su smanjile zaduženost i prema domaćim sektorima (za 12,1%) zahvaljujući povratu kredita ostalim financijskim posrednicima i kreditnim institucijama.

Banke su tijekom 2013. nastavile smanjivati iznos izdanih hibridnih instrumenata (za 7,3%), dok se iznos podređenih instrumenata povećao, za 4,5%. Te promjene nisu bitno utjecale na njihov udio u ukupnim izvorima zadržavši ga relativno nisko, na 1,2%. Nakon izdanja dugoročne kunske korporativne obveznice na kraju 2012. ona je uvrštena u izvore financiranja banaka, ali zbog svoga zanemarivog udjela od 0,1% nije na agregatnoj razini utjecala na diversifikaciju izvora banaka.

Slika 3.4. Struktura obveza i kapitala banaka

31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Osim primljenih kredita, visinom utjecaja na pad ukupnih obveza izdvajale su se još stavke kamata, naknada i ostalih obveza koje su u odnosu na kraj 2012. manje za 1,2 mlrd. kuna ili 9,2%. Negativna kretanja uglavnom su bila odraz ranije navedenog utjecaja promjene metodologije prikazivanja naplaćenih kamatnih prihoda budućeg razdoblja koji su do listopada 2013. u financijskim izvještajima banaka uvećavali obveze banaka.

Ukupni bilančni kapital banaka iznosio je na kraju 2013. godine 55,7 mlrd. kuna, što je bilo manje za 1,6 mlrd. kuna ili 2,8% nego na kraju 2012. (isključujući li se utjecaj izlaska jedne banke iz sustava, pad je iznosio 2,4%). Smanjenje ukupnoga bilančnoga kapitala na godišnjoj razini, prvo u posljednjih 15 godina, nije se na agregatnoj razini snažnije odrazilo na smanjenje njegova udjela u pasivi banaka pa se on zadržao na čak 14,0%.

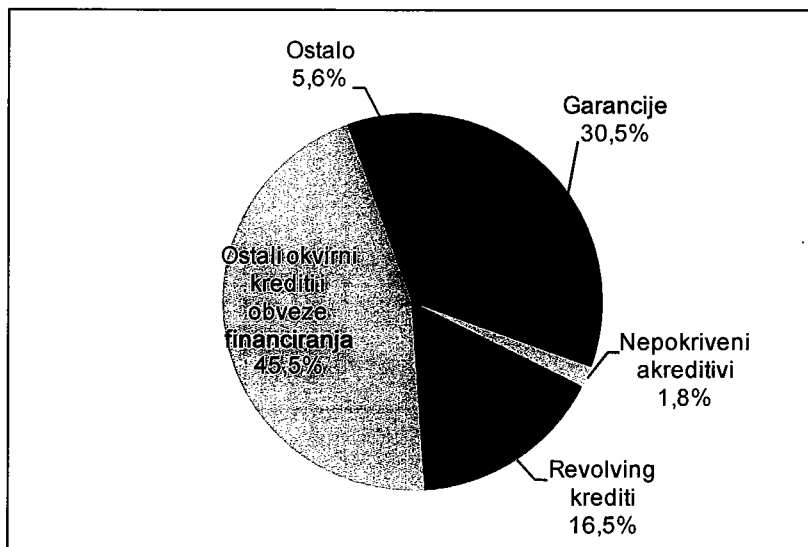
Pad stavki kapitala u prvom je redu bio posljedica za 73,0% manjeg iznosa dobiti ostvarene u 2013. Dodatni negativni utjecaj na kapital imale su isplate dividenda osobito onog dijela koji se isplaćuje iz zadržane dobiti prethodnih godina i na kraju izlask jedne banke iz sustava. Četiri banke provele su tijekom 2013. dokapitalizaciju u ukupnom iznosu od 181,3 mil. kuna, ali su negativni utjecaji provedenih pojednostavnjenih smanjenja temeljnoga kapitala s ciljem pokrića gubitaka iz ranijih godina nadmašili ta pozitivna kretanja, pa je dionički kapital (čak i ako se izuzme utjecaj izlaska jedne banke iz sustava) naposljetku bio manji za 0,2%. Tijekom 2013. dioničarima je u obliku dividenda bilo isplaćeno 2,3 mlrd. kuna ili gotovo 85% iznosa dobiti iz 2012. Postotak isplate dividenda bio je vrlo visok, zbog isplata dividenda iz zadržane dobiti ranijih godina i kapitalnih rezerva. Unatoč tome zadržana dobit bila je za 3,9% viša u odnosu na prethodnu godinu i dosegnula je

16,3 mlrd. kuna, dok su se stavke zakonskih i ostalih rezerva blago smanjile (0,8%). Treba napomenuti da je tzv. višak kapitala u obliku zadržane dobiti i dalje prilično nejednako raspoređen unutar sustava jer je kapital nekoliko banaka visoko opterećen gubicima iz proteklih godina.

Klasične izvanbilančne stavke

Nastavio se pad iznosa klasičnih izvanbilančnih stavki koji, osim iznimne dvije godine u kojima su bile zabilježene skromne stope porasta, traje od 2007. godine. Na kraju 2013. ukupne klasične izvanbilančne stavke iznosile su 51,2 mlrd. kuna, što je u odnosu na kraj prethodne godine bilo smanjenje od 4,3 mlrd. kuna ili 7,7%. Zbog toga se omjer klasičnih izvanbilančnih stavki i imovine dodatno smanjio za 1,0 postotni bod, odnosno na 12,9%. U odnosu na stanje na kraju 2012. smanjile su su sve vrste klasičnih izvanbilančnih stavki, osim okvirnih kredita i obveza financiranja. Visinom smanjenja izdvajale su se izdane garancije, za 2,8 mlrd. kuna ili 15,2% i revolving krediti, za 1,0 mlrd. kuna ili 10,7%. Relativno najsnažniji pad tijekom godine bio je zabilježen kod nepokrivenih akreditiva koji su manji za oko jednu četvrtinu.

Slika 3.5. Struktura klasičnih izvanbilančnih stavki banaka
31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

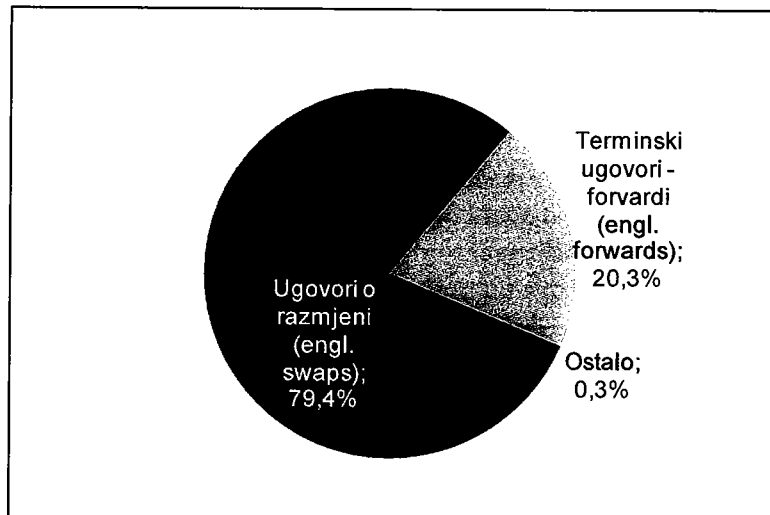
Najveći udio u ukupnim klasičnim izvanbilančnim stavkama imali su okvirni krediti i obveze financiranja, 45,5% (Slika 3.5.). Iako su ove stavke zadržale gotovo isti iznos kao na kraju 2012., njihov se udio do kraja godine povećao za 3,6 postotnih bodova, zbog negativnih promjena u ostalim sastavnicama. Smanjenjem udjela izdvajale su se garancije (za 2,7 postotnih bodova) koje su na kraju 2013. činile 30,5% svih klasičnih izvanbilančnih stavki, a potom su slijedili revolving krediti s udjelom od 16,5%. Navedene tri vrste izvanbilančnih stavki činile su više od 90% svih klasičnih izvanbilančnih stavki, dok udjeli preostalih stavki nisu bili izraženi.

Derivatni financijski instrumenti

Nakon smanjenja u 2012. ugovorena vrijednost derivatnih financijskih instrumenata na kraju 2013. povećala se za 58,8 mlrd. kuna ili 46,0%. Time su ukupne aktivne i pasivne stavke derivatnih financijskih instrumenata doseglye 186,6 mlrd. kuna, što je do sada najviši zabilježeni ugovoreni iznos. Takav snažan rast ugovorene vrijednosti derivatnih financijskih instrumenata i istodobno smanjenje ukupne imovine banaka rezultirao je povećanjem njihova omjera, s 32,0% na kraju 2012. na 46,9% na kraju 2013. Podjednaki nominalni dio porasta odnosio se na povećanje terminkih ugovora –

forvarda (engl. *forwards*), koji su porasli po stopi od 344,9% i povećanje ugovora o razmjeni (engl. *swaps*), koji su porasli po stopi od 26,0%. Iznosi svih ostalih derivatnih instrumenata smanjili su se u odnosu na 2012., pa se dodatno smanjio njihov ionako mali udio u strukturi ukupnih derivatnih instrumenata.

Slika 3.6. Struktura derivatnih financijskih instrumenata banaka (ugovorena vrijednost)
31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Gotovo svi derivatni financijski instrumenti na kraju 2013. bili su raspoređeni u portfelj za trgovanje (98,3%), pa se i glavnina povećanja derivatnih instrumenata odnosila na instrumente iz tog portfelja. Iako se većinom tih instrumenata banke koriste kao instrumentom zaštite od rizika, one ih ne iskazuju na taj način, što se može povezati sa složenosti pravila računovodstva zaštite koja se u tom slučaju moraju primjenjivati. Takva praksa djelomice otežava analizu i interpretaciju podataka banaka koji se odnose na derivate i s njima povezan financijski rezultat. Samo je 1,5% ukupnih derivatnih financijskih instrumenata bilo iskazano u obliku instrumenata zaštite, a preostali dio od 0,2% odnosio se na ugrađene derivate.

Izrazito snažan relativni porast terminskih ugovora – forvarda utjecao je na povećanje udjela tih instrumenata u strukturi ukupnih derivatnih financijskih instrumenata, sa 6,7% na kraju 2012. na 20,3% na kraju 2013. (Slika 3.6.). Najveći udio i dalje se odnosio na ugovore o razmjeni (49,4%), unatoč smanjenju tog udjela za 12,7 postotnih bodova u odnosu na kraj 2012. zbog njihova relativno sporijeg rasta od rasta terminskih ugovora – forvarda. Opcije, terminski ugovori – ročnice i ostale izvedenice činili su na kraju 2013. preostalih 0,3% derivatnih financijskih instrumenata.

Najveći utjecaj na povećanje derivatnih instrumenata u odnosu na 2012. imao je rast ugovora o razmjeni i terminskih ugovora – forvarda, sklopljenih između domaćih banaka i inozemnih banaka. Također je osjetno porastao iznos instrumenata ugovorenih sa središnjom državom i domaćim društvima za osiguranje te mirovinskim fondovima, kao i iznos instrumenata ugovorenih između domaćih banaka. Pretežiti dio povećanja ugovorene vrijednosti derivatnih instrumenata odnosio se na instrumente kojima je odnosna varijabla tečaj (60,6%). Nešto manje porasli su i instrumenti kojima je odnosna varijabla kamatna stopa (38,9%), kao i instrumenti s kombinacijom varijabla tečaj i kamatna stopa (28,0%).

U strukturi derivatnih financijskih instrumenata promatranih po vrsti odnosne varijable najveća skupina instrumenata i dalje se odnosi na instrumente s tečajem kao odnosnom varijablom, koja je na kraju 2013. činila 53,7% svih ugovorenih derivatnih financijskih instrumenata. Visinom udjela od 27,9% slijedili su instrumenti kojima su odnosna varijabla tečaj i kamatna stopa, dok se 18,4% odnosilo na instrumente kojima je odnosna varijabla kamatna stopa.

3.1.2. Zarada

Račun dobiti i gubitka

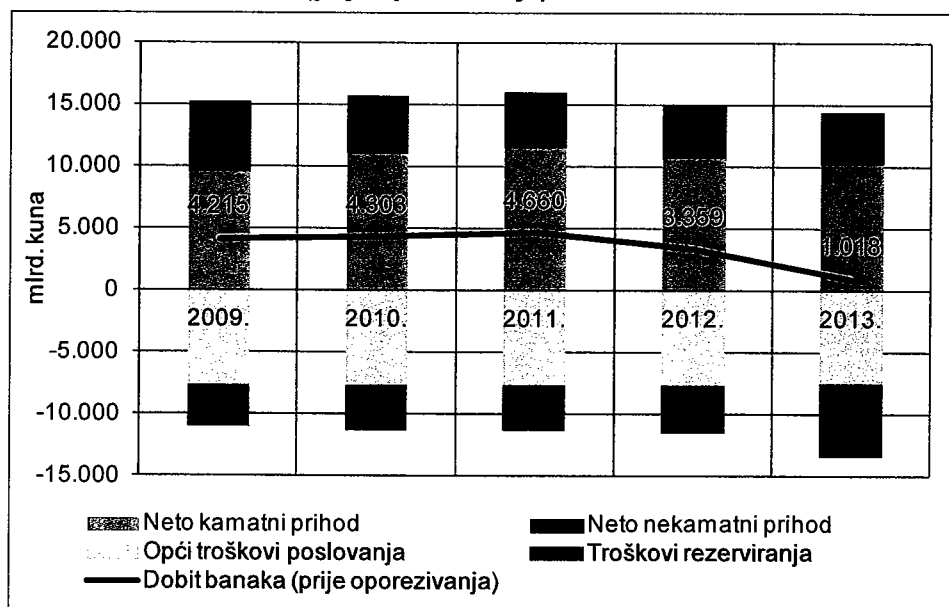
I u 2013. banke su poslovale u izazovnom ekonomskom okružju, zbog čega je kreditna aktivnost prema privatnom sektoru i dalje bila slaba, a rast poteškoća u naplati kredita nastavio se. Prilagodbama u poslovanju, ponajprije razduživanjem i daljnjim smanjivanjem općih troškova poslovanja, banke su ublažile učinke pada kamatnih prihoda i zadržale neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke tek nešto nižim nego u 2012. Međutim, rast troškova rezerviranja doveo je do snažnog pada dobiti. Pokazatelji profitabilnosti najniži su od 1998. godine. U 2013. čak je polovina banaka poslovala s gubicima, a pojedine od njih stoga su tijekom 2013. morale održavati propisanu razinu kapitala novim gotovinskim uplatama ili konverzijom hibrida i podređenih instrumenata.

U 2013. banke su ostvarile 1,0 mlrd. kuna dobiti (iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza), što je bilo čak 2,3 mlrd. kuna odnosno 69,7% manje od dobiti ostvarene u 2012. (Tablica 3.5.). Najveći učinak na pad dobiti imao je porast troškova ispravaka vrijednosti i rezerviranja u visini od 2,1 mlrd. kuna ili 56,9%. Gotovo dvije trećine povećanja tih troškova mogu se povezati s izmijenjenim pravilima klasifikacije plasmana koja su u primjeni od listopada 2013. (prema rezultatima studije kvantitativnog učinka novih pravila). Spomenutim izmjenama ponajprije se željelo osigurati prepoznavanje povećanih rizika zbog dugih rokova naplate i neizvjesnosti glede visine njezina iznosa. Posljedica je to dugotrajnih sudskih procesa i niske likvidnosti tržišta nekretnina, a time i nesklonosti banaka pokretanju naplate iz kolaterala te pojačanih aktivnosti restrukturiranja plasmana. Izmjenama propisa potiču se aktivnije mjerenje vrijednosti kolaterala (uvođenjem minimalnih faktora umanjenja tržišne cijene i rokova naplate) te postupno povećavanje ispravaka vrijednosti, ovisno o vremenu proteklom od nastupanja dužnikove neurednosti u otplati. Rast troškova rezerviranja doveo je do znatnog povećanja pokrivenosti kredita rizičnih skupina B i C³⁰ ispravcima vrijednosti. Uz regulatorne izmjene, na rast troškova rezerviranja utjecala je i najavljena procjena kvalitete imovine banaka koju će temeljeno na knjigovodstvenom stanju 31. prosinca 2013. provesti Europska agencija za nadzor banaka (Eba)³¹. Kako bi osigurali konzistentne rezultate pregleda, vlasnici su inzistirali na strožoj klasifikaciji imovine i povećali ispravke vrijednosti više nego što je regulativa zahtijevala. Osim toga, nastavio se trend rasta prosječnog iznosa gubitka, prisutan od 2011., zbog starenja neprihodonosnog portfelja i migracija izloženosti u lošije rizične skupine.

³⁰ Plasmani i izvanbilančne obveze koji su izloženi kreditnom riziku raspoređuju se u rizične skupine A, B i C. U rizičnu skupinu A raspoređuju se potpuno nadoknativi plasmani i izvanbilančne obveze, u rizičnu skupinu B (koja se dijeli na podskupine B-1, B-2 i B-3) djelomično nadoknativi plasmani i izvanbilančne obveze, a u rizičnu skupinu C potpuno nenadoknativi plasmani i izvanbilančne obveze.

³¹ Eba (Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo) odlučila je provesti procjenu kvalitete imovine banaka (engl. *Asset Quality Review*) određenih kreditnih institucija prema podacima za kraj 2013.

Slika 3.7. Dobit banaka (prije oporezivanja)

Izvor: HNB

Kada bi se isključio utjecaj promjene pravila klasifikacije, najveći utjecaj na kretanja u računu dobiti i gubitka banaka imali bi kamatni prihodi. Njihov pad u 2013. odraz je pogoršane naplativosti kredita u uvjetima slaboga kreditnog rasta i opadajućih kamatnih stopa. Osim toga, i u 2013. nastavio se trend jačanja udjela niskorizičnih i manje izdašnih plasmana, poput plasmana javnom sektoru i najvećim klijentima. On je djelomično odraz pojačanog opreza banaka, ali i potisnute potražnje privatnog sektora, posebice stanovništva. Kamatni prihodi smanjili su se u 2013. za 1,6 mlrd. kuna ili 7,6%, na što je ključan učinak imao pad kamatnih prihoda od kredita. Kamatni prihodi od svih preostalih stavki zajedno ostali su gotovo nepromijenjeni, kao posljedica prebijanja učinaka nižih prihoda od dužničkih vrijednosnih papira domaćih državnih jedinica te rasta kamatnih prihoda od eskontiranih mjenica trgovačkih društava. U 2013. porasla su ulaganja u vrijednosne papire RH, a u njihovoj se strukturi smanjio udio obveznica i povećao udio trezorskih zapisa, čije su se kamatne stope u 2013. osjetno smanjile. Aktivnosti eskontiranja mjenica snažno su porasle, s ključnim utjecajem porasta kod samo nekoliko klijenata.

U 2013. pad kamatnih prihoda od kredita zabilježen je kod svih sektora, dakle čak i kod sektora čije je kreditiranje u 2013. bilo osjetno pojačano. Ukupni kamatni prihodi od kredita bili su niži za 1,6 mlrd. kuna ili 9,0%, a ključan je bio učinak pada u sektoru trgovačkih društava. Čak 1,2 mlrd. kuna ili 19,7% bili su niži kamatni prihodi od kredita ovom sektoru. Pad je bio znatno izraženiji nego u 2012., ponajprije zbog izraženije dinamike rasta kredita s poteškoćama u naplati. Iznos kredita koji nose kamatne prihode (kreditni rizične skupine A) smanjio se, zbog utjecaja reklasifikacija u rizične skupine B i C (koje, u pravilu, ne nose kamatne prihode) i niske nove kreditne aktivnosti. Najviše su se smanjili kamatni prihodi od kredita za obrtna sredstva, a zatim i od kredita za investicije. Ovi su utjecaji dodatno osnaženi kretanjima kamatnih stopa odnosno referentnih kamatnih stopa. U sektoru trgovačkih društava nešto više od dvije trećine ukupnog iznosa kredita ugovoreno je uz promjenjive kamatne stope, pretežito vezane uz referentne kamatne stope poput EURIBOR-a i čije je kretanje u 2013. nastavilo padajući trend. S obzirom na zamjetan rast kredita, u sektoru državnih jedinica, kao i u podsektoru javnih trgovačkih društava, povoljnije zaduživanje presudilo je nižim kamatnim prihodima od kredita. Kod državnih jedinica pad je bio blag (2,0%), a kod javnih trgovačkih društava mnogo izrazitiji (16,4%). Tome su vjerojatno pripomogle i promjene u strukturi kreditnog portfelja javnih trgovačkih društava, poput rasta udjela sindiciranih kredita koji tradicionalno nose povoljnije kamatne stope.

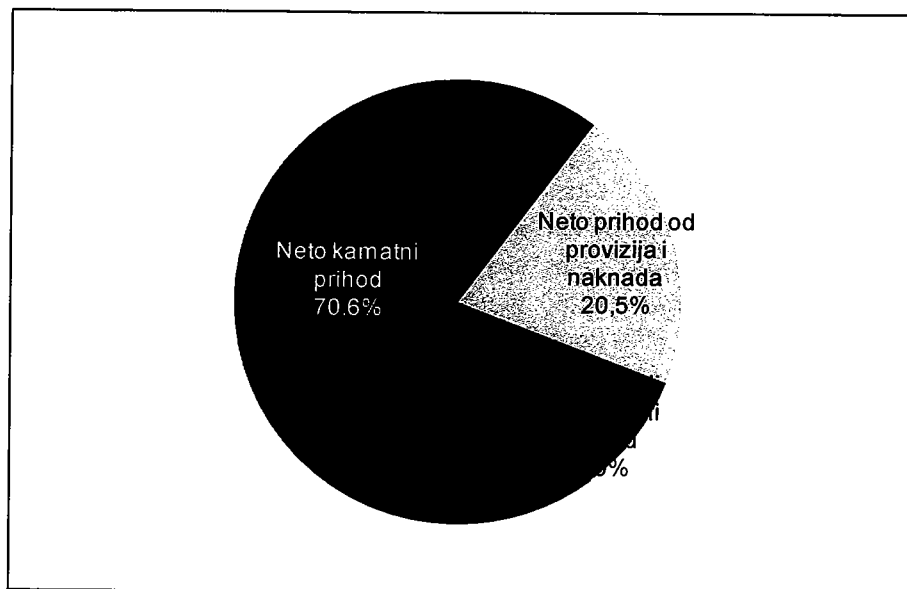
Tablica 3.5. Račun dobiti i gubitka banaka
u milijunima kuna

	Iznos		Promjena
	I.-XII. 2012.	I.-XII. 2013.	
POSLOVANJE KOJE ĆE SE NASTAVITI			
Kamatni prihod	21.419,0	19.801,6	-7,6
Kamatni troškovi	10.689,1	9.642,6	-9,8
Neto kamatni prihod	10.729,9	10.159,1	-5,3
Prihod od provizija i naknada	4.161,1	4.276,9	2,8
Troškovi provizija i naknada	1.320,3	1.321,0	0,1
Neto prihod od provizija i naknada	2.840,8	2.955,9	4,1
Prihod od vlasničkih ulaganja	308,4	362,1	17,4
Dobici (gubici)	1.142,3	1.229,9	7,7
Ostali operativni prihodi	467,3	420,6	-10,0
Ostali operativni troškovi	637,8	732,4	14,8
Neto ostali nekamatni prihod	1.280,2	1.280,2	0,0
Ukupno operativni prihod	14.850,9	14.395,2	-3,1
Opći administrativni troškovi i amortizacija	7.698,4	7.475,4	-2,9
Neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke	7.152,5	6.919,8	-3,3
Troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja	3.793,9	5.901,9	55,6
Ostali dobici (gubici)	0,0	0,0	-
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza	3.358,5	1.017,8	-69,7
Porez na dobit od poslovanja koje će se nastaviti	670,6	300,6	-55,2
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, nakon poreza	2.687,9	717,3	-73,3
POSLOVANJE KOJE SE NEĆE NASTAVITI			
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje se neće nastaviti, nakon poreza	-0,4	8,8	-
Dobit (gubitak) tekuće godine	2.687,6	726,1	-73,0
Bilješka:			
<i>Broj banaka koje su poslovale s gubitkom, prije poreza</i>	<i>14</i>	<i>15</i>	<i>7,1</i>

Izvor: HNB

U sektoru stanovništva pad kamatnih prihoda od kredita iznosio je 297,3 mil. kuna (3,2%) i bio je slabije izražen nego lani, kada su na pad utjecali i zakonska ograničenja ugovornih kamatnih stopa (posebice kod prekoračenja po tekućim računima) i odobravanje stambenih kredita iz programa subvencioniranja i državnog jamstva stambenih kredita (uz povoljnije kamatne stope). U 2013., jednako kao i 2012., u sektoru stanovništva najviše su se smanjili kamatni prihodi od kredita za automobile, i to za čak 32,5%, zbog nastavka višegodišnjega snažnog trenda pada te vrste kredita. Visinom smanjenja slijedili su kamatni prihodi od stambenih kredita, koji su bili niži za 2,8%, a utjecaj niske kreditne aktivnosti ipak je nadjačao utjecaj rasta kredita s poteškoćama u naplati. U 2013. rast stambenih kredita rizičnih skupina B i C bio je izrazitiji nego u 2012., posebice kod kredita vezanih uz euro, dok je odaziv građana u subvencioniranim programima stambenog financiranja (POS+) bio slab. Pad kamatnih prihoda bio je vidljiv i kod najvećeg broja preostalih vrsta kredita stanovništvu. Zamjetljiviji iznos povećanja kamatnih prihoda bio je vidljiv jedino kod gotovinskih nenamjenskih kredita, koji su u 2013. porasli za 2,2%, a i on je relativno gledajući bio slab (0,6%).

Slika 3.8. Struktura operativnog prihoda banaka
31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Veliki dio pada kamatnih prihoda banke su uspjele nadoknaditi nižim kamatnim troškovima. Kamatni troškovi smanjili su se za 1,0 mlrd. kuna ili 9,8%, ponajprije zahvaljujući razduživanju na financijskom tržištu, a potom i smanjivanju kamatnih stopa na depozite. Zbog dobre razine pričuva likvidnosti i slabe kreditne aktivnosti banke su mogle znatno smanjiti razinu kredita uzetih od domaćih i stranih financijskih institucija te smanjivati kamatne stope na depozite, posebice oročene depozite stanovništva. Strani izvori, pretežito oni od banaka majki, supstituirani su domaćima, i to ponajviše depozitima stanovništva i trgovačkih društava. Pritom je u strukturi depozita ostvaren porast udjela najjeftinijeg oblika, depozita na transakcijskim računima. Kamatni troškovi najviše su se smanjili u sektoru nerezidenata, zahvaljujući padu kamatnih troškova stranih financijskih institucija za 719,1 mil. kuna ili 23,7%. Gotovo podjednaka bila je stopa smanjenja kamatnih troškova domaćih financijskih institucija (220,3 mil. kuna ili 22,2%), dok je u sektoru stanovništva pad kamatnih troškova s osnove depozita iznosio 163,0 mil. kuna ili 3,3%. Dominantan je bio učinak pada kamatnih troškova oročenih depozita tog sektora (3,3%) ostvaren unatoč njihovom porastu u 2013. po stopi od 2,9%.

Uštedama na kamatnim troškovima pad neto kamatnog prihoda sveo se na 570,8 mil. kuna ili 5,3%. Premda smanjen, udio neto kamatnog prihoda u operativnom prihodu zadržao je visoku vrijednost (Slika 3.8.), odražavajući dominaciju tradicionalnih bankarskih poslova, odnosno depozitno-kreditnog poslovanja. Preostali dijelovi operativnog prihoda ostvarili su pozitivne promjene, ali zbog njihova malog udjela učinak na ukupan rezultat nije bio velik. Tako se operativni prihod u odnosu na 2012. smanjio za 455,7 mil. kuna ili 3,1%. Neto prihod od provizija i naknada porastao je za 115,1 mil. kuna ili 4,1%, uz ključan utjecaj povećanja prihoda od dviju najvažnijih sastavnica – prihoda povezanih s platnim prometom i kreditnim karticama. Prihodi od provizija i naknada za platni promet porasli su za 3,0%, zahvaljujući snažnom porastu u sektorima stanovništva i državnih jedinica te su zadržali vodeći udio u strukturi ukupnih prihoda od provizija i naknada (40,2%). Prihodi od provizija i naknada vezanih uz kreditne kartice porasli su za 5,2%, dosegnuvši udio od 20,3%. Visokim stopama porasli su prihodi po sklopljenim ugovorima za društva za osiguranje, faktoring i leasing, no i dalje su udjeli tih triju oblika prihoda bili niski. Nastavili su se smanjivati prihodi od provizija i naknada za izdane akreditive i garancije (9,1%), pod presudnim utjecajem smanjenja u sektoru trgovačkih društava. Smanjili su se i prihodi od provizija i naknada za vođenje tekućih računa i žiroračuna (4,0%), koji su, iza prihoda od platnog prometa i kreditnih kartica, bili najvažniji oblik prihoda čineći 7,4% ukupnih prihoda od provizija i naknada. Neto ostali

nekamatni prihod tek se neznatno povećao, što je bilo posljedica netiranja učinaka kretanja različitih oblika ovog prihoda. Porasli su operativni troškovi (poput premija osiguranja depozita) i smanjila se dobit od trgovanja, ponajviše derivatima i valutama. S druge su strane porasli dobiti od tečajnih razlika i prihodi od vlasničkih ulaganja (zbog prodaje investicijskog društva u jednoj banci).

I u 2013. banke su uspjele smanjiti opće administrativne troškove i amortizaciju, za 223,0 mil. kuna ili 2,9%. Kako trošak zaposlenika uobičajeno čini polovinu općih troškova poslovanja, njegove promjene obično dominantno utječu na kretanja ukupnih troškova. U 2013. smanjenje broja zaposlenika bilo je nešto izraženije nego u 2012., kada je iznosilo 1,0%. Broj zaposlenika u 2013. smanjio se za 657 ili 3,0%, pod ključnim utjecajem smanjenja u nekoliko banaka i izlaska jedne banke iz sustava. Slična su kretanja zabilježena i kod broja poslovnih jedinica kojih je u 2013. bilo za 34 ili 2,7% manje nego u 2012. No, zapravo je relativno velik broj banaka (12) povećao broj zaposlenika, pri čemu je u dvije banke to povećanje bilo odraz strategija novih vlasnika banaka.

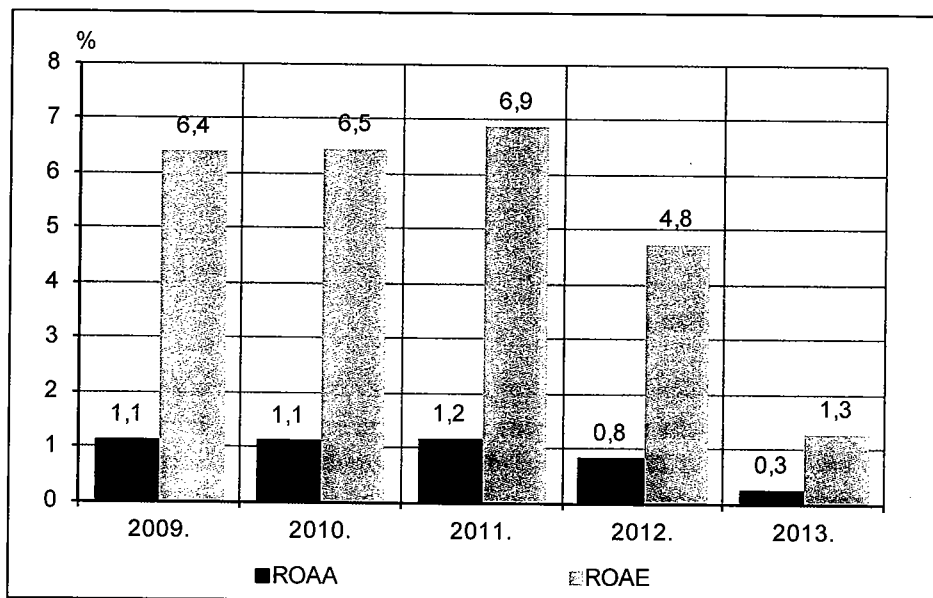
Bolje upravljanje troškovima znatno je ublažilo utjecaje nepovoljnoga kretanja kamatnih prihoda, odnosno pada kamatnih prihoda od kredita. Tako je u 2013. ostvaren neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja u iznosu od 6,9 mlrd. kuna, a stopa njegova smanjenja bila je relativno blaga (3,3%) i osjetno slabija nego lani. I dok je sustav kao cjelina zadržao vrlo dobru razinu operativne profitabilnosti, devet je banaka iskazalo negativan neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke, tj. u tim bankama razina neto prihoda nije bila dovoljna za pokriće općih troškova poslovanja. Na takav su se rezultat nadovezali snažno narasli troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja, a glavninu povećanja generirale su regulatorne promjene, odnosno pooštrena pravila klasifikacije plasmana i umanjenja vrijednosti. Ispravci vrijednosti i rezerviranja za identificirane gubitke po izloženostima raspoređenima u rizične skupine B i C porasli su za 1,7 mlrd. kuna ili 44,9%, a i ostali su se oblici ispravaka vrijednosti i rezerviranja nepovoljno kretali (uz iznimku nižih troškova vrijednosnog usklađivanja imovine raspoložive za prodaju). Prihodi od ukinutih ispravaka vrijednosti za rizičnu skupinu A, ostvareni zbog smanjenja izloženosti te rizične skupine, bili su manji nego prethodne godine, a znatno su porasli troškovi vezani uz različite rezervacije, u prvom redu uz rezervacije za troškove sudskih sporova, a zatim i uz obveze prema zaposlenicima. Tako su ukupni troškovi rezerviranja narasli za 2,1 mlrd. kuna te su dosegнули iznos od 5,6 mlrd. kuna. Osam je banaka iskazalo niže troškove rezerviranja nego u 2012., no u preostalim su bankama uglavnom rasli visokim stopama te ostvarili prosječnu stopu rasta od 56,9%. Nakon troškova rezerviranja, gubitke (prije oporezivanja) u ukupnom iznosu od 942,3 mil. kuna iskazalo je 15 banaka, dakle polovina od ukupnog broja banaka, a u ukupnoj imovini svih banaka sudjelovale su s 14,1%. Gubitke tekuće godine (nakon poreza) iskazalo je 16 banaka.

Pokazatelji profitabilnosti

Pad pokazatelja profitabilnosti, ostvaren u 2012. nakon dvije godine rasta, u 2013. dodatno je ojačao. Ti su se pokazatelji spustili na najnižu razinu od krizne 1998., kada su na razini bankovnog sustava iskazani gubici. Tako je profitabilnost prosječne imovine (engl. ROAA, *Return on Average Assets*) iznosila 0,3%, a profitabilnost prosječnoga kapitala (engl. ROAE, *Return on Average Equity*) 1,3% (Slika 3.9.). Pad profitabilnosti ponajprije je bio posljedica rasta troška rizika, a zatim i smanjenja neto kamatne marže³², s 2,7% na 2,5%. Ostale marže nisu se promijenile, što je zadržalo operativnu profitabilnost banaka na i dalje vrlo dobroj razini. Omjer neto prihoda iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke i prosječne imovine iznosio je 1,7%, a trošak rizika doveo je ROAA na samo 0,3%.

³² Omjer neto kamatnog prihoda i prosječne imovine

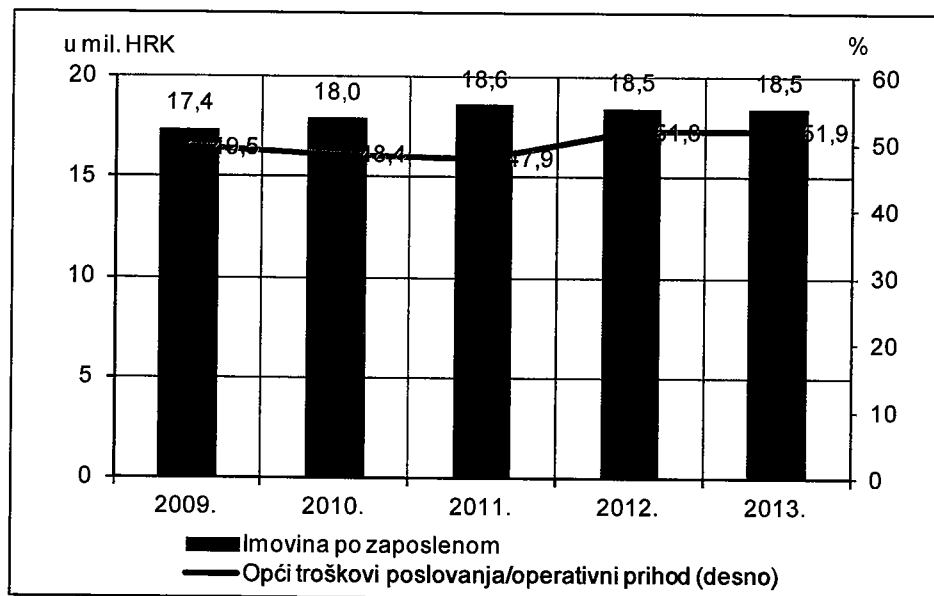
Slika 3.9. Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i prosječnoga kapitala banaka (ROAE)
na kraju razdoblja

Izvor: HNB

Pritiske na profitabilnost banke su pokušale ublažiti smanjivanjem općih troškova poslovanja. No, omjer općih troškova poslovanja i operativnog prihoda (engl. *cost-to-income ratio*) u 2013. se pogoršao, i to pod utjecajem smanjenja operativnog prihoda banaka. S 51,8%, koliko je iznosio u 2012., pokazatelj je porastao na 51,9% u 2013. (Slika 3.10.), ali je i dalje zadržao relativno dobru razinu. No veliki je broj banaka bio znatno opterećen općim troškovima poslovanja, a posebice se to odnosilo na institucije manje veličine.

Slika 3.10. Troškovna efikasnost banaka
na kraju razdoblja

Izvor: HNB

Od 2009. troškovi rezerviranja snažno opterećuju neto prihod iz poslovanja i osnovni su uzrok zamjetno niže profitabilnosti u odnosu na pretkrizno razdoblje. Omjer troškova rezerviranja i neto prihoda iz poslovanja snažno je porastao, s 53,0%, koliko je iznosio u 2012., na čak 85,3% u 2013.

Osim učinaka novih pravila klasifikacije, važan je bio i utjecaj migracija potraživanja prema lošijim rizičnim skupinama, odnosno rasta gubitaka po izloženostima koje su od ranije identificirane kao djelomično nenaplative. Tako je primjerice rizična podskupina B-3, kod koje gubitak odnosno ispravak vrijednosti iznosi više od 70%, a manje od 100% nominalne knjigovodstvene vrijednosti izloženosti, u 2013. porasla za čak 61,4%. Stoga će troškovi rezerviranja u nadolazećim godinama vjerojatno nastaviti zamjetno opterećivati poslovne rezultate, a posebice ako izostanu aktivniji angažman banaka na rješavanju problematičnih potraživanja i dugo očekivani gospodarski oporavak.

3.1.3. Kreditni rizik

Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze

Ukupni plasmani i preuzete izvanbilančne obveze, koji su izloženi kreditnom riziku³³ te u skladu s propisima o klasifikaciji podliježu raspoređivanju u rizične skupine, na kraju 2013. iznosili su 418,0 mlrd. kuna (Tablica 3.6.). U odnosu na kraj 2012. ukupni plasmani i preuzete izvanbilančne obveze smanjili su se za 4,0 mlrd. kuna (1,0%), zbog smanjenja svih važnih komponenata plasmana osim danih kredita. Najveći utjecaj na takvo kretanje imalo je smanjenje preuzetih izvanbilančnih obveza, potom smanjenje depozita kod drugih financijskih institucija te smanjenje dužničkih vrijednosnih papira raspoređenih u portfelj kredita i potraživanja. Jedini oblik plasmana koji je u odnosu na 2012. znatnije porastao jest financijska imovina koja se drži do dospeljeca, zahvaljujući većim ulaganjima banaka u mjenice rezidenata raspoređene u taj portfelj. Opadanje kvalitete ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza nastavilo se, povećanjem djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih potraživanja po stopi od 12,4%. Ključni utjecaj na ta kretanja imao je daljnji rast gubitaka u kreditnim portfeljima banaka te slabi prirast novih kredita, zbog čega je udio djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih plasmana i izvanbilančnih obveza u ukupnima porastao s 10,2% na kraju 2012. na 11,6% na kraju 2013.

Tablica 3.6. Klasifikacija plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza banaka po rizičnim skupinama na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.			2012.			2013.		
	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezerviranja	Stopa pokrivenosti	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezerviranja	Stopa pokrivenosti	Plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	Ispravci vrijednosti i rezerviranja	Stopa pokrivenosti
A	398.369,0	3.600,3	0,9	378.979,1	3.418,2	0,9	369.665,5	3.372,9	0,9
B-1	16.731,9	2.341,9	14,0	18.812,4	2.608,7	13,9	19.184,7	3.046,1	15,9
B-2	13.909,9	6.173,1	44,4	13.703,7	6.346,6	46,3	15.869,6	7.451,4	47,0
B-3	1.854,0	1.486,9	80,2	2.839,8	2.290,3	80,6	4.362,2	3.567,3	81,8
C	6.852,2	6.852,2	100,0	7.630,9	7.629,7	100,0	8.918,2	8.898,5	99,8
Ukupno	437.716,9	20.454,4	4,7	421.965,9	22.293,4	5,3	418.000,2	26.336,3	6,3

Izvor: HNB

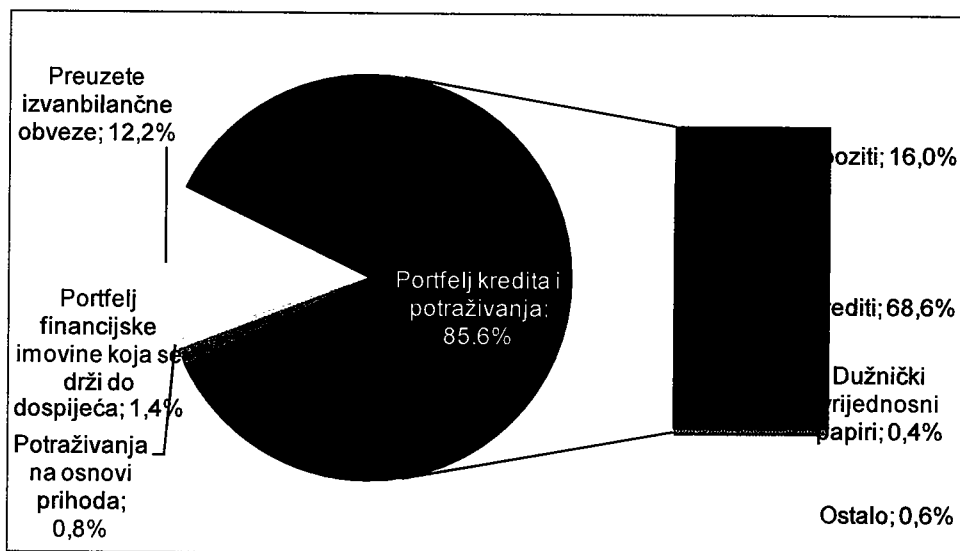
Naglašen oprez banaka pri preuzimanju rizika i dalje je prisutan te je zajedno sa slabom gospodarskom aktivnosti rezultirao blagim rastom kredita, od 3,0 mlrd. kuna ili 1,0%. Kreditna aktivnost tijekom 2013. bila je usmjerena na državne jedinice, a gotovo svi ostali sektori su se razduživali. Stoga povećanje kredita državnim jedinicama za 5,7 mlrd. kuna ili osjetnih 15,2% te istodobno smanjenje kredita većini ostalih sektora dodatno potvrđuje nevoljkost banaka da se izlažu kreditnom riziku, odnosno upućuje na veću sklonost banaka manje rizičnim plasmanima.

³³ Ukupna izloženost kreditnom riziku sastoji se od plasmana (bilančne stavke) i preuzetih izvanbilančnih obveza. Plasmani su podijeljeni u portfelj kredita i potraživanja i u portfelj financijske imovine koja se drži do dospeljeca, pri čemu su potraživanja po kamata i naknadama izdvojena u zasebnu stavku (potraživanja na osnovi prihoda). Unutar spomenutih portfelja financijske imovine razlikuju se različiti instrumenti, primjerice krediti, depoziti, obveznice, trezorski zapisi, a unutar preuzetih izvanbilančnih obveza garancije, okviri krediti i drugo.

Smanjenje preuzetih izvanbilančnih obveza prema klijentima u odnosu na 2012. iznosilo je 4,3 mlrd. kuna ili 7,7%. Promatranjem sektorske strukture tih obveza vidi se da su banke, jednako kao kod kredita, povećale izloženost državnim jedinicama, a iznos preuzetih obveza prema gotovo se svim ostalim sektorima smanjio. Najveći utjecaj na ukupno smanjenje izvanbilančnih obveza imalo je smanjenje obveza preuzetih prema trgovačkim društvima (4,9 mlrd. kuna ili 14,9%), pretežito zbog manjeg iznosa izdanih garancija te revolving kredita. Preuzete obveze prema stanovništvu neznatno su se smanjile (0,7%), a relativno veće bilo je smanjenje tih obveza prema financijskim institucijama (15,8%), iako ono zbog male važnosti tog sektora nije utjecalo na ukupno kretanje izvanbilančnih obveza. Banke su izloženost na osnovi preuzetih obveza povećale prema državnim jedinicama za 654,1 mil. kuna ili 76,3%, najviše na osnovi okvirnih kredita i obveza financiranja. Uz državne jedinice izloženost je porasla i prema nerezidentima (22,6%), što također nije imalo znatniji utjecaj na ukupno kretanje preuzetih obveza.

U odnosu na kraj 2012. banke su smanjile iznos danih depozita za 1,8 mlrd. kuna ili 2,6%. Glavnina ukupnog smanjenja depozita odnosila se na depozite u stranim financijskim institucijama, ponajviše u stranim bankama različitima od banaka majki, a osjetno je bilo i smanjenje depozita kod domaćih kreditnih institucija. Istodobno, neznatno povećanje ukupnih depozita kod HNB-a u visini od 183,6 mil. kuna (0,4%) nije imalo veći utjecaj na kretanje danih depozita. Unatoč smanjenju depozita u inozemstvu, banke su na kraju 2013. zadržale dobru pokrivenost deviznih obveza deviznim potraživanjima (20,0%). Na kretanje ukupnih plasmana na kraju 2013. sljedeći utjecaj po važnosti imalo je smanjenje dužničkih vrijednosnih papira banaka raspoređenih u portfelj kredita i potraživanja, za 1,4 mlrd. kuna (45,6%), a odnosio se na smanjenje ulaganja u obveznice raspoređene u taj portfelj. Time se ionako mali udio dužničkih vrijednosnih papira u strukturi portfelja kredita i potraživanja dodatno smanjio, na samo 0,4% iznosa tog portfelja na kraju 2013.

Slika 3.11. Struktura plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza banaka
31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Za razliku od smanjenja vrijednosnih papira u portfelju kredita i potraživanja, portfelj financijske imovine koja se drži do dospijeca porastao je u odnosu na 2012. za 377,6 mil. kuna (7,1%). Do povećanja portfelja došlo je zahvaljujući osjetno većim ulaganjima banaka u mjenice rezidenata (558,2 mil. kuna ili 19,3%), koja su na kraju 2013. iznosila gotovo 3,5 mlrd. kuna. Mjenice rezidenata dodatno su ojačale svoju ulogu u strukturi tog portfelja, na 60,3% iznosa svih financijskih instrumenata koje banke namjeravaju držati do dospijeca.

Opisana kretanja pojedinih oblika plasmana te preuzetih izvanbilančnih obveza utjecala su na blage promjene u njihovoj strukturi. Tako je udio najvažnije komponente, odnosno danih kredita, u odnosu na kraj 2012. dodatno porastao te je iznosio 68,6%. Drugi najveći izvor kreditnog rizika bankama i dalje su dani depoziti, s udjelom u ukupnim plasmanima i preuzetim izvanbilančnim obvezama od 16,0%, što je neznatno manji udio nego na kraju 2012. Najveće smanjenje udjela od gotovo jednoga postotnog boda odnosilo se na preuzete izvanbilančne obveze, na koje je na kraju 2013. otpadalo 12,2% potraživanja izloženih kreditnom riziku.

Za razliku od usporavanja dinamike rasta potraživanja koja neće moći biti naplaćena u cijelosti u protekle tri godine, u 2013. došlo je do preokretanja trenda i rasta tih potraživanja po stopi od 12,4%. Pritom je pozitivan utjecaj na stopu rasta plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza rizičnih skupina B i C imala prodaja dijela potraživanja, bez koje bi stopa njihova rasta premašila 16,0%. Istodobno je došlo do znatnog smanjenja potraživanja koje banke uobičajeno procjenjuju najkvalitetnijima, odnosno rizične skupine A (2,5%). To je smanjenje posljedica pada preuzetih obveza i manjih plasmana banaka u depozite, a istodobno razduživanja klijenata banaka i starenja te pogoršavanja postojećeg portfelja kredita. Opisana suprotna kretanja po rizičnim skupinama u odnosu na 2012. dovela su do smanjenja udjela plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza klasificiranih u rizičnu skupinu A u ukupnim plasmanima i preuzetim izvanbilančnim obvezama, na 88,4%. Udio je djelomično nadoknadivih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza te potpuno nenadoknadivih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza porastao na 11,6%, odnosno za 1,4 postotna boda. U posljednjih pet godina obilježenih gospodarskom krizom i niskom kreditnom aktivnošću udio problematičnih potraživanja u ukupnima povećao se za više od tri puta.

Ukupni gubitak u portfeljima izloženima kreditnom riziku na kraju 2013. dosegao je 6,3% plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza. Trend povećavanja omjera ukupnih ispravaka vrijednosti i rezerviranja te ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza prisutan je već pet godina zaredom, a u 2013. dodatno je ojačao zbog primjene strožih pravila klasifikacije plasmana³⁴. Rast gubitaka zbog otežane naplate potraživanja, starenje dijela portfelja te izmjena pravila o klasifikaciji plasmana, osobito plasmana pokrivenih adekvatnim instrumentima osiguranja kod kojih je naplata dugotrajna, rezultirali su s 21,7% većim iznosom ispravaka vrijednosti plasmana i izvanbilančnih obveza klasificiranih u rizične skupine B i C. Stoga je porastao prosječni gubitak po izloženostima raspoređenima u skupine B i C, odnosno porasla je pokrivenost tih izloženosti ispravcima vrijednosti i rezerviranjima na 47,5%. Zbog smanjenja potraživanja rizične skupine A smanjili su se i ispravci vrijednosti i rezerviranja na skupnoj osnovi, a pokrivenost te skupine zadržala se na uobičajenih 0,9%.

Otežana naplata potraživanja banaka vidljiva je i u daljnjem rastu dospjelih nenaplaćenih potraživanja. U odnosu na 2012. ta su potraživanja porasla za 3,3 mlrd. kuna (11,3%), a pogoršana starosna struktura dospjelih potraživanja upućivala je na i dalje prisutne spore procese naplate. Naime, cjelokupni rast dospjelih plasmana odnosio se na potraživanja kod kojih je proteklo više od jedne godine od dana dospelja, a osobito na potraživanja kod kojih je proteklo između tri i pet godina od dana dospelja. Tako je od ukupno 32,4 mlrd. kuna dospjelih potraživanja banaka po plasmanima čak 21,8 mlrd. kuna ili 67,2% na kraju 2013. dospjelo na naplatu duže od jedne godine, a gotovo jedna trećina tog iznosa dospjela je na naplatu duže od tri godine. Najveći izvor rasta ukupnih dospjelih potraživanja u 2013. bili su krediti za obrtna sredstva.

Kreditni

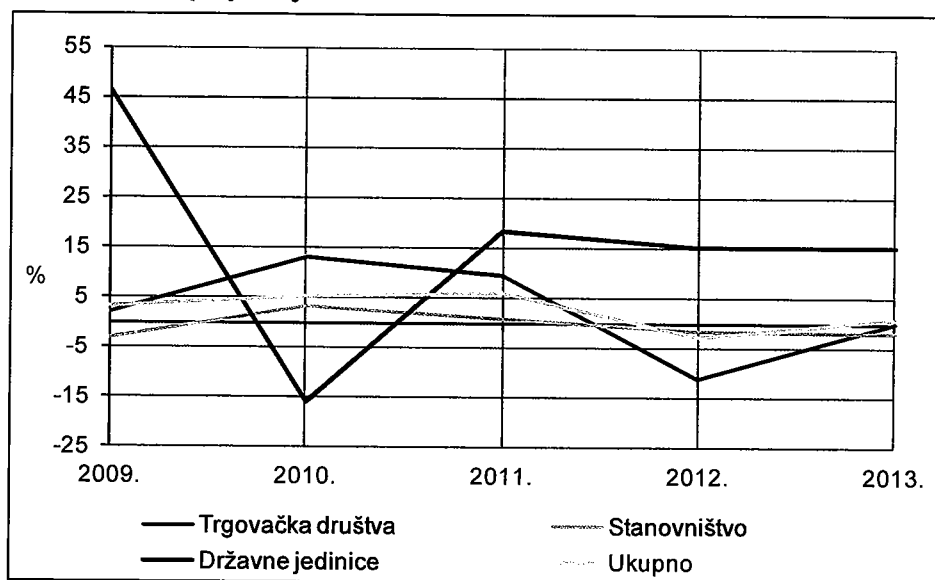
Dani krediti banaka (razvrstani u portfelj kredita i potraživanja, u bruto iznosu) iznosili su na kraju 2013. godine 289,8 mlrd. kuna (Tablica 3.7.), što je u odnosu na kraj prethodne godine povećanje za 3,0 mlrd. kuna ili 1,0%. Tečajne promjene, osobito promjena tečaja kune prema euru,

³⁴ Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija (NN, br. 89/2013.)

uvećale su godišnju stopu rasta kredita, pa je, kada se isključi njihov učinak, efektivna stopa povećanja kredita iznosila oko 0,3%.

U 2013. kreditni portfelj bio je izložen izvanrednim utjecajima koji su imali snažan učinak na njegovu visinu i iskazanu kvalitetu te strukturu promatranu po institucionalnim sektorima. Prvi utjecaj bio je metodološke naravi i posljedica je promjene u načinu prikazivanja naplaćenih kamatnih prihoda budućeg razdoblja, nastale usklađivanjem izvještajnog sustava HNB-a s pristupom u MRS-u 39. Promjena je rezultirala smanjenjem glavnice kredita za naplaćenu naknadu u visini od 1,3 mlrd. kuna. Drugi utjecaj odnosio se na prodaju potraživanja. Slično kao i na kraju prethodne godine, jedna je banka krajem 2013. prodala potraživanja (rizičnih skupina B i C), i to u iznosu od 1,7 mlrd. kuna (bruto), pri čemu se najveći dio prodanih potraživanja odnosio na sektor trgovačkih društava. I kao treće, u 2013. iz sustava je izašla jedna banka koja je na kraju 2012. imala 1,3 mlrd. kuna kredita (bruto). Sve navedene promjene umanjile su iznos kredita (bruto) za 4,2 mlrd. kuna, a kada bi se isključio njihov utjecaj, porast danih kredita u 2013. iznosio bi 7,1 mlrd. kuna ili 2,5%.

Slika 3.12. Stope promjene kredita banaka

Napomena: Od 2010. krediti obuhvaćaju kredite raspoređene u portfelj kredita i potraživanja, sektorizacija se obavlja u skladu s ESA 95, a krediti stanovništvu obuhvaćaju kredite neprofitnim ustanovama koje služe stanovništvu.
Izvor: HNB

Navedene su promjene utjecale na kretanje iznosa bruto kredita kod pojedinih institucionalnih sektora, i to osobito kod trgovačkih društava te nešto manje kod stanovništva. Za razliku od stagnacije bruto kredita trgovačkim društvima, bez spomenutih utjecaja u 2013. bio bi vidljiv blagi rast kredita tom sektoru, za oko 2,7%. Kod stanovništva se razduživanje nastavilo, a u 2013. ono je dodatno pojačano spomenutim utjecajima, bez kojih bi u odnosu na 2012. smanjenje kredita tom sektoru bilo manje i iznosilo bi oko 1,6 mlrd. kuna ili 1,3%. Relativno visoka stopa smanjenja u odnosu na 2012. zabilježena je i kod kredita financijskim institucijama (8,3%). Kreditna aktivnost banaka u 2013. bila je usmjerena prema državnim jedinicama te su u odnosu na 2012. krediti tom sektoru porasli za 5,7 mlrd. kuna ili 15,2%. Znatno su porasli i krediti nerezidentima (33,3%), ali zbog njihova malog udjela u sektorskoj strukturi danih kredita to povećanje nije imalo veći utjecaj na razinu ukupnih kredita.

Pretežita usmjerenost banaka na kreditiranje državnih jedinica u 2013. utjecala je na povećanje udjela tog sektora u strukturi danih kredita, na 15,1% bruto kredita. U posljednjih pet godina obilježenih gospodarskom krizom taj udio ima uzlazni trend, pa je od 2008. porastao za gotovo sedam postotnih bodova. U tom se razdoblju iznos kredita državnim jedinicama udvostručio, na 43,5 mlrd. kuna na kraju 2013. No osjetan utjecaj na iskazano povećanje imali su promjena sektorske klasifikacije odnosno prelazak na Europski sustav nacionalnih računa 1995 (ESA 95) u 2010. te

prenošenje dugova brodogradilišta u javni dug RH u 2012. Suprotan je trend prisutan kod udjela kredita stanovništvu u ukupnim kreditima, koji se zbog kontinuiranog razduživanja tog sektora u istom petogodišnjem razdoblju smanjio za gotovo sedam postotnih bodova, na 43,1% ukupnih kredita na kraju 2013. Na kredite trgovačkim društvima na kraju 2013. odnosilo se 37,6% ukupnih kredita, a taj se udio nije znatnije mijenjao (također pod utjecajem prenošenja dugova brodogradnje te prodaje kredita). Udio preostalih dvaju sektora u ukupnim kreditima, odnosno financijskih institucija i nerezidenata, na kraju 2013. ukupno je iznosio 4,1%.

Tablica 3.7. Dani krediti banaka
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

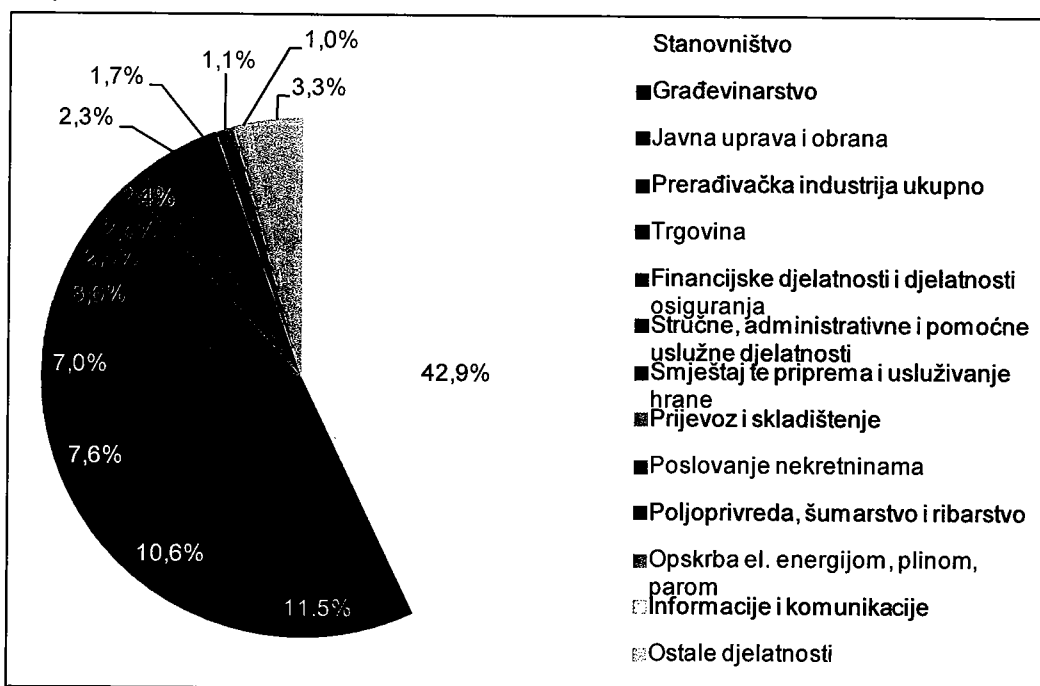
	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kredit								
Državne jedinice	32.722,6	11,2	37.720,1	13,3	15,3	43.460,8	15,1	15,2
Trgovačka društva	121.716,9	41,7	107.990,4	38,0	-11,3	107.993,3	37,6	0,0
Stanovništvo	128.057,8	43,9	126.198,5	44,5	-1,5	123.595,2	43,1	-2,1
Stambeni krediti	59.642,3	20,4	59.235,9	20,9	-0,7	57.629,5	20,1	-2,7
Hipotekarni krediti	3.261,3	1,1	3.073,7	1,1	-5,8	3.007,4	1,0	-2,2
Kredit za kupnju automobila	4.539,4	1,6	3.174,9	1,1	-30,1	2.162,6	0,8	-31,9
Kredit po kreditnim karticama	4.109,3	1,4	3.941,2	1,4	-4,1	3.834,6	1,3	-2,7
Prekoračenja po transakcijskim računima	8.196,0	2,8	8.611,7	3,0	5,1	8.353,5	2,9	-3,0
Gotovinski nenamjenski krediti	36.284,4	12,4	36.436,4	12,8	0,4	37.229,2	13,0	2,2
Ostali krediti stanovništvu	12.025,1	4,1	11.724,3	4,1	-2,5	11.378,5	4,0	-2,9
Ostali sektori	9.219,5	3,2	11.990,1	4,2	30,1	11.822,2	4,1	-1,4
Ukupno	291.716,9	100,0	283.905,6	100,0	-2,7	286.871,4	100,0	1,0
Djelomično nadoknativi i potpuno nenadoknativi krediti								
Državne jedinice	97,4	0,3	68,2	0,2	-30,0	47,4	0,1	-30,6
Trgovačka društva	24.744,7	68,2	26.952,3	68,1	8,9	30.365,8	67,7	12,7
Stanovništvo	11.020,9	30,4	11.977,6	30,3	8,7	13.747,2	30,7	14,8
Stambeni krediti	3.111,4	8,6	3.654,2	9,2	17,4	4.690,6	10,5	28,4
Hipotekarni krediti	699,8	1,9	732,7	1,9	4,7	894,1	2,0	22,0
Kredit za kupnju automobila	181,5	0,5	157,7	0,4	-13,1	121,3	0,3	-23,1
Kredit po kreditnim karticama	164,3	0,5	174,8	0,4	6,4	174,3	0,4	-0,3
Prekoračenja po transakcijskim računima	1.298,8	3,6	1.280,5	3,2	-1,4	1.242,1	2,8	-3,0
Gotovinski nenamjenski krediti	3.052,2	8,4	3.297,5	8,3	8,0	3.521,3	7,9	6,8
Ostali krediti stanovništvu	2.512,9	6,9	2.680,2	6,8	6,7	3.103,6	6,9	15,8
Ostali sektori	411,5	1,1	552,3	1,4	34,2	681,9	1,5	23,5
Ukupno	36.274,5	100,0	39.550,4	100,0	9,0	44.842,2	100,0	13,4
Ispravi vrijednosti djelomično nadoknativih i potpuno nenadoknativih kredita								
Državne jedinice	19,8	0,1	25,4	0,2	28,6	10,1	0,0	-60,2
Trgovačka društva	8.687,7	57,8	9.812,1	58,3	12,9	12.535,2	60,5	27,8
Stanovništvo	6.059,2	40,3	6.690,5	39,7	10,4	7.789,5	37,6	16,4
Stambeni krediti	1.040,3	6,9	1.257,3	7,5	20,9	1.848,7	8,9	47,0
Hipotekarni krediti	185,1	1,2	213,8	1,3	15,5	338,7	1,6	58,4
Kredit za kupnju automobila	138,9	0,9	124,9	0,7	-10,1	99,2	0,5	-20,6
Kredit po kreditnim karticama	147,9	1,0	161,2	1,0	9,0	161,3	0,8	0,0
Prekoračenja po transakcijskim računima	1.204,6	8,0	1.205,3	7,2	0,1	1.181,9	5,7	-1,9
Gotovinski nenamjenski krediti	2.224,7	14,8	2.455,3	14,6	10,4	2.640,4	12,7	7,5
Ostali krediti stanovništvu	1.117,7	7,4	1.272,7	7,6	13,9	1.519,5	7,3	19,4
Ostali sektori	262,6	1,7	305,2	1,8	16,2	390,4	1,9	27,9
Ukupno	15.029,2	100,0	16.833,1	100,0	12,0	20.725,3	100,0	23,1

Izvor: HNB

Izostanak snažnijeg oporavka kreditne aktivnosti, nastavak nepovoljnih gospodarskih kretanja te starenje portfelja utjecali su na daljnje pogoršavanje pokazatelja kvalitete kredita. Taj se trend nastavio posebice u sektoru trgovačkih društava i stanovništva, unatoč ublaženim kretanjima na osnovi prodanih potraživanja po kreditima klasificiranim u rizične skupine B i C. Utjecaj prodaje potraživanja usporio je stopu rasta ukupnih kredita skupina B i C, na 13,4%, dok bi bez tog utjecaja oni porasli po stopi većoj od 18%. Udio kredita klasificiranih u rizične skupine B i C u ukupnim porastao je s 13,9%, koliko je iznosio na kraju 2012., na 15,6% na kraju 2013. Uz isključen utjecaj prodaje potraživanja te druge, ranije opisane izvanredne promjene, taj bi udio bio osjetno veći i iznosio bi 16,1%. Najveći učinak na smanjenje kvalitete ukupnih kredita imali su krediti trgovačkim društvima, kod kojih je udio kredita skupina B i C dosegao 28,1%, a to je za 3,2 postotna boda veći udio nego na kraju 2012.

Slika 3.13. Struktura kredita banaka po djelatnostima

31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

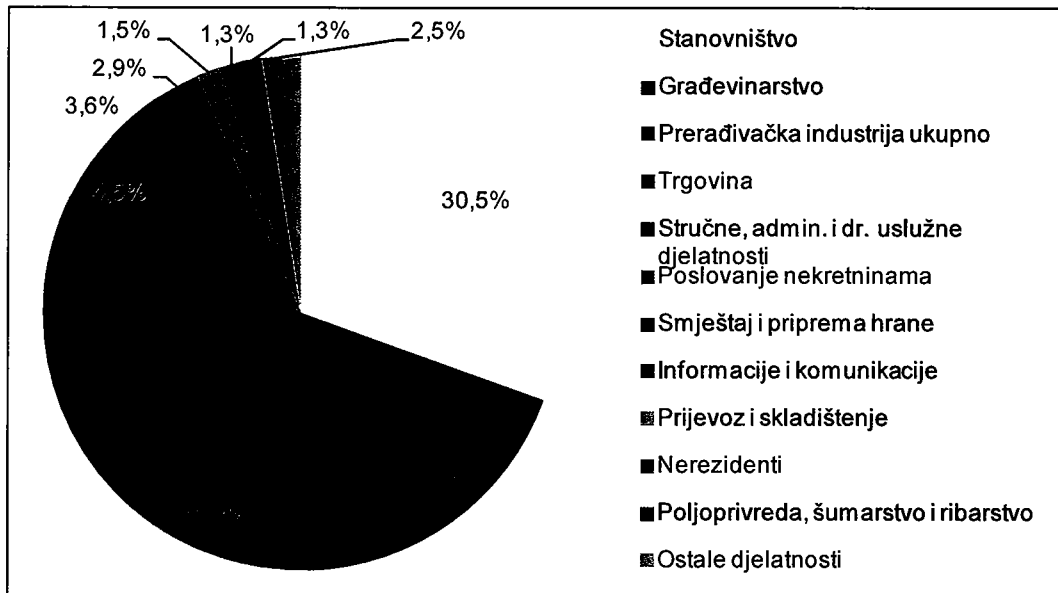
Povećanje kredita skupina B i C kod trgovačkih društava iznosilo je 12,7%, a relativno brže se smanjila kvaliteta kredita stanovništvu, kod kojih su skupine B i C porasle za 14,8%. Pogoršavanje kvalitete bilo je vidljivo kod gotovo svih vrsta kredita stanovništvu, a pretežiti uzrok ukupnom kretanju bili su stambeni krediti. Unatoč ubrzanom opadanju kvalitete kredita stanovništvu, ona je i dalje relativno bolja u odnosu na kvalitetu kredita trgovačkim društvima te zbog važnosti tog sektora u strukturi ukupnih kredita povoljno djeluje na razinu pokazatelja ukupne kvalitete kredita.

Dinamiku povećanja kredita koje su banke procijenile djelomično nadoknadivima ili potpuno nenadoknadivima pratila je osjetno viša stopa rasta ispravaka vrijednosti (23,1%), a taj se porast djelomice može povezati s primjenom pooštrenih pravila klasifikacije plasmana i formiranja ispravaka vrijednosti. Stoga je razina pokrivenosti ukupnih kredita skupina B i C ispravnima vrijednosti u odnosu na kraj 2012. osjetno porasla te je na kraju 2013. iznosila 46,2%. Povećanje pokrivenosti za 3,7 postotnih bodova u odnosu na 2012. prvi je znatniji pomak u visini tog pokazatelja u posljednjih nekoliko godina te približavanje vrijednostima koje je imao u pretkriznim razdobljima. Na visinu pokrivenosti ukupnih kredita skupina B i C i dalje povoljno utječe uobičajeno bolja pokrivenost kod kredita stanovništvu (56,7%) u odnosu na pokrivenost kredita trgovačkim društvima (41,3%), iako je u promatranom razdoblju utjecaj na povećanje ukupne pokrivenosti imao rast tog pokazatelja kod

kredita trgovačkim društvima. Uobičajena razlika visine pokazatelja kod navedena dva sektora nalazi se između ostalog i u kvaliteti instrumenata osiguranja, koja ima važnu ulogu pri procjeni kreditnog rizika.

Slika 3.14. Struktura djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka po djelatnostima

31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Osim usmjerenosti banaka na kreditiranje državnih jedinica, na veću sklonost manje rizičnim plasmanima upućuje i povećano kreditiranje javnih trgovačkih društava. Ono je iznosom od 1,8 mlrd. kuna (8,4%) bilo jednako smanjenju kredita ostalim trgovačkim društvima (2,1%), a to je naposljetku rezultiralo stagnacijom kredita cijelom sektoru trgovačkih društava. Gotovo nepromijenjena razina ukupnih kredita trgovačkim društvima u odnosu na 2012. rezultat je nešto većih, ali suprotnih kretanja u strukturi kredita promatranoj prema namjeni. U 2013. najviše su se smanjili krediti za investicije, građevinarstvo i financiranje izvoza, a znatnije je poraslo jedino sudjelovanje banaka u sindiciranom kreditiranju. Najveći utjecaj na kretanja kod javnih trgovačkih društava u 2013. imalo je povećano kreditiranje društava iz djelatnosti građevinarstva, i to gradnje cesta i autocesta. Više od spomenutog povećanja iznosilo je smanjenje kredita ostalim trgovačkim društvima iz djelatnosti građevinarstva, pa su se ukupni krediti dani toj djelatnosti smanjili za 0,3%. Nominalno najveće smanjenje kredita u sektoru trgovačkih društava odnosilo se na društva iz djelatnosti trgovine (1,0 mlrd. kuna ili 4,7%) te poslovanja nekretninama (517,9 mil. kuna ili 7,2%), a osjetniji rast kredita istodobno je zabilježen kod stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti (11,4%), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (10,7%) te djelatnosti prijevoza i skladištenja (9,5%).

Izuzmu li se krediti dani stanovništvu, djelatnost građevinarstva bankama i nadalje je najveći izvor kreditnog rizika, unatoč manjem iznosu kredita danih društvima iz te djelatnosti u protekle dvije godine. Na kraju 2013. na kredite djelatnosti građevinarstva odnosilo se 11,5% ukupnih kredita banaka, odnosno 24,7% ukupnih kredita danih trgovačkim društvima. Ta je djelatnost ujedno vodeća u distribuciji djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih potraživanja po kreditima trgovačkim društvima, te se na kraju 2013. na nju odnosila četvrtina ukupnog iznosa B i C kredita trgovačkim društvima. Pogoršavanje kvalitete kredita u djelatnosti građevinarstva dalo je i u 2013. najveći doprinos lošijoj kvaliteti ukupnih kredita banaka, povećanjem problematičnih potraživanja po stopi od 18,5%, pa su krediti skupina B i C na kraju 2013. dosegli 32,0% ukupnih kredita odobrenih trgovačkim društvima iz te djelatnosti. Podjednaka stopa rasta kredita skupina B i C bila je i kod

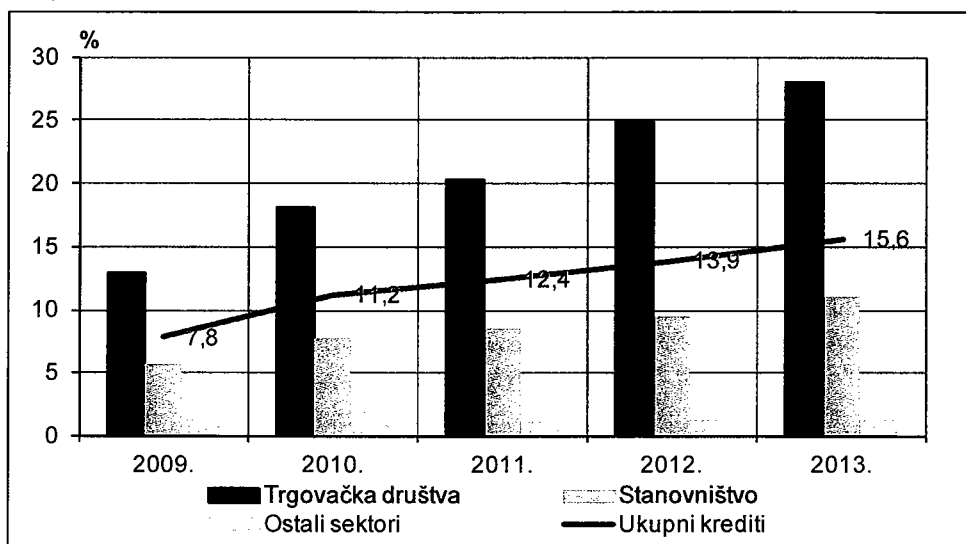
prerađivačke industrije (18,6%), a potom je visinom stope rasta slijedila trgovina (13,8%). Banke su osjetno povećale ispravke vrijednosti kredita tim djelatnostima, pa je porasla pokrivenost kredita skupina B i C, osobito kod djelatnosti građevinarstva (s 35,7% na kraju 2012. na 41,4% na kraju 2013.). Najveći rast pokrivenosti tih kredita bio je vidljiv kod povezane djelatnosti poslovanja nekretninama, s 29,4% na kraju 2012. na 45,3% na kraju 2013., a kod obje djelatnosti ta se promjena može dovesti u vezu s primjenom novih pravila klasifikacije plasmana i tretmanom nekretnina koji služe kao instrumenti osiguranja potraživanja.

Na kraju 2013. godine 73,8% ukupnih kredita bilo je odobreno u stranim valutama i u kunama uz valutnu klauzulu. Najveći dio ukupnih kredita odnosio se na kredite u eurima ili u kunama uz valutnu klauzulu u eurima (64,2%), a potom su slijedili krediti u kunama (26,2%) te krediti u švicarskim francima ili u kunama uz valutnu klauzulu u švicarskim francima (8,8%). Na sve ostale strane valute odnosilo se manje od 0,8% ukupnih kredita. Valutna struktura danih kredita u odnosu na 2012. blago se promijenila u korist povećanja udjela kunskih kredita, a na teret smanjenja kredita u stranim valutama i kunama uz valutnu klauzulu. Promjene u valutnoj strukturi posljedica su rasta kunskih kredita kod svih nefinancijskih sektora, za ukupno 2,3 mlrd. kuna (3,2%), a najveći utjecaj na kretanje imalo je povećanje gotovinskih nenamjenskih kredita stanovništvu i povećanje kunskih kredita državnim jedinicama. Osjetno manje od kunskih kredita porasli su devizni krediti, odnosno krediti u stranim valutama i kunama uz valutnu klauzulu (655,78 mil. kuna ili 0,3%). Oni su najviše porasli kod državnih jedinica, ali je smanjenje stambenih kredita stanovništvu uz valutnu klauzulu u švicarskim francima ublažilo taj rast. Glavnina kredita u švicarskim francima koncentrirana je u kreditima danima stanovništvu, a 85,4% njihova ukupnog iznosa odnosilo se na stambene kredite. U ukupnim stambenim kreditima taj je udio iznosio 18,7%, što je gotovo dva postotna boda manji udio nego na kraju 2012.

Posljedica sporijeg rasta deviznih od rasta kunskih kredita u 2013. bila je ponešto manja izloženost banaka valutno induciranom kreditnom riziku, odnosno smanjio se udio kredita izloženih valutno induciranom kreditnom riziku i udio kredita nezaštićenih od njegova djelovanja u ukupnim kreditima. Na kraju 2013. nešto je manje od tri četvrtine ukupnih kredita banaka (neto) bilo izloženo valutno induciranom kreditnom riziku, a nešto manje od 90% tog iznosa nije bilo zaštićeno od njegova djelovanja, odnosno bilo je plasirano klijentima koji nemaju usklađenu deviznu poziciju.

Najlošiju kvalitetu na kraju 2013. i dalje su imali kunski krediti, kod kojih je udio kredita skupina B i C iznosio 17,9%. Iako je najveći dio kunskih kredita plasiran stanovništvu, na visinu pokazatelja utječu trgovačka društva, pretežito zbog loše kvalitete kredita za obrtna sredstva i kredita za investicije. Visinom udjela kredita skupina B i C slijedili su krediti u švicarskim francima (16,2%), koji su u odnosu na 2012. porasli najviše (3,8%) zbog utjecaja pogoršanja kvalitete stambenih kredita vezanih uz tu valutu. Kvaliteta kredita u švicarskim francima prvi je put bila slabija od kvalitete eurskih kredita na kraju 2011., a ta se razlika nastavila povećavati i u 2013. godini. Krediti skupina B i C u eurima u odnosu na 2012. porasli su za 0,7%, pa se kod tih kredita na kraju 2013. zadržao najniži udio kredita skupina B i C (14,4%). Iako je podjednaki dio od oko 40% ukupnih eurskih kredita plasiran trgovačkim društvima i stanovništvu, utjecaj na bolju kvalitetu tih kredita ima stanovništvo, s udjelom skupina B i C u ukupnim kreditima u toj valuti od 9,1%. Kod trgovačkih društava udio kredita B i C skupina u ukupnim kreditima u eurima iznosio je 25,9%.

Slika 3.15. Udio djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih kredita banaka
31. prosinca 2013.

Napomena: Od 2010. krediti obuhvaćaju kredite raspoređene u portfelj kredita i potraživanja, sektorizacija se obavlja u skladu s ESA 95, a krediti stanovništvu obuhvaćaju kredite neprofitnim ustanovama koje služe stanovništvu.
Izvor: HNB

Razduživanje stanovništva nastavlja se već petu godinu zaredom. Smanjenje kredita u sektoru stanovništva za 2,6 mlrd. kuna ili 2,1% (2,7% bez utjecaja tečaja) bilo je rezultat pada svih važnijih vrsta kredita osim gotovinskih i nenamjenskih kredita. Ključan utjecaj na ukupno kretanje imalo je smanjenje stambenih kredita, za više od 1,6 mlrd. kuna ili 2,7%, a potom daljnje osjetno smanjenje kredita za kupnju automobila, za 1,0 mlrd. kuna ili 31,9%. Smanjenje kredita za kupnju automobila prisutno je od 2009. te je taj dug na kraju 2013. sveden na 2,2 mlrd. kuna, što u strukturi kredita stanovništvu čini samo 1,8%.

Dvije vrste kredita nastavile su dominirati kod sektora stanovništva. Stambeni krediti i dalje su vodeća vrsta kredita, s udjelom u ukupnim kreditima tom sektoru od 46,6%. Povećanjem iznosa gotovinskih nenamjenskih kredita porastao je udio tih kredita u strukturi kredita stanovništvu, na 30,1%. S daleko nižim udjelom slijedili su krediti na osnovi prekoračenja po transakcijskim računima (6,8%) te ostali nenamjenski krediti (3,2%). Struktura duga stanovništva bankama izmijenila se u korist nenamjenskih kredita, odnosno vrsta kredita pogodnih za zatvaranje obveza prema raznim vjerovnicima, pa su u 2013. osjetnije porasli jedino gotovinski nenamjenski krediti (792,8 mil. kuna ili 2,2%) i ostali nenamjenski krediti (249,1 mil. kuna ili 6,7%). Manji rast bio je prisutan i kod nekih, u strukturi kredita tom sektoru manje važnih vrsta kredita, primjerice lombardnih kredita i kredita za obrazovanje.

Narušavanje kvalitete kredita stanovništvu nastavilo se u 2013., rastom djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih potraživanja po stopi od 14,8%. Time je udio rizičnih skupina B i C u ukupnim kreditima stanovništvu porastao s 9,5% na kraju 2012. na 11,1% na kraju 2013. Najveći utjecaj na pad kvalitete kredita stanovništvu imalo je pogoršanje kvalitete stambenih kredita, čineći više od polovine iznosa ukupnog rasta kredita skupina B i C. Otežana naplata stambenih kredita prisutna je još od 2010., kada su i zbog velikog utjecaja materijalizacije valutno inducirano kreditnog rizika stambeni krediti prestali biti najkvalitetnija komponenta kredita stanovništvu. U 2013. stambeni krediti klasificirani u rizične skupine B i C porasli su za 1,0 mlrd. kuna ili 28,4% te su u ukupnim stambenim kreditima dosegli udio od 8,1%. Promjene u dijelu portfelja stambenih kredita odobrenih u švicarskim francima u 2013. najviše su utjecale na kretanje ukupne visine te kvalitete stambenih kredita. Tako se gotovo cjelokupno smanjenje stambenih kredita u odnosu na kraj 2012. odnosilo na smanjenje stambenih kredita u švicarskim francima (1,6 mlrd. kuna ili 7,0%), a pogoršanje njihove kvalitete, odnosno rast kredita skupina B i C za 25,6%, imalo je pretežit utjecaj na pogoršanje

kvalitete ukupnih stambenih kredita. Udio kredita skupina B i C kod stambenih kredita u švicarskim francima porastao je s 9,2% na kraju 2012. na 12,4% na kraju 2013., što je najviši udio od svih vrsta valuta u kojima su stambeni krediti odobreni. Nešto niži udio skupina B i C imali su stambeni krediti u kunama (11,5%), a i dalje najniži udio imali su eurski stambeni krediti (4,9%). U ukupnim stambenim kreditima krediti odobreni u švicarskim francima na kraju 2012. činili su 37,3%, dok je u stambenim kreditima rizičnih skupina B i C komponenta u švicarskim francima činila 56,6%.

Osim stambenih kredita, na pogoršavanje kvalitete kredita stanovništvu osjetno su utjecali i ostali nenamjenski krediti, kod kojih su krediti skupina B i C porasli za 40,7%, te su u ukupnim ostalim kreditima na kraju 2013. imali udio od 41,3%. To je bio najveći udio kredita skupina B i C među značajnijim vrstama kredita stanovništvu. Osjetno je manji taj udio bio kod gotovinskih nenamjenskih kredita (9,5%), prekoračenja po transakcijskim računima (14,9%) i kredita po kreditnim karticama (4,6%), koji zajedno sa stambenim kreditima spadaju u najčešće oblike kreditiranja stanovništva.

3.1.4. Likvidnosni rizik

Izvori financiranja

Ukupni izvori financiranja banaka³⁵ iznosili su na kraju 2013. godine 329,0 mlrd. kuna, što je porast u odnosu na kraj 2012. za 0,3% (Tablica 3.8.). Taj je porast u cijelosti bio posljedica promjene tečaja kune, osobito prema euru, pa su se, izuzmu li se ti utjecaji, ukupni izvori smanjili za 0,4%. Vrlo blage promjene na ukupnim izvorima bile su odraz suprotnih kretanja njegovih sastavnica, porast domaćih izvora (za 5,2 mlrd. kuna ili 2,0%) zamjetno je ublažen nastavkom smanjenja inozemnih izvora (za 4,3 mlrd. kuna ili 5,9%).

Tablica 3.8. Struktura izvora financiranja banaka
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Depoziti	281.390,5	83,9	275.844,0	84,1	-2,0	282.803,6	85,9	2,5
Kredit	49.173,0	14,7	47.402,1	14,4	-3,6	41.482,0	12,6	-12,5
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	300,0	0,1	-	299,9	0,1	0,0
Izdani podređeni i hibridni instrumenti	4.967,4	1,5	4.634,0	1,4	-6,7	4.460,4	1,4	-3,7
Ukupni izvori financiranja	335.530,9	100,0	328.180,1	100,0	-2,2	329.046,0	100,0	0,3
<i>Ukupni izvori od većinskoga stranog vlasnika</i>	<i>71.686,2</i>	<i>21,4</i>	<i>55.808,3</i>	<i>17,0</i>	<i>-22,1</i>	<i>51.514,9</i>	<i>15,7</i>	<i>-7,7</i>

Izvor: HNB

Zadržana je dobra likvidnost sustava, a kreditna aktivnost bila je slaba, zbog čega je umjereni porast domaćih izvora, najviše depozita stanovništva i trgovačkih društava, bio dostatan za zadovoljenje potreba banaka i nastavak razduživanja na inozemnom i domaćem financijskom tržištu. Smanjivanje inozemnih obveza bilo je prisutno u većem dijelu 2013. i iznova se gotovo u cijelosti odnosilo na većinske strane vlasnike, ali je intenzitet tih promjena bio višestruko slabiji nego u prethodnoj godini.

Promatra li se po vrstama instrumenata, za skroman porast izvora u 2013. bili su zaslužni depoziti, a ostvarena godišnja stopa porasta od samo 2,5% najslabija je do sada (osim 2012. i 1999. kada su depoziti bilježili pad). Proces razduživanja u protekloj godini odnosio se pretežito na povrat kredita, pa su oni zabilježili najsnažnija smanjenja (12,5%). Nastavilo se smanjenje hibridnih instrumenata (7,3%), djelomice i pretvaranjem u dionički kapital, dok se financiranje podređenim instrumentima

³⁵ Izvori financiranja sastoje se od primljenih depozita, primljenih kredita, izdanih dužničkih vrijednosnih papira te izdanih podređenih i hibridnih instrumenata.

blago povećalo (za 4,5%), uglavnom u funkciji održanja adekvatnosti kapitala. Izdani dužnički instrumenti ostali su nepromijenjeni.

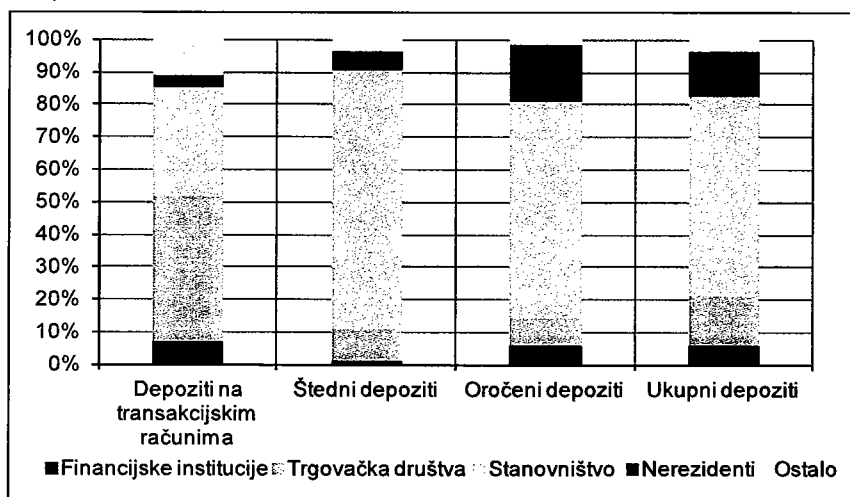
Tablica 3.9. Sektorska struktura primljenih kredita banaka
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Kredit od državnih jedinica	8,5	0,0	6,0	0,0	-29,2	0,0	0,0	-100,0
Kredit od financijskih institucija	17.316,5	35,2	16.802,9	35,4	-3,0	15.144,9	36,5	-9,9
Kredit od trgovačkih društava	1,6	0,0	786,5	1,7	48.124,3	317,0	0,8	-59,7
Kredit od stranih financijskih institucija	31.841,5	64,8	29.654,6	62,6	-6,9	25.714,6	62,0	-13,3
Kredit od ostalih nerezidenata	4,9	0,0	152,1	0,3	2.985,4	305,5	0,7	100,9
Ukupno primljeni krediti	49.173,0	100,0	47.402,1	100,0	-3,6	41.482,0	100,0	-12,5
<i>Kredit od većinskoga stranog vlasnika</i>	<i>25.128,2</i>	<i>51,1</i>	<i>23.846,2</i>	<i>50,3</i>	<i>-5,1</i>	<i>20.113,3</i>	<i>48,5</i>	<i>-15,7</i>

Izvor: HNB

U strukturi izvora financiranja banaka udio depozita nastavio je jačati, na 85,9%, na teret primljenih kredita koji su iznosom pali na do sada najniže vrijednosti, dok su ostale vrste izvora zadržale svoj relativno mali udio. Kod primljenih kredita podjednaki su se stopama smanjili krediti od nerezidenata (za 12,7%) i krediti primljeni od domaćih izvora (za 12,1%). Pritom se pad kredita od nerezidenata pretežito odnosio na dugoročne kredite većinskoga stranog vlasnika, dok su se na domaćem tržištu smanjili uglavnom kratkoročni krediti od ostalih financijskih posrednika i kreditnih institucija.

Slika 3.16. Sektorska struktura primljenih depozita banaka
31. prosinca 2013.

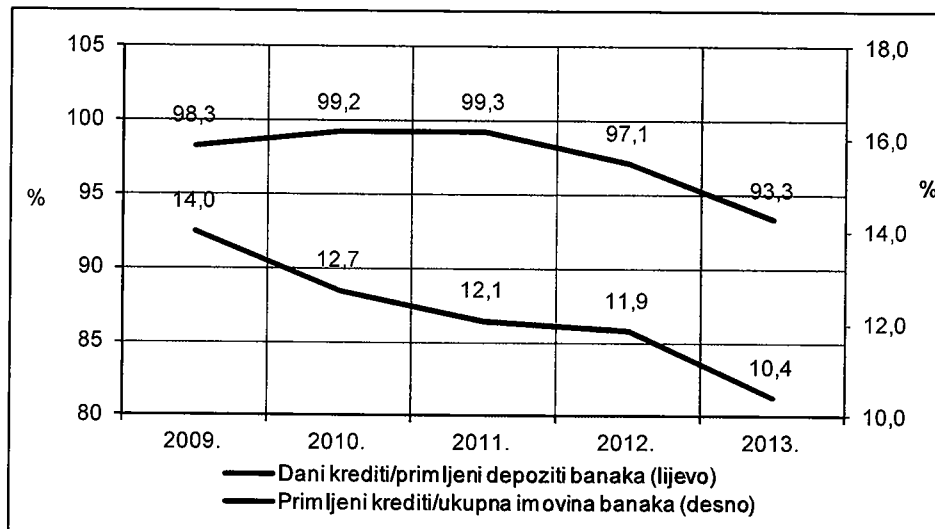
Izvor: HNB

Domaći izvori iznosili su na kraju 2013. godine 259,9 mlrd. kuna. U odnosu prema kraju 2012. njihov je udio ojačao, na 79,0%, pod utjecajem porasta depozita stanovništva i trgovačkih društava, dok je istodobno nastavljeno razduživanje banaka prema inozemstvu. Među domaćim sektorima porast izvora bilježe još samo manje važan sektor neprofitnih institucija, a svi su ostali zabilježili smanjenje sredstava, osobito financijske institucije čiji su depoziti i krediti manji za 4,2 mlrd. kuna ili 11,4%.

Depoziti stanovništva i dalje su činili nešto više od polovine ukupnih izvora u bankama i dvije trećine svih domaćih izvora, a u 2013. porasli su za 6,4 mlrd. kuna (3,9%). Nastavak je to trenda usporavanja rasta ovog za banke najstabilnijeg izvora sredstava. Taj je porast uobičajeno najviše ostvaren rastom oročenih depozita, a gotovo podjednaki nominalnim iznosom porasli su devizni i kunski oročeni depoziti. Zbog osjetnog porasta depozita na transakcijskim računima (od 10,5%)

sveukupno povećanje depozita u kunama (nešto manje od 3,4 mlrd. kuna ili 9,4%) bilo je snažnije od porasta deviznih stavki (3,1 mlrd. kuna ili 2,4%). Unatoč tome u štednji stanovništva dominantnu ulogu zadržala je devizna štednja (77,5%), a udio kunskih stavki rastom za 1,1 postotni bod činio je preostalih 22,5%.

Slika 3.17. Pokazatelji likvidnosti banaka
na kraju razdoblja

Izvor: HNB

Izvori (depoziti i krediti) trgovačkih društava rasli su najviše zahvaljujući povećanju depozita koji su na kraju 2013. zabilježili godišnju stopu rasta od 8,0% (3,2 mlrd. kuna). Najviša je to ostvarena stopa godišnjeg porasta depozita trgovačkih društava nakon 2008., zbog čega se udio ovih izvora u ukupnima povećao s 12,4% na 13,2%. Oporavak depozita tog sektora započeo je u lipnju 2013., a potom se dodatno pojačao do kraja rujna, ali su negativna kretanja u posljednjem tromjesečju donekle ublažila navedeni porast. Pretežiti dio ostvarenog povećanja odnosio se na porast depozita na transakcijskim računima kod ostalih trgovačkih društava, na što su možda utjecale i pooštrene mjere fiskalne politike. To se, uz manji porast sredstava na štednim računima, odrazilo na jačanje udjela kunskih sredstava (na 58,7%) u ukupnim depozitima trgovačkih društava. Za razliku od depozita, banke su tijekom 2013. znatnije smanjile korištenje kredita od trgovačkih društava, ali je njihov udio u ukupnim izvorima ovog sektora mali (0,7%).

Strani izvori financiranja činili su nešto više od petine svih izvora banaka, a u njima, unatoč smanjenju, i dalje dominiraju izvori većinskih stranih vlasnika. Razduživanje prema inozemnim bankama majkama bilo je najsnažnije u 2012. godini (22,1%), dok je godišnja stopa smanjenja u 2013. bila višestruko manja i iznosila je 7,7%. Banke su kumulativno u posljednje dvije godine te izvore smanjile za ukupno 20,2 mlrd. kuna ili 28,1%. Time se njihov udio smanjio na 15,7% ukupnih izvora, što je bila najniža vrijednost ovog pokazatelja od kraja 2007. Korištenje izvora od banaka majki u posljednjih se deset godina³⁶ kretalo u rasponu od 13,9% (2007.) do 21,4% (2011.). Izuzmu li se posljednje dvije godine, u cjelokupnom promatranom razdoblju smanjenje izvora od vlasnika bilo je zabilježeno još samo 2007., ali je tada znatan iznos sredstava od banaka majki bio iskorišten za kapitalno jačanje banaka. Za razliku od izvora većinskih stranih vlasnika, izvori ostalih nerezidenata tek su se neznatno smanjili u protekloj godini, ali se njihov udio u ukupnim izvorima zadržao na 5,4%.

Promjene u ročnoj i valutnoj strukturi depozita bile su umjerene, dok su promjene u sektorskoj strukturi bile osjetno blaže nego u prethodnoj godini. Gotovo cjelokupan depozitni porast u 2013. bio

³⁶ Od 2004. HNB raspolaže podacima o izvorima (kreditima, depozitima, podređenim i hibridnim instrumentima) primljenima od većinskih stranih vlasnika.

je ostvaren povećanjem depozita na transakcijskim računima. Pritom su porast sredstava na računima ostvarili svi sektori, a osobito domaća trgovačka društva i stanovništvo. Time su ovi depoziti povećali svoj udio u ukupnima za oko dva postotna boda, odnosno na 19,2%, dok se udio oročenih depozita smanjio na 73,1%. Štedni depoziti zadržali su svoj udio u ukupnim depozitima nepromijenjenim (7,7%). Sredstva na transakcijskim računima većinom su kunska (82,9%) pa se povećanje njihova iznosa istodobno odrazilo na porast udjela kunskih depozita u kunama, na 33,1%. Udio valutnih i indeksiranih depozita razmjerno je smanjen, na 66,9%, najviše pod utjecajem pada depozita domaćih financijskih institucija. Najveći dio deviznih depozita i nadalje su činili eurski depoziti (86,8%), a preostali dio depoziti u američkim dolarima (6,3%) te depoziti u švicarskim francima (5,4%). Nominalni porast deviznih depozita od oko 1,0% uglavnom je bio posljedica promjena tečaja kune, posebice prema euru, pa je bez tih utjecaja realan porast deviznih depozita iznosio samo 0,1%.

Omjer danih kredita i primljenih depozita na kraju 2013. iznosio je 93,3%. Pad vrijednosti portfelja neto kredita pod snažnim je utjecajem ranije spomenutih regulatornih i metodoloških promjena, što otežava usporedivost ovog pokazatelja s ranijim razdobljima. Zbog istodobnih promjena na aktivnoj i pasivnoj strani bilance, prodaja potraživanja i izlazak jedne banke iz sustava relativno su blago utjecali na vrijednost ovog pokazatelja. Nastavak razduživanja banaka ponajprije se odnosio na smanjivanje obveza po primljenim kreditima. To se potom odrazilo na daljnje smanjenje udjela primljenih kredita u ukupnoj imovini, na 10,4%, što je najniža njegova vrijednost od 1997. godine.

Ročna usklađenost imovine i obveza banaka

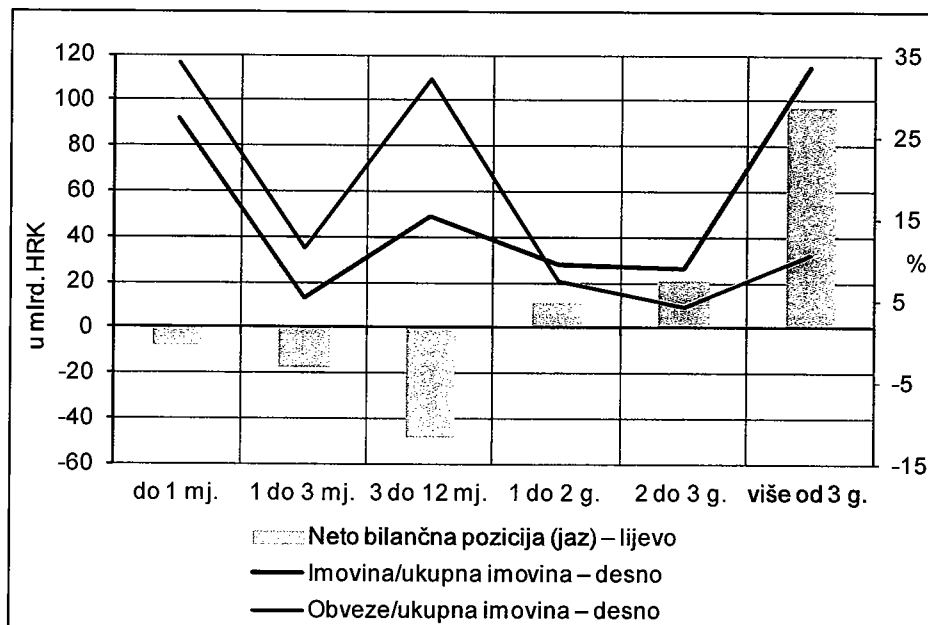
Nakon smanjenja u 2012., neusklađenost kratkoročne imovine i kratkoročnih obveza banaka iznova se povećala u 2013. Kratkoročni kumulativni jaz³⁷ do jedne godine na kraju 2013. iznosio je 73,9 mlrd. kuna, što je povećanje u odnosu na prethodnu godinu za 19,5 mlrd. kuna. Porast neusklađenosti u prvom je redu bio pod utjecajem ranije opisanih regulatornih i metodoloških promjena koje su umanjile iznos imovine (neto), a zatim i pod utjecajem povećanja kratkoročnih obveza. Najsnažnije povećanje jaza bilo je zabilježeno u najkraćem vremenskom razredu, *do 15 dana*, s 2,1 mlrd. kuna na gotovo 12,0 mlrd. kuna. Rast neusklađenosti u tom razredu odraz je smanjenja imovine (osobito po osnovi kredita, a potom depozita kod HNB-a i ostalih danih depozita raspoređenih u portfelj krediti i potraživanja) za 7,9%, uz istodoban porast obveza (posebice po transakcijskim računima) za 2,2%. Još su dva vremenska razreda preostalog dospjeća zabilježila porast neusklađenosti, *više od 3 do 6 mjeseci* i *više od 6 do 12 mjeseci*, koji su također bili posljedica smanjenja imovine (kredita i vrijednosnih papira), uz istodoban porast obveza (oročenih depozita i primljenih kredita).

Slijedom navedenog omjer kratkoročne imovine i kratkoročnih obveza banaka smanjio se za čak 7 postotnih bodova, odnosno sa 79,1% na 72,1%. Koeficijent likvidnosti³⁸ smanjio se nakon četiri godine uzastopnog povećavanja, s 1,0 na 0,9 na kraju 2013., a razredi najvećih neusklađenosti imovine i obveza dodatno su se povećali. Tako se u vremenskom razredu *više od 3 do 6 mjeseci* neusklađenost povećala za 7,3 mlrd. kuna, odnosno na 22,9 mlrd. kuna, a u razredu *više od 6 mjeseci do 12 mjeseci* za 5,9 mlrd. kuna, odnosno na 25,5 mlrd. kuna.

³⁷ Usklađenost strukture imovine i obveza iskazuje se po preostalom roku do dospjeća, odnosno vremenskim razredima i na neto principu, korigirana za procijenjenu sposobnost svakog dužnika ili obveznika plaćanja da stvarno izvrši plaćanje u ugovorenoj visini i prema ugovorenom roku. Vremenskih razreda ima ukupno 13, počevši od razreda *do 15 dana* pa do razreda *više od 240 mjeseci*. Jaz je neto novčani višak ili manjak na svakom pojedinom vremenskom razredu. Kratkoročni kumulativni jaz jest zbroj neto novčanih viškova ili manjkova u svim vremenskim razredima do 12 mjeseci.

³⁸ Odnos ukupne imovine s preostalim rokom do dospjeća do jednog mjeseca i ukupnih obveza s istim preostalim rokom do dospjeća

Slika 3.18. Imovina i obveze banaka prema preostalom roku do dospijanja 31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Minimalni koeficijent likvidnosti³⁹

Promatra li se na agregatnoj razini, banke su tijekom cijele 2013. godine održavale osjetno više vrijednosti minimalnih koeficijenata u kunama i u konvertibilnim valutama u oba propisana razdoblja⁴⁰. Sredinom godine prestala je važiti mogućnost održavanja koeficijenta likvidnosti na skupnoj osnovi, ali su zadržani ublaženi zahtjevi za održavanje MKL-a ispod 1 (za 10% manji od jedan) samo u jednoj valuti do najviše sedam kalendarskih dana tijekom izvještajnog mjeseca, neovisno o tome radi li se o razdoblju do tjedan ili do mjesec dana⁴¹.

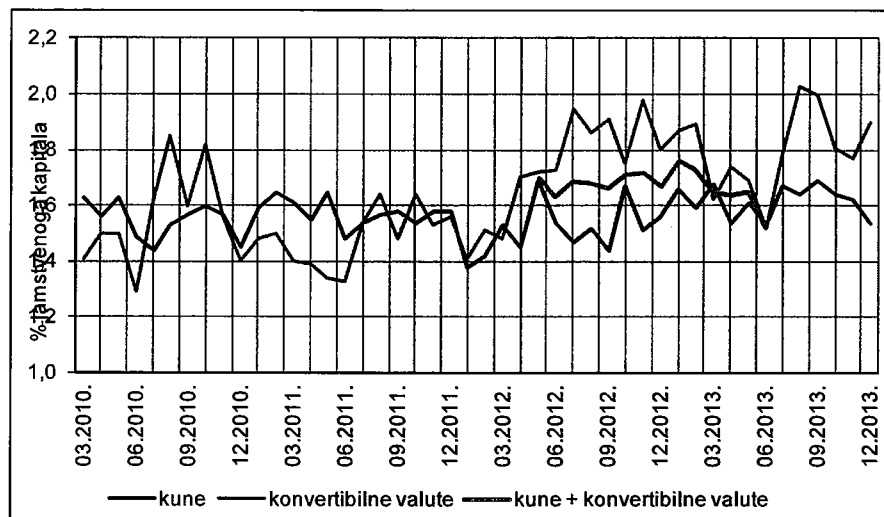
Na kraju godine MKL u kunama iznosio je za razdoblje do tjedan dana 2,1 a za razdoblje do mjesec dana 1,5, dok je MKL u konvertibilnim valutama iznosio 3,1 i 1,9. Tijekom godine zadržana su snažnija odstupanja od prosječnih vrijednosti koeficijenata za konvertibilne valute, što je i dalje ponajprije pod utjecajem tokova od izvedenih financijskih instrumenata, a potom i transakcija s članicama grupe. Promjene koeficijenata za kune zamjetno su blaže, visinom promjena očekivanih priljeva i odljeva i tu dominiraju potraživanja/obveze po izvedenim financijskim instrumentima, ali je za blago smanjenje njegove vrijednosti u odnosu na 2012. godinu presudno bilo smanjenje očekivanih priljeva po kreditima danim ostalim trgovačkim društvima.

³⁹ Minimalni koeficijent likvidnosti (MKL) računa se kao omjer očekivanih priljeva (uključujući i trenutačno utrživu imovinu) i očekivanih odljeva u stresnim uvjetima za dva zadana razdoblja (do tjedan dana i do mjesec dana), a mora biti veći od jedan ili jednak jedan. MKL se računa za kune, sve konvertibilne valute zajedno te za svaku nekonvertibilnu valutu zasebno (ako je znatna). Iznimno se bankama dopušta da najviše sedam dana unutar izvještajnog razdoblja mogu imati MKL samo u jednoj valuti (u kunama ili u svim konvertibilnim valutama zajedno ili u nekonvertibilnim valutama pojedinačno) za 10% manji od 1 (odnosno 0,9), neovisno o tome radi li se o razdoblju do tjedan ili do mjesec dana. Iznimno je u razdoblju od 1. svibnja 2012. do 30. lipnja 2013. bilo dopušteno održavanje MKL-a na skupnoj osnovi, odnosno MKL-a za kune i sve konvertibilne valute zajedno.

⁴⁰ Za potrebe izračuna minimalnoga koeficijenta likvidnosti priljevi i odljevi prikazuju se prema akutnom kratkoročnom šok-scenariju koji je odredio HNB i koji je zbog različitih zahtjeva i korektivnih faktora osjetno stroži od stvarnih novčanih tokova. Cilj je takvog šok-scenarija utvrditi raspolaže li kreditna institucija likvidnim sredstvima u mjeri dostatnoj da u otežanim uvjetima zadovolji potrebe za likvidnošću unutar zadanog razdoblja.

⁴¹ Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o upravljanju likvidnosnim rizikom (NN, br. 142/2012. i 63/2013.).

Slika 3.19. Minimalni koeficijent likvidnosti za razdoblje do mjesec dana

Napomena: Od 1. svibnja 2012. do 30. lipnja 2013. kreditne institucije zahtjev za održavanje minimalnoga koeficijenta likvidnosti iznimno su ispunjavale na skupnoj osnovi, tj. za kune i sve konvertibilne valute zajedno.
Izvor: HNB

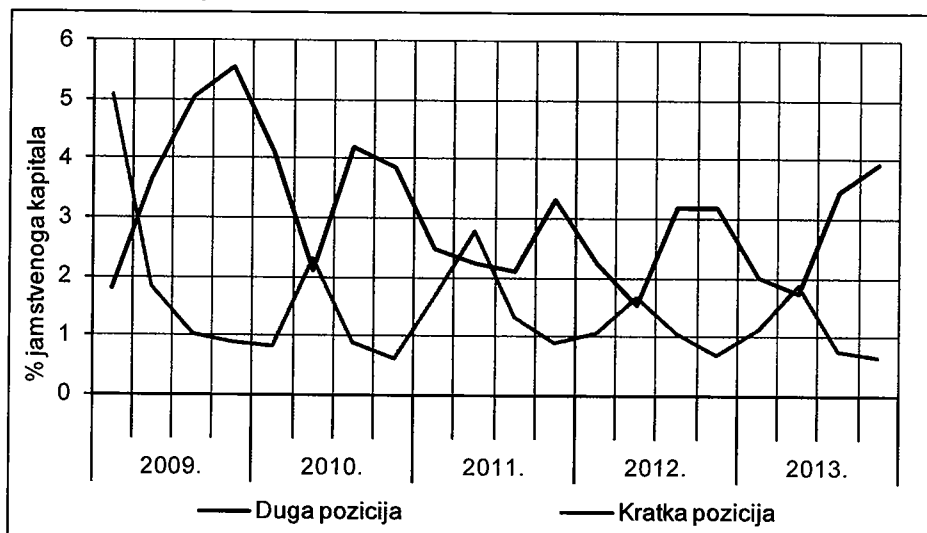
Trenutačno utržiiva imovina (TUI)⁴² banaka iznosila je na kraju 2013. godine 61,4 mlrd. kuna, što je porast od 1,5 mlrd. kuna ili 2,6% u odnosu na stanje na kraju 2012. To se odrazilo na povećanje udjela ove imovine prema ukupnoj imovini banaka, s 14,9% (2012.) na 15,4%. Povećanje visine TUI-ja bilo je odraz povećanja ulaganja banka u vrijednosne papire, trezorske zapise MF-a i ostale vrijednosne papire (koji zadovoljavaju uvjete za uvrštenje u ovu kategoriju imovine). Zbog smanjenja depozita kod inozemnih banaka i spuštanja stope obvezne pričuve istodobno su se smanjili iznosi depozita/kredita kod kreditnih institucija i depoziti kod HNB-a. Unatoč tome promjene u strukturi trenutačno utržiive imovine nisu izražene. Depoziti kod HNB-a, nakon smanjenja za 1,9 postotnih bodova, i dalje su najveća stavka TUI-ja, s 25,2%, dok se udio depozita/kredita kod kreditnih institucija smanjio s 26,2% na 23,5%. Nastavljen je porast udjela trezorskih zapisa MF-a pa su oni na kraju godine činili 20,5% TUI-ja, a visinom udjela od 16,0% ističu se još i vrijednosni papiri raspoređeni u portfelj raspoloživ za prodaju. Gotovina čini nešto manje od 9,0% TUI-ja i taj je udio stabilan.

3.1.5. Valutna usklađenost imovine i obveza

Udio se devizne imovine odnosno obveza u ukupnima u 2013. blago smanjio (za 2,0% odnosno 1,4 postotna boda), ali je i nadalje ostao prevladavajući čineći 62,6% odnosno 67,2% ukupne imovine, tj. obveza banaka. Više od 98% devizne imovine kao i deviznih obveza banaka odnosilo se na tri valute: euro, švicarski franak i američki dolar.

⁴² Ona likvidna imovina koja je kreditnoj instituciji na raspolaganju i koja se može brzo (unutar četiri radna dana) i lako (bez znatnih gubitaka) unovčiti

Slika 3.20. Devizna pozicija banaka
tromjesečni prosjeci

Izvor: HNB

Tijekom 2013. tečaj eura, najzastupljenije valute u bilancama banaka, porastao je za 1,2%. Nasuprot tome, vrijednost je kune naspram druge dvije najprisutnije valute ojačala, u manjoj mjeri, tek za 0,2% prema švicarskom franku, a znatno više odnosno za 3,1% u usporedbi s američkim dolarom. Stoga je (uz presudnu važnost kretanja eura) realno smanjenje ukupne imovine banaka koje je nominalno iznosilo 0,5% bilo dvostruko više, odnosno točno 1%.

Devizna se imovina banaka (dio ukupne imovine koji uključuje imovinu u stranim valutama kao i stavke u kunama uz valutnu klauzulu) smanjila za 3,5% (što je, uzmu li se u obzir navedena kretanja najprisutnijih valuta, iznosilo realnih 4,4% smanjenja). Ona je krajem 2013. iznosila 249,2 mlrd. kuna i bila je za nešto više od 11 milijarda kuna manja nego krajem 2012. Uz istodoban porast kunskih stavki imovine (za 5,2%), zbog toga se za dva postotna boda smanjio udio devizne imovine banaka u ukupnoj, sa 64,6% na 62,6%.

Smanjenje se u prvom redu odnosilo na kunsku imovinu indeksiranu valutnom klauzulom, koja čini nešto manje od dvije trećine ukupne devizne imovine (61,4%), koja je u protekloj godini pretrpjela smanjenje od 5,2% (8,3 mlrd. kuna). Gotovo u cijelosti radilo se o smanjenju odobrenih kredita. Imovina u stranim valutama smanjila se nešto manje od 1%, odnosno za 0,8 mlrd. kuna, ponajviše zbog znatnog smanjenja visine portfelja vrijednosnih papira u stranim valutama, za 12,7%.

Devizne su se obveze banaka u promatranom razdoblju smanjile nešto sporije od devizne imovine, za 2,0% (što je realno smanjenje od 2,9%). Iznosile su 230,2 mlrd. kuna, a s obzirom na porast kunskih obveza (za 4,3%) smanjile su svoj udio u ukupnim obvezama banaka, sa 68,6% na 67,2%. Znatno veće smanjenje od 11,2% zabilježile su, jednako kao i na strani devizne imovine banaka, kunske indeksirane obveze, dok su obveze u stranim valutama pale za 1,4%. Smanjenju kunskih indeksiranih obveza u visini od 1,6 mlrd. kuna podjednako je pridonijelo smanjenje oročenih depozita kao i primljenih dugoročnih kredita, za po 0,8 mlrd. kuna. Na kretanje imovine u stranim valutama presudan je utjecaj imalo smanjenje primljenih kredita, i dugoročnih (za 17,2%) i kratkoročnih (za 22,2%) u ukupnoj visini od 5,1 mlrd. kuna, što nije mogao nadoknaditi porast tih depozita od 2,6 mlrd. kuna. Kunski je dio obveza porastao ponajviše zbog porasta domaćih depozita (za 6,6 mlrd. kuna ili 8,7%) s podjednakim sudjelovanjem povećanja depozita nefinancijskih trgovačkih društava kao i onih stanovništva, za 3,3 odnosno 3,4 mlrd. kuna.

Prosječna tromjesečna otvorena devizna pozicija svih banaka bila je duga i iznosila je 3,9% prosječnoga jamstvenoga kapitala. U usporedbi s krajem 2012. kada je iznosila 3,1%, bila je nešto viša, ali još uvijek znatno niža od zakonskog ograničenja od 30% jamstvenoga kapitala. Navedena je

promjena bila rezultat porasta ukupne duge otvorene devizne pozicije za 24,8% u proteklih godinu dana uz manji utjecaj smanjenja jamstvenoga kapitala, za nešto manje od pola posto.

3.1.6. Kamatni rizik u knjizi banke

Tijekom 2013. ionako niska izloženost banaka kamatnom riziku dodatno se smanjila te je krajem godine iznosila tek 0,4%, u usporedbi s 1,7%, koliko je iznosila godinu dana prije. Na taj je način izloženost banaka kamatnom riziku u knjizi banke, mjerena promjenom ekonomske vrijednosti knjige banke (ukupnom neto ponderiranom pozicijom) u odnosu na visinu jamstvenoga kapitala i nadalje bila znatno niža od dopuštenog postotka (20%) jamstvenoga kapitala banke, što je bila redovita pojava u protekle četiri godine od kada se primjenjuje regulativa o upravljanju kamatnim rizikom.⁴³

Tablica 3.10. Kamatni rizik u knjizi banke

31. prosinca 2013., u milijunima kuna i postocima

Valuta	Vrsta kamatne stope	Neto pozicija (prije ponderiranja)	Neto ponderirana pozicija
HRK	administrativna	-31.218,7	-653,0
	promjenjiva	47.099,0	441,1
	fiksna	5.950,6	506,2
EUR	administrativna	-8.745,8	-172,7
	promjenjiva	95.036,5	301,2
	fiksna	-76.791,5	-484,5
CHF	administrativna	6.874,9	63,8
	promjenjiva	3.746,6	67,5
	fiksna	-5.979,0	-177,4
USD	administrativna	-803,9	-24,7
	promjenjiva	1.238,9	1,0
	fiksna	-1.883,6	-20,1
Ostalo	administrativna	-5.059,0	-60,5
	promjenjiva	1.830,9	0,0
	fiksna	2.206,9	-11,5
Promjena ekonomske vrijednosti knjige banke			-223,5
Jamstveni kapital			53.019,2
Promjena ekonomske vrijednosti knjige banke kao % jamstvenog kapitala			0,4

Izvor: HNB

Do navedene je promjene došlo zbog znatnog smanjenja ukupne neto ponderirane pozicije, odnosno promjene ekonomske vrijednosti koja se u protekloj godini smanjila na četvrtinu svoje vrijednosti (smanjenje od 76,8%), na 223,5 mil. kuna. Pritom je došlo do promjene predznaka pozicije te se u 2013. godini radi o negativnoj neto poziciji, uzrokovanoj većim kamatno osjetljivim obvezama od kamatno osjetljive imovine, za razliku od 2012. kada je bilo obratno.

⁴³ Kamatni rizik u knjizi banke uzrokuju vremenske neusklađenosti dospjeća / ponovnog vrednovanja kamatnih stopa pozicija knjige banke. Za potrebe mjerenja utjecaja kamatnog rizika u knjizi banke kreditne su institucije obvezne primijeniti standardni kamatni šok, koji pretpostavlja istodobni pozitivan ili negativan pomak svih kamatonosnih pozicija knjige banke (bez obzira na vrstu kamatne stope i valutu) na referentnoj krivulji prinosa za 200 baznih bodova (2%). Sve kamatno osjetljive stavke knjige banke razvrstane su u 13 vremenskih zona, kojima su pridruženi odgovarajući ponderi izračunati kao umnožak procijenjenoga modificiranog trajanja te zone i pretpostavljenoga kamatnog šoka. Rezultat je procjena promjene ekonomske vrijednosti knjige banke, odnosno procjena sadašnje vrijednosti svih očekivanih neto novčanih tokova mjerena neto ponderiranom pozicijom, a koja ne smije biti veća od 20% jamstvenoga kapitala.

U istom se razdoblju također smanjila i visina jamstvenoga kapitala banaka, ali u manjoj mjeri, za tek nešto manje od 5% (za 2,8 mlrd. kuna), sa skromnijim utjecajem na visinu pokazatelja kamatnog rizika.

Najveća razlika između kamatno osjetljive imovine i obveza, odnosno neto neusklađena pozicija (prije ponderiranja) bila je ona u najkraćem vremenskom razredu, onome do mjesec dana, ali zbog izrazito niskog pondera za taj razred on nije prednjačio u visini ponderirane pozicije. Ta je pozicija, jednako kao i na kraju 2012., bila najviša u vremenskoj zoni od 6 do 12 mjeseci i iznosila je 743,3 milijuna kuna. Ona se u proteklih godinu dana više nego udvostručila (povećanje od 124,1%), što je bilo uzrokovano (budući da je pozicija tog razreda određena većim kamatno osjetljivim obvezama od imovine) istodobnim smanjenjem imovine osjetljive na promjenu kamata (za 12,2%) i porastom takvih obveza (za 22,6%).

Za razliku od kraja 2012. kada su banke iskazivale najveću osjetljivost na promjenu kamatnih stopa za pozicije u kunama, krajem prošle godine najviša je neto ponderirana pozicija bila u eurima, u visini od 355,9 mil. kuna, negativna odnosno uzrokovana većim obvezama od imovine u toj valuti. U godini prije ta je pozicija iznosila 509,1 mil. kuna i bila je pozitivnog predznaka jednako kao i druga po veličini pozicija u kunama, koja se u proteklih godinu dana prepolovila i zadržala pozitivnu vrijednost (iznosila je 294,3 mil. kuna). U svim su ostalim valutama pozicije bile negativne, kao i krajem protekle dvije godine, i u porastu, osim onih u švicarskim francima.

Promatraju li se visine neto ponderiranih pozicija prema vrstama kamatnih stopa, visinom su prevladavale administrativna i promjenjiva, sa sličnim iznosima (847,1 mil. kuna i 810,9 mil. kuna), ali suprotnog predznaka. U prvom se slučaju radilo o višim kamatno osjetljivim obvezama od kamatonosne imovine, a u drugom je bilo obratno. Najmanja je bila pozicija sa fiksnom kamatnom stopom, s negativnim predznakom, a iznosila je 187,3 mil. kuna.

Jedino je kamatno osjetljiva imovina s promjenjivom kamatnom stopom u 2013. zabilježila porast (za trećinu, odnosno od 33,9%) te su te stavke i nadalje zadržale daleko najveći udio u ukupnima, od 56,4%. Stavke imovine s fiksnom kamatnom stopom porasle su znatno sporije (za 10,2%) i činile su točno četvrtinu udjela, dok su se one s administrativnom kamatnom stopom gotovo prepolovile (smanjenje za 47,6%) pa im je udio pao na 18,6%.

Među kamatno osjetljivim obvezama (za promjenu od stanja krajem 2012. kada su prednjačile one s administrativnom kamatnom stopom s nešto manje od polovine) najviše su bile stavke obveza s fiksnom kamatnom stopom, zauzimajući natpolovični udio od 51,1%. One su porasle za znatnih 41,2%, dok su stavke preostalih dviju vrsta kamatnih stopa zabilježile pad u promatranom razdoblju i smanjile svoj udio (administrativne na 32,3%, a promjenjive na 16,6%).

3.1.7. Adekvatnost kapitala

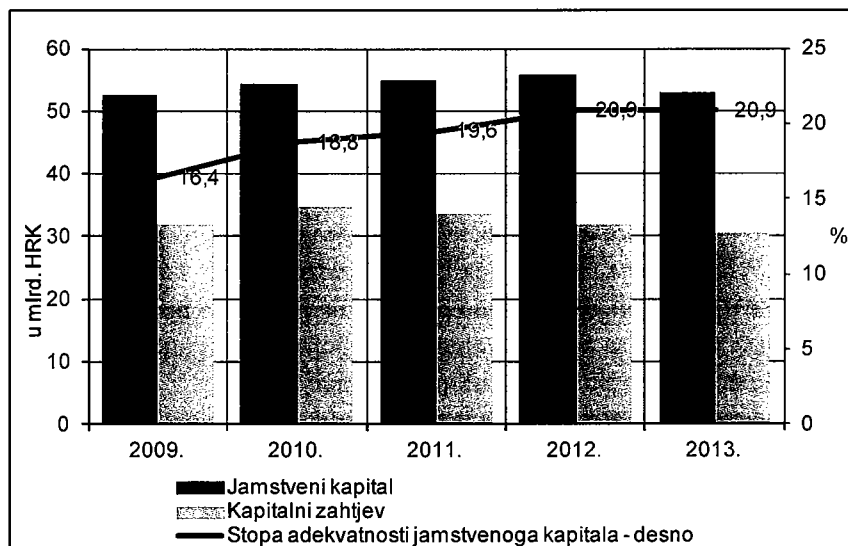
Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka tijekom 2013. ponešto je oscilirala, ali je na kraju godine ostala na identičnoj razini kao i krajem 2012. te je iznosila 20,9% (Tablica 3.11.). Time je prekinut višegodišnji trend njezina porasta (od početka primjene standarda izvješćivanja Basel II iz prvog tromjesečja 2010.).

Visina je stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka ostala praktički neizmijenjenom zbog gotovo identičnih kretanja njezinih sastavnica, jamstvenoga kapitala i ukupnih kapitalnih zahtjeva za pokriće svih poslovnih rizika banaka. Jamstveni kapital banaka u usporedbi s krajem 2012. bio je manji za 5,0%, kao i ukupni kapitalni zahtjevi, s tek nešto manjim godišnjim smanjenjem od 4,9%. Navedeno je smanjenje jamstvenoga kapitala (za 2,8 mlrd. kuna te je iznosio 53,0 mlrd. kuna) bilo uzrokovano smanjenjem i osnovnoga i dopunskoga kapitala, uz povećanje odbitnih stavki od kapitala.

Pad je ponajprije izazvalo smanjenje dopunskoga kapitala banaka (za 1,2 mlrd. kuna, odnosno zamalo za trećinu). Gotovo u cijelosti radilo se o smanjenju hibridnih i podređenih instrumenata. Osnovni se kapital smanjio za daljnjih 1,1 mlrd. kuna (za 2,0%). Njegovo je smanjenje bilo

uzrokovano istodobnim povećanjem gubitka tekuće godine te smanjenjem dobiti tekuće godine⁴⁴. Na umanjeње osnovnoga kapitala ujedno je utjecao i izlazak jedne male banke iz sustava, u drugoj polovini 2013. Porast odbitnih stavki od 471,4 mil. kuna u prošloj je godini bio pod utjecajima povećanja manjka rezervacija prema IRB pristupu i većim vlasničkim ulaganjima u društva za osiguranje i nefinancijske institucije.

Slika 3.21. Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka na kraju razdoblja

Napomena: Od 31. ožujka 2010. u primjeni je Basel II, a minimalna stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala iznosi 12% (prije je iznosila 10%).
Izvor: HNB

Nastavilo se smanjivanje ukupnih kapitalnih zahtjeva za pokriće svih poslovnih rizika banaka (u nešto većoj mjeri nego u 2012.), koje je iznosilo 4,9% ili 1,6 mlrd. kuna. Ukupno su svi kapitalni zahtjevi iznosili 30,5 mlrd. kuna, a i nadalje je izrazito najveći udio činio kapitalni zahtjev koji pokriva kreditni rizik (uključujući rizik druge ugovorne strane, razrjeđivački rizik i rizik slobodne isporuke). On se u protekloj godini smanjivao nešto brže od cjelokupnih zahtjeva, za 5,1%, te je krajem godine iznosio 26,8 mlrd. kuna. Zbog toga mu se i neznatno smanjio udio u ukupnim kapitalnim zahtjevima, na 87,9%.

Sljedeći po veličini, kapitalni zahtjev za operativni rizik, osjetnije se smanjio, za 8,8%, dok se jedino povećao zahtjev za pozicijske, valutne i robne rizike, za čak 20,1%. Krajem promatrane godine ta su dva zahtjeva činili daljnjih 9,6%, odnosno 2,5% ukupnih kapitalnih zahtjeva banaka.

S obzirom na to da su sve banke osim jedne primjenjivale standardizirani pristup u izračunu potrebnoga kapitala za pokriće kreditnog (i drugih navedenih rizika) te je on činio 87,8% ukupnoga kreditnoga kapitalnog zahtjeva, njegovo je smanjenje od 6,3% odredilo ukupno kretanje tog dijela potrebe banaka za kapitalom. S druge strane, dio toga kapitalnog zahtjeva izračunat pristupom temeljenom na internim sustavima rangiranja (tzv. IRB pristup)⁴⁵, a kojim se koristila samo jedna velika banka, u promatranom je razdoblju zabilježio porast od 4,6%, ali uz manji utjecaj na ukupni zahtjev za pokriće kreditnog rizika (povećavajući svoj udio u tom dijelu kapitalnog zahtjeva s 11,1% na 12,2%).

⁴⁴ U privremenim izvješćima za 2013. banke u pravilu ne mogu u obračun jamstvenoga kapitala uključiti dobiti tekuće godine. U revidiranim izvješćima za 2012. banke su mogle uključiti dobiti tekuće godine, odnosno onaj njezin dio za koji postoji odgovarajuća odluka glavne skupštine.

⁴⁵ Za izračun iznosa izloženosti ponderiranih kreditnim rizikom kreditna institucija može primjenjivati IRB pristup pod uvjetom da dobije odobrenje HNB-a. U rujnu 2011. jedna velika banka dobila je odobrenje za primjenu IRB pristupa pri izračunu iznosa izloženosti ponderiranih kreditnim rizikom.

Tablica 3.11. Jamstveni kapital, kapitalni zahtjevi i stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka, na kraju razdoblja u milijunima kuna i postocima

	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Jamstveni kapital	54.815,4	100,0	55.804,4	100,0	1,8	53.019,2	100,0	-5,0
Osnovni kapital	52.685,3	96,1	54.178,0	97,1	2,8	53.088,8	100,1	-2,0
Uplaćeni kapital (osim kumulativnih povlaštenih dionica) minus vlastite dionice	33.760,2	61,6	34.188,9	61,3	1,3	33.950,1	64,0	-0,7
Rezerve i zadržana dobit	19.446,6	34,4	20.657,5	37,0	6,2	19.720,2	37,2	-4,5
Ostalo	-521,5	0,2	-668,4	-1,2	28,2	-581,5	-1,1	-13,0
Dopunski kapital I	4.709,0	8,6	4.158,3	7,5	-11,7	2.933,6	5,5	-29,5
Uplaćeni kapital ostvaren izdavanjem kumulativnih povlaštenih dionica	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Hibridni i podređeni instrumenti	4.755,3	8,7	4.186,6	7,5	-12,0	2.973,1	5,6	-29,0
Ostalo	-46,3	0,1	-28,3	-0,1	-38,8	-39,4	-0,1	39,2
Odbitne stavke od osnovnoga i dopunskoga kapitala I	-2.579,0	-4,7	-2.531,9	-4,5	-1,8	-3.003,2	-5,7	18,6
Kapitalni zahtjevi	33.641,1	100,0	32.054,4	100,0	-4,7	30.471,2	100,0	-4,9
Kreditni rizik, rizik druge ugovorne strane, razrjeđivački rizik i rizik slobodne isporuke	29.932,7	89,0	28.204,1	88,0	-5,8	26.778,5	87,9	-5,1
Standardizirani pristup	26.468,4	78,7	25.084,1	78,3	-5,2	23.516,1	77,2	-6,3
Trgovačka društva	11.300,8	33,6	10.563,7	33,0	-6,5	10.241,1	33,6	-3,1
od toga: osigurano nekretninom	79,5	0,2	99,1	0,3	24,6	130,1	0,4	31,4
Stanovništvo	12.716,0	37,8	11.856,7	37,0	-6,8	10.969,1	36,0	-7,5
od toga: osigurano nekretninom	373,7	1,1	525,0	1,6	40,5	485,6	1,6	-7,5
Ostalo	2.451,6	7,3	2.663,7	8,3	8,7	2.305,9	7,6	-13,4
Pristup temeljen na internim rejting sustavima (IRB pristup)	3.464,3	10,3	3.120,0	9,7	-9,9	3.262,5	10,7	4,6
Trgovačka društva	1.671,7	6,7	1.870,6	5,8	11,9	1.781,1	5,8	-4,8
Stanovništvo	741,0	2,4	740,4	2,3	-0,1	882,8	2,9	19,2
Ostalo	1.051,5	3,1	509,0	1,6	-51,6	598,6	2,0	17,6
Rizik namire/ispоруke	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Pozicijski, valutni i robni rizici	497,4	1,5	628,7	2,0	26,4	754,8	2,5	20,1
od toga: interni modeli	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Pozicijski rizik dužničkih instrumenata	325,8	1,0	384,0	1,2	17,9	425,5	1,4	10,8
Valutni rizik	131,7	0,4	178,3	0,6	35,4	277,5	0,9	55,6
Ostali rizici	39,8	0,1	66,4	0,2	66,7	51,8	0,2	-22,0
Rizik prekoračenja dopuštenih izloženosti	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Operativni rizik	3.211,0	9,5	3.221,6	10,1	0,3	2.937,9	9,6	-8,8
Jednostavni pristup	400,0	1,2	402,1	1,3	0,5	383,5	1,3	-4,6
Standardizirani pristup	1.560,4	4,6	1.475,9	4,6	-5,4	1.410,9	4,6	-4,4
Napredni pristup	1.250,7	3,7	1.343,6	4,2	7,4	1.143,6	3,8	-14,9
Višak/manjak jamstvenoga kapitala	21.174,3	-	23.750,0	-	12,2	22.547,9	-	-5,1
Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala	19,6	-	20,9	-	-	20,9	-	-

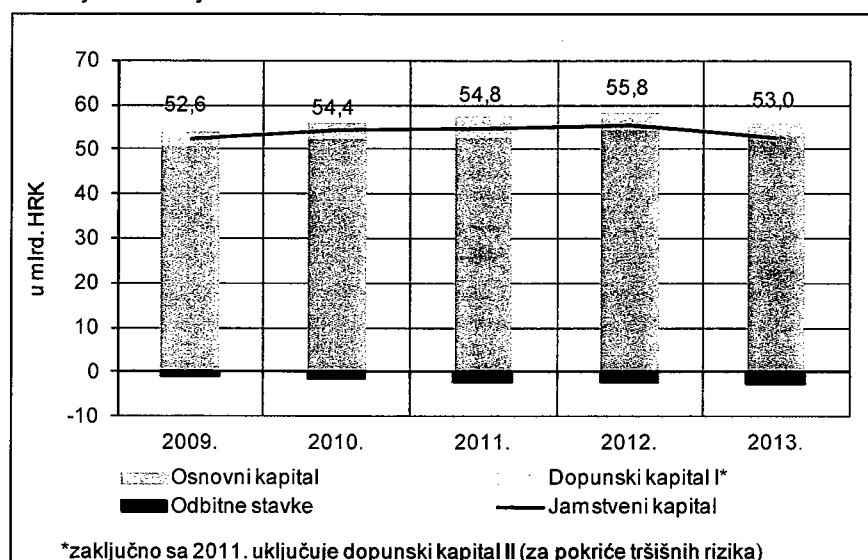
Izvor: HNB

Neto vrijednost ukupne bilančne i izvanbilančne izloženosti banaka kreditnom riziku prije korištenja tehnika smanjenja kreditnog rizika smanjila se za 1,5% (od čega je na standardizirani dio, koji je uzrokovao smanjenje svojim padom od 4,1%, otpadalo 87,4%). Međutim, nakon primjene navedenih tehnika umanjavanja kreditnog rizika smanjenje je bilo manje i iznosilo je točno 1%. Visina ukupnog iznosa priznate kreditne zaštite koju su u izračun unosile sve banke iznosila je 46,8 mlrd. kuna, što je bilo povećanje od dvije milijarde kuna ili za 4,6%.

Kao i 2012., prevladavali su oblici smanjenja rizika korištenjem nematerijalne zaštite⁴⁶ (garancije/jamstva, kontragarancije i kreditne izvedenice), koji su porasli za 14,9% i koji su činili 57,1% ukupne zaštite. Nasuprot tome, materijalni su se oblici kreditne zaštite (uglavnom kolaterali, bilančno netiranje te standardizirani sporazum o netiranju) ponešto smanjili (za 6,5%) te im je udio opao na oko 40%.

⁴⁶ Materijalna i nematerijalna kreditna zaštita dva su oblika kreditne zaštite kojima se kreditna institucija može koristiti.

Slika 3.22. Jamstveni kapital banaka
na kraju razdoblja

Izvor: HNB

Tablica 3.12. Struktura neto izloženosti banaka koja se ponderira ponderima kreditnog rizika
na dan 31. prosinca 2013., u milijunima kuna

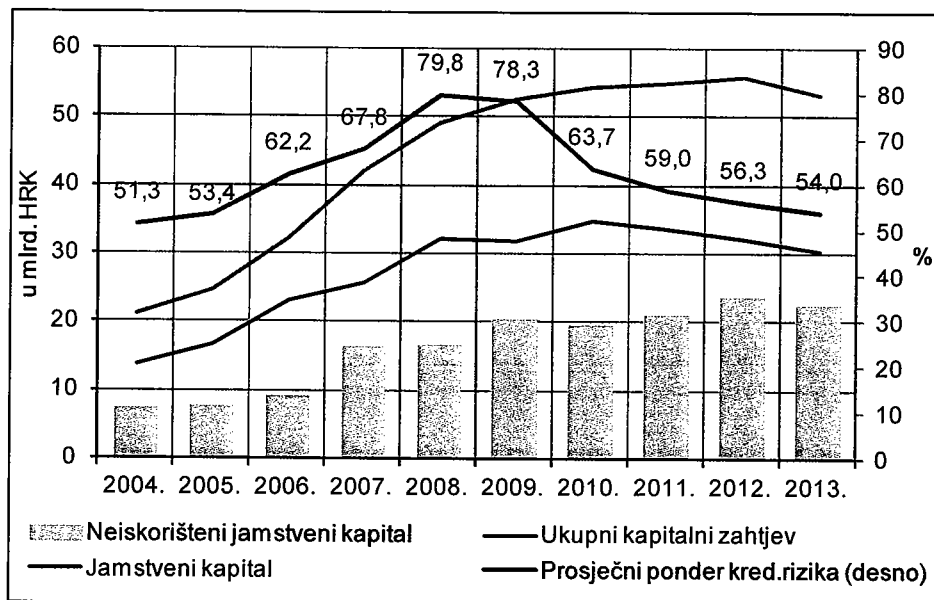
	Stanovništvo	Trgovačka društva	Središnje države i središnje banke	Institucije	Javna državna tijela	Lokalna i područna (regionalna) samouprava	Udjeli u investicijskim fondovima	Ostalo	Vlasnička ulaganja	Ukupno
STANDARDIZIRANI PRISTUP										
Ukupna izloženost	107.976,1	84.727,1	108.217,0	23.752,8	5.676,1	4.348,6	491,3	16.067,8	-	351.256,9
Bilancijske stavke	104.611,9	71.522,0	106.198,0	20.769,3	5.162,6	4.219,7	491,3	15.555,3	-	328.530,0
Izvanbilancijske stavke	3.363,7	12.157,1	549,9	581,6	108,1	128,9	0,0	103,1	-	16.992,4
Transakcije povezane s vrijednosnim papirima i transakcije s dugim rokom namire	0,1	519,7	0,0	1.065,7	154,8	0,0	0,0	409,5	-	2.129,8
Izvedeni financijski instrumenti	0,4	528,3	1.469,2	1.336,1	270,7	0,0	0,0	0,0	-	3.604,6
Ugovori o obnovi i drugi ugovori o netiranju	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Raspored ukupne izloženosti po ponderima rizika										
Ponder 0%	0,0	0,0	106.539,9	77,2	3.380,1	0,0	0,0	8.103,9	-	118.101,0
Ponder 10%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Ponder 20%	0,0	23,1	4,0	19.671,0	7,9	523,6	25,0	436,0	-	20.690,5
Ponder 35% (stambena nekretnina)	11.220,9	518,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,0	-	11.745,4
Ponder 50%	238,8	1.806,1	48,9	3.361,6	2.213,9	3.789,4	14,7	7,4	-	11.480,7
od toga: poslovna nekretnina	238,8	1.806,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,4	-	2.051,3
Ponder 75%	40.945,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	40.945,8
Ponder 100%	53.404,9	77.821,1	1.519,5	588,3	72,7	30,9	418,9	7.395,8	-	141.252,3
od toga: dospjela nenaplaćena potraživanja	3.386,6	6.226,8	0,2	0,3	0,0	0,0	0,1	8,6	-	9.622,6
Ponder 150%	2.165,6	4.051,3	104,8	54,7	1,6	4,7	27,6	29,4	-	6.439,8
od toga: dospjela nenaplaćena potraživanja	1.897,7	3.389,9	104,7	36,7	1,6	4,7	0,0	22,1	-	5.457,4
Ostali ponderi rizika	0,0	506,9	0,0	0,0	0,0	0,0	5,1	89,3	-	601,3
Tehnike smanjenja kreditnog rizika - učinci zamjene										
Ukupni odnos	-1.593,5	-6.887,0	0,0	-380,6	-18.482,4	-31,1	0,0	-121,5	-	-27.496,1
Ukupni donos	5,2	558,0	21.720,3	443,8	178,1	526,5	0,0	1.530,7	-	24.962,5
PRISTUP TEMELJEN NA INTERNIM REJTING SUSTAVIMA (IRB PRISTUP)										
Ukupna izloženost	18.039,7	18.070,4	23.431,2	2.081,5	-	-	-	-	94,3	61.717,0
Bilancijske stavke	17.752,7	16.266,1	23.210,2	1.500,8	-	-	-	-	94,3	58.824,1
Izvanbilancijske stavke	285,1	1.565,1	220,9	14,5	-	-	-	-	-	2.083,6
Transakcije povezane s vrijednosnim papirima i transakcije s dugim rokom namire	2,0	159,5	0,0	431,6	-	-	-	-	-	593,1
Izvedeni financijski instrumenti	2,0	79,6	0,0	154,7	-	-	-	-	-	216,3
Ugovori o obnovi i drugi ugovori o netiranju	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-	0,0
Tehnike smanjenja kreditnog rizika - učinci prilagodbe PD-a										
Ukupni odnos	0,0	-1.279,0	0,0	0,0	-	-	-	-	0,0	-1.279,0
Ukupni donos	0,0	0,0	3.785,1	27,4	-	-	-	-	0,0	3.812,5

Izvor: HNB

Promatra li se vrsta tehnika smanjenja kreditnog rizika, prevladavala je tehnika smanjenja kreditnog rizika učincima zamjene pondera koja iz godine u godinu zauzima sve veći udio te je krajem prošle godine činila 58,7% ukupnog umanjavanja (27,5 mlrd. kuna). Oko četvrtine udjela u ukupnoj zaštiti (24,9%) odnosilo se na složenu metodu financijskoga kolaterala koja je bila manja za 13,5%.

U odnosu na navedeno smanjenje neto vrijednosti koje se ponderira u visini od 1,0 % (za 4,2 mlrd. kuna), smanjenje ponderirane vrijednosti bilo je daleko veće (i veće nego u 2012.) te je iznosilo 11,9 mlrd. kuna ili 5,1%. Na pad je utjecalo smanjenje iznosa ponderiranog prema standardiziranom pristupu, za 13,1 mlrd. kuna ili 6,3%. To je bio rezultat primjetnog porasta neto vrijednosti u nižim razredima ponderiranja, osobito pondera 0%, vezanog uz plasiranje sredstava državi i središnjoj banci i onoga 20%, vezanog uz plasiranje sredstava institucijama. Pritom se unutar kategorije institucija smanjilo korištenje pondera 50% te se smanjio i ukupan iznos izloženosti raspoređenih u tu kategoriju.

Slika 3.23. Prosječni ponder kreditnog rizika banaka
na kraju razdoblja

Izvor: HNB

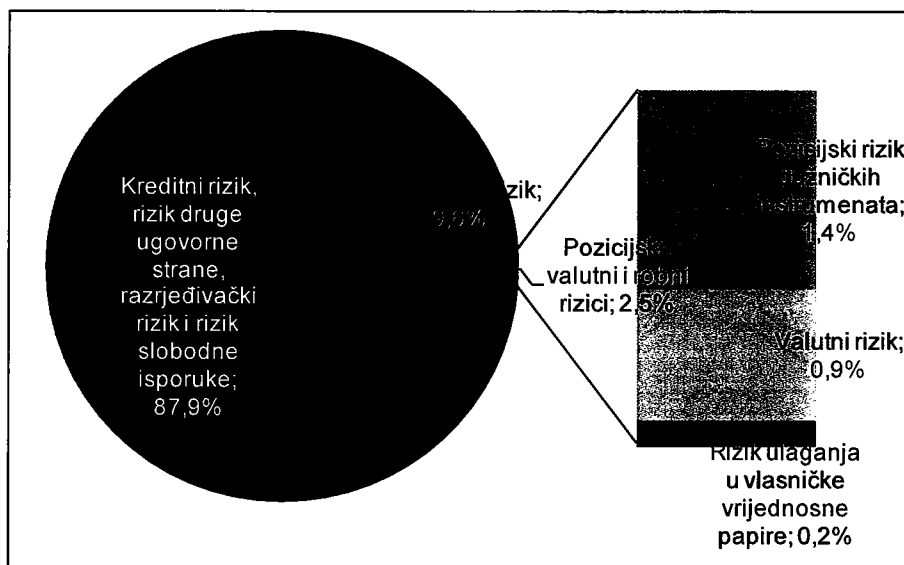
Kao i prijašnjih godina visina prosječnog pondera kod oba pristupa izračunu kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik nastavila se smanjivati. Ukupni je prosječni ponder na kraju 2013. iznosio 54,0%, u usporedbi s 56,3% krajem 2012. U većoj je mjeri došlo do smanjenja pondera prema standardiziranom pristupu, za više od dva postotna boda, te je on iznosio 55,8%, dok je ponder prema pristupu temeljenom na internim rejting sustavima (IRB pristup) iznosio 44,1% (uz smanjenje manje od jednoga postotnog boda). Kod oba pristupa smanjili su se ponderi na odobrena sredstva trgovačkim društvima kao i za sredstva odobrena stanovništvu kod standardiziranog pristupa, za razliku od IRB pristupa gdje je taj ponder porastao za više od sedam postotnih bodova.

Iznos je zahtjeva za kapitalom na temelju operativnog rizika navedenim smanjenjem pao ispod 3 mlrd. kuna (2,9 mlrd. kuna). Dvije su velike banke procjenjivale kapitalni zahtjev za operativni rizik⁴⁷ primjenom naprednog pristupa, standardiziranim se pristupom koristilo šest banaka dok su se preostale banke koristile jednostavnim pristupom. Nasuprot tome, kapitalni je zahtjev za pozicijske, valutne i robne rizike jednako kao i 2012. zabilježio visoki porast od 20,7%. Iznosio je tek 0,8 mlrd. kuna te, iako je i nadalje ostao najmanji od svih kapitalnih zahtjeva, udio mu je porastao na 2,5%. Porastao je

⁴⁷ Za mjerenje izloženosti operativnom riziku bankama su na raspolaganju tri pristupa: jednostavni, standardizirani i napredni. Regulatorni kapitalni zahtjev u jednostavnom pristupu postavljen je na oko 15% prosječne vrijednosti posljednja tri godišnja izračuna tzv. relevantnog pokazatelja, koji se zasniva na neto prihodu od svih aktivnosti banke. Standardizirani pristup podrazumijeva raspored poslovnih aktivnosti u zadane poslovne linije, pri čemu se za svaku poslovnu aktivnost izračunava relevantni pokazatelj koji se ponderira zadanom stopom inicijalnoga kapitalnog zahtjeva, koja varira od 12% do 18%. Napredni pristup u cijelosti je interni model za mjerenje operativnog rizika i najbolje odražava specifičnu izloženost banke, a podrazumijeva zadovoljavanje niza uvjeta kako bi se dobilo prethodno odobrenje za njegovo korištenje.

najviše zbog visokog porasta kapitalnih zahtjeva za valutni rizik od 55,6%, zbog zamjetnog porasta duge pozicije u eurima.

Slika 3.24. Struktura ukupnoga kapitalnog zahtjeva banaka
31. prosinca 2013.

Izvor: HNB

Višak jamstvenoga kapitala banaka odnosno njegov neiskorišteni dio ponešto se smanjio te je iznosio 22,5 mlrd. kuna. To je smanjenje za 5,1% tek nešto veće od smanjenja jamstvenoga kapitala te je udio neiskorištenog dijela u jamstvenom kapitalu ostao gotovo na jednakoj razini kao godinu prije (smanjivši se s 42,6% na 42,5%).

Tablica 3.13. Distribucija stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala banaka
na kraju razdoblja, u postocima

	2011.		2012.		2013.	
	Broj banaka	Udio u imovini banaka	Broj banaka	Udio u imovini banaka	Broj banaka	Udio u imovini banaka
Stopa manja od 10%	1	0,5	1	0,1	2	0,7
Stopa od 10% do 12%	0	0,0	1	0,3	0	0,0
Stopa od 12% do 15%	9	9,5	7	7,1	9	8,5
Stopa od 15% do 20%	13	34,6	12	37,5	9	36,5
Stopa veća od 20%	9	55,4	10	55,1	10	54,3

Izvor: HNB

Iako se visina stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala gotovo uopće nije mijenjala, došlo je do blagog porasta udjela imovine banaka s nešto nižom stopom u ukupnoj imovini banaka. Tako je imovina banaka s iskazanom stopom adekvatnosti manjom od 15% dosegla gotovo 10% ukupne imovine (porast od nepuna dva postotna boda). Krajem promatranog razdoblja Karlovačka je banka, zbog negativnoga jamstvenoga kapitala, iskazala negativnu stopu adekvatnosti kapitala⁴⁸, dok je Vaba d.d. banka imala stopu adekvatnosti jamstvenoga kapitala manju od zakonski propisanog minimuma od 12%.

⁴⁸ Tijekom veljače 2014. banka je dokapitalizirana.

3.2. Poslovanje stambenih štedionica

Na kraju 2013. u Republici Hrvatskoj poslovalo je pet stambenih štedionica. U izravnom ili neizravnom stranom vlasništvu bile su četiri stambene štedionice, dok je jedna bila u domaćem vlasništvu. Imovina stambenih štedionica tijekom 2013. blago je porasla, za razliku od imovine banaka koja se smanjila, no njihov udio u ukupnoj imovini kreditnih institucija i dalje je bio nizak i iznosio je tek 1,9%.

3.2.1. Bilanca

U posljednjem tromjesečju 2013. ostvaren je najveći dio porasta imovine stambenih štedionica, zbog tradicionalnog prirasta štednje stambenih štediša radi ostvarivanja prava na državna poticajna sredstva. Tako se u 2013. imovina stambenih štedionica povećala za 1,4%, na iznos od 7,6 mlrd. kuna (Tablica 3.14.).

Tablica 3.14. Struktura imovine stambenih štedionica
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod HNB-a	0,0	0,0	0,0	0,0	-41,7	0,0	0,0	92,9
Gotovina	0,0	0,0	0,0	0,0	-41,7	0,0	0,0	92,9
Depoziti kod HNB-a	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Depoziti kod financijskih institucija	669,7	8,5	723,1	9,7	8,0	522,8	6,9	-27,7
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi HNB-a	668,1	8,5	594,1	8,0	-11,1	435,9	5,8	-26,6
Vrijednosni papiri	1.324,7	16,9	2.056,4	27,6	55,2	2.256,5	29,8	73,1
Derivatna financijska imovina	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Kreditni financijskim institucijama	90,9	1,2	69,3	0,9	-23,8	20,8	0,3	-70,0
Kreditni ostalim komitentima	4.756,1	60,6	3.698,3	49,6	-22,2	4.013,8	53,1	-9,8
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Preuzeta imovina	0,0	0,0	0,2	0,0	-	0,2	0,0	0,0
Materijalna imovina (minus amortizacija)	6,2	0,1	5,3	0,1	-13,7	3,9	0,1	-33,1
Kamate, naknade i ostala imovina	386,9	4,9	363,5	4,9	-6,0	306,9	4,1	-15,5
Manje: Posebne rezerve za identificirane gubitke na skupnoj osnovi*	56,1	-0,7	54,1	0,7	-3,6	-	-	-
Ukupno imovina	7.846,5	100,0	7.456,1	100,0	-5,0	7.560,9	100,0	1,4

Napomena: Od listopada 2013. posebne rezerve za identificirane gubitke na skupnoj osnovi umanjuju iznos financijskih instrumenata na koje se odnose.

Izvor: HNB

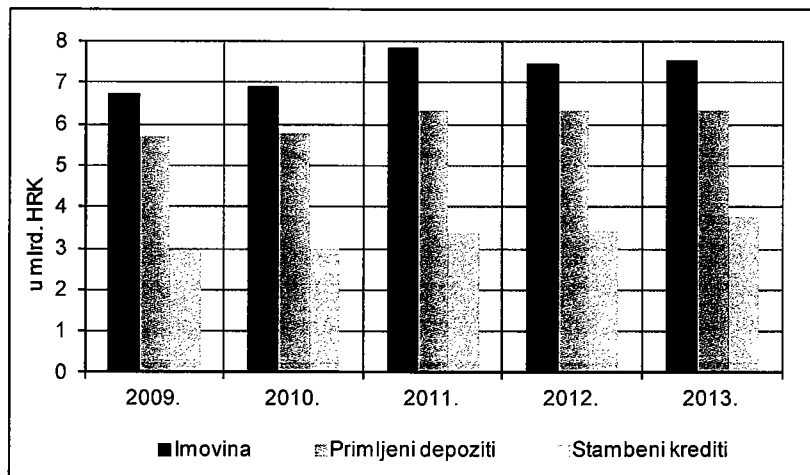
Na porast ukupnih izvora financiranja najviše je utjecao porast primljenih kredita od financijskih institucija, za 149,3% na iznos od 235,1 mil. kuna. Navedeno se pretežito odnosi na kratkoročne kredite od domaćih financijskih institucija, dok se krediti primljeni od većinskoga stranog vlasnika nisu značajnije mijenjali tijekom 2013. te su činili 40,6% ukupnih primljenih kredita. Depoziti stambenih štediša vrlo su blago porasli (0,2%), na 6,4 mlrd. kuna (Tablica 3.15.), pri čemu je porast ostvaren isključivo u posljednjem tromjesečju godine. Uz primljene depozite, koji su činili 84,1% pasive stambenih štedionica, preostali udio odnosi se na kapital koji je porastao za 5,3% te je dosegao 604,1 mil. kuna. Pritom se navedeni rast kapitala temeljio na višem iznosu zadržane dobiti iz prethodnih godina, dok je dobit ostvarena u 2013. osjetno niža nego prethodne godine (za 54,2%).

Tablica 3.15. Struktura obveza i kapitala stambenih štedionica
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Krediti od financijskih institucija	458,9	5,8	0,0	0,0	-100,0	139,6	1,8	100,0
Kratkoročni krediti	172,7	2,2	0,0	0,0	-100,0	139,6	1,8	100,0
Dugoročni krediti	286,2	3,6	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0	-
Depoziti	6.345,2	80,9	6.344,9	85,1	0,0	6.359,0	84,1	0,2
Depoziti na transakcijskim računima	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Štedni depoziti	154,1	2,0	160,7	2,2	4,3	223,8	3,0	39,3
Oročeni depoziti	6.191,0	78,9	6.184,2	82,9	-0,1	6.135,2	81,1	-0,8
Ostali krediti	94,1	1,2	94,3	1,3	0,2	95,5	1,3	1,2
Kratkoročni krediti	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dugoročni krediti	94,1	1,2	94,3	1,3	0,2	95,5	1,3	1,2
Derivatne financijske obveze i ostale financijske obveze kojima se trguje	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Izdani podređeni instrumenti	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Izdani hibridni instrumenti	97,7	1,2	97,8	1,3	0,1	88,4	1,2	-9,6
Kamate, naknade i ostale obveze	368,3	4,7	345,4	4,6	-6,2	274,2	3,6	-20,6
Ukupno obveze	7.364,1	93,9	6.882,4	92,3	-6,5	6.956,7	92,0	1,1
Dionički kapital	487,9	6,2	487,9	6,5	0,0	487,9	6,5	0,0
Dobit (gubitak) tekuće godine	10,6	0,1	67,5	0,9	538,3	30,6	0,4	-54,6
Zadržana dobit (gubitak)	15,0	0,2	25,1	0,3	67,2	91,1	1,2	262,6
Zakonske rezerve	6,2	0,1	6,7	0,1	7,6	8,2	0,1	22,8
Statutarne i ostale kapitalne rezerve	9,2	0,1	3,6	0,0	-61,1	3,5	0,0	-1,2
Revalorizacijske rezerve	-46,5	-0,6	-17,1	-0,2	-63,3	-17,2	-0,2	0,7
Dobit (gubitak) prethodne godine	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Ukupno kapital	482,4	6,1	573,7	7,7	18,9	604,1	8,0	5,3
Ukupno obveze i kapital	7.846,5	100,0	7.456,1	100,0	-5,0	7.560,9	100,0	1,4

Izvor: HNB

Slika 3.25. Imovina, depoziti i stambeni krediti stambenih štedionica
na kraju razdoblja

Izvor: HNB

Na strani imovine povećali su se stambeni krediti i vrijednosni papiri, a ostale su se stavke imovine smanjile. Porast iznosa vrijednosnih papira posljedica je ulaganja u obveznice RH, čiji je iznos porastom od 9,7% dosegao 2,3 mlrd. kuna. Stambeni krediti s 93,8% udjela u ukupnim kreditima i 50,0% udjela u imovini činili su najvažniju stavku imovine te su tijekom 2013. ostvarili stopu rasta od 10,3% odnosno 354,0 mil. kuna. Zbog navedenih promjena ukupni stambeni krediti iznosili su 3,8 mlrd. kuna. Stavke imovine koje su zabilježile najveće smanjenje jesu depoziti kod

financijskih institucija (27,7% odnosno 200,3 mil. kuna) i trezorski zapisi (26,6% odnosno 158,1 mil. kuna).

3.2.2. Račun dobiti i gubitka

U 2013. prepolovio se iznos dobiti stambenih štedionica, ponajprije zbog manje dobiti ostvarene od ulaganja u vrijednosne papire domaćih državnih jedinica. Posljedica je to slabijeg rezultata u knjizi trgovanja, ali i pada kamatnih prihoda povezanih sa spomenutim vrijednosnim papirima. Jedna je stambena štedionica iskazala gubitke (prije oporezivanja), za razliku od 2012. kada su sve stambene štedionice iskazale dobit⁴⁹.

Tablica 3.16. Račun dobiti i gubitka stambenih štedionica
u milijunima kuna i postocima

	Iznos		Promjena
	I.-XII. 2012.	I.-XII. 2013.	
POSLOVANJE KOJE ĆE SE NASTAVITI			
Kamatni prihod	357,7	337,6	-5,6
Kamatni troškovi	204,5	197,8	-3,3
Neto kamatni prihod	153,2	139,8	-8,8
Prihod od provizija i naknada	68,9	66,9	-2,8
Troškovi provizija i naknada	9,4	9,0	-4,9
Neto prihod od provizija i naknada	59,4	58,0	-2,4
Prihod od vlasničkih ulaganja	0,0	0,0	-
Dobici (gubici)	31,4	-5,3	-
Ostali operativni prihodi	12,2	6,3	-48,2
Ostali operativni troškovi	23,9	28,2	18,1
Neto ostali nekamatni prihod	19,8	-27,2	-
Ukupno operativni prihod	232,4	170,6	-26,6
Opći administrativni troškovi i amortizacija	141,4	122,8	-13,1
Neto prihod iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke	90,9	47,7	-47,5
Troškovi ispravaka vrijednosti i rezerviranja	4,9	8,3	69,9
Ostali dobici (gubici)	0,0	0,0	-
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, prije poreza	86,0	39,4	-54,2
Porez na dobit od poslovanja koje će se nastaviti	18,5	8,7	-53,0
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje će se nastaviti, nakon poreza	67,6	30,7	-54,5
POSLOVANJE KOJE SE NEĆE NASTAVITI			
Dobit (gubitak) iz poslovanja koje se neće nastaviti, nakon poreza	-0,1	-0,1	19,3
Dobit (gubitak) tekuće godine	67,5	30,6	-54,6
Bilješka:			
<i>Broj stambenih štedionica koje su poslovale s gubitkom</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>100,0</i>

Izvor: HNB

U 2013. stambene štedionice ostvarile su 39,4 mil. kuna dobiti prije oporezivanja (Tablica 3.16.), što je bilo za 46,6 mil. kuna ili 54,2% manje nego u 2012. Na pad dobiti stambenih štedionica utjecalo je smanjenje svih sastavnica operativnog prihoda, a najviše promjena neto ostaloga nekamatnog prihoda koji je u 2013. bio negativan. Naime, dok su u 2012. dužnički vrijednosni papiri u portfelju za trgovanje stambenim štedionicama donijeli dobit (29,2 mil. kuna), u 2013. ostvareni su gubici od kretanja fer vrijednosti vrijednosnih papira RH u iznosu od 6,2 mil. kuna. Po visini smanjenja slijedio

⁴⁹ Gubitak tekuće godine (nakon oporezivanja) iskazala je u 2012. jedna stambena štedionica.

je neto kamatni prihod koji je bio niži za 13,4 mil. kuna ili 8,8%. Kamatni prihodi smanjili su se za 20,1 mil. kuna ili 5,6%, ponajviše zbog pada kamatnih prihoda od financijske imovine raspoložive za prodaju, odnosno zbog manjih kamatnih prihoda od trezorskih zapisa i obveznica domaće države raspoređenih u taj portfelj. Posljedica je to nešto nižeg iznosa ulaganja te kretanja kamatnih stopa. S druge su strane kamatni prihodi od kredita blago porasli (1,9%), zbog rasta kreditne aktivnosti, a pozitivan je bio i utjecaj nešto nižih kamatnih troškova s osnove primljenih depozita i kredita. Neto kamatni prihod od provizija i naknada blago se smanjio, kao rezultat nižih prihoda od provizija i naknada za sklopljene ugovore o stambenoj štednji.

Nepovoljna kretanja prihoda od ulaganja u vrijednosne papire stambene su štedionice pokušale ublažiti uštedama na troškovima. U 2013. uspjele su osjetno smanjiti opće troškove poslovanja (za 18,6 mil. kuna ili 13,1%), no pad operativnog prihoda za više od četvrtine zamjetno je narušio pokazatelj troškovne efikasnosti. Tako je omjer općih troškova poslovanja i operativnog prihoda porastao sa 60,9% na 72,0%. Porasla je i opterećenost operativnog prihoda troškovima rezerviranja, ali i dalje je bila relativno niska. Troškovi rezerviranja zadržali su razinu manju od 5% operativnog prihoda. Međutim, u 2013. troškovi rezerviranja snažno su porasli (gotovo 70%), i to unatoč prihodima od ukinutih rezerviranja u dvije stambene štedionice. Naime, krediti rizičnih skupina B i C snažno su porasli u tri stambene štedionice, uz istodobni rast njihove pokrivenosti ispravicima vrijednosti. U 2013. zabilježen je i trošak rezerviranja za plasmane skupine A, dok su u 2012. stambene štedionice ostvarile prihode od ukinutih troškova rezerviranja za tu rizičnu skupinu. Pad dobiti snažno je umanjio pokazatelje profitabilnosti pa je ROAA iznosio 0,5%, a ROAE 5,2%.

3.2.3. Kreditni rizik

U 2013. ukupni plasmani i izvanbilančne obveze stambenih štedionica⁵⁰ (stavke izložene kreditnom riziku koje podliježu klasificiranju u rizične skupine) povećali su se za 4,6%, na iznos od 6,3 mlrd. kuna (Tablica 3.17.). Posljedica je to već spomenutog povećanja stambenih kredita. Kvaliteta stambenih kredita bila je vrlo dobra s obzirom na to da ih je na kraju 2013. 98,6% bilo klasificirano u rizičnu skupinu A. Zbog dominacije stambenih kredita stanovništvu i njihove izvrsne kvalitete i kvaliteta ukupne izloženosti bila je vrlo dobra. Rizične skupine B i C činile su samo 0,9% ukupnih plasmana i izvanbilančnih obveza stambenih štedionica.

Tablica 3.17. Klasifikacija plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica po rizičnim skupinama
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

Rizična skupina	2011.		2012.			2013.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
A	6.423,0	99,5	5.979,0	99,5	-6,9	6.231,5	99,2	4,2
B-1, B-2 i B-3	27,8	0,4	29,7	0,5	6,6	49,5	0,8	66,8
C	2,0	0,0	2,7	0,0	31,5	3,8	0,1	42,7
Ukupno	6.452,9	100,0	6.011,4	100,0	-6,8	6.284,8	100,0	4,5

Izvor: HNB

⁵⁰ U bruto iznosu

Tablica 3.18. Pokrivenost ukupnih plasmana i preuzetih izvanbilančnih obveza stambenih štedionica ispravicima vrijednosti i rezerviranjima
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	2011.	2012.	2013.
Ukupni ispravci vrijednosti plasmana i rezerviranja za preuzete izvanbilančne obveze	62,3	61,2	66,7
Ispravci vrijednosti i rezerviranja	5,9	6,7	12,1
Ispravci vrijednosti i rezerviranja za gubitke na skupnoj osnovi	56,4	54,5	54,6
Ukupni plasmani i preuzete izvanbilančne obveze	6.452,9	6.011,4	6.284,8
Stopa pokrivenosti	1,0	1,0	1,1

Izvor: HNB

Najveći dio stambenih kredita odnosio se na kunske stambene kredite s valutnom klauzulom u eurima, čak 93,2%. Osjetno manji, tek 6,8%, bio je udio kunskih kredita (bez valutne klauzule). Stambene štedionice nisu odobravale stambene kredite vezane uz švicarski franak, a cjelokupan portfelj stambenog financiranja bio je ugovoren uz fiksne kamatne stope. U stambenim štedionicama rizične skupine B i C činile su manje od 1% ukupnih stambenih kredita, a prosječna pokrivenost B i C stambenih kredita ispravicima vrijednosti iznosila je 22,2%.

3.2.4. Adekvatnost kapitala

Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala stambenih štedionica smanjila se s 21,3%, koliko je iznosila na kraju 2012., na 19,9% na kraju 2013. Rezultat je to porasta kapitalnog zahtjeva, točnije kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik koji je u 2013. bio veći za 33,2 mil. kuna ili 11,2%. Njegovo je povećanje bilo posljedica rasta iznosa izloženosti koje se ponderiraju, i to rasta rizičnijih stavki, poput stambenog financiranja, te smanjenja manje rizičnih stavki, poput depozita kod banaka majki. Utjecaj rasta kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik bio je djelomice ublažen blagim povećanjem jamstvenoga kapitala (1,7%), zbog rasta rezerva i zadržane dobiti. Na kraju 2013. sve su stambene štedionice imale stopu adekvatnosti jamstvenoga kapitala višu od minimalno propisanih 12%.

Povećanje stambenih kredita očitovalo se u rastu iznosa izloženosti koje se ponderiraju te u rastu udjela izloženosti s višim ponderima, posebice s ponderima 35% i 100%. Istodobno su se osjetno smanjili depoziti kod banaka majki, koji imaju tretman transakcija unutar grupe kreditnih institucija te se ponderiraju s ponderom 0%. Ove su promjene donijele nastavak trenda rasta prosječnog pondera kreditnog rizika, koji je s 33,7% na kraju 2012. porastao na 36,2% na kraju 2013. Preostali su se kapitalni zahtjevi ukupno gledano smanjili, ponajviše pod utjecajem smanjenja kapitalnog zahtjeva za pozicijske rizike. Stoga je u strukturi ukupnoga kapitalnog zahtjeva stambenih štedionica porastao jedino udio kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik, na 84,9%, dok su se udjeli kapitalnih zahtjeva za tržišni i operativni rizik smanjili, na 3,4% i 11,7%.

3.3. Izvješće o poslovima bonitetne regulative i supervizije

Među zadacima HNB-a uređenima Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci⁵¹ nalaze se izdavanje i oduzimanje odobrenja i suglasnosti u skladu sa zakonima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija i kreditnih unija te obavljanje poslova supervizije i nadzora u skladu sa zakonima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija i kreditnih unija. Osnovni su ciljevi supervizije koju obavlja HNB održavanje povjerenja u hrvatski bankovni sustav te promicanje i očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti. Obavljanje poslova supervizije i nadzora nad kreditnim institucijama i kreditnim unijama

⁵¹ NN, br. 75/2008. i 54/2013.

uređeno je Zakonom o kreditnim institucijama⁵² i Zakonom o kreditnim unijama⁵³. Izmijenjen Zakon o kreditnim institucijama krajem je 2013. godine transponirao Direktivu 2013/36/EU⁵⁴, čime se nacionalni okvir poslovanja kreditnih institucija dodatno uredio u dijelu osnivanja, korporativnog upravljanja, makrobonitetnih rizika te likvidacije i stečaja kreditnih institucija. To je ujedno i posljednja godina u kojoj su pravila izračuna adekvatnosti kapitala kreditnih institucija bila određena na nacionalnoj razini – od početka 2014. ona su uređena Uredbom (EU) br. 575/2013⁵⁵ koja se izravno primjenjuje u članicama Europske unije.

Supervizija kreditnih institucija obuhvaća niz koordiniranih aktivnosti usmjerenih na provjeru usklađenosti poslovanja kreditnih institucija (banaka, štednih banaka i stambenih štedionica) s pravilima o upravljanju rizicima, odredbama Zakona o kreditnim institucijama i propisima donesenima na osnovi tog Zakona te drugim relevantnim zakonima i propisima kojima se uređuje obavljanje financijskih djelatnosti, kao i vlastitim pravilima, standardima i pravilima struke. Osim supervizije, HNB obavlja i nadzor nad primjenom Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci, propisa donesenih na temelju tog Zakona te drugih zakona i propisa na osnovi kojih je ovlašten za obavljanje nadzora.

Superviziju kreditnih institucija HNB obavlja:

- prikupljanjem i analizom izvješća i informacija, kontinuiranim praćenjem poslovanja kreditnih institucija,
- neposrednim nadzorom nad poslovanjem kreditnih institucija,
- nalaganjem supervizorskih mjera s ciljem poduzimanja pravodobnih aktivnosti za poboljšanje sigurnosti i stabilnosti poslovanja kreditnih institucija te otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i
- izdavanjem mišljenja, odobrenja, suglasnosti i procjenjivanjem kreditne institucije.

Na sličan način HNB obavlja i nadzor poslovanja kreditnih unija.

Od 1. srpnja 2013., odnosno od ulaska RH u Europsku uniju, organizacija poslova supervizije prilagođena je novim zahtjevima. Neposredni nadzor i nadzor bonitetnom analizom pokazatelja poslovanja kreditnih institucija provode tri nove organizacijske jedinice, koje su u cijelosti zadužene za praćenje poslovanja određenih grupa kreditnih institucija (od licenciranja do poduzimanja supervizorskih mjera). To je osigurano novim načinom informatičke podrške vezane uz analitičke podatke o poslovanju kreditnih institucija koji su dostupni supervizorima te se na taj način dio poslova koji su se prije obavljali u sklopu neposrednog nadzora sada može uspješno provesti unutar bonitetne analize, čime se povećava učestalost i smanjuju troškovi tih kontrola. Istodobno su, uz postojeće specijalističke organizacijske jedinice (bonitetne regulative i praćenja zaštite potrošača) ustrojene i dvije nove, zadužene:

- za prikupljanje supervizorskih izvješća i pripremu internih i vanjskih publikacija na temu analize bankovnog sustava te
- za superviziju ekspertnih područja – modela za upravljanje rizicima i informacijskih sustava.

3.3.1. Novi propisi iz područja poslovanja i nadzora kreditnih institucija i kreditnih unija

Zakonodavna aktivnost u vezi s usklađivanjem zakona i propisa Republike Hrvatske s pravnom stečevinom Europske unije (EU) tijekom 2013. može se podijeliti na dva razdoblja: razdoblje prije pristupanja EU-u, u kojem je najvažnija aktivnost što se kreditnih institucija tiče bila izmjena i dopuna Zakona o kreditnim institucijama, te razdoblje nakon pristupanja EU-u, tj. od 1. srpnja 2013., u kojem

⁵² NN, br. 159/2013.

⁵³ NN, br. 141/2006., 25/2009. i 90/2011.

⁵⁴ Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ (Službeni list EU L 176/2013)

⁵⁵ Uredba (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 (Službeni list EU L 176/2013)

je najvažnija aktivnost bilo donošenje novog Zakona o kreditnim institucijama, kojim je izvršeno usklađivanje s Direktivom 2013/36/EU (CRD IV).

Tijekom prve polovine 2013. HNB je izmjenom Zakona o kreditnim institucijama⁵⁶ i pojedinih podzakonskih akata uveo dio odredaba CRD III⁵⁷ u domaći pravni okvir za područja u kojima ti standardi nisu do tada bili primijenjeni. Na taj je način Direktiva 2006/48/EZ u potpunosti primijenjena do lipnja 2013. U lipnju 2013. donesen je skup podzakonskih propisa kojima se pobliže uređuju područja iz Zakona o kreditnim institucijama.

Prvo, izmjenama Zakona uvedena je regulacija primitaka radnika kreditnih institucija. Pravila, postupci i kriteriji u vezi s politikama primitaka pobliže su uređeni donošenjem Odluke o primicima radnika, a donošenjem izmjena i dopuna Odluke o javnoj objavi bonitetnih zahtjeva kreditnih institucija uvedeni su zahtjevi za javnu objavu kvalitativnih i kvantitativnih informacija o politikama i praksama primitaka⁵⁸.

Drugo, donesene su izmjene i dopune sljedećih odluka⁵⁹, zbog zahtjeva izmjena i dopuna Zakona o kreditnim institucijama:

- Odluke o adekvatnosti jamstvenoga kapitala kreditnih institucija,
- Odluke o javnoj objavi bonitetnih zahtjeva kreditnih institucija,
- Odluke o postupku procjenjivanja adekvatnosti internoga kapitala kreditnih institucija,
- Odluke o načinu provedbe supervizije kreditnih institucija i izricanju supervizorskih mjera,
- Odluke o superviziji grupe kreditnih institucija na konsolidiranoj osnovi i
- Odluke o ograničenju ulaganja kreditnih institucija u kapital nefinancijskih institucija i materijalnu imovinu.

Treće, donesena je i Odluka o kupoprodaji plasmana kreditnih institucija⁶⁰, kojom se pobliže uređuju zahtjevi u vezi s kupoprodajom plasmana, nakon što je izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama to područje postalo dio zakonskog okvira.

Četvrto, Odluka o procjeni primjerenosti predsjednika uprave, člana uprave, člana nadzornog odbora i nositelja ključne funkcije u kreditnoj instituciji⁶¹ usklađena je s izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama i sa zahtjevima Smjernice za procjenu primjerenosti članova upravnog tijela i nositelja ključnih funkcija Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo, a odnosi se na propisivanje zahtjeva u vezi s članstvom u upravi i nadzornom odboru kreditne institucije te u vezi s nositeljima ključnih funkcija u kreditnoj instituciji.

Peto, Odluka o sustavu unutarnjih kontrola⁶² pripremljena je radi usklađivanja sa Smjernicama za korporativno upravljanje Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo iz rujna 2011. te izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama, kao i zbog rješavanja nedostataka uočenih tijekom primjene prethodne Odluke o sustavu unutarnjih kontrola⁶³, a odnosi se na detaljnije propisivanje zahtjeva u vezi s radom kontrolnih funkcija.

Osim navedenih podzakonskih akata, koji su doneseni s ciljem usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a, u srpnju 2013. donesena je i Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija⁶⁴, koja je stupila na snagu 1. listopada 2013. Ključne izmjene ove Odluke jesu stroža pravila klasifikacije neprihodonosnih plasmana osiguranih adekvatnim instrumentima osiguranja, jasnija pravila primjene kriterija klasifikacije plasmana,

⁵⁶ NN, br. 54/2013.

⁵⁷ Direktivu o kapitalnim zahtjevima III (engl. *Capital Requirements Directive III*, CRD III) činile su Direktiva 2006/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2006. o osnivanju i obavljanju djelatnosti kreditnih institucija te Direktiva 2006/49/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2006. o adekvatnosti kapitala investicijskih društava i kreditnih institucija, s pripadajućim naknadnim izmjenama i dopunama.

⁵⁸ NN, br. 67/2013.

⁵⁹ NN, br. 67/2013.

⁶⁰ NN, br. 67/2013.

⁶¹ NN, br. 68/2013.

⁶² NN, br. 69/2013.

⁶³ NN, br. 1/2009., 75/2009. i 2/2010.

⁶⁴ NN, br. 89/2013.

postupanje s restrukturiranim plasmanima, izmijenjeno klasificiranje plasmana i provođenje ispravaka vrijednosti plasmana te propisivanje minimalnih kriterija i pravila za procjenu vrijednosti instrumenata osiguranja plasmana.

U listopadu 2013. donesene su izmjene i dopune Odluke o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku⁶⁵. Te su izmjene provedene radi usklađivanja s izmjenama i dopunama Odluke o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija (u dijelu koji se odnosi na raspoređivanje umanjena vrijednosti plasmana rizične skupine A na skupnoj osnovi na pojedinačne plasmane), ali i s ciljem usklađivanja s izmijenjenim načinom iskazivanja unaprijed naplaćenih kamatnih prihoda za naknade po plasmanima, kojom je iskazivanje financijskih instrumenata u financijskim izvještajima usklađeno s Međunarodnim računovodstvenim standardom 39 (plasmani u financijskim izvještajima iskazuju se umanjeni za iznos unaprijed naplaćenih kamatnih prihoda).

Također, na temelju članka 376. Zakona o kreditnim institucijama Hrvatskoj narodnoj banci od 1. srpnja 2013., odnosno danom pristupanja Republike Hrvatske EU-u, omogućeno je naplaćivanje godišnje naknade za superviziju. Obveznice plaćanja naknade za superviziju jesu kreditne institucije sa sjedištem u RH i podružnice kreditnih institucija sa sjedištem izvan RH. Praksa naplate naknade za superviziju financijskih institucija prisutna je u RH jer nju već naplaćuje Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (Hanfa). Odlukom o naknadi za superviziju kreditnih institucija za 2014. godinu⁶⁶ propisani su visina, izračun i način plaćanja naknade za superviziju kreditnih institucija. Ukupan iznos naknade za superviziju određen je:

- očekivanim troškovima Sektora bonitetne regulative i supervizije u iznosu od 40 milijuna kuna u 2014. godini, a koji se sastoje od poslovnih troškova Sektora, troškova članstva HNB-a u Ebi te troškova sudjelovanja djelatnika Sektora u strukturama EU-a, odnosno
- očekivanom razinom ukupne imovine kreditnih institucija u 2014. godini, a koja čini osnovicu za izračun naknade za superviziju.

Zakonodavne aktivnosti nakon pristupanja EU-u obilježene su donošenjem dvaju propisa kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija i investicijskih društava, a kojima se zamjenjuje dotada važeća Direktiva o kapitalnim zahtjevima (CRD III):

- Direktive 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ⁶⁷ koja se transponira u nacionalno zakonodavstvo i
- Uredbe (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012⁶⁸ koja se izravno primjenjuje u državama članicama EU-a.

Budući da je RH kao država članica EU-a od 1. srpnja 2013. bila dužna provesti u nacionalno zakonodavstvo odredbe Direktive 2013/36/EU do dana stupanja te Direktive na snagu (1. siječnja 2014.), pristupilo se izradi novog Zakona o kreditnim institucijama koji je objavljen 30. prosinca 2013.⁶⁹ Novi je Zakon, jednako tako, prilagođen činjenici da su bonitetni zahtjevi od 1. siječnja 2014. uređeni Uredbom (EU) br. 575/2013.

Osim zakonskih izmjena, HNB je uskladio i odgovarajuće podzakonske akte⁷⁰, koji su stupili na snagu 1. siječnja 2014.:

- Odluka o upravljanju rizicima izmijenjena je i dopunjena radi usklađivanja s Direktivom 2013/36/EU i Smjernicom o unutarnjem upravljanju Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo te s ciljem poboljšavanja postojećih odredaba Odluke,

⁶⁵ NN, br. 128/2013.

⁶⁶ NN, br. 142/2013.

⁶⁷ Engl. *Capital Requirements Directive IV*, CRD IV

⁶⁸ Engl. *Capital Requirements Regulation*, CRR

⁶⁹ NN, br. 159/2013.

⁷⁰ NN, br. 160/2013.

- Odluka o primicima radnika izmijenjena je i dopunjena s ciljem usklađivanja s Direktivom 2013/36/EU i terminološkog usklađivanja s novim Zakonom o kreditnim institucijama,
- Odluka o velikim izloženostima kreditnih institucija izmijenjena je i dopunjena s ciljem usklađivanja s odredbama o velikim izloženostima iz Uredbe (EU) br. 575/2013 i Smjernicom o revidiranom pristupu velikim izloženostima Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo, zbog čega je obrisani veći dio odredaba Odluke,
- Odluka o ograničenju ulaganja kreditnih institucija u kapital nefinancijskih institucija i materijalnu imovinu izmijenjena je i dopunjena s ciljem usklađivanja s odredbama o kvalificiranim udjelima izvan financijskog sektora iz Uredbe (EU) br. 575/2013, zbog čega je također obrisani znatan dio odredaba Odluke.

Osim navedenih izmjena i dopuna odluka objavljena je i Odluka o provedbi Uredbe (EU) br. 575/2013 u dijelu vrednovanja imovine i izvanbilančnih stavki te izračunavanja regulatornoga kapitala i kapitalnih zahtjeva⁷¹, kojom se pobliže uređuju specifični zahtjevi iz Uredbe (EU) br. 575/2013 u vezi s vrednovanjem imovine i izvanbilančnih stavki, izračunom regulatornoga kapitala, održavanjem stopa kapitala, primjenom standardiziranog ili IRB pristupa za izračun iznosa izloženosti ponderiranog rizikom te primjenom tehnika smanjenja kreditnog rizika. I ta je Odluka stupila na snagu 1. siječnja 2014.

Tijekom 2013. izmijenjena je i Odluka o upravljanju likvidnosnim rizikom⁷², kao rezultat usklađivanja sa smjernicama Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo o raspodjeli likvidnosnih troškova i koristi. No, s obzirom na to da je u lipnju 2013. donesena Uredba (EU) br. 575/2013, kojom se također propisuju kvantitativni zahtjevi za upravljanje likvidnosnim rizikom kao i tada važeća Odluka o upravljanju likvidnosnim rizikom, tu će Odluku biti potrebno staviti izvan snage najkasnije do 2018. godine, odnosno do punog uvođenja likvidnosnih zahtjeva iz Uredbe.

Budući da EU teži većoj harmonizaciji i jedinstvenom skupu propisa⁷³, područja koja nisu detaljno propisana u Direktivi 2013/36/EU i nadalje ostaju u nadležnosti EU-a jer je detaljnije reguliranje prepušteno Ebi, regulatornim tehničkim standardima⁷⁴ te provedbenim tehničkim standardima⁷⁵ koji će biti obvezujući za sve članice EU-a. Osim toga, veliko značenje za reguliranje takvih otvorenih pitanja imaju i kolegiji supervizora formirani za pojedine grupe kreditnih institucija na razini EU-a. Za učinkovitiji rad u sklopu Ebe formirani su odbori unutar kojih u raznim podskupinama stručnjaci za pojedina područja intenzivno rade na izradi nacrtu tehničkih standarda. U radu odbora i pojedinih pododbora (regulatorni kapital, kreditni rizik, likvidnosni rizik, operativni rizik, procjena rizika, pokazatelji poslovanja, kolegiji supervizora, razmjena informacija, FINREP, COREP) aktivno sudjeluju i predstavnici HNB-a. Nakon pristupanja EU-u predstavnici HNB-a ravnopravno sudjeluju i u svim ostalim radnim skupinama. Nakon donošenja zakonodavnog paketa Direktive 2013/36/EU i Uredbe (EU) br. 575/2013 svi administrativni kapaciteti Ebe usmjereni su prema izradi obvezujućih tehničkih standarda. Uz navedene tehničke standarde to je tijelo obvezno prihvatiti i određene smjernice.

Europska komisija u lipnju 2012. objavila je prijedlog Direktive o obnovi i preustroju poslovanja banaka⁷⁶. U dogovoru s Ministarstvom financija RH, Hanfom i DAB-om dogovoreno je da predstavnici RH u Vijeću budu iz HNB-a. Tijekom 2013. održano je nekoliko sastanaka, no kako je prijedlog ušao u fazu pregovora s Europskim parlamentom, primjedbe i stajališta RH pripremana su u pisanom obliku.

⁷¹ NN, br. 160/2013.

⁷² NN, br. 60/2013.

⁷³ Engl. *single rulebook*

⁷⁴ Engl. *regulatory technical standards*, RTS

⁷⁵ Engl. *implementing technical standards*, ITS

⁷⁶ Engl. *Directive of the European Parliament and of the Council establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms*

U srpnju 2013. Europska komisija predložila je zadnji korak u kreiranju Bankovne unije – Jedinstveni sanacijski mehanizam, odnosno predstavila je prijedlog Uredbe. Nakon toga je u istom mjesecu održan prvi sastanak u Vijeću o prijedlogu Uredbe. Rad na tekstu Uredbe i sastanci u Vijeću intenzivirali su se u razdoblju od listopada do prosinca 2013. i na tim je sastancima HNB uglavnom sudjelovao. U prosincu je postignut opći dogovor u sklopu Vijeća, nakon čega je u siječnju otpočeo proces "trijaloga" s Europskim parlamentom i Komisijom. Usporedo s tim počeli su i pregovori za međuvladin ugovor o funkcioniranju jedinstvenoga sanacijskog fonda, ali u navedenim pregovorima HNB ne sudjeluje.

Nadalje, Komisija je u rujnu 2013. predložila prihvaćanje dviju uredaba kojima bi se uredio jedinstveni mehanizam supervizije poslovanja banaka⁷⁷, odnosno bankovni mehanizam supervizije⁷⁸, a o predloženim tekstovima otvoreni su pregovori s Europskim parlamentom. U sklopu SSM-a Europska središnja banka postala bi odgovorna za superviziju svih banaka u bankovnoj uniji, pri čemu bi se u nadzoru primjenjivala jedinstvena pravila (engl. *single rulebook*) na području jedinstvenog tržišta (engl. *single market*).

U HNB-u je u drugoj polovini 2013., zbog izmjena regulative EU-a, kreditnim institucijama koje su dobile odobrenje za rad od HNB-a održano nekoliko radionica na kojima su predstavljene novine iz Direktive 2013/36/EU, Uredbe (EU) br. 575/2013 i prijedlozi nacrtu novog Zakona o kreditnim institucijama i podzakonskih akata.

U protekloj je godini HNB nastavio s praksom davanja mišljenja i odgovora na upite koji su većinom objavljeni na internetskoj stranici HNB-a zbog što veće transparentnosti i jedinstvenog postupanja svih kreditnih institucija. Tijekom 2013. zaprimljeno je ukupno 149 upita s 236 pitanja kreditnih institucija.

Tijekom 2013. predstavnici HNB-a sudjelovali su u radnim skupinama Ministarstva financija RH za izradu zakona o leasingu, zakona o faktoringu, zakona o računovodstvu i izmjenama i dopunama zakona o kreditnim unijama.

3.3.2. Supervizija kreditnih institucija

3.3.2.1. Izravni nadzor poslovanja kreditnih institucija

HNB provodi izravni (neposredni) nadzor u skladu s prihvaćenom metodologijom nadzora, a na osnovi plana izravnih nadzora koji se donosi krajem godine za sljedeću godinu. Plan izravnih nadzora u 2013. temeljio se na uspostavljenom ciklusu obavljanja redovitih izravnih nadzora kreditnih institucija, dok se izvanrednim aktivnostima smatrao angažman na poslovima povjerenika i posebne uprave u Centar banci d.d. u stečaju.

U prvom polugodištu 2013. izravni je nadzor bio ustrojen pomoću dvije direkcije specijalizirane za provođenje izravnog nadzora. U tom je razdoblju provedeno deset izravnih nadzora čime je obuhvaćeno 58,6% imovine bankovnog sustava. Nakon reorganizacije sektora u drugom polugodištu, organizirani su timovi za nadzor banaka u čijoj su nadležnosti izravni nadzori, nadzori bonitetnom analizom te licenciranje. U tom razdoblju provedeno je šest izravnih nadzora, čime je obuhvaćeno 4,6% aktive bankovnog sustava, a područja nadzora bila su sužena. Osim navedenoga, u 2013. proveden je i izravni nadzor jedne institucije za elektronički novac. Također, u 2013. znatni resursi bili su angažirani u nadzoru Centar banke d.d. nad kojom je u rujnu 2013. pokrenut stečajni postupak, a koja je u ukupnoj imovini sustava na dan 30. lipnja 2013. sudjelovala s 0,4%.

Sveukupno je tijekom 2013. obavljeno 18 izravnih nadzora u trajanju od 1803 supervizorska dana. Nadzori su izvršeni u 12 kreditnih institucija čija je imovina obuhvaćala 63,2% imovine bankovnog sustava prema nerevidiranim podacima na dan 31. prosinca 2013. (Tablica 3.19.) Osmam izravnih

⁷⁷ Engl. *Single Supervisory Mechanism*, SSM

⁷⁸ Engl. *Bank Supervision Mechanism*, BSM

nadzora provedeno je u području upravljanja rizicima u osam kreditnih institucija kojima je bilo obuhvaćeno 13,7% imovine bankovnog sustava prema nerevidiranim podacima na dan 31. prosinca 2013. Po jedan nadzor uključivao je sustav unutarnjih kontrola i sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma te ispunjenje mjera iz rješenja, a dva izravna nadzora obavljena su u području nadzora informacijskih sustava. Nadalje, u 2013. provedeno je pet izravnih nadzora u tri kreditne institucije s ciljem validacije internih rejting-sustava za kreditni rizik (IRB) i validacije naprednih pristupa za izračun kapitalnog zahtjeva za operativni rizik (AMA).

Tablica 3.19. Obavljeni izravni nadzori u 2013.

	Područja nadzora												Imovina obuhvaćena IN na dan 31.12.2013. ^{a)}	Udio imovine obuhvaćene IN u ukupnoj imovini grupe ^{b)}
	SUK	NIS	SPNiFT	Cjelokupni izravni nadzor (CAMELS)	Kapital	Imovina	Upravljanje	Zarada	Likvidnost	Tržišni rizik	Mjere rješenja	Validacija IRB modela/AMA		
Banke	1	2	1	2	3	6	3	3	4	1	1	4	256.175.386	64,3%
Stambene štedionice													-	-
Ukupno kreditne institucije	1	2	1	2	3	6	3	3	4	1	1	4	256.175.386	63,2%
Institucije za elektronički novac		1											-	-

a) Nerevidirani podaci

b) Postotak prikazuje ukupan iznos imovine kreditnih institucija koje su bile obuhvaćene izravnim nadzorom, a ta je imovina pregledana na osnovi reprezentativnog uzorka izabranog u skladu s najboljom svjetskom supervizorskom praksom.

SUK – Sustav unutarnjih kontrola; NIS – Nadzor informacijskih sustava; SPNiFT – sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, IN – izravni nadzor

Izvor: HNB

Tijekom 2013. prioritet su bili izravni nadzori kreditnih institucija, pri čemu je opseg kontrola najviše obuhvaćao kvalitetu imovine, s posebnim naglaskom na upravljanje kreditnim rizikom i izdvajanjem adekvatnih ispravaka vrijednosti i rezerviranja za djelomično nadoknadive i potpuno nenadoknadive plasmane (osam kreditnih institucija), dok je cjelokupni nadzor proveden u dvije kreditne institucije.

Analiza kvalitete imovine i upravljanja kreditnim rizikom prioritetno je obuhvaćala sljedeća područja:

- izravni nadzor metodologije i procesa izdvajanja ispravaka vrijednosti i rezervacija prema pravnim osobama,
- utjecaj izmjena Odluke o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija koja je stupila na snagu 1. listopada 2013.,
- izloženost kreditnom riziku prema djelatnostima građevinarstva i upravljanja nekretninama,
- analizu adekvatnosti upravljanja kreditnim rizikom u području projektnog financiranja i plasmana s jednokratnim dospjećem glavnice,
- upravljanje kreditnim rizikom u slučajevima prolongata i reprograma te ocjenu adekvatnosti izdvajanja ispravaka vrijednosti i rezerviranja,
- analizu procesa odobravanja, praćenja i naplate plasmana u portfelju faktoringa,
- analizu sustava unutarnjih kontrola u procesu upravljanja instrumentima osiguranja te
- analizu procesa naknadnog praćenja i organizacije prisilne naplate.

Osim navedenog, izravnim nadzorima u 2013. godini posebna pozornost posvećena je i analizi vrednovanja imovine prema MRS-u te analizi založene imovine i izdanih instrumenata osiguranja banke prema drugim ugovornim stranama s osnova obveza banke.

Postupak utvrđivanja adekvatnosti provedenih ispravaka vrijednosti plasmana, osim uvidom u kreditne spise, obično se nadopunjuje intenzivnim testiranjem metodologije same kreditne institucije po odgovarajućim karakteristikama portfelja. U pravilu se testiranja prilagođavaju internom sustavu raspoređivanja plasmana, a između ostalog obuhvaćaju simulacije maksimalnih gubitaka za klijente i plasmane iz odjela rizičnih plasmana te plasmane klijentima kod kojih je došlo do pogoršanja financijskih izvještaja, a plasmani nisu osigurani adekvatnim instrumentima osiguranja.

Kao rezultat navedenih aktivnosti izravnim nadzorom utvrđeni su znatni dodatni ispravci vrijednosti u kreditnom portfelju gotovo kod svih kreditnih institucija koje su bile predmet izravnog nadzora. Ukupan iznos utvrđenih dodatnih ispravaka vrijednosti i rezerviranja na temelju izravnih nadzora u 2013. godini iznosio je 366.102 tisuće kuna. Osim navedenog, kreditne su institucije samostalno tijekom izravnog nadzora provele dodatnih 58.633 tisuće kuna ispravaka vrijednosti i rezerviranja za klijente koji su bili u uzorku, što zajedno čini 7,2% ukupnih troškova rezerviranja za identificirane gubitke bankovnog sustava u 2013. godini. Osim toga, na povećanje troškova poslovanja u 2013. utjecalo je i umanjene vrijednosti imovine u ukupnom iznosu od 63.569 tisuća kuna na temelju nalaza izravnih nadzora.

Na osnovi obavljenih izravnih nadzora te utvrđenih nezakonitosti, nepravilnosti i slabosti u poslovanju koje su ustanovljene u izdanim zapisnicima, HNB je dao preporuke za poboljšanje poslovnih procesa i informacijskih sustava te naložio mjere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti u poslovanju, kao i mjere za poboljšanje stanja. Na osnovi izdanih zapisnika izdano je pet rješenja s ukupno 15 nadzornih mjera, među kojima se 27% mjera odnosilo na kreditni rizik, 33% na izvještavanje, a ostalo na adekvatnost kapitala, informacijski sustav, upravljanje rizicima te na rizik likvidnosti.

3.3.2.2. Nadzor bonitetnom analizom i suradnja sa stranim supervizorima

Bonitetna analiza

Nadzor bonitetnom analizom jedan je od načina obavljanja supervizije nad poslovanjem kreditnih institucija, a podrazumijeva sustav postupaka i procesa koji se zasniva na kontinuiranom praćenju poslovanja i uočavanju promjena u poslovanju kreditnih institucija. HNB obavlja nadzor bonitetnom analizom kreditnih institucija prikupljanjem i analizom izvješća i obavijesti te analizom dodatnih informacija koje kreditne institucije dostavljaju na zahtjev HNB-a. U sklopu kontinuiranog praćenja poslovanja kreditnih institucija HNB redovito održava sastanke s upravom i/ili višim rukovodstvom, unutarnjim i vanjskim revizorima, a prema potrebi i s nadzornim odborom kreditne institucije. Cilj nadzora bonitetnom analizom jest utvrđivanje rizičnog profila kreditne institucije, iniciranje izravnog nadzora, donošenje i praćenje supervizorskih mjera s ciljem osiguranja i očuvanja stabilnosti kreditne institucije, kao i sustava u cjelini.

Tijekom 2013. HNB je provodio supervizorski ciklus procjenjivanja kreditnih institucija, što podrazumijeva ocjenjivanje profila rizičnosti kreditne institucije po svim rizicima kojima je kreditna institucija izložena ili bi mogla biti izložena u svojem poslovanju, procjenu adekvatnosti procesa procjenjivanja i održavanja internoga kapitala kreditne institucije, kontinuiranu suradnju temeljenu na dijalogu između supervizora i kreditne institucije te izdavanje supervizorskih mjera radi pravodobnog poduzimanja aktivnosti za poboljšanje sigurnosti i stabilnosti poslovanja kreditne institucije te otklanjanje nezakonitosti i nepravilnosti u poslovanju kreditnih institucija, kao i praćenje njihova izvršenja.

Za potrebe dodjeljivanja ocjene profila rizičnosti kreditnih institucija korištena je interna *Metodologija ocjenjivanja rizičnosti kreditnih institucija*. Navedena ocjena profila rizičnosti jedan je od alata na temelju kojih HNB određuje obuhvat rada i supervizorske resurse te prioritetne kreditne institucije za obavljanje supervizije u idućem razdoblju.

Tijekom 2013. izrada pisanih bonitetnih analiza poslovanja kreditnih institucija odvijala se u propisanim rokovima iako su supervizorski resursi u većem opsegu bili usmjereni na kontinuirano praćenje poslovanja kreditnih institucija preko redovite komunikacije s kreditnom institucijom ili analize posebnih područja poslovanja koja se ocjenjuju rizičnijima za kreditnu instituciju.

Bonitetne analize i dalje su obuhvaćale pokazatelje uspješnosti poslovanja kreditne institucije, pregled i analizu osnovnih financijskih i nadzornih izvješća, pregled izvršenja supervizorskih mjera (ako su izdane kreditnoj instituciji) te poštovanje zakonskih ograničenja. Također, pisana bonitetna analiza sadržava opće podatke o kreditnoj instituciji i glavne smjernice poslovanja, podatke o tržišnom

udjelu kreditne institucije u sustavu, kao i o tržišnom udjelu po glavnim vrstama proizvoda, preporuke za izravni nadzor te bitne odluke glavne skupštine i druge relevantne informacije. U sklopu nadzora bonitetnom analizom tijekom 2013. sastavljene su 124 pisane bonitetne analize poslovanja kreditnih institucija te 28 informacija o poslovanju. Prema potrebi dodatno su izrađene i detaljne specijalizirane analize posebnih dijelova poslovanja kreditne institucije.

Nadzor bonitetnom analizom obuhvaća i analizu konsolidiranih izvješća za grupu kreditnih institucija. HNB je u 2013. pratio poslovanje sedam grupa kreditnih institucija za koje je i u 2013. prisutan prevladavajući udio kreditne institucije u aktivni i ukupnim prihodima grupe kreditnih institucija, čime pokazatelji poslovanja same kreditne institucije imaju presudan utjecaj na pokazatelje poslovanja grupe.

U skladu sa supervizorskim ciklusom procjenjivanja kreditnih institucija u 2013. provedene su i analize 33 izvještaja o postupku procjenjivanja adekvatnosti internoga kapitala (tzv. ICAAP izvještaji)⁷⁹. ICAAP izvještaji čine sveobuhvatni pregled organizacije procesa procjenjivanja internoga kapitala, identificiranih rizika i način utvrđivanja njihove značajnosti, pristupa kojima se kreditna institucija koristi pri preuzimanju, upravljanju i kontroli rizika (pojedinačno po svakom identificiranom značajnom riziku), načina utvrđivanja potrebnoga internoga kapitala i njegov iznos, kao i usporedbe internih s regulatornim kapitalnim zahtjevima i načine osiguranja dodatnoga kapitala ako postupak procjenjivanja adekvatnosti internoga kapitala rezultira potrebom za njim. Analiza dostavljenih internih izvješća i samoprocjene kreditnih institucija omogućuje supervizoru procjenu primjerenosti postupaka koje je kreditna institucija propisala i provela s ciljem pravodobne identifikacije, mjerenja, kontrole i upravljanja rizicima te adekvatnosti utvrđenoga internoga potrebnoga kapitala, a sve navedeno, zajedno s ocjenom profila rizičnosti, osnova je za planiranje idućega supervizorskog ciklusa za pojedinu kreditnu instituciju.

Na osnovi bonitetne analize kreditnih institucija tijekom 2013. izdano je sedam zapisnika o obavljenom nadzoru i deset rješenja s ukupno naložene 23 mjere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti u poslovanju, kao i mjere za poboljšanje stanja, od kojih se 22% mjera odnosilo na kreditni rizik, 13% na adekvatnost kapitala, 22% na organizaciju upravljanja rizicima, 17% na dozvolu isključenja pojedinih društava iz obuhvata konsolidacije, 13% na izvještavanje, a 13% činile su ostale mjere. Također je izdano jedno rješenje kojim se kreditnoj instituciji odobrava izmjena u primjeni naprednog pristupa za izračun kapitalnog zahtjeva za operativni rizik. U 2013. izdane su tri opomene za dvije kreditne institucije zbog neizvršavanja supervizorskih mjera na način i u rokovima utvrđenima rješenjima HNB-a.

Suradnja sa stranim supervizorima

U 2013. HNB je nastavio suradnju sa stranim supervizorima, osobito u dijelu donošenja zajedničkih ocjena rizičnosti poslovanja bankovnih grupa i adekvatnosti alociranih iznosa kapitala za članice pojedine grupe.

Na temelju važećih sporazuma o razumijevanju predstavnici HNB-a tijekom 2013. sudjelovali su na jedanaest kolegija supervizora u vezi s nadzorom bankovnih grupacija kojima pripadaju domaće kreditne institucije. HNB je i u 2013. za sve navedene kolegije pripremao prezentacije o profilu rizičnosti kreditne institucije te utjecaju financijske krize na poslovanje kreditne institucije, kao i o poduzetim mjerama za smanjenje izloženosti riziku i/ili poboljšanje upravljanja rizicima te aspektima budućeg poslovanja, osobito s aspekta adekvatnosti raspoloživoga kapitala.

HNB je u 2013. konsolidirajućim supervizorima dostavio glavne nalaze te zaključke i preporuke izravnih nadzora domaćih kreditnih institucija koje su članice bankovnih grupacija. U sklopu suradnje sa stranim supervizorima HNB je zadužen za izradu supervizorskog izvještaja (engl. *Supervisory Risk Report*), odnosno godišnje procjene rizičnosti domaće kreditne institucije koja služi kao element za donošenje konačne ocjene rizičnosti bankovne grupe (engl. *Joint Risk Assessment Decision*) te za

⁷⁹ Izvještaje nisu dužne dostavljati kreditne institucije koje su članice grupe kreditnih institucija u RH.

donošenje zajedničke odluke o potrebnoj visini kapitala bankovne grupe. U 2013. izrađeno je jedanaest supervizorskih izvještaja za 2012. Zajednička odluka o adekvatnosti kapitala bankovne grupe donesena je za devet kreditnih institucija na razini bankovnih grupa, dok za jednu kreditnu instituciju na razini bankovne grupe nije donesena zajednička odluka. U procesu donošenja zajedničke odluke o potrebnoj visini kapitala za jednu kreditnu instituciju na razini bankovne grupe HNB nije bio u obvezi potpisivanja dokumenta.

Razmjena tromjesečnih biltena s austrijskim supervizorom (engl. *Supervisory Newsletter*) o poslovanju domaćih banaka u većinskom vlasništvu austrijskih banaka nastavila se u 2013. te je izrađeno 12 takvih biltena.

Ostale aktivnosti

HNB je i tijekom 2013. nastavio suradnju s Hanfom preko zajedničkoga Operativnog odbora za suradnju. Na sastancima Odbora institucije razmjenjuju informacije o aktualnostima u bankarskom sektoru, odnosno sektoru koji nadzire Hanfa, rješavaju se otvorena pitanja o međusobnoj razmjeni podataka te dogovara koordinacija nadzornih aktivnosti. Tijekom 2013. održana su dva redovita sastanka odbora, više sastanaka radnih skupina te nekoliko bilateralnih sastanaka na kojima su raspravljana specifična pitanja. Nadalje, tijekom 2013. revidiran je Protokol o razmjeni informacija i Poslovnik o radu, s obzirom na to da je došlo do promjena zakonskog okvira u kojem djeluje Hanfa.

Tijekom 2013. HNB je sudjelovao u radu Stalne koordinacijske skupine za praćenje provedbe međunarodnih mjera ograničenja, kao i u radu uže radne skupine Međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (MIRS).

3.3.2.3. Nadzor informacijskih sustava

Odjel supervizije informacijskih sustava bavi se supervizijom informacijskih sustava kreditnih institucija i kreditnih unija u RH. Supervizija informacijskih sustava uključuje provođenje izravnih i neizravnih nadzora informacijskih sustava, naganje i nadzor provođenja supervizorskih mjera, izradu regulative, smjernica i publikacija u vezi s informacijskim sustavima i suradnju sa Sektorom platnog prometa glede provođenja nadzora informacijskih sustava te sudjelovanje u postupku licenciranja institucija za platni promet (IPP) i institucija za elektronički novac (IEN).

Što se tiče provođenja izravnih nadzora informacijskih sustava u 2013., osim obavljenih izravnih nadzora informacijskih sustava kreditnih institucija obavljen je i izravni nadzor informacijskog sustava IEN-a s ciljem procjene stanja informacijskog sustava te rizika koji proizlaze iz korištenja informacijske i pridruženih tehnologija u poslovanju institucije.

U vezi s provođenjem neizravnih nadzora informacijskih sustava u 2013. održani su godišnji radni sastanci s predstavnicima svih kreditnih institucija koje imaju znatan utjecaj na sigurnost i stabilnost bankovnog sustava i u kojima informacijska tehnologija ima velik utjecaj na odvijanje redovitog poslovanja te radni sastanak sa svim vanjskim revizorima glede prezentacije rezultata analize revizorskih izvješća o obavljenim revizijama informacijskih sustava kreditnih institucija. Nadalje, sastavljeno je godišnje Izvješće o stanju informacijskih sustava kreditnih institucija za 2013. koje daje strukturiran i sistematičan prikaz stanja informacijskih sustava svih kreditnih institucija u RH te sadržava pregled sistemskih problema (koje je bilo moguće identificirati), pregled regulatorne usklađenosti kao i viđenja vanjskih revizora o stanju informacijskih sustava. Napravljene su i analize revizorskih izvješća o obavljenim revizijama IS-a kreditnih institucija za financijsku godinu 2012., pri čemu je fokus i dalje bio na analizama metodologija davanja ocjena o stanju informacijskih sustava i adekvatnosti upravljanja informacijskim sustavima od strane vanjskih revizora, odnosno na provjeri sveobuhvatnosti, konzistentnosti i jasnoće ocjenjivanja.

Uime HNB-a i Nacionalnog CERT-a (engl. *Computer Emergency Response Team*) organizirana je zajednička radionica za kreditne institucije o sigurnosnim incidentima povezanima s informacijskim

sustavima na kojoj su prisustvovali voditelji sigurnosti informacijskih sustava svih kreditnih institucija.

3.3.2.4. Nadzor modela

Primarni zadatak supervizije modeliranja rizika jest procjena modela koje kreditne institucije primjenjuju za mjerenje i upravljanje rizicima, poglavito utvrđivanje kapitalnih zahtjeva, te procjena primjene modela u internim praksama kreditnih institucija, što uključuje i dodjeljivanje rejtinga, odobravanje plasmana, određivanje cijene proizvoda, mjerenje izloženosti, nagrađivanje u odnosu na preuzeti rizik i slično. Također, jedan je od zadataka i razvoj složene regulative koja se odnosi na napredne pristupe, prije svega IRB (engl. *internal ratings-based approach*) za kreditni, AMA (engl. *advanced measurement approach*) za operativni i IMA (engl. *internal model method*) za tržišni rizik.

U prvom tromjesečju 2013. izvršen je uvid u status projekta uvođenja IRB pristupa u jednoj banci koja je iskazala namjeru podnošenja zahtjeva za primjenu IRB pristupa do 30. lipnja 2014., kako bi s 1. siječnja 2015., uz uvjet da joj zahtjev bude odobren, započela s regulatornom primjenom IRB pristupa za izračun iznosa izloženosti ponderiranoga kreditnim rizikom.

U drugom tromjesečju 2013. na zahtjev *home* regulatora proveden je izravni nadzor jedne banke u dijelu poslovanja koje se odnosi na materijalno značajnu promjenu modela za velika i regularna trgovačka društva. Banka nema odobrenje za primjenu IRB pristupa u RH (premda se model u smislu poslovne prakse, određivanja strategije i upravljanja kreditnim rizikom primjenjuje već neko vrijeme), već će se novi model do daljnjega primjenjivati samo na konsolidiranoj razini strane banke majke. U sklopu procesa izrađen je i usuglašen dio zajedničke odluke (engl. *Joint Decision*). U četvrtom tromjesečju 2013. proveden je izravni nadzor iste banke u dijelu poslovanja koje se odnosi na primjenu IRB pristupa za veći dio portfelja izloženosti prema stanovništvu (stambeni krediti, krediti za kupnju automobila i neosigurani nenamjenski krediti). Na zahtjev *home* regulatora provedena je procjena lokalno razvijenih modela za mjerenje kreditnog rizika koji bi se koristili na grupnoj, konsolidiranoj razini za izračun kapitalnog zahtjeva za kreditni rizik.

3.3.2.5. Nadzor kreditnih unija

Na dan 31. prosinca 2013. u registar Trgovačkog suda u Republici Hrvatskoj bilo je upisano 26 kreditnih unija, a njihova je imovina, prema izvještajima dostavljenima u HNB, iznosila 660,4 milijuna kuna. U odnosu na kraj 2012. broj kreditnih unija ostao je isti, dok se imovina povećala za 58 milijuna kuna. Trgovački sud je dana 11. lipnja 2013. otvorio stečajni postupak nad kreditnom unijom koja je do tada bila u likvidaciji. Tako je na kraju 2013. u postupku likvidacije bilo osam kreditnih unija, a nad dvije se provodio stečajni postupak.

HNB je i u 2013. provodio analize tromjesečnih financijskih i nadzornih izvještaja i analize mjesečnih izvještaja o likvidnosti koje su kreditne unije dostavljale u propisanim rokovima. Također su obavljene i analize dodatnih informacija koje su kreditne unije dostavile na zahtjev HNB-a. Nastavljena je praksa održavanja sastanaka s članovima uprava i nadzornih odbora kreditnih unija. Također, i nadalje su bile prisutne aktivnosti u postupanju po prigovorima potrošača, korisnika usluga kreditnih unija.

3.3.2.6. Izdavanje odobrenja i suglasnosti kreditnim institucijama i kreditnim unijama

Na temelju ovlaštenja iz Zakona o HNB-u te u skladu s odredbama Zakona o kreditnim institucijama, Zakona o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje i Zakona o kreditnim unijama HNB unutar svojih supervizorskih ovlasti također izdaje različita odobrenja i suglasnosti potrebne za osnivanje, rad i poslovanje kreditnih institucija i kreditnih unija.

Uz pomoć sustava odobrenja i suglasnosti HNB ima nadzor nad nekim odlukama i pravnim poslovima kreditne institucije i prije nego što oni budu sklopljeni ili prije nego što se realiziraju, pa se tako licenciranje kao supervizorsko sredstvo može koristiti dvojako:

- kako bi se unaprijed detektirale i spriječile odluke i poslovi koji bi mogli nepovoljno utjecati na buduće poslovanje kreditne institucije te
- kako bi se utjecalo na kreditnu instituciju da izvršava naložene supervizorske mjere.

Tako Zakon o kreditnim institucijama propisuje izdavanje sljedećih odobrenja i suglasnosti:

- odobrenje za rad kreditnih institucija,
- odobrenje za pružanje bankovnih i financijskih usluga,
- odobrenje za spajanje/pripajanje kreditne institucije, odnosno prijenos dijela imovine i obveza kreditne institucije na drugu pravnu osobu,
- odobrenje za razdvajanje/odvajanje/prijenos dijela imovine i razmjernog dijela obveza na drugu kreditnu instituciju,
- odobrenje za osnivanje podružnice kreditne institucije u drugoj državi članici,
- odobrenje za osnivanje podružnice kreditne institucije u trećoj državi,
- odobrenje za osnivanje podružnice i predstavništva kreditne institucije iz treće države,
- odobrenje za rad štednoj banci kao banci,
- prethodnu suglasnost za stjecanje kvalificiranog udjela u temeljnom kapitalu kreditne institucije,
- suglasnost za imenovanje predsjednika i članova uprave kreditne institucije,
- suglasnost za imenovanje članova nadzornog odbora kreditne institucije,
- suglasnost kreditnoj instituciji za stjecanje 20% udjela u drugom društvu koji je veći od 10% jamstvenoga kapitala kreditne institucije i
- suglasnost kreditnoj instituciji za stjecanje većinskog udjela ili većinskog prava odlučivanja u drugoj pravnoj osobi.

Osim navedenih odobrenja i suglasnosti, u skladu sa Zakonom o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje HNB daje i odobrenje za opće uvjete poslovanja stambenih štedionica.

U skladu sa Zakonom o kreditnim unijama HNB također izdaje odobrenja za rad kreditnih unija i odobrenje za imenovanje članova uprave kreditnih unija.

S obzirom na to da Zakon o kreditnim institucijama predviđa mogućnost oduzimanja odobrenja za rad kreditnoj instituciji i suglasnosti za obavljanje funkcije člana uprave, u nadležnosti HNB-a jest i oduzimanje navedenog odobrenja odnosno suglasnosti. Isto takvo ovlaštenje proizlazi i iz odredaba Zakona o kreditnim unijama.

U 2013. izdano je ukupno 76 rješenja o izdavanju i oduzimanju odobrenja i suglasnosti bankama, stambenim štedionicama, štednim bankama i kreditnim unijama. Najveći broj rješenja odnosi se na suglasnosti za imenovanje predsjednika i članova uprava kreditnih institucija (44) i kreditnih unija (10). Ostala se rješenja odnose na izdavanje (6) i na oduzimanje (3) odobrenja kreditnim institucijama za pružanje financijskih usluga. Odobrenje za pružanje financijskih usluga oduzeto je na zahtjev kreditnih institucija koje su prestale pružati navedene usluge. Također je izdano pet suglasnosti za stjecanje više od 10% udjela u temeljnom kapitalu kreditnih institucija, jedno odobrenje za pripajanje jedne kreditne institucije drugoj, dvije suglasnosti kreditnim institucijama za stjecanje većinskog udjela u drugoj pravnoj osobi te pet odobrenja za izmjenu općih uvjeta poslovanja stambenih štedionica.

3.3.3. Izvješćivanje i analiza sustava kreditnih institucija

3.3.3.1. Novi propisi o izvješćivanju

U skladu s ulaskom u Europsku uniju i ujednačavanjem supervizorskog izvješćivanja polovinom 2013. osnovan je Odjel za izvješćivanje. Ujednačavanje se zasniva na provedbenom tehničkom

standardu povezanom sa supervizorskim izvješćivanjem koji je u srpnju 2013. Eba predložila Europskoj komisiji, a obuhvaća financijsko izvješćivanje, izvješćivanje o adekvatnosti kapitala, likvidnosti, omjeru financijske poluge, velikim izloženostima, neprihodonosnim izloženostima i založenoj imovini. Primjena provedbenoga tehničkog standarda započinje u 2014., nakon prihvatanja u obliku uredbe. S tim u vezi te glede podrške obavljanju poslova supervizije bonitetnom analizom, obavljali su se sljedeći poslovi:

- izrada podzakonskih propisa vezanih uz supervizorske izvještaje,
- prilagodba informatičkih aplikacija za primitak, sastavljanje i obradu supervizorskih izvještaja,
- osiguravanje pravodobnosti i točnosti zaprimljenih supervizorskih izvještaja,
- osiguravanje jedinstvenog seta pokazatelja poslovanja za potrebe bonitetne analize kreditnih institucija,
- izrada internih izvještaja o poslovanju kreditnih institucija za potrebe izrade bonitetnih analiza o poslovanju kreditnih institucija,
- razvoj skladišta podataka o poslovanju kreditnih institucija na razini HNB-a i
- sudjelovanje u europskim tijelima u vezi sa sadržajem i tehnikama prikupljanja supervizorskih izvještaja (u XBRL formatu).

3.3.3.2. Publikacije i analize

HNB u sklopu svojih redovitih aktivnosti objavljuje godišnje, polugodišnje i tromjesečne informacije kako bi se tržišni sudionici i šira javnost upoznali sa stanjem i trendovima u bankovnom sustavu kao i osnovnim pokazateljima poslovanja pojedinih kreditnih institucija. Osim toga, posebno se pripremaju podaci za sastanke s agencijama za dodjelu kreditnog rejtinga, različitim domaćim i stranim institucijama te se popunjavaju upitnici i pripremaju odgovori na upite različitih zainteresiranih strana, posebice novinara. Osim javno objavljivanih publikacija, izrađuju se i interne analize, redovite i *ad hoc*, za potrebe rukovodstva supervizije, kao i rukovodstva HNB-a.

U 2013. godini od redovitih publikacija izrađen je Bilten o bankama br. 26. za 2012. godinu. Za interne potrebe redovito su se izrađivala izvješća:

- Dospjela nenaplaćena potraživanja (mjesečno izvješće) i
- Tromjesečno izvješće o bankovnom sustavu.

Kao i prethodnih godina, kreditnim institucijama redovito su se dostavljala izvješća o dužnicima čiji je dug veći od 5 mil. kuna (mjesečno izvješće) te je izrađen prilog za BSCEE (engl. *Banking Supervisors from Central and Eastern Europe*), koji se sastoji od kvantitativnih podataka te pisane informacije o stanju u hrvatskom bankovnom sustavu i poslovima supervizije.

Na internetskoj stranici HNB-a redovito se ažurirao popis kreditnih institucija koje posluju u RH.⁸⁰ Ulaskom u EU taj je popis proširen za institucije koje mogu neposredno pružati uzajamno priznate usluge. Naime, kreditne institucije iz država članica EU-a i država potpisnica Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru mogu uzajamno priznate usluge koje su ovlaštene pružati u matičnoj državi članici privremeno pružati i neposredno na području RH. Osim navedenoga, na internetskoj stranici HNB-a objavljeni su i:

- Bonitetni podaci o poslovanju kreditnih institucija za prvu polovinu 2013.,
- ažurirani Statistički podaci sa stanjem na kraju 2012. u sklopu Supervizorske objave,
- Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija, što uključuje pokazatelje poslovanja pojedinih institucija te agregirane podatke o kvaliteti kredita po sektorima i valutama (tromjesečno) i
- Standardni prezentacijski format (SPF) – dio o bankovnom sustavu (tromjesečno).

⁸⁰ Od prosinca 2013. taj je popis dostupan i preko sučelja *Credit Institution Register* na Ebinim internetskim stranicama.

3.3.4. Tržišno natjecanje

Do dana ulaska RH u punopravno članstvo u Europskoj uniji HNB je bio nadležan za zaštitu tržišnog natjecanja na tržištu bankovnih usluga i financijskih usluga kad ih obavljaju kreditne institucije.

S tim u vezi, HNB je u prvoj polovini 2013. nastavio s provođenjem ispitnih postupaka pokrenutih krajem 2012. zbog sumnje u zlouporabu vladajućeg položaja nekoliko banaka. Pritom je HNB dva ispitna postupka okončao nagodbom s konkretnim bankama dok su, ulaskom RH u EU, nedovršeni predmeti predani u nadležnost Agenciji za zaštitu tržišnog natjecanja.

U skladu s dosadašnjom praksom HNB je do trenutka primopredaje nadležnosti, na zahtjeve fizičkih i pravnih osoba dostavljao tumačenja i mišljenja povezana s provedbom politike zaštite tržišnog natjecanja i konkretnom praksom HNB-a.

3.3.5. Zaštita potrošača

Teškoće s otplatom kredita nastale zbog gubitka zaposlenja ili smanjivanja prihoda bile su glavni izvor nezadovoljstva znatnog broja klijenata kreditnih institucija. Zato je postupanje po prigovorima potrošača – korisnika bankovnih i financijskih usluga i tijekom 2013. zahtijevalo velik angažman.

Nastavljeni su odnosi i komunikacija s raznim medijima i ostalim zainteresiranim stranama koji su se često obraćali HNB-u s konkretnim temama i pitanjima o politici zaštite potrošača i važećem regulatornom okviru.

S obzirom na prethodno provedena istraživanja i prikupljanje podataka radi utvrđivanja stanja na tržištu (raznovrsnim upitnicima i na temelju informacija iz prigovora potrošača), provedene su odgovarajuće izmjene i dopune dijela Zakona o kreditnim institucijama koji se odnosi na zaštitu potrošača, a koje su stupile na snagu u drugoj polovini 2013. Slijedom toga, nastavilo se i s aktivnostima praćenja postupanja kreditnih institucija u odnosima s potrošačima uvažavajući i novo regulatorno okružnoje.

Kao i u ostalim segmentima iz svoje nadležnosti, tako se i na području zaštite potrošača HNB aktivno uključio u rad i praćenje aktivnosti Ebe, što se osobito dinamiziralo nakon ulaska RH u EU. Takva događanja uvjetovala su i kontinuiranu koordinaciju aktivnosti između nacionalnih tijela uključenih u provođenje politike zaštite potrošača – korisnika usluga na financijskom tržištu što, zbog podijeljene nadležnosti u RH, podrazumijeva usku suradnju HNB-a, Hanfe i MF-a i na tom području.

Osim toga, nastavile su se pratiti aktivnosti FinCoNet-a i INFE-a radi što kvalitetnijeg uključivanja u aktivnosti na uspostavi financijske edukacije na nacionalnoj razini, a koje koordinira MF.

I u 2013. godini predstavnici HNB-a redovito su sudjelovali u radu Nacionalnog vijeća za zaštitu potrošača.

4. Platni promet

4.1. Usklađivanje nacionalne regulative platnog prometa s pravnom stečevinom Europske unije

U 2013. donesen je Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa (NN, br. 54/2013.), koji je stupio na snagu 1. srpnja 2013., osim pojedinih odredaba koje stupaju na snagu 1. veljače 2014., 31. listopada 2016. i 1. veljače 2017.

Navedeni Zakon donesen je radi usklađivanja zakonodavstva u Republici Hrvatskoj s pravnom stečevinom Europske unije. Danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji započela je primjena odredaba Uredbe (EZ) br. 924/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. o prekograničnim plaćanjima u Zajednici, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 2560/2001 i Uredbe (EU) br. 260/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. ožujka 2012. kojom se utvrđuju tehnički i poslovni zahtjevi za kreditne transfere i izravna terećenja u eurima i kojom se mijenja i dopunjuje Uredba (EZ) br. 924/2009.

Uredbom (EZ) br. 924/2009 uvodi se načelo jednakosti naknada za nacionalna i prekogranična plaćanja u eurima, odnosno propisuje se obveza pružateljima platne usluge da naknade za prekogranična plaćanja budu jednake naknadama za odgovarajuća nacionalna plaćanja iste vrijednosti i u istoj valuti.

Uredbom (EU) br. 260/2012 propisuju se pravila i uvjeti za izvršenje platnih transakcija kreditnog transfera i izravnog terećenja u eurima unutar Europskoga gospodarskog prostora, koji su istovjetni za nacionalne i prekogranične platne transakcije i određuju se krajnji rokovi za njihovu primjenu.

Ovim uredbama nastoji se definirati jedinstveno funkcioniranje unutarnjeg tržišta tako što će se stvoriti integrirano platno tržište za elektronička plaćanja u eurima, bez razlike u načinu izvršenja između nacionalnih i prekograničnih plaćanja. U tu svrhu razvijaju se zajednički platni instrumenti na razini Europske unije. Uvode se zajednički platni standardi, pravila i prakse te primjena integrirane obrade plaćanja SEPA (engl. *Single Euro Payment Area*), koja bi trebala osigurati sigurne i pristupačne te pouzdane platne usluge u eurima po konkurentnim cijenama.

Donošenjem navedenog Zakona utvrđuju se nadležna tijela za provođenje nadzora u primjeni odredaba ovih Uredbi (HNB i Ministarstvo financija – Financijski inspektorat). Zakonom je propisan postupak za podnošenje pritužbi HNB-u (kao nadležnom tijelu) te je propisana suradnja HNB-a s nadležnim tijelom iz druge države članice ako se pritužba odnosi na pružatelja platne usluge iz te države članice koji platnu uslugu u Republici Hrvatskoj pruža neposredno.

Isto tako, uređeno je izvansudsko rješavanje sporova između potrošača kao korisnika platnih usluga i njihovih pružatelja platnih usluga te je kao tijelo za provođenje postupka mirenja odabran Centar za mirenje Hrvatske gospodarske komore. Zakonom su propisani i prekršaji te visina novčane kazne za pojedine prekršaje pružatelja platnih usluga, upravitelja platnog sustava i drugih osoba. Prekršajni postupak u prvom stupnju vodi Ministarstvo financija – Financijski inspektorat.

O svojim nadležnostima iz ovoga Zakona HNB, Ministarstvo financija – Financijski inspektorat i Hrvatska gospodarska komora obvezni su obavijestiti Europsku komisiju.

4.2. Izdavanje odobrenja za pružanje platnih usluga i odobrenja za izdavanje elektroničkog novca (licenciranje)

Od početka primjene odredaba Zakona o platnom prometu i Zakona o elektroničkom novcu (oba propisa stupila su na snagu 1. siječnja 2011.) HNB je izdao ukupno sedam odobrenja institucijama za

izdavanje elektroničkog novca. Osim odobrenja izdanih institucijama za elektronički novac tijekom 2011. i 2012. (Hrvatski telekom d.d., VIPnet d.o.o., PBZ CARD d.o.o., Erste Card Club d.o.o., Tele2 d.o.o. i Paysafecard d.o.o. kao instituciji za elektronički novac pod izuzećem) u 2013. HNB je izdao tvrtki mStart d.o.o. odobrenje za izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga povezanih s izdavanjem elektroničkog novca, a tvrtki Hrvatski telekom d.d. izdano je rješenje za pružanje dodatne platne usluge (koja nije povezana s izdavanjem elektroničkog novca), i to za platnu uslugu novčanih pošiljaka.

U skladu s donesenim propisima HNB vodi registar institucija za elektronički novac kojima je izdao odobrenje za izdavanje elektroničkog novca (i pružanje platnih usluga povezanih s izdavanjem elektroničkog novca) koji je javan i dostupan na internetskim stranicama HNB-a.

Danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji stupile su na snagu odredbe Zakona o platnom prometu (NN, br. 133/2009. i 136/2012.) i Zakona o elektroničkom novcu (NN, br. 139/2010.), koje omogućuju institucijama za platni promet i institucijama za elektronički novac iz drugih država članica (kao i državama iz Europskoga gospodarskog područja) da svoje usluge pružaju i na području Republike Hrvatske (engl. *passporting*). Navedene institucije svoje usluge u Republici Hrvatskoj mogu pružati neposredno, preko podružnice ili preko zastupnika.

HNB je u 2013. od nadležnih tijela drugih država članica Europske unije zaprimio 21 obavijest za institucije za platni promet i 11 obavijesti za institucije za elektronički novac koje u Republici Hrvatskoj namjeravaju pružati platne usluge i/ili izdavati elektronički novac.

Popis institucija za platni promet i institucija za elektronički novac iz drugih država članica za koje je HNB zaprimio obavijest o namjeri pružanja usluga u Republici Hrvatskoj objavljuju se na internetskim stranicama HNB-a.

4.3. Međuinstitucionalna suradnja u području platnog prometa

4.3.1. Nacionalni odbor za platni promet

Nacionalni odbor za platni promet, koji čine predstavnici HNB-a, Ministarstva financija, Hrvatske udruge banaka i Hrvatske gospodarske komore – Sektora za banke i druge financijske institucije, održao je u 2013. tri sjednice, na kojima se raspravljalo o aktualnim pitanjima iz područja platnog prometa.

Odbor je, u skladu sa svojim ovlastima, donosio odluke te zaključke i preporuke za postupanje u platnom prometu.

Na sjednici koja je održana u siječnju 2013. razmatrana su organizacijska pitanja povezana s provedbom projekta SEPA u Republici Hrvatskoj. Prihvaćeno je da projektom SEPA u Republici Hrvatskoj upravlja Odbor te da se unutar Odbora formiraju zasebna radna tijela kao glavna operativna tijela u organizacijskoj strukturi projekta SEPA. Zadaća je takvih radnih tijela da koordiniraju i usmjeravaju rad na projektu, prate djelovanje radnih skupina, raspravljaju o otvorenim pitanjima te da za Odbor pripremaju izvješća o tijeku projekta.

Odbor je raspravljao i o prijedlogu Zakona o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa kao i o nekim odredbama Zakona o platnom prometu koje stupaju na snagu danom ulaska Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije, za koje se od pružatelja platnih usluga zahtijevaju odgovarajuće prilagodbe (npr. skraćenje rokova izvršenja nacionalnih i prekograničnih platnih transakcija u eurima).

Na sjednici Odbora koja je održana u travnju 2013. donesen je konačni prijedlog ustroja i vođenja projekta SEPA u Republici Hrvatskoj. S tim u vezi zaključeno je da će Odbor formirati dva radna tijela, i to Hrvatski odbor za SEPA koordinaciju (HOSK) i Hrvatski SEPA forum (HSF). Navedena

radna tijela u obavljanju svojih zadataka bit će samostalna i o svom će radu izvještavati Odbor. Zaključeno je da će radi ostvarivanja svojih zadataka HOSK i HSF moći osnivati posebne radne skupine koje će imati za cilj izradu prijedloga praktičnih rješenja za postavljene zadatke.

Nakon donošenja aneksa Sporazuma o osnivanju Nacionalnog odbora za platni promet (25. travnja 2013.) održana je u svibnju 2013. nova sjednica Odbora, na kojoj su članovi Odbora prihvatili izmjene Poslovnika o radu Nacionalnog odbora za platni promet, kojima se ostvaruju formalne pretpostavke za realizaciju opisanih ciljeva i zadataka. Na istoj sjednici Odbor je donio i dvije odluke, i to Odluku o osnivanju Hrvatskog odbora za SEPA koordinaciju i Odluku o osnivanju Hrvatskog SEPA foruma.

4.3.2. Vijeće sudionika Nacionalnoga klirinškog sustava (NKS)

U radu Vijeća sudionika NKS-a sudjeluju predstavnici HNB-a, banaka i Financijske agencije. U 2013. održana je jedna sjednica Vijeća sudionika NKS-a, na kojoj su iznesene aktivnosti koje su se odvijale tijekom godine.

U skladu s planom osnovana je operativna grupa za SEPA kreditni transfer (SCT), koju čine predstavnici banaka i Financijske agencije. U razdoblju od dva mjeseca grupa je održala sedam radnih sastanaka, na kojima su definirani format poruke klijent – banka kao i terminologija i značenja pojedinih polja.

4.3.3. Sudjelovanje zaposlenika u radnim skupinama tijela Europske unije i suradnja s drugim središnjim bankama

Tijekom 2013. imenovani predstavnici HNB-a iz područja platnog prometa sudjelovali su na 22 radna sastanka u sklopu odbora Europskog sustava središnjih banaka, u radnim tijelima Vijeća Europske unije te u odborima Europske komisije.

4.4. Poslovanje s ovlaštenim mjenjačima

Na temelju Zakona o deviznom poslovanju HNB izdaje pravnim osobama i obrtima odobrenja za obavljanje mjenjačkih poslova (ovlašteni mjenjači). Tijekom 2013. izdana su 72 odobrenja za obavljanje mjenjačkih poslova te je u skladu s važećim zakonskim procedurama oduzeto 79 odobrenja.

Na dan 31. prosinca 2013. ukupan broj važećih odobrenja iznosio je 1309. Prema pravnom ustroju 63% ovlaštenih mjenjača jesu društva s ograničenom odgovornošću, 27% obrti, 8% dionička društva, a 2% ostale pravne osobe.

Ovlašteni mjenjači obvezni su koristiti se zaštićenim računalnim programom za koji je HNB prethodno izdao certifikat. Upotreba certificiranih programa uvedena je kako bi se osigurala fiskalna i financijska disciplina i u izravnoj je vezi s provođenjem politike sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. HNB je dosad pravnim osobama i obrtima izdao 37 certifikata za računalne programe za ovlaštene mjenjače.

Prema podacima o prometu ovlaštenih mjenjača s fizičkim osobama, koje prima i obrađuje HNB, ovlašteni su mjenjači u 2013. ostvarili iznos kupnje i prodaje strane gotovine u kunskoj protuvrijednosti od 28,55 mlrd. kuna. Od tog iznosa na otkup strane gotovine i čekova koji glase na stranu valutu odnosi se 21,1 mlrd. kuna, a na prodaju 7,45 mlrd. kuna. Najveći dio prometa (87,6%) ostvaren je u eurima.

4.5. Međubankovni platni sustavi

U radu međubankovnih platnih sustava tijekom 2013. nisu zabilježene situacije koje bi na bilo koji način utjecale na sigurnost rada međubankovnih platnih sustava, kao temeljne infrastrukture platnog prometa u zemlji.

Dostupnost HSVP-a za sudionike u platnom sustavu iznosila je 99,99%. HSVP je u 2013. bio nedostupan ukupno 17 minuta. Odstupanje od terminskog plana iznosilo je ukupno 227 minuta.

Dostupnost NKS-a za sudionike u platnom sustavu iznosila je 100,00% (ne uključujući redovito tehničko održavanje), a odstupanje od terminskog plana iznosilo je 633 minute.

Problemi koji su u iznimno maloj mjeri uvjetovali poteškoće u korištenju pojedinih servisa platnih sustava bili su uvjetovani tehničko-tehnološkim razlozima.

U odnosu na 2012. uočljiv je trend povećavanja broja platnih transakcija te smanjivanja vrijednosti platnih transakcija namirenih u HSVP-u, dok je kod NKS-a vidljiv trend povećavanja broja i vrijednosti obračunatih platnih transakcija.

4.5.1. Hrvatski sustav velikih plaćanja

U nastavku se navode osnovni podaci o namirenim platnim transakcijama u HSVP-u u 2013. i usporedba dijela ukupnih podataka s prethodnom kalendarskom godinom.

Tablica 4.1. Platne transakcije u HSVP-u u 2013.

Mjesec	HSVP	
	Broj platnih transakcija	Vrijednost platnih transakcija (u mil. kuna)
Siječanj	24.711	387.611
Veljača	22.272	353.568
Ožujak	22.918	386.409
Travanj	26.037	412.777
Svibanj	26.038	148.974
Lipanj	26.199	184.544
Srpanj	32.218	262.961
Kolovoz	23.131	195.509
Rujan	24.175	195.302
Listopad	24.881	194.197
Studen	21.918	177.271
Prosinac	28.076	187.856
Ukupno	302.574	3.086.978

Izvor: HNB

Tablica 4.2. Pregled namirenih platnih transakcija u HSVP-u

	2012.	2013.
Broj platnih transakcija	292.027	302.574
Vrijednost platnih transakcija (u mil. kuna)	3.573.414	3.086.978
Prosječna vrijednost platne transakcije (u mil. kuna)	12,2	10,2

Izvor: HNB

Broj platnih transakcija namirenih u HSVP-u povećao se za 3,61% u odnosu na 2012. U 2013. u HSVP-u ukupno su namirene 302.574 platne transakcije, a prosječno je dnevno namireno 1210 platnih transakcija.

Ukupna vrijednost platnih transakcija namirenih u HSVP-u smanjila se za 13,61% u odnosu na 2012., što je uzrokovano smanjenjem vrijednosti platnih transakcija na osnovi položenih prekončnih depozita banaka kod HNB-a. Na navedeno smanjenje vrijednosti položenih prekončnih depozita u odnosu na 2012. utjecalo je smanjenje kamatnih stopa na te depozite.

Ukupna vrijednost platnih transakcija namirenih u 2013. u HSVP-u iznosila je 3.086.978 mil. kuna. Prosječna vrijednost platne transakcije iznosila je 10,2 mil. kuna, dok je prosječna dnevna vrijednost namirenih platnih transakcija u HSVP-u iznosila 12,3 mlrd. kuna.

Najveća vrijednost platnih transakcija namirenih u HSVP-u evidentirana je u travnju, i to u ukupnom iznosu od 412.777 mil. kuna, dok je najveći broj platnih transakcija namirenih u HSVP-u evidentiran u srpnju, i to 32.218 platnih transakcija.

Analiza strukture razmijenjenih platnih poruka u 2013. pokazuje da se čak 66,67% poruka odnosilo na platne poruke (MT103) kojima se banke koriste za provođenje plaćanja klijenata. Platne poruke kojima se banke koriste za provođenje svojih plaćanja (MT202) čine 27,71%, a direktni transferi 5,62% ukupno razmijenjenih platnih poruka. Direktni transferi platne su poruke kojima se koristi središnja banka radi provođenja zakonskih obveza i za upravljanje platnim sustavima te, među ostalim, i za izvršavanje plaćanja po nalogu sudionika u uvjetima kad sudionici imaju tehničke i komunikacijske probleme.

4.5.2. Nacionalni klirinški sustav

U nastavku se navode osnovni podaci o obračunatim platnim transakcijama u NKS-u u 2013. i usporedba dijela ukupnih podataka s prethodnom kalendarskom godinom.

Tablica 4.3. Platne transakcije u NKS-u u 2013.

Mjesec	NKS	
	Broj platnih transakcija	Vrijednost platnih transakcija (u mil. kuna)
Siječanj	11.007.317	55.306
Veljača	10.863.571	50.984
Ožujak	12.157.782	58.356
Travanj	11.913.287	59.741
Svibanj	12.733.572	61.400
Lipanj	11.898.207	63.065
Srpanj	13.480.458	68.010
Kolovoz	11.634.008	59.045
Rujan	12.549.796	61.631
Listopad	12.807.923	61.679
Studen	11.937.025	57.116
Prosinac	13.115.942	64.923
Ukupno	146.098.888	721.256

Izvor: Fina

Tablica 4.4. Pregled obračunatih platnih transakcija u NKS-u

	2012.	2013.
Broj platnih transakcija (u mil.)	138,97	146,10
Vrijednost platnih transakcija (u mil. kuna)	699.019	721.256
Prosječna vrijednost platne transakcije (u kunama)	5.030	4.937

Izvor: Fina

Broj platnih transakcija obračunatih u NKS-u povećao se za 5,13% u odnosu na 2012. U 2013. u NKS-u je ukupno obračunato 146.098.888 platnih transakcija, dok je prosječno dnevno obračunato 584.396 platnih transakcija.

Ukupna vrijednost platnih transakcija obračunatih u NKS-u povećala se za 3,18% u odnosu na 2012. Ukupna vrijednost platnih transakcija obračunatih u 2013. u NKS-u iznosila je 721.256 mil. kuna. Prosječna vrijednost jedne platne transakcije iznosila je 4.936,77 kuna, dok je prosječna dnevna vrijednost obračunatih platnih transakcija u NKS-u iznosila 2.885,03 mil. kuna.

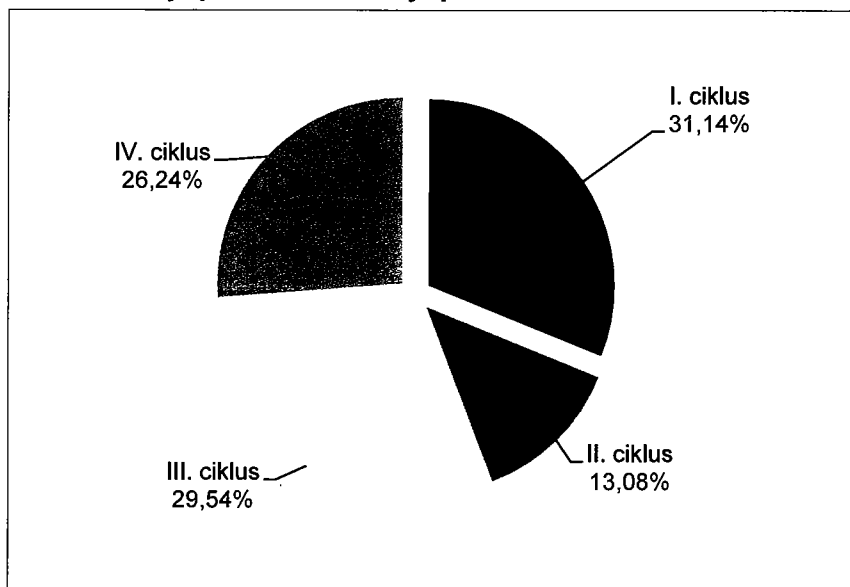
Najveća vrijednost platnih transakcija obračunatih u NKS-u evidentirana je u srpnju, u iznosu od 68.009,60 mil. kuna. Najveći broj platnih transakcija evidentiran je također u srpnju, i to 13.480.458 platnih transakcija.

Tablica 4.5. Ukupan broj i vrijednost platnih transakcija po ciklusima NKS-a u 2013.

	I. ciklus	II. ciklus	III. ciklus	IV. ciklus	Ukupno
Broj platnih transakcija	45.496.155	19.103.035	43.159.390	38.340.308	146.098.888
Udio	31,14%	13,08%	29,54%	26,24%	100%
Vrijednost platnih transakcija (u mil. kuna)	122.128	81.357	254.922	262.849	721.256
Udio	16,93%	11,28%	35,34%	36,44%	100%

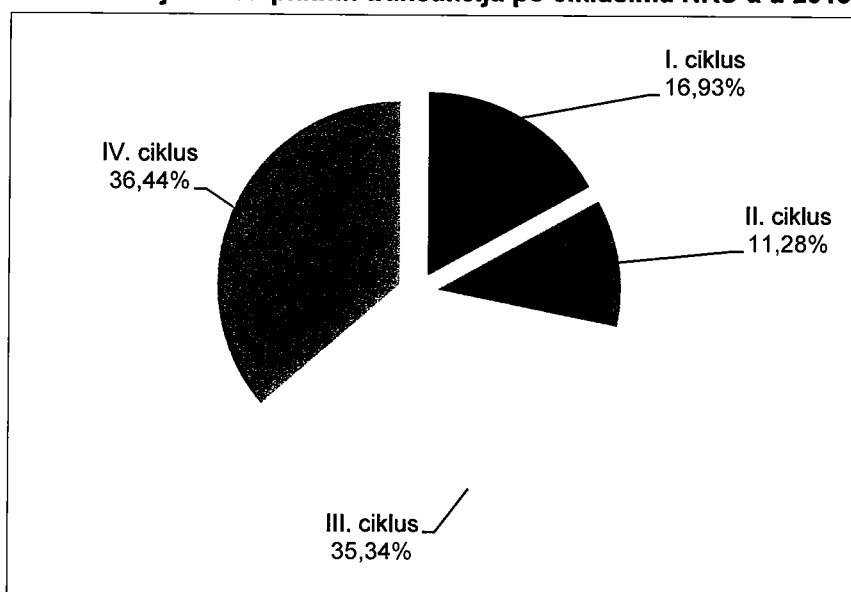
Napomena: I. obračunski ciklus – od 18.30 T₋₁ do 9.30 T₀II. obračunski ciklus – od 9.30 T₀ do 11.00 T₀III. obračunski ciklus – od 11.00 T₀ do 14.00 T₀IV. obračunski ciklus – od 14.00 T₀ do 18.30 T₀

Izvor: Fina

4.1. Udio broja platnih transakcija po ciklusima NKS-a u 2013.

Izvor: Fina

4.2. Udio vrijednosti platnih transakcija po ciklusima NKS-a u 2013.

Izvor: Fina

Najveća je vrijednost platnih transakcija (36,44%) obračunata u IV. ciklusu. Najveći broj platnih transakcija obračunat je u I. Ciklusu, i to 31,14% ukupno obračunatih platnih transakcija u NKS-u.

4.6. Statistička izvješća o podacima iz platnog prometa

U skladu s Odlukom o obvezi dostavljanja Izvješća o podacima platnog prometa (NN, br. 189/2004. i 127/2009.) HNB je od obveznika dostave podataka (banke, štedne banke i kartične kuće) u okviru propisanih rokova zaprimio, obradio i učinio javno dostupnima statističke podatke iz platnog prometa.

U nastavku se daje pregled pojedinih statističkih podataka zaprimljenih od obveznika dostave.

Tablica 4.6. Podaci o broju transakcijskih računa

31. prosinca 2013.

Računi poslovnih subjekata	436.143
Računi poslovnih namjena	427.202
Ostali računi*	8.941
Računi građana	5.527.758
Žiro računi	1.202.318
Tekući računi	4.060.432
Ostali računi građana**	265.008
Ukupno	5.963.901

* Uplatni računi državnog proračuna

** Računi građana za posebne namjene i računi nerezidenata -- fizičkih osoba s prebivalištem u inozemstvu

Izvor: HNB

Poslovni subjekti i građani u bankama imaju ukupno otvoren 5.963.901 račun. Građani imaju u bankama otvoreno 5.527.758 računa, što čini 92,69% svih otvorenih računa u bankama. Tekući računi u odnosu na ukupan broj računa građana zastupljeni su sa 73,46%, žiroračuni s 21,75%, a 4,79% čine "ostali računi građana".

Od ukupnog broja računa poslovnih subjekata otvorenih u bankama čak 97,95% računa čine računi poslovnih namjena, dok se samo 2,05% računa odnosi na ostale račune poslovnih subjekata.

Tablica 4.7. Broj poslovnih jedinica banaka, bankomata i POS (EFTPOS) uređaja
31. prosinca 2013.

	Ukupno
1. Poslovne jedinice	1.222
2. Bankomati ukupno	4.123
2.1. Bankomati u vlasništvu banaka	3.392
2.2. Bankomati u vlasništvu druge pravne osobe	731
3. POS (EFTPOS) uređaji ukupno	92.221
3.1. POS (EFTPOS) uređaji u vlasništvu banaka	50.415
3.2. POS (EFTPOS) uređaji u vlasništvu druge pravne osobe	41.806

Izvor: HNB

Banke u Republici Hrvatskoj na dan 31. prosinca 2013. posluju u 1222 poslovne jedinice. Od ukupno 4123 bankomata u zemlji 82,27% nalazi se u vlasništvu banaka, a preostalih 17,73% u vlasništvu je drugih pravnih osoba. Od ukupno 92.221 POS (EFTPOS) uređaja 54,67% je u vlasništvu banaka, a ostatak je u vlasništvu drugih pravnih osoba.

Tablica 4.8. Izdane platne kartice i izvršena kartična plaćanja prema vrstama kartica

Vrsta kartice	Opće i poslovne validne platne kartice			
	Broj platnih kartica u optjecaju*	Udio	Ukupno transakcije	
			Broj	Vrijednost (u kn)
Kreditne kartice	150.799	1,8%	2.358.356	763.166.882
Revolving kartice**	645.236	7,5%	28.595.499	7.542.848.545
Kartice s odgođenom naplatom***	471.336	5,5%	27.449.374	9.070.021.744
Charge kartice****	549.123	6,4%	38.216.504	9.735.364.116
Debitne kartice	6.585.770	76,4%	213.045.856	87.726.937.497
Prepaid kartice	180.742	2,1%	759.924	135.103.939
Ostalo	32.808	0,4%	138.006	46.027.660
Ukupno	8.615.814	100,0%	310.563.519	115.019.470.383

* Izvještajno razdoblje na dan 31. prosinca 2013.

** Revolving kartice – korisnik ukupne troškove može platiti u cijelosti ili postupno, u ratama, prema ugovorenom modelu naplate.

*** Kartice s odgođenom naplatom – iznos ukupnih troškova naplaćuje se neposrednim terećenjem transakcijskog računa korisnika u banci, na temelju naloga za plaćanje podnesenog na teret tog računa od izdavatelja kartice s odgođenom naplatom.

**** Charge kartice – korisnik ukupne troškove podmiruje u cijelosti naknadno, do dana dospijeca plaćanja za učinjene ukupne troškove.

Izvor: HNB

U Republici Hrvatskoj na dan 31. prosinca 2013. bilo je evidentirano ukupno 8.615.814 platnih kartica u optjecaju, pri čemu su 94,81% kartica činile opće platne kartice (izdane na ime građana), a 5,19% poslovne platne kartice (izdane na ime poslovnih subjekata). U odnosu na vrste platnih kartica najzastupljenije su debitne kartice, koje su činile 76,44% ukupnog broja kartica.

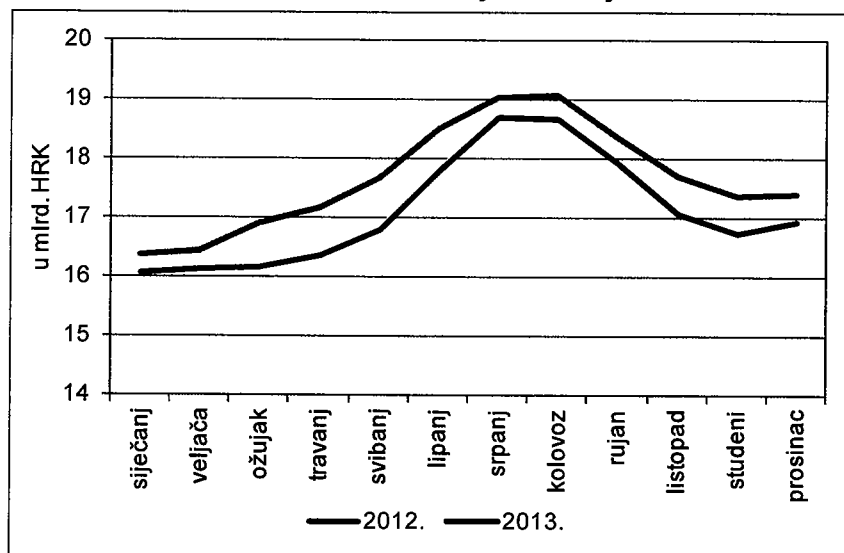
Vezano uz funkcije kartica, od ukupnog broja kartica čak 86,25% kartica ima čip (platne kartice koje sadržavaju jedan ili više računalnih čipova za pohranu podataka, identifikaciju ili za obrade posebnih namjena).

5. Poslovanje trezora

5.1. Stanje i kretanje gotovog novca izvan banaka

Na dan 31. prosinca 2013. stanje gotovog novca izvan banaka (novac u optjecaju) iznosilo je 17,4 mlrd. kuna i bilo je za 2,8% veće nego na kraju 2012.

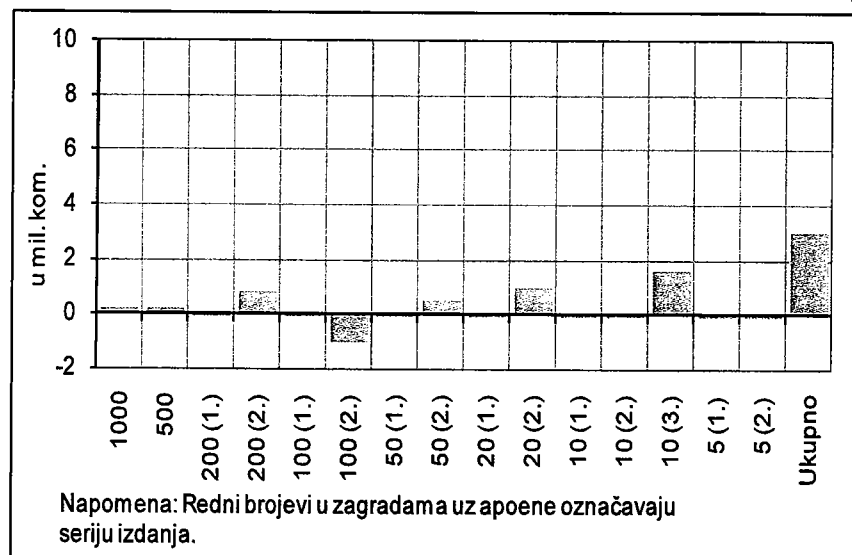
5.1. Gotov novac izvan banaka na kraju razdoblja

Izvor: HNB

Izvan HNB-a i gotovinskih centara (GC) na dan 31. prosinca 2013. bilo je 163,9 mil. komada novčanica u vrijednosti od 20,9 mlrd. kuna. U usporedbi sa stanjem na kraju 2012. tijekom 2013. količina novčanica izvan HNB-a i GC-a povećala se za 1,8%, dok se ukupna vrijednost svih novčanica izvan HNB-a i GC-a povećala za 1,5%.

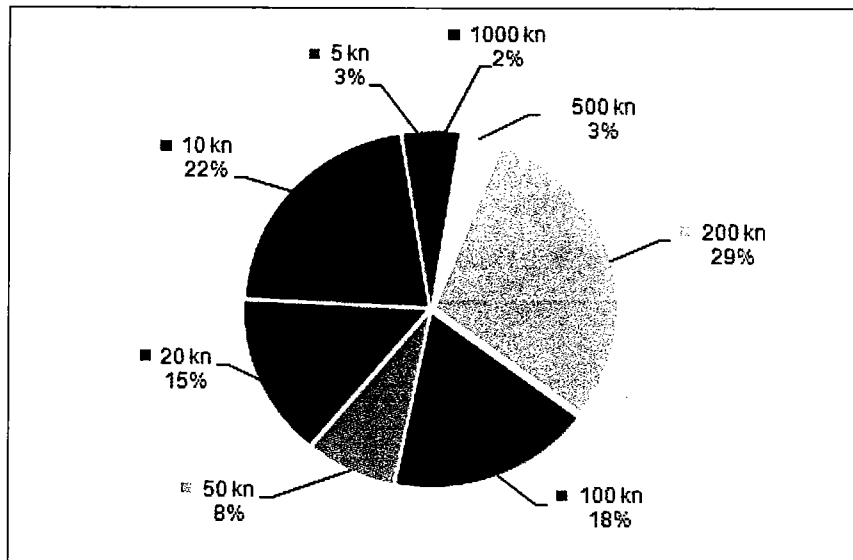
5.2. Promjena broja komada novčanica izvan HNB-a i GC-a u 2013., u usporedbi s 2012.

Izvor: HNB

Ukupna količina novčanica izvan HNB-a i GC-a povećana je u 2013. za 2,9 mil. komada, što uključuje povećanje svih važećih apoen a izuzevši apoen od 100 kuna, koji je izdan u količini manjoj za 1,1 mil. komada u odnosu na 2012. Pojedinačno je najveći porast, od 1,6 mil. komada, registriran kod apoen a od 10 kuna i apoen a od 20 kuna, 0,9 mil. komada, što iznosi 86,0% ukupnog porasta količine novčanica izvan HNB-a i GC-a u 2013.

5.3. Struktura ukupne količine novčanica izvan HNB-a i GC-a po apoenima, na kraju 2013.

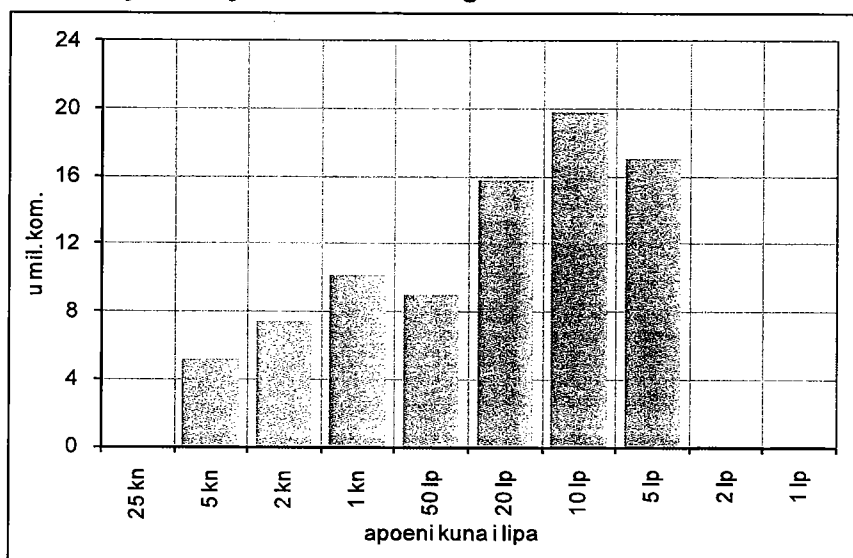

Izvor: HNB

Izvan HNB-a i GC-a u 2013. količinski su bile najviše zastupljene novčanice u apoenima od 200 kuna (udio od 29%) i od 10 kuna (udio od 22%), čija je ukupna vrijednost iznosila 9,9 mlrd. kuna ili 47,6% ukupne vrijednosti novčanica te godine. Apoenom od 200 kuna banke se najviše koriste pri isplati putem bankomata, što je i rezultiralo velikom zastupljenošću tog apoen a u strukturi novčanica izvan HNB-a i GC-a.

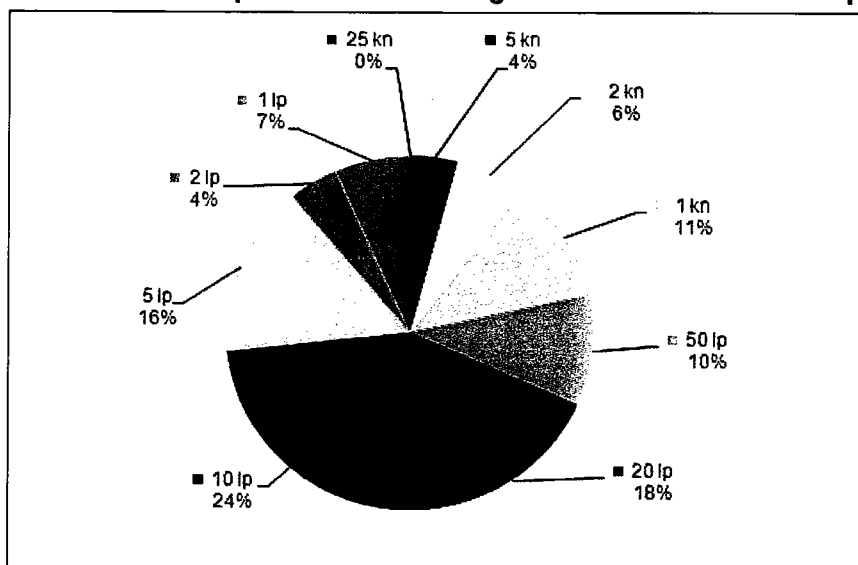
Količina kovanog novca izvan HNB-a i GC-a na dan 31. prosinca 2013. iznosila je 1,9 mlrd. komada, a njihova ukupna vrijednost 1,1 mlrd. kuna. U odnosu na stanje na kraju 2012. količina kovanog novca izvan HNB-a i GC-a bila je na kraju 2013. veća za 4,7%, dok je njihova ukupna vrijednost bila veća za 8,9%. Količina kovanog novca izvan HNB-a i GC-a tijekom 2013. ukupno je povećana za 84,9 mil. komada.

5.4. Promjena broja komada kovanog novca izvan HNB-a i GC-a u 2013. u usporedbi s 2012.

Izvor: HNB

5.5. Struktura ukupne količine kovanog novca izvan HNB-a i GC-a po apoenima, na kraju 2013.

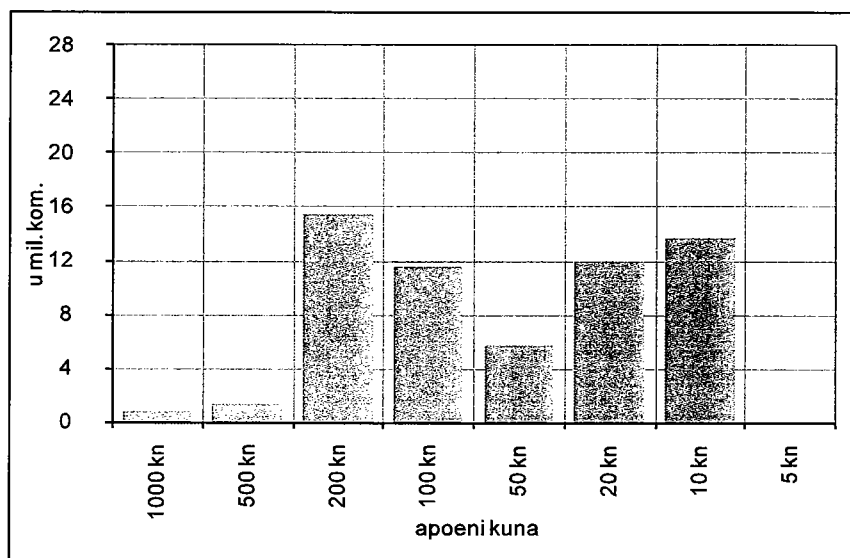
Izvor: HNB

Među kovanicama količinski je u 2013. izvan HNB-a i GC-a bio najviše zastupljen apoen od 10 lipa (448,9 mil. komada, što čini 24% ukupne količine kovanog novca izvan HNB-a i GC-a), dok je vrijednosno najviše bio zastupljen apoen od 5 kuna (u iznosu od 381,6 mil. kuna, što čini 35,4% ukupne vrijednosti kovanog novca izvan HNB-a i GC-a).

5.2. Opskrba gotovim novcem

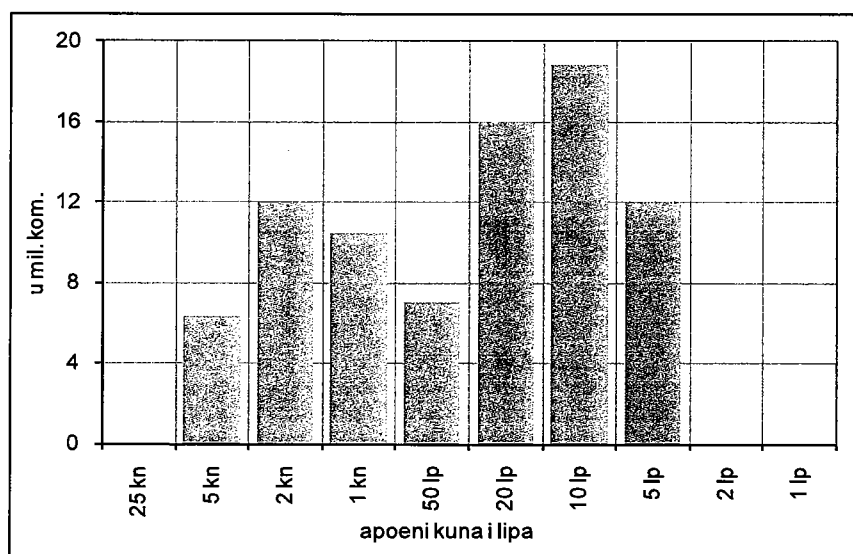
Za podmirivanje potreba banaka za gotovim novcem na osnovi njihovih narudžaba i za održavanje logističke zalihe u GC-ima iz trezora HNB-a GC-ima je tijekom 2013. izdano ukupno 6,4 mlrd. kuna u novčanicama (60,7 mil. komada) i 75,4 mil. kuna kovanog novca (82,8 mil. komada). Ukupna vrijednost izdanih novčanica bila je za 1,1 mlrd. kuna ili 17,2% manja nego 2012. Broj izdanih novčanica bio je manji za 3,1 mil. komada ili 4,8%. Ukupna vrijednost izdanoga kovanog novca bila je veća za 23,1%, a broj komada izdanoga kovanog novca veći za 17,8%.

5.6. Novčanice izdane GC-ima u 2013.

Izvor: HNB

5.7. Kovani novac izdan GC-ima u 2013.

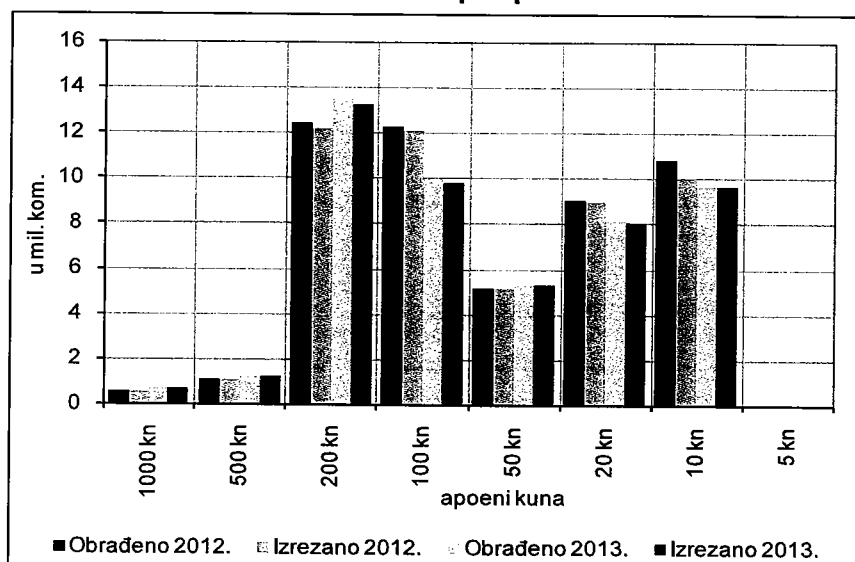
Izvor: HNB

Tijekom 2013. porast izdanih količina evidentan je kod svih apoena kovanog novca, izuzevši kovani novac od 5 lipa, koji je izdan u količini od 12,1 mil. komada, što je za 0,9 mil. komada manje u odnosu na 2012.

5.3. Povlačenje i obrada dotrajalih novčanica

U 2013. godini HNB je preuzeo od GC-a ukupno 43,8 mil. komada novčanica u ukupnoj vrijednosti od 4,0 mlrd. kuna. Na sustavu za obradu novčanica ukupno je obrađeno 48,5 mil. komada novčanica, od čega je 98,9% ili 48,0 mil. komada (u vrijednosti od 5,5 mlrd. kuna) automatski izrezano jer novčanice svojom kakvoćom nisu zadovoljile utvrđene kriterije za upotrebu u optjecaju.

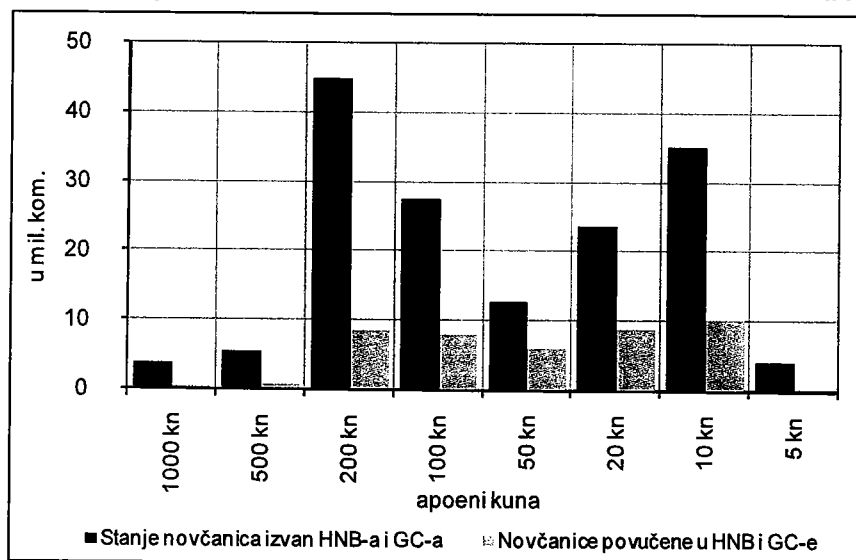
5.8. Obradene i izrezane novčanice po apoenima

Izvor: HNB

Prema iskazanim podacima obnova novčanica izvan HNB-a i GC-a u 2013. iznosila je približno 29% (poništene novčanice/novčanice izvan HNB-a i GC-a x 100), s obzirom na to da je količina novčanica izvan HNB-a i GC-a na dan 31. prosinca 2013. iznosila 163,9 mil. komada, a uništeno je 48,0 mil. komada.

5.9. Odnos povučenih novčanica i novčanica izvan trezora HNB-a i GC-a u 2013.

Izvor: HNB

HNB je tijekom 2013. od GC-a preuzeo 43,8 mil. komada novčanica koje su GC-i izdvojili kao neprikladne. U odnosu na 2012. ukupna količina izdvojenih i preuzetih neprikladnih novčanica smanjena je za 11,5 mil. komada, a to je rezultat primjene ublaženih parametara za sortiranje novčanica, propisanih novom odlukom koja se primjenjuje od prosinca 2012.

5.4. Vještačenje novčanica

Tijekom 2013. Nacionalni centar za analizu novčanica u postupku vještačenja sumnjivih primjeraka novčanica kuna registrirao je 515 komada krivotvorenih novčanica u ukupnoj vrijednosti od 196.150,00 kuna. U usporedbi s 2012. broj registriranih krivotvorina kuna u optjecaju povećao se za 63,5%. Na osnovi navedenih pokazatelja, a uzevši u obzir da je tijekom 2013. izvan trezora HNB-a i GC-a bilo prosječno 166,6 mil. komada novčanica, na milijun komada novčanica kuna u optjecaju registrirana su tri komada krivotvorenih novčanica.

Tablica 5.1. Registrirane krivotvorine novčanica kuna u 2013.

Apoeni	1000	500	200	100	50	20	10	5	Ukupno
Komadi	17	291	149	28	16	11	3	0	515
Postotni udio	3,3	56,5	28,9	5,4	3,1	2,1	0,6	0,0	100,0

Izvor: HNB

Tijekom 2013. u postupku vještačenja sumnjivih primjeraka stranih novčanica registrirana su ukupno 1123 komada krivotvorina. U ukupnoj količini registriranih krivotvorina stranih novčanica najveći je broj, od 863 komada, krivotvorenih novčanica eura, zatim slijede krivotvorene novčanice američkog dolara s 224 primjerka, dok ostatak od 36 komada čine krivotvorene novčanice sljedećih valuta: konvertibilne marke, njemačke marke, funte sterlinga i zlota.

U 2013. evidentirana su 863 komada krivotvorenih novčanica eura, što je gotovo na istoj razini kao i u 2012., kad je bio evidentiran 861 komad, dok je kod registriranih krivotvorenih novčanica američkog dolara evidentirana dva puta veća količina.

U istom razdoblju 2013. Nacionalni centar za analizu kovanog novca u postupku vještačenja sumnjivih primjeraka kovanog novca registrirao je 9 primjeraka krivotvorenoga kovanog novca od 5 kuna i 453 primjerka krivotvorenoga kovanog novca eura.

Od ukupne količine registriranih krivotvorina kovanog novca eura na apoen od 2 eura odnosi se 335 komada ili 74%, na apoen od 1 eura 98 komada ili 22% te na apoen od 0,50 eura 20 komada ili 4%. Tijekom 2013. registrirano je za 13,9% manje krivotvorenoga kovanog novca u odnosu na 2012.

Nacionalni centar za borbu protiv krivotvorenja, u sklopu Nacionalnog programa za obuku zaposlenika banaka i financijskih institucija za postupak provjere autentičnosti novčanica i kovanog novca, održao je tijekom 2013. godine 23 specijalistička tečaja za zaposlenike banaka i institucija specijaliziranih za poslovanje s gotovim novcem. Educirano je ukupno 347 zaposlenika banaka i financijskih institucija.

5.5. Izdavanje prigodnoga kovanog novca

Tijekom 2013. godine HNB je izdao sljedeći prigodni kovani novac i numizmatičke komplete:

1. prigodni zlatni kovani novac od 1000 kuna i prigodni srebrni kovani novac od 100 kuna u povodu stjecanja članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji, 1. srpnja 2013.
2. prigodni optjecajni kovani novac od 25 kuna u povodu stjecanja članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji, 1. srpnja 2013.
3. numizmatički komplet prigodnog optjecajnoga kovanog novca od 25 kuna za sljedeća tri izdanja:
  - a) "Republika Hrvatska kandidat za članstvo u Europskoj uniji, 18. VI. 2004."
  - b) "Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, 9. XII. 2011."
  - c) "Republika Hrvatska članica Europske unije, 1. VII. 2013."
4. numizmatički komplet optjecajnoga kovanog novca Republike Hrvatske kune i lipe s godinom izdanja 2013.

6. Javnost rada

Hrvatska narodna banka posvetila je i tijekom 2013. osobitu pozornost što potpunijem i razumljivijem informiranju domaće i međunarodne javnosti o svojim ciljevima i mjerama za njihovo ostvarivanje, kao i o rezultatima svojih aktivnosti. Primjenjujući pritom različite oblike komuniciranja, HNB je redovito i ažurno obavještavao javnost o svim važnijim aspektima svog djelovanja.

Na internetskoj stranici www.hnb.hr omogućen je tako uvid u cjelokupnu zakonsku i podzakonsku regulativu koja se tiče djelovanja središnje banke i financijskih institucija, pri čemu je javnost imala mogućnost da se na niz prijedloga iz područja relevantne legislative očituje prije njihova donošenja. Na internetskoj stranici objavljuju se i sve redovite publikacije HNB-a, kao što su godišnje izvješće, analize financijske stabilnosti, mjesečne informacije o aktualnim gospodarskim i novčanim kretanjima, Bilten o bankama, ali i stručni pregledi i istraživanja.

Nakon donošenja posebno važnih odluka vezanih uz monetarnu politiku i druge zadaće središnje banke organizirani su sastanci s novinarima koji prate financije i bankarstvo, kako bi se pobliže upoznali s promjenama te o njima što upućenije i razumljivije izvijestili širu javnost.

Priopćenja za javnost o odlukama Savjeta HNB-a, najvišeg tijela hrvatske središnje banke, objavljuvana su neposredno nakon sjednica na kojima su odluke donesene. Priopćenjima se također izvještavalo o puštanju novih novčanica u optjecaj, prigodnim numizmatičkim izdanjima, kao i o drugim aktivnostima koje su poduzimane u ostvarivanju zadaća središnje banke. Obaviještenosti stručne i šire javnosti o djelovanju Hrvatske narodne banke pridonose i nastupi dužnosnika i drugih zaposlenika na različitim tematskim skupovima izvan središnje banke te u javnim medijima.

Središnja banka organizirala je, u suradnji s nekoliko institucija iz zemlje i inozemstva, više stručnih skupova posvećenih aktualnim gospodarskim temama i poticanju održivog rasta. Tako je u siječnju organizirana konferencija "Izravna inozemna ulaganja – pokretač ekonomskog rasta i razvoja", a u veljači konferencija "Međunarodna konkurentnost i poslovna privlačnost Hrvatske", koja je bila posvećena značenju provođenja strukturnih reforma u Hrvatskoj. Aktualnim zbivanjima u europskom bankarstvu bavilo se tradicionalno rujansko predavanje "Ante Čičin-Šain", a investicijskoj politici i razmjeni iskustava u privlačenju inozemnih izravnih ulaganja s glavnim primjerom Švicarske kao modela bila je posvećena konferencija održana u studenome. Hrvatska narodna banka organizirala je prošle godine, 19. godinu zaredom, i međunarodnu Dubrovačku ekonomsku konferenciju.

Tijekom 2013. u Hrvatskoj narodnoj banci evidentirano je više od dvije tisuće pismenih i usmenih upita, koje su elektroničkom poštom, telefaksom, poštom ili telefonom uputili građani, poduzeća, predstavnici medija, državne institucije, veleposlanstva i drugi. Središnjoj banci obraća se s molbom za potrebna objašnjenja, podatke ili informacije o literaturi i velik broj srednjoškolaca, studenata i istraživača iz zemlje i inozemstva. Tražene informacije odnosile su se na sva područja djelovanja HNB-a. Na spomenute je upite HNB nastojao odgovoriti u najkraćem mogućem roku.

Posjeti HNB-u i predavanja o temama iz djelokruga HNB-a organizirani su za nekoliko grupa domaćih srednjoškolaca i studenata te studente iz europskih zemalja uključene u Ljetnu školu *International Environment and European Integration* Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Tijekom predavanja učenici i studenti produbili su svoja saznanja o djelovanju hrvatske središnje banke i saznali više o aktualnim gospodarskim i novčanim kretanjima u našoj zemlji.

7. Međunarodna suradnja

7.1. Aktivnosti vezane uz članstvo u Europskoj uniji

7.1.1. Hrvatska narodna banka u Europskom sustavu središnjih banaka i drugim strukturama EU-a

Republika Hrvatska 1. srpnja 2013. postala je 28. država članica Europske unije, nakon uspješno okončanog postupka ratifikacije, koji je započeo s potpisivanjem Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji još u prosincu 2011. godine. U institucionalnom smislu HNB je postao član Europskog sustava središnjih banaka (ESSB). Budući da se upisani kapital ESB-a povećava pri svakom ulasku neke zemlje u EU, odnosno njezine središnje banke u ESSB, 1. srpnja 2013. ukupni upisani kapital ESB-a povećao se na 10.825.007.069,61 eura. HNB je upisao 64.354.667,03 eura, od čega je, u skladu s propisanim aktima, kao nacionalna središnja banka izvan Eurosustava uplatio 3,75% upisanoga kapitala, odnosno 2.413.300,01 eura.

Također, na osnovi članstva u EU-u hrvatski predstavnici počeli su ravnopravno (zajedno s predstavnicima svih ostalih država članica) sudjelovati u radu odgovarajućih institucija i drugih tijela EU-a. Drugim riječima, stečen je punopravan status, koji podrazumijeva pravo glasa, ali i veću obvezu glede izrade i formiranja stajališta o pitanjima o kojima se raspravlja.

Predstavnici Hrvatske narodne banke tijekom 2013. sudjelovali su na 283 sastanka struktura EU-a, od čega se približno polovica odnosila na odbore i radne skupine ESSB-a. Guverner HNB-a sudjelovao je na redovitim tromjesečnim sastancima Općeg vijeća ESB-a, na kojima se raspravlja o tekućim makroekonomskim, monetarnim, fiskalnim i financijskim kretanjima u EU-u. Guverner je zajedno s nadležnim viceguvernerom sudjelovao i na redovitim tromjesečnim sastancima Općeg odbora Europskog odbora za sistemski rizik (ESRB), na kojima se raspravlja o sistemskim rizicima za financijski sustav EU-a i makrobonitetnoj politici EU-a. Predstavnici HNB-a sudjelovali su i u radu drugih struktura ESRB-a poput Savjetničkoga tehničkog odbora i radnih skupina povezanih s njim. Zaposlenici HNB-a sudjelovali su i u radu Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo (EBA), a nadležni viceguverner u radu Odbora supervizora EBA-e.

Stručnjaci HNB-a uključeni su u rad relevantnih radnih tijela Vijeća EU-a i Europske komisije, ali najčešće zajedno s predstavnicima Ministarstva financija. U skladu s time HNB sudjeluje u izradi prijedloga stajališta Republike Hrvatske o temama o kojima se raspravlja u okviru Vijeća EU-a. Kad je riječ o tom dijelu struktura EU-a, na neformalnim sastancima ministara financija (Neformalno vijeće ECOFIN-a) sudjeluje guverner, a imenovani viceguverneri uključeni su u rad Gospodarskog i financijskog odbora (EFC). U ostalim radnim tijelima Vijeća EU-a (posebice u Radnoj skupini za financijske usluge te pododborima EFC-a) i Europske komisije (različite radne skupine stručnjaka i odbori za određena pitanja) HNB su predstavljali rukovoditelji nadležnih organizacijskih jedinica ili relevantni stručnjaci. Na velikom broju sastanaka pripremnih tijela Vijeća EU-a sudjelovao je i predstavnik HNB-a u Stalnom predstavništvu Republike Hrvatske pri EU-u.

Osim što su sudjelovali u radu institucija i tijela EU-a, predstavnici HNB-a tijekom 2013. nastavili su ostvarivati i druge kontakte s predstavnicima središnjih banaka država članica EU-a, ESB-a te ostalih institucija i tijela EU-a. Izdvojiti se može nekoliko posjeta predstavnika Glavne uprave Europske komisije za ekonomska i financijska pitanja HNB-u te osmi godišnji dijalog s predstavnicima Austrijske narodne banke.

7.1.2. Republika Hrvatska i koordinacija ekonomskih politika u Europskoj uniji

U sklopu trećega Europskog semestra (godišnjeg ciklusa mehanizma nadzora i koordinacije ekonomskih politika u EU-u) Europska komisija objavila je u svibnju 2013. preporuke za svaku državu članicu i radni dokument koji čini kvalitativnu ocjenu hrvatskoga Ekonomskog programa. Taj Program, u izradi kojeg su sudjelovali i zaposlenici HNB-a, zamijenio je dotadašnji Pretpristupni ekonomski program, a Hrvatska je kao država pristupnica sudjelovala u Europskom semestru dobrovoljno i na neformalnoj osnovi. U dokumentu je navedeno nekoliko ključnih izazova. Prije svega, to su velik udio manjka državnog proračuna u BDP-u i javni dug koji se približavao razini od 60% BDP-a. U tom smislu potrebno je provesti jasnu i održivu strategiju konsolidacije (proširenje porezne baze, jačanje borbe protiv poreznih prijevara i porezne utaje, preispitivanje učinkovitosti, održivosti i prikladnosti rashoda za socijalnu zaštitu i mirovine, sanacija javnih poduzeća i poduzeća s gubicima u kojima država ima važnu ulogu). Također, Europska komisija smatra da je financijski sektor opterećen velikim udjelom loših kredita, te bi se povećanjem pokrivenosti loših kredita rezervacijama mogla poboljšati njegova stabilnost, posebno s obzirom na činjenicu da je privatni sektor izložen valutnom riziku.

Europska komisija objavila je u studenome 2013. dva dokumenata – tzv. Godišnji pregled rasta i Izvješće o mehanizmu upozoravanja – čime je započeo Europski semestar za 2014. godinu. Time su postavljeni glavni prioriteti ekonomske politike u idućoj godini, a s pomoću jedanaest odabranih pokazatelja dan je pregled mogućih rizika i neravnoteža u gospodarstvima EU-a, kojima se ujedno upućuje na to za koje je države članice potrebno napraviti dubinsku analizu, tj. detaljno utvrditi postojanje makroekonomskih neravnoteža. U izvješću je Hrvatskoj utvrđeno prekoračenje indikativnih referentnih vrijednosti za tri (od ukupno 11) pokazatelja: stanje međunarodnih ulaganja, kretanje udjela u svjetskom izvozu robe i usluga i stopu nezaposlenosti, te se naglašava da su navedena prekoračenja povezana ponajprije sa strukturnim činiteljima. Od ključnih ranjivosti za hrvatsko gospodarstvo izdvojeno je i pogoršanje kvalitete aktive banaka zbog prezaduženosti poduzeća i poteškoća sa servisiranjem kredita vezanih uz švicarski franak. Europska komisija je odlučila za Hrvatsku provesti dubinsku analizu kako bi se utvrdilo jesu li prisutne neravnoteže te ako jesu, jesu li one prekomjerne. Rezultate dubinske analize Komisija objavljuje u proljeće 2014. godine.

Također, Europska komisija izdala je u prosincu 2013. godine Mišljenje o postojanju prekomjernoga proračunskog manjka u Hrvatskoj, te je pripremila prijedlog Odluke Vijeća EU-a o postojanju prekomjernoga proračunskog manjka, i to i po kriteriju proračunskog manjka i po kriteriju javnog duga, te prijedlog Preporuke Vijeća EU-a radi okončanja stanja s prekomjernim proračunskim manjkom u Hrvatskoj. U Preporuci se navodi rok za smanjenje proračunskog manjka na razinu manju od 3% BDP-a do 2016. godine. Glede prilagodbe strukturnog manjka riječ je o godišnjem poboljšanju strukturnog salda u iznosu od 0,5% BDP-a 2014., 0,9% BDP-a 2015. i 0,7% BDP-a 2016. godine. Preporuka Vijeća EU-a poziva Hrvatsku da provede detaljnu reviziju rashodne strane proračuna (s ciljem racionalizacije u području politike plaća, socijalnog osiguranja i subvencija te stvaranja dostatnoga fiskalnog prostora), radi na daljnjem poboljšanju poštivanja poreznih propisa i povećanja učinkovitost porezne uprave te poboljša institucionalni okvir javnih financija. Osim toga, Vijeće poziva Hrvatsku na provedbu strukturnih reforma, posebno u području tržišta rada, poslovnog okružja i kvalitete javne uprave. Hrvatska je dužna periodično podnositi detaljno izvješće o strategiji konsolidacije i mjerama poduzetima radi provedbe Preporuke. Vijeće ECOFIN-a donosi odluku o započinjanju procedure pri prekomjernom proračunskom manjku za Hrvatsku krajem siječnja 2014. godine.

7.1.3. Koordinacija ekonomskih politika u Europskoj uniji

U sklopu spomenutoga Europskog semestra u ožujku 2013. države članice potvrdile su pet prioriteta koje je Europska komisija Godišnjim pregledom rasta predložila za 2013. godinu: provođenje fiskalne konsolidacije na način koji ne ometa rast gospodarstva, obnavljanje normalnoga kreditiranja, poticanje rasta i konkurentnosti, borba protiv nezaposlenosti i socijalnih posljedica koje kriza donosi te modernizacija javne uprave. Europska komisija zaključila je na temelju svojih analiza kako većina država članica različitim tempom provodi fiskalnu konsolidaciju i reforme za jačanje konkurentnosti te mjere za borbu protiv nezaposlenosti, osobito među mladima.

Nakon što je 1. siječnja 2013. na snagu stupio Ugovor o stabilnosti, koordinaciji i upravljanju u Ekonomskoj i monetarnoj uniji⁸¹, u svibnju su također stupile na snagu dvije uredbe koje se odnose na pojačani nadzor i ocjenu proračunskih planova država članica eurozone, posebno onih država koje se nalaze u proceduri pri prekomjernom manjku, te na pojačani nadzor država članica eurozone koje imaju financijske poteškoće ili su zatražile financijsku pomoć (tzv. *two-pack*). Kako bi se olakšala provedba tih uredaba, dogovoren je usklađeni okvir za nacрте proračunskih planova i izvješća koja sadrže planove zaduživanja svih država članica eurozone.

7.1.4. Zakonodavne aktivnosti Europske unije

Tijekom prošle godine Europska unija je nastavila s naporima usmjerenima k postizanju bankovne unije. Jedan je od ključnih elemenata uspostavljanje Jedinstvenog mehanizma za nadzor banaka (engl. *Single Supervisory Mechanism*, SSM) u eurozoni, za što je ispunjen preduvjet u listopadu 2013., kada su doneseni propisi kojima se Europskoj središnjoj banci daju supervizorske ovlasti i uređuje odnos između Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) i ESB-a. Godinu dana od stupanja na snagu dviju relevantnih uredaba, u studenome 2014., SSM bi trebao postati funkcionalan te bi ESB trebao preuzeti funkciju nadzora nad otprilike 130 kreditnih institucija koje čine približno 85% aktive banaka eurozone. U svrhu pripreme za ESB-ovo preuzimanje supervizorske funkcije započet je postupak sveobuhvatne ocjene banaka u okviru SSM-a. Sveobuhvatnu ocjenu čine tri elementa: supervizorska procjena rizika, ocjena kvalitete aktive i test otpornosti na šokove. Sveobuhvatna ocjena banaka zaključit će se agregiranim objavljivanjem rezultata, i to na razini države članice i na razini banke, zajedno s preporukama o supervizorskim mjerama. Tijekom prošle godine također su se vodili pregovori o Jedinstvenom sanacijskom mehanizmu (engl. *Single Resolution Mechanism*, SRM), o čemu je u prosincu dogovoren opći pristup Vijeća EU-a. Jedinstveni sanacijski mehanizam nadopunjuje SSM radi centraliziranja ključnih elemenata za upravljanje propadanjem banaka u eurozoni i državama članicama koje još nisu uvele euro, a sudjeluju u bankovnoj uniji, i radi uspostave Jedinstvenoga sanacijskog fonda. Donošenje relevantne uredbe očekuje se tijekom 2014. godine. U 2013. također su se vodili pregovori o usklađenim pravilima za oporavak i sanaciju banaka (u prosincu je postignut politički dogovor Vijeća EU-a i Europskog parlamenta). Politički dogovor je postignut i o Direktivi o sustavima osiguranja depozita, kojoj je cilj bolje uskladiti nacionalne sustave osiguranja depozita, osigurati bržu isplatu i bolje financiranje shema osiguranja depozita. Donošenje ove Direktive očekuje se tijekom 2014. godine.

Osim zakonodavnih prijedloga koji se odnose na uspostavljanje bankovne unije, tijekom 2013. godine bitan korak kojim se u pravni okvir EU-a prenose novi međunarodni standardi kapitaliziranosti banaka postignut je donošenjem zakonodavnog paketa CRD IV, koji je stupio na snagu u srpnju 2013. godine. Taj paket čine uredba koja se izravno primjenjuje u državama članicama EU-a od 1. siječnja 2014. i direktiva koju su države članice bile dužne prenijeti u svoje nacionalne propise do istog

⁸¹ Ugovor su potpisali čelnici 25 država članica EU-a (nisu ga potpisale jedino Velika Britanija i Češka, a nakon pristupanja 1. srpnja 2013. nije ga potpisala ni Hrvatska), a primjenjuje se na ugovorne strane čija je valuta euro i koje su ga ratificirale. Do 31. prosinca 2013. Ugovor su ratificirale ukupno 23 države članice.

datuma. Osim toga, započeli su i pregovori o novim propisima u području platnog prometa. U Vijeću EU-a i Europskom parlamentu vođeni su pregovori o prijedlogu Direktive o usporedivosti naknada vezanih uz platne račune, prebacivanje platnih računa i pristup platnom računu s osnovnim karakteristikama. Krajem 2013. Europska komisija prihvatila je i predstavila prijedloge nove direktive o uslugama platnog prometa na unutarnjem tržištu i uredbe o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica.

7.2. Međunarodni monetarni fond (MMF)

Kvota Republike Hrvatske pri MMF-u ostala je u 2013. nepromijenjena (365,1 mil. SDR-a), kao i njezina glasačka prava (0,174% ukupnih glasačkih prava). Naime, reforma kvota i upravljanja zacrtana Rezolucijom Odbora guvernera MMF-a iz 2010., kojom je do Godišnje skupštine 2012. godine u sklopu 14. opće revizije kvota trebalo doći do udvostručenja ukupne kvote MMF-a, te u okviru toga do povećanja kvote Republike Hrvatske na 717,4 mil. SDR-a, nije stupila na snagu ni u 2013. godini.⁸² Spomenutom Rezolucijom iz 2010. bilo je, između ostalog, zatraženo od Odbora izvršnih direktora MMF-a da zaključi reviziju formule za izračun kvota do siječnja 2013., dok je završetak sljedeće, 15. opće revizije kvota bio predviđen za siječanj 2014. godine. Krajem siječnja 2013. Odbor guvernera primio je izvješće u kojem se navodi da je revizija formule za izračun kvota dovršena, no nije postignut dogovor o izmjeni formule, te je zaključeno da se konačna odluka o formuli donese usporedno s odvijanjem 15. opće revizije kvota.

Republika Hrvatska zastupljena je u MMF-u preko Konstitutivne skupine kojom naizmjenice predsjedaju Nizozemska i Belgija. Konstitutivna skupina broji ukupno 15 zemalja (Armenija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Cipar, Crna Gora, Gruzija, Hrvatska, Izrael, Luksemburg, Makedonija, Moldavija, Nizozemska, Rumunjska i Ukrajina) sa 6,57% glasačke snage. U aktualnom mandatu, koji traje od studenoga 2012. do listopada 2014. godine, izvršni je direktor Menno Snel, nizozemski predstavnik. Republika Hrvatska imenuje svog predstavnika na mjesto savjetnika izvršnog direktora na dvije godine u četverogodišnjem razdoblju.

Posljednje konzultacije s Republikom Hrvatskom u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a zaključene su u studenome 2012., a završetak novih očekuje se u prvoj polovini 2014. godine. U međuvremenu, tijekom 2013. predstavnici MMF-ovih stručnih služba zaduženih za RH u dva su navrata, u veljači i studenome, bili u Hrvatskoj u kraćim jednodnevnim posjetima, kako bi ažurirali svoje projekcije. U zaključnim izjavama nakon tih posjeta ustanovljeno je da se Hrvatska i dalje nalazi u recesiji te da je pad BDP-a veći od očekivanoga. U veljači je ocijenjeno da je na pogoršanje gospodarskog stanja utjecala slaba inozemna potražnja, kontinuirani proces razduživanja privatnog sektora te nedostatak poslovnog povjerenja i povjerenja potrošača. Ponovljena je većina preporuka danih tijekom provođenja konzultacija u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a, posebno glede potrebe da se ubrzano provede doneseni program strukturnih reforma i nastavi fiskalna konsolidacija. U financijskom sektoru poželjnim je ocijenjeno postupno povećavanje rezervacija za loše kredite. U studenome 2013. iznesena su očekivanja u vezi s padom realnog BDP-a u 2013. za približno 0,75% u okružju sve manje potrošnje i privatnih investicija, prigušene inflacije, visoke nezaposlenosti i viška na tekućem računu platne bilance ostvarenog zbog smanjenog uvoza. Za 2014. tada je predviđen skroman gospodarski oporavak, ovisan o oporavku i rastu u eurozoni, o investicijama koje bi bile financirane javnim sredstvima te o uvjetima inozemnog financiranja koji bi mogli biti pooštreni. Ponovno je ocijenjeno da rast u srednjoročnom razdoblju ovisi o napretku u provođenju strukturnih reforma u zemlji usmjerenih na poboljšanje konkurentnosti koja će omogućiti rast izvoza i privući nužno potrebne investicije. U

⁸² Jedini preostali uvjet za navedeno povećanje kvote MMF-a jest stupanje na snagu Izmjene i dopune Statuta MMF-a o reformi Odbora izvršnih direktora. Do 6. prosinca 2013. tu je izmjenu prihvatila 141 članica, s ukupno 76,07% glasačke snage u MMF-u (od potrebnih 85%).

tom smislu daljnji se napori očekuju prije svega na tržištu rada, osiguranju predvidljivog regulatornog okružja i jačanju poslovne klime. Na području fiskalne politike ocijenjeno je da bi se ulaskom u proceduru pri prekomjernom proračunskom manjku EU-a, koja je već tada bila neizbježiva s obzirom na manjak opće države (znatno veći od 3% BDP-a u 2012. godini), moglo osigurati toliko potrebno fiskalno sidro. Potrebnoj prilagodbi proračuna moglo bi koristiti bolje usmjeravanje subvencija i socijalne pomoći, provođenje mirovinske reforme, povećanje efikasnosti PDV-a i jačanje oporezivanja imovine. Na području monetarne politike, čije je sidro tečaj vezan uz euro, ocijenjeno je da je središnja banka primjereno nastojala održavati uvjete povišene kunske likvidnosti na domaćem tržištu. Primijećeno je da u bankovnom sektoru, koji je i dalje visoko kapitaliziran i likvidan, krediti privatnom sektoru stagniraju, a loši krediti rastu.

Početkom 2013. Republiku Hrvatsku je posjetila Nemat Shafik, zamjenica glavne direktorice MMF-a, sa suradnicima. Tijekom tog posjeta u sklopu regionalnog obilaska zemalja članica zamjenica glavne direktorice MMF-a susrela se s premijerom, najvišim predstavnicima Ministarstva financija i HNB-a te predstavnicima najvećih banaka, poslodavcima i sindikatima. Suradnja i razmjena mišljenja sa stručnjacima MMF-a ostvarena je u 2013. i tijekom posjeta izaslanstava HNB-a i Ministarstva financija Washingtonu u povodu proljetnog i jesenskog zasjedanja Međunarodnoga monetarnog i financijskog odbora te Godišnje skupštine Odbora guvernera.

Republika Hrvatska nastavila je u 2013. sudjelovati u inicijativama MMF-a čiji je cilj povećanje sredstava namijenjenih povlaštenom financiranju zemalja s niskim dohotkom. Naime, Odbor izvršnih direktora MMF-a u dva je navrata 2012. godine (u veljači i rujnu) donio odluku o uvjetnoj raspodjeli članicama, proporcionalno njihovim kvotama, ukupno 2,45 mlrd. SDR-a pohranjenih u općim rezervama. Ta je sredstva MMF ostvario s osnove neočekivane dobiti od prodaje zlata 2009. i 2010. godine jer je prosječna ostvarena prodajna cijena zlata bila za 294 USD po unci viša od cijene planirane na početku. Odluka iz veljače odnosila se na raspodjelu 700 mil. SDR-a, a odluka iz rujna na raspodjelu preostalih 1,75 mlrd. SDR-a. U oba slučaja raspodjela je uvjetovana zadovoljavajućim financijskim jamstvima zemalja članica da će u svrhu novih subvencija za povlašteno financiranje zemalja s niskim dohotkom biti prikupljeno najmanje 90% iznosa namijenjenog raspodjeli. Taj je uvjet za odluku o raspodjeli 700 mil. SDR-a ispunjen u listopadu 2012., a za odluku o raspodjeli preostalih 1,75 mlrd. SDR-a u listopadu 2013. godine, kada su raspodjele i provedene. Republika Hrvatska oba je puta odgovarajućim odlukama Vlade podržala inicijativu MMF-a i ustupila 50% pripadajućeg dijela neočekivane dobiti od prodaje zlata u korist Fonda za smanjenje siromaštva i rast (engl. *Poverty Reduction and Growth Trust* – PRGT), preko kojeg se provodi povlašteno financiranje. Time je Republika Hrvatska u korist PRGT-a ustupila približno 0,54 mil. SDR-a u 2012., a Odlukom Vlade od 13. lipnja 2013. još 1,34 mil. SDR-a. Ukupna sredstva koja je RH ustupila na temelju tih dviju inicijativa u iznosu od približno 1,88 mil. SDR-a uplaćena su u korist PRGT-a u studenome 2013. godine.

Republika Hrvatska je i u 2013. nastavila s korištenjem tehničke pomoći Međunarodnoga monetarnog fonda. Izdajamo nastavak tehničke pomoći pružene stručnjacima HNB-a na području makroekonomskog modeliranja i prognoziranja te nastavak tehničke pomoći pružene stručnjacima Porezne uprave Ministarstva financija i stručnjacima Ministarstva financija na području redefiniranja fiskalnog pravila.

Hrvatska narodna banka slijedom svoje uloge fiskalnog agenta Republike Hrvatske za MMF i depozitara MMF-a vodi depozitne račune MMF-a te u ime i za račun Republike Hrvatske uredno podmiruje obveze koje proizlaze iz obveza po alokaciji posebnih prava vučenja.

7.3. Banka za međunarodne namire (BIS)

Na redovitoj Godišnjoj općoj skupštini BIS-a održanoj 23. lipnja 2013. doneseno je Godišnje izvješće BIS-a. Redoviti sastanci guvernera središnjih banaka BIS-a, na kojima se raspravlja o nizu

aktualnih tema iz područja međunarodnog bankarstva i financija, a u čijem radu sudjeluje i guverner Hrvatske narodne banke, i nadalje su važan poticaj suradnji središnjih banaka na tim područjima. U razvoju te suradnje istaknuto mjesto zauzima i rad niza odbora i stručnih tijela koja djeluju pod okriljem BIS-a.

Zaseban i ujedno važan oblik suradnje HNB i BIS ostvaruju na području upravljanja međunarodnim pričuvama.

7.4. Suradnja s ostalim međunarodnim financijskim institucijama

Hrvatska narodna banka, u okviru svoje nadležnosti, ostvaruje suradnju i s nizom ostalih međunarodnih multilateralnih financijskih institucija i organizacija. Najveći dio te suradnje odnosi se na suradnju s multilateralnim razvojnim bankama u kojima je Republika Hrvatska članica: skupinom Svjetske banke, Europskom bankom za obnovu i razvoj, Europskom investicijskom bankom, Razvojnem bankom Vijeća Europe i Međuameričkom razvojnom bankom. Članstvo Republike Hrvatske u tim je bankama regulirano posebnim propisima, čijim je odredbama Ministarstvo financija određeno kao nadležno tijelo za suradnju s tim bankama te je ovlašteno u ime Republike Hrvatske obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema sporazumima o osnivanju tih institucija. Hrvatska narodna banka za dio tih banaka obavlja funkciju depozitara, tj. vodi depozitne račune u njihovu vlasništvu, a u ime i za račun tih financijskih institucija, te obavlja financijske transakcije s tim organizacijama kao platni agent države – Republike Hrvatske. Preko HNB-a također se obavlja korištenje i otplata sredstava na osnovi strukturnih zajmova koje je Međunarodna banka za obnovu i razvoj odobrila Republici Hrvatskoj.

Predstavnici HNB-a i u 2013. su na brojnim sastancima s predstavnicima multilateralnih razvojnih banaka, koji su intenzivirani u povodu ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, razmijenili informacije o bankovnom sektoru i makroekonomskoj situaciji u Republici Hrvatskoj te o strategiji za njihove aktivnosti u Republici Hrvatskoj u idućem razdoblju.

8. Statistika

Hrvatska narodna banka obavlja poslove službene statistike u skladu s odredbama Zakona o službenoj statistici (NN, br. 103/2003., 75/2009., 59/2012. i 12/2013. – pročišćeni tekst), članka 86. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (NN, br. 75/2008. i 54/2013.) te posebnih zakona. Posljednjih nekoliko godina Direkcija za statistiku Hrvatske narodne banke uložila je znatne razvojne napore u svrhu prilagodbe postojećih statistika izvještajnim zahtjevima Europske komisije (odnosno njezina statističkog ureda Eurostata) i Europske središnje banke (ESB), koji su postali obvezujući od dana stupanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije (EU). Predstavnici Hrvatske narodne banke sudjelovali su tijekom 2013. godine u radu dvaju odbora i triju radnih skupina pri Eurostatu te radu Statističkog odbora i sedam statističkih radnih grupa pri ESB-u. Osim toga, sudjelovali su aktivno i na stručnim sastancima radnih grupa pri Banci za međunarodne namire (BIS), Međunarodnoj organizaciji za suradnju i razvoj (OECD) te Međunarodnog monetarnog fonda (MMF).

Radi ispunjavanja preuzetih obveza usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a u pregovaračkom poglavlju 18. Statistika i drugih zahtjeva Eurostata završen je proces revidiranja tripartitnog Sporazuma o suradnji na području statistike nacionalnih računa opće države i s njom povezanih statistika iz prosinca 2007. godine (čiji su potpisnici Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija i Državni zavod za statistiku), zbog čega je došlo do preraspodjele odgovornosti za pojedine statistike između potpisnika i definiranja procesa upravljanja kvalitetom. Novi Sporazum o suradnji na području statistike nacionalnih računa opće države i s njom povezanih statistika potpisan je i stupio je na snagu 31. srpnja 2013. Zaposlenici Hrvatske narodne banke intenzivno su tijekom 2013. radili na razvoju metodologije fiskalnih i s njima povezanih statistika za čiji su metodološki razvoj odgovorni u skladu s odredbama Sporazuma. Osim toga, tijekom 2013. provedene su aktivnosti procjene potrebnih usklađivanja fiskalnih statistika sa skorašnjim promjenama metodoloških standarda prema Europskom sustavu računa 2010 (engl. *European System of National and Regional Accounts*, ESA 2010) i novom Priručniku o državnom dugu i deficitu, koji uključuje i aspekte primjene ESA 2010 (engl. *Manual on Government Deficit and Debt*, MGDD). Proces usklađivanja statistika s novim međunarodnim standardima provode se i na područjima monetarne i financijske statistike, statistike platne bilance, statistike vrijednosnih papira i opće ekonomske statistike. Isto tako, tijekom 2013. provodio se i zahtjevan proces informatičko-tehničke prilagodbe svih statističkih izvješća novom unificiranom izvještajnom standardu Razmjene statističkih podataka i metapodataka (standard SDMX), a razvijen je i sustav za dostavu statističkih podataka u Europsku središnju banku.

Tijekom 2013. godine redovito je provedeno šest⁸³ istraživanja predviđenih Planom statističkih aktivnosti Republike Hrvatske za tu godinu, a za čije je realizaciju u svojstvu nositelja službene statistike odgovorna Hrvatska narodna banka. Rezultati redovitih statističkih istraživanja Hrvatske narodne banke objavljuju se u publikacijama Hrvatske narodne banke (mjesečno u Biltenu HNB-a i godišnje u Godišnjem izvješću HNB-a) te u publikacijama Državnog zavoda za statistiku (Statističkom ljetopisu, Statističkim informacijama i Mjesečnom statističkom izvješću). Svi spomenuti podaci dostupni su i na internetskoj stranici Hrvatske narodne banke te u publikacijama i na internetskim stranicama međunarodnih financijskih i statističkih institucija.

⁸³ Iako je tijekom 2012. godine Hrvatska narodna banka provodila 18 istraživanja predviđenih Planom statističkih aktivnosti Republike Hrvatske, zbog promjene obuhvata i opisa istraživanja u skladu s Kompendijem statističkih zahtjeva Eurostata broj istraživanja sveden je tijekom 2013. godine samo na šest istraživanja premda nije smanjen opseg izvještavanja. Tako je, primjerice, prijašnjih pet istraživanja iz domene monetarne i financijske statistike sada obuhvaćeno jednim izvješćem, a prijašnjih devet istraživanja iz domene platne bilance svedeno je na tri izvješća. Slične promjene zabilježene su i kod drugih statističkih područja.

8.1. Monetarna i financijska statistika

Tijekom 2013. godine provedeno je nekoliko metodoloških unaprjeđenja u domeni monetarne i financijske statistike, vezanih prije svega uz izvještajne zahtjeve Europske središnje banke.

U skladu s Uredbom Europske središnje banke br. 25/2009 o bilancama sektora monetarnih financijskih institucija početkom 2006. Hrvatska narodna banka započela je proces prilagodbe zakonske regulative, ali i izvještajnog sustava HNB-a u dijelu koji se odnosi na financijska izvješća za potrebe statistike. Izvještajni zahtjev reguliran je Odlukom o statističkom i bonitetnom izvješćivanju, a novi izvještajni sustav omogućuje sastavljanje makroekonomskih agregata i izvješća, sektorizaciju i klasifikaciju financijskih instrumenata u skladu sa zahtjevima ESB-a, kao i kompilaciju statistike financijskih tokova, detaljnu strukturu glede dospjeća financijskih instrumenata te utvrđivanje protusektora, izvještajne valute i obuhvata. U tijeku 2013. godine provodile su se daljnje aktivnosti na unaprjeđenju kvalitete prikupljenih podataka u novom izvještajnom sustavu te na razvoju izlazne komponente u okružju sustava skladištenja podataka.

Uspostavljen je i sustav redovitog dostavljanja statističkih podataka iz domene monetarne statistike na mjesečnoj razini u Europsku središnju banku za sljedeće izvještajne setove podataka: bilanca monetarnih financijskih institucija (u skladu s Uredbom ESB-a br. 2008/32 o bilancama sektora monetarnih financijskih institucija), kamatne stope kreditnih institucija (u skladu s Uredbom ESB-a br. 2001/18 o statistici kamatnih stopa koje primjenjuju monetarne financijske institucije na depozite i kredite kućanstava i nefinancijskih poduzeća) te statistika investicijskih fondova (prema Uredbi ESB-a br. 2007/8 o statistici sredstava i obveza investicijskih fondova).

U domeni razvoja financijske statistike završen je razvoj izvještajnog sustava za potrebe statistike investicijskih fondova (u skladu s uredbama ESB-a br. 2007/8 i 2008/32). S pomoću interno razvijenog sustava statistike investicijskih fondova (IFON) poslan je prvi izvještaj u ESB te je nastavljeno s redovnom dostavom na mjesečnoj razini.

Hrvatska narodna banka sastavlja i objavljuje godišnju statistiku financijskih računa prema odredbama Europskog sustava nacionalnih i regionalnih računa u Europskoj zajednici iz 1995. godine (ESA 95), kojim su definirane osnovne odredbe vezane uz sektorizaciju, klasifikaciju financijskih instrumenata, bilježenje podataka o stanjima i transakcijama te pravila vrednovanja i usklađivanja. Osim na internetskim stranicama HNB-a godišnja statistika financijskih računa objavljuje se i na internetskim stranicama Eurostata. Tijekom 2013. dostavljeni su Eurostatu godišnji podaci za 2012. godinu, kao i revidirani podaci za prethodne godine. Metodološki rad na unaprjeđenju statistike financijskih računa tijekom 2013. godine bio je usmjeren na udovoljavanje izvještajnim zahtjevima ESB-a (Smjernice ESB-a br. 7/2002, 13/2005, 6/2006, 13/2007 i 2008/6) i Europske komisije (Uredba br. 501/2004 o tromjesečnim financijskim računima sektora države).

Prvi su put sastavljeni tromjesečni financijski računi (svih sektora) u skladu s ESB-ovim Smjernicama o tromjesečnim financijskim računima (ESB 2002/7 i ESB 20013/24). Prvi testni podaci dostavljeni su ESB-u 13. studenoga 2013.

Tijekom 2013. Direkcija za statistiku započela je izvještavanje ESB-a o dugoročnim kamatnim stopama kao jednom od kriterija konvergencije (Izvješće LTIR). U skladu s člankom 140., stavkom 1., alinejom 4. Ugovora o funkcioniranju EU-a u Izvješću o konvergenciji ispituje se i visok stupanj dugoročno održive konvergencije u području dugoročnih kamatnih stopa. Ugovorom definirani kriterij konvergencije dugoročnih kamatnih stopa, prema članku 14. Protokola o konvergencijskim kriterijima (broj 13), definira da tijekom promatrane godine država članica mora imati prosječnu nominalnu dugoročnu kamatnu stopu koja ne prelazi za više od dva postotna boda kamatnu stopu zabilježenu u najviše tri države članice koje su ostvarile najbolje rezultate s obzirom na stabilnost cijena. Kamatne stope za potrebe ovog kriterija konvergencije mjere se na temelju prinosa na izdane dugoročne državne obveznice ili usporedive vrijednosne papire.

Započet je razvoj izvještajnog sustava i prateće informatičke podrške za potrebe izvještavanja populacije financijskih institucija u zajednički ESSB-ov registar financijskih institucija i povezanih osoba (engl. *Register of Institutions and Affiliates Database*, RIAD), u skladu s izvještajnom smjernicom ESB-a br. 2007/9.

8.2. Statistika platne bilance i stanja međunarodnih ulaganja

Razvojne aktivnosti statistike platne bilance i stanja međunarodnih ulaganja bile su i u 2013. godini usmjerene na unaprjeđenje metodologije radi usklađivanja s izvještajnim zahtjevima Eurostata te potpunog usklađivanja s priručnicima Međunarodnoga monetarnog fonda za platnu bilancu (engl. *Balance of Payments Manual*, 6. izdanje, BPM6) i Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj u domeni statistike inozemnih izravnih ulaganja (engl. *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, 4. izdanje, BD4), čija je primjena predviđena od 2014. godine. Krajem 2013. pripremljena je nova Odluka o prikupljanju podataka za potrebe sastavljanja platne bilance, stanja inozemnog duga i stanja međunarodnih ulaganja (NN, br. 10/2014.) kojom su uvedene promjene postojećih istraživanja u svrhu prilagođavanja priručniku BPM6 te je uvedeno novo istraživanje s ciljem praćenja poslova oplemenjivanja u sklopu platne bilance. Također, u drugoj polovini 2013. izrađen je i dostavljen manji set izvješća ESB-u, čime je ujedno odgovoreno i na proširene zahtjeve Eurostata iz područja statistike platne bilance i stanja međunarodnih ulaganja.

8.3. Statistika inozemnog duga

Razvojne aktivnosti statistike inozemnog duga bile su u 2013. godini usmjerene na unaprjeđenje metodologije statistike inozemnog duga u svrhu potpunog usklađivanja s priručnikom BPM6 i odredbama novog MMF-ova Vodiča za statistiku inozemnog duga iz 2013. godine (engl. *External Debt Statistics Guide*).

8.4. Ostale statistike

Statistika vrijednosnih papira

U skladu s člankom 15. Smjernice ESB-a br. 2007/9 o monetarnoj statistici, statistici financijskih institucija i financijskih tržišta u okviru Direkcije za statistiku tijekom 2013. godine nastavljene su razvojne aktivnosti u domeni statistike vrijednosnih papira. U sklopu ove statistike osigurane su potrebne statističke informacije o izdavanju vrijednosnih papira rezidenata RH na financijskim tržištima u RH i inozemstvu te o ulagačima u vrijednosne papire izdane u RH. Objavljena je Odluka o prikupljanju podataka za potrebe sastavljanja statistike vrijednosnih papira (NN, br. 71/2013.), na temelju koje se osigurava obuhvat podataka o ulaganjima rezidenata u vrijednosne papire izdane u inozemstvu i struktura ulagača u vrijednosne papire izdane u RH, u segmentu u kojem ta struktura nije dostupna u okviru trenutačno raspoloživih podataka SKDD-a. Tijekom 2013. obavljene su završne pripreme za povezivanje sa Središnjom bazom vrijednosnih papira (engl. *Centralised Securities Database*, CSDB), koju održava ESB te se početak njezine upotrebe očekuje u 2014. godini. Pristupanje HNB-a Središnjoj bazi vrijednosnih papira nužan je preduvjet za provedbu druge razvojne faze sustava statistike vrijednosnih papira u HNB-u, što će naposljetku rezultirati objavljivanjem podataka statistike ulaganja u vrijednosne papire izdane u RH i inozemstvu.

Opća ekonomska statistika

Prema odredbama Zakona o službenoj statistici i ulozi statistike HNB-a u sustavu službene statistike Republike Hrvatske, u skladu s odredbama revidiranog Eurostatova Kompendija statističkih zahtjeva, tijekom 2013. godine za statistička istraživanja iz djelokruga HNB-a napravljen je Godišnji plan statističkih istraživanja za 2014., Godišnji provedbeni plan za 2014. i Izvješće o provođenju statističkih aktivnosti za 2012. godinu. Na temelju članstva u BIS Data Bank statističke baze vremenskih serija dostavljane su dva puta mjesečno, uz redovito ažuriranje podataka i metapodataka. Aktivnosti vezane uz redovito objavljivanje statističkih podataka u skladu s Posebnim standardom statističkog izvješćivanja (engl. *Special Data Dissemination Standard*, SDDS) Međunarodnog monetarnog fonda odvijale su se prema kalendaru izvješćivanja. Osim toga, započeo je rad na izradi nekih eksperimentalnih statistika za potrebe izvješćivanja ESB-a.

Statistika državnih financija

U skladu s odredbama novog Sporazuma o suradnji na području statistike nacionalnih računa opće države i s njom povezanih statistika zaposlenici Hrvatske narodne banke intenzivno su tijekom 2013. godine radili na razvoju metodologije fiskalnih i s njima povezanih statistika za čiji su metodološki razvoj odgovorni (godišnji i tromjesečni financijski računi, tromjesečni financijski računi sektora države, tromjesečna statistika duga opće države). Predstavnici HNB-a aktivno su sudjelovali u radu nacionalnih radnih grupa za sektorsku klasifikaciju institucionalnih jedinica te za izradu izvješća o prekomjernom proračunskom manjku (engl. *Excessive Deficit Procedure*, EDP). Velik dio rada predstavnika HNB-a u tim radnim grupama odnosio se na pripremu izmjena sektorske klasifikacije u skladu s odredbama nove metodologije ESA 2010 i na primjenu ESA 2010 u domeni fiskalnih statistika. Rad svih radnih skupina, metodološki razvoj kod pojedinih nositelja statistika i međuinstitucionalnu razmjenu podataka koordinirao je Odbor za provođenje Sporazuma o suradnji, kojim je predsjedao predstavnik Hrvatske narodne banke. Intenziviran je metodološki razvoj Statistike državnih financija (engl. *Government Financial Statistics*, GFS) u skladu s izvještajnim zahtjevima Europske središnje banke (Smjernice ESB-a br. 20/2009). Tijekom 2013. započeta je redovna dostava tih podataka u ESB, a krajem 2013. godine zaposlenici su aktivno sudjelovali i u izradi ESB-ova Izvješća o kvaliteti statistike javnih financija za države članice koje ne pripadaju europodručju⁸⁴. Podaci o tromjesečnim financijskim računima sektora opće države (na temelju Uredbe EK br. 501/2004) redovno su izrađivani i dostavljani u Eurostat. U skladu s obvezama koje proizlaze iz novog Sporazuma o suradnji na području statistike nacionalnih računa opće države i s njom povezanih statistika Hrvatska narodna banka postala je odgovorna za izradu statistike duga konsolidirane središnje države (prijašnji su podaci metodološki usklađeni s Uredbom EK br. 1224/2004, objavljeni su u Biltenu HNB-a i prvi put dostavljeni u Eurostat) te aktivno surađuje s Državnim zavodom za statistiku na izradi Izvješća o proračunskom manjku i dugu te pratećeg Upitnika vezanog uz izvještajne tablice.

Tijekom 2014. predviđa se daljnji metodološki razvoj svih statistika državnih financija za koje je odgovoran HNB, s posebnim naglaskom na sudjelovanje HNB-a u izradi Izvješća o prekomjernom proračunskom manjku i daljnji rad na prilagodbi fiskalnih statistika s budućim promjenama metodoloških standarda propisanih Europskim sustavom računa (ESA 2010) i novim Priručnikom o državnom dugu i deficitu, koji uključuje i aspekte primjene ESA 2010 (MGDD) iz studenoga 2013. godine.

---

⁸⁴ Tzv. *GFS Quality Report for all non-euro area countries 2013*

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Financijski izvještaji Hrvatske narodne banke

Izvješće neovisnog revizora

Guverneru i Savjetu Hrvatske narodne banke

Obavili smo reviziju priloženih financijskih izvješća Hrvatske narodne banke („financijski izvještaji“) koji obuhvaćaju izvještaj o financijskom položaju na dan 31. prosinca 2013. godine, izvještaj o dobiti, izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o promjenama kapitala i izvještaj o novčanim tokovima za tada završenu godinu, te sažetak značajnih računovodstvenih politika i druge objašnjavajuće informacije (koji su prikazani na stranicama 3 do 57).

Odgovornost Rukovodstva za financijske izvještaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i objektivnu prezentaciju ovih financijskih izvještaja u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja koje je usvojila Europska unija i za one interne kontrole za koje Rukovodstvo odredi da su potrebne za omogućavanje sastavljanja financijskih izvještaja koji su bez značajnog pogrešnog prikazivanja uslijed prijevare ili pogreške.

Revizorova odgovornost

Naša je odgovornost izraziti mišljenje o tim financijskim izvještajima temeljeno na našoj reviziji. Reviziju smo obavili u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima. Ti standardi zahtijevaju da postupamo u skladu s etičkim zahtjevima i planiramo te obavimo reviziju kako bismo stekli razumno uvjerenje o tome jesu li financijski izvještaji bez značajnog pogrešnog prikazivanja.

Revizija uključuje obavljanje postupaka radi pribavljanja revizorskih dokaza o iznosima i objavama u financijskim izvještajima. Odabrani postupci ovise o revizorovoj prosudbi, uključujući i procjenu rizika značajnog pogrešnog prikazivanja financijskih izvještaja uslijed prijevare ili pogreške. U stvaranju tih procjena rizika, revizor razmatra interne kontrole relevantne za subjektovo sastavljanje i objektivnu prezentaciju financijskih izvještaja kako bi se oblikovali revizorski postupci koji su primjereni u danim okolnostima, ali ne i u svrhu izražavanja mišljenja o učinkovitosti internih kontrola poslovnog subjekta. Revizija također uključuje ocjenjivanje primjerenosti primijenjenih računovodstvenih politika i razumnosti računovodstvenih procjena koje je obavilo Rukovodstvo, kao i ocjenjivanje cjelokupne prezentacije financijskih izvještaja.

Vjerujemo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dostatni i primjereni da osiguraju osnovu za naše revizijsko mišljenje.

Building a better
working world

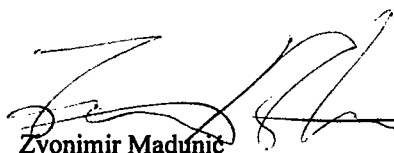
Izvješće neovisnog revizora (nastavak)

Mišljenje

Prema našem mišljenju, financijski izvještaji fer prezentiranju, u svim značajnim odrednicama, financijski položaj Hrvatske narodne banke na dan 31. prosinca 2013. godine, njezine financijske rezultate i novčane tokove za tada završenu godinu u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja prihvaćenim u Europskoj uniji.

Ostala pitanja

Reviziju financijskih izvještaja Hrvatske narodne banke za godinu završenu 31. prosinca 2012. godine obavio je drugi revizor koji je dana 28. veljače 2013. godine izdao revizorsko izvješće bez rezervi.

Zvonimir Madunić

Član Uprave i ovlašteni revizor

Ernst & Young d.o.o.

Radnička cesta 50

Zagreb, Republika Hrvatska

28. veljače 2014. godine

ERNST & YOUNG
d.o.o.

Zagreb, Radnička cesta 50

Gergely Szabo

Partner

Ernst & Young Ltd

Váci út 20., 1132

Budimpešta, Mađarska

28. veljače 2014. godine

Izvještaj o dobiti

(svi iznosi izraženi su u tisućama kuna)

	Bilješka	2013.	2012.
Kamatni i srodni prihodi	3	809.853	880.351
Kamatni i srodni rashodi	4	(11.455)	(17.388)
Neto kamatni prihod/(rashod)		798.398	862.963
Prihodi od naknada i provizija		5.692	5.058
Troškovi naknada i provizija		(6.499)	(6.770)
Neto prihod/(rashod) od naknada i provizija		(807)	(1.712)
Prihodi od dividenda		6.630	6.789
Neto rezultat od ulaganja – metoda udjela		1.305	387
Neto rezultat trgovanja vrijednosnim papirima	5	(120.279)	(34.348)
Neto rezultat revalorizacije plemenitih metala	5	(3.139)	551
		(123.418)	(33.797)
Neto tečajne razlike	6	327.504	(73.940)
Ostali prihodi	7	6.352	6.942
Prihod od poslovanja		1.015.964	767.632
Troškovi poslovanja	8	(296.128)	(292.689)
Smanjenje/(povećanje) rezervacija	9	15.741	902
Neto dobit		735.577	475.845
– raspoređeno u opće pričuve		(303.604)	(95.169)
– raspoređeno u državni proračun		(431.973)	(380.676)

Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti

(svi iznosi izraženi su u tisućama kuna)

	Bilješka	2013.	2012.
1. Neto dobit		735.577	475.845
2. Ostala sveobuhvatna dobit		–	–
Neto ostala sveobuhvatna dobit		–	–
3. Ukupna sveobuhvatna dobit (1 + 2)		735.577	475.845

Izvještaj o financijskom položaju

(svi iznosi izraženi su u tisućama kuna)

	Bilješka	31. 12. 2013.	31. 12. 2012.
Imovina			
Gotovina i sredstva na tekućim računima kod drugih banaka	10	7.577.949	10.648.647
Depoziti kod drugih banaka	11	20.828.609	6.310.083
Vrijednosni papiri koji se drže radi trgovanja	12	37.852.724	35.566.371
Kredit	13	72	79
Vrijednosni papiri koji se drže do dospelja	14	29.731.535	29.605.797
Sredstva kod Međunarodnoga monetarnog fonda	15	5.710.265	5.851.874
Financijska imovina raspoloživa za prodaju	16	59.976	41.994
Ulaganja obračunata metodom udjela	17	19.570	18.264
Obračunate kamate i ostala imovina	18	316.635	280.561
Materijalna i nematerijalna imovina	19	605.267	613.916
UKUPNO IMOVINA		102.702.602	88.937.586
Obveze			
Novčanice i kovani novac u optjecaju	20	21.985.330	21.627.929
Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	21	47.224.909	47.516.299
Obveze prema državi i državnim institucijama	22	13.680.678	812.557
Obveze prema Međunarodnome monetarnom fondu	23	5.688.738	5.836.524
Obračunate kamate i ostale obveze	24	1.199.593	524.527
Ukupno obveze		89.779.248	76.317.836
Kapital			
Temeljni kapital	25	2.500.000	2.500.000
Pričuve	25	10.423.354	10.119.750
Ukupno kapital		12.923.354	12.619.750
UKUPNO KAPITAL I OBVEZE		102.702.602	88.937.586

Financijske izvještaje Hrvatske narodne banke odobrili su dana 28. veljače 2014.:

Direktor Direkcije računovodstva:

Ivan Branimir Jurković

Guverner:

prof. dr. sc. Boris Vujčić

Izvještaj o promjenama kapitala

(svi iznosi izraženi su u tisućama kuna)

	Temeljni kapital	Opće pričuve	Revalorizacijske pričuve za dugotrajnu materijalnu imovinu	Višak/(manjak) prihoda nad rashodima	Ukupno kapital
Stanje 1. siječnja 2012.	2.500.000	9.647.547	377.034	–	12.524.581
Neto dobit	–	–	–	475.845	475.845
Raspodjela dobiti u opće pričuve	–	95.169	–	(95.169)	–
Raspodjela dobiti u državni proračun	–	–	–	(380.676)	(380.676)
Amortizacija revalorizirane dugotrajne materijalne imovine	–	6.141	(6.141)	–	–
Stanje 31. prosinca 2012. / 1. siječnja 2013.	2.500.000	9.748.857	370.893	–	12.619.750
Neto dobit	–	–	–	735.577	735.577
Raspodjela dobiti u opće pričuve	–	303.604	–	(303.604)	–
Raspodjela dobiti u državni proračun	–	–	–	(431.973)	(431.973)
Amortizacija revalorizirane dugotrajne materijalne imovine	–	6.141	(6.141)	–	–
Stanje 31. prosinca 2012.	2.500.000	10.058.602	364.752	–	12.923.354

Izvještaj o novčanim tokovima

(svi iznosi izraženi su u tisućama kuna)

	2013.	2012.
Novčani tok od poslovnih aktivnosti		
Primljene kamate	1.057.515	987.227
Plaćene kamate	(14.255)	(21.464)
Primljene naknade i provizije	5.707	5.039
Plaćene naknade i provizije	(5.881)	(6.301)
Primljene dividende	6.630	6.789
Ostali primici	38.648	48.039
Plaćeni troškovi	(252.667)	(257.939)
	835.697	761.390
Promjene u poslovnim sredstvima i obvezama		
Smanjenje/(povećanje) depozita kod drugih banaka	(14.543.194)	12.504.245
Smanjenje/(povećanje) kredita	7	126.780
Smanjenje/(povećanje) vrijednosnih papira namijenjenih trgovanju	(2.590.346)	(4.563.406)
Smanjenje/(povećanje) vrijednosnih papira koji se drže do dospijeća	(1.850)	287.226
Smanjenje/(povećanje) ostalih sredstava	(65.346)	(73.289)
Povećanje/(smanjenje) ostalih obveza	(308)	579
Povećanje/(smanjenje) obveza prema MMF-u	(17)	(36)
Povećanje/(smanjenje) gotovog novca u optjecaju	357.523	684.916
Povećanje/(smanjenje) obveza prema bankama i drugim financijskim institucijama	(2.971.666)	(2.255.453)
Povećanje/(smanjenje) obveza prema državi	11.988.554	1.761.858
Povećanje/(smanjenje) obveza prema Europskoj komisiji	636.808	–
Neto novac od ulagačkih aktivnosti	(7.189.835)	8.473.420
Neto novac od poslovnih aktivnosti	(6.354.138)	9.234.810
Novčani tok od ulagačkih aktivnosti		
Kupnja nekretnina i opreme	(21.332)	(18.310)
Uplata kapitala u ESB	(17.982)	–
Neto novac od ulagačkih aktivnosti	(39.314)	(18.310)
Novčani tok od financijskih aktivnosti		
Neto emisija blagajničkih zapisa	3.602.188	–
Uplate u proračun Republike Hrvatske	(380.676)	(480.077)
Neto novac od financijskih aktivnosti	3.221.512	(480.077)
Učinak promjene tečaja – pozitivne/(negativne) tečajne razlike	40.406	(30.548)
Neto povećanje/(smanjenje) novca	(3.131.534)	8.705.875
Novac na početku godine	13.310.900	4.605.025
Novac na kraju godine (bilješka br. 28)	10.179.366	13.310.900

Bilješke koje slijede sastavni su dio ovih financijskih izvještaja.

- mr. sc. Tomislav Presečan, viceguverner
- Bojan Fras, viceguverner
- mr. sc. Michael Faulend, viceguverner
- Neven Barbaroša, viceguverner.

Do dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji članovi Savjeta Hrvatske narodne banke bili su:

- prof. dr. sc. Boris Vujčić, guverner
- Relja Martić, zamjenik guvernera
- Vedran Šošić, viceguverner
- Damir Odak, viceguverner
- mr. sc. Adolf Matejka, viceguverner
- mr. sc. Tomislav Presečan, viceguverner
- prof. dr. sc. Boris Cota
- prof. dr. sc. Vlado Leko
- dr. sc. Branimir Lokin
- dr. sc. Željko Lovrinčević
- prof. dr. sc. Silvije Orsag
- prof. dr. sc. Jure Šimović
- dr. sc. Sandra Švaljek (razriješana 21. lipnja 2013.)
- prof. dr. sc. Mladen Vedriš.

1.2. Računovodstveni standardi

Financijski izvještaji Hrvatske narodne banke pripremljeni su u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja koji obuhvaćaju Međunarodne računovodstvene standarde (MRS), njihove dopune i povezana tumačenja te Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI), njihove dopune i povezana tumačenja, koji su utvrđeni od Europske komisije i objavljeni u službenom listu Europske unije. Priprema financijskih izvještaja Hrvatske narodne banke u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja koji su na snazi u EU-u regulirana je odredbama Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci i Zakona o računovodstvu.

1.2.1. Primjena novih i revidiranih standarda i izmjene u računovodstvenim politikama

Financijski izvještaji za tekuće izvještajno razdoblje izrađeni su prema istim računovodstvenim politikama koje su primijenjene na financijske izvještaje za godinu koja je završila 31. prosinca 2012., uz primjenu standarda i tumačenja koji se moraju primijeniti u EU-u od 1. siječnja 2013. Uvođenje tih standarda nema znatnog utjecaja na financijske izvještaje za 2013. godinu.

1.2.1.1. Standardi i tumačenja u primjeni u EU-u od 1. siječnja 2013.

Tablica koja slijedi prikazuje nove standarde ili izmjene i dopune postojećih standarda te povezanih tumačenja uz odgovarajuću regulativu o prihvaćanju u EU-u, koje je obvezno primjenjivati od 1. siječnja 2013. ili kasnije.

Službeni list EU-a	Standard/Tumačenje
OJ L 090/2013	MRS 1 – Prezentiranje financijskih izvještaja (izmjene i dopune)
	MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema (izmjene i dopune)
	MRS 32 – Financijski instrumenti: prezentiranje (izmjene i dopune)
	MRS 34 – Financijsko izvještavanje za razdoblja tijekom godine (izmjene i dopune)
	MSFI 1 – Prva primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (izmjene i dopune)
OJ L 061/2013	MSFI 1 – Prva primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (izmjene i dopune)
OJ L 360/2012	MSFI 7 – Financijski instrumenti: objavljivanje (izmjene i dopune)
OJ L 360/2012	MRS 32 – Financijski instrumenti: prezentiranje (izmjene i dopune)

Izrada financijskih izvještaja prema općeprihvaćenim računovodstvenim načelima zahtijeva upotrebu procjena i pretpostavka koje utječu na iznose sredstava i obveza na dan financijskih izvještaja te na iznose prihoda i rashoda za izvještajno razdoblje. Te se procjene temelje na najboljim saznanjima rukovodstva o aktualnim događajima i radnjama, a stvarni se rezultati na kraju mogu razlikovati od tih procjena.

Financijski izvještaji temelje se na pretpostavci o vremenskoj neograničenosti poslovanja.

Bilješka br. 2 – Sažetak značajnih računovodstvenih politika

2.1. Kamatni prihodi i rashodi

Kamatni prihodi i rashodi priznaju se u Izvještaju o dobiti na obračunskoj osnovi.

U kamatne prihode uključuju se i prihodi od kupona financijskih instrumenata s fiksnim prinosom te obračunati diskont na kupljene vrijednosne papire.

Prihodi od kamata za financijske instrumente koji se mjere po amortiziranom trošku priznaju se u Izvještaju o dobiti primjenom metode efektivne kamatne stope. Efektivna kamatna stopa je kamatna stopa koja točno diskontira procijenjena buduća novčana plaćanja ili primitke kroz očekivani vijek trajanja financijskog instrumenta ili, gdje je to moguće, kraćeg razdoblja, do neto knjigovodstvene vrijednosti financijske imovine ili financijske obveze.

2.2. Prihodi od naknada i provizija i troškovi naknada i provizija

Prihodi od naknada i provizija zarađeni pružanjem usluga Hrvatske narodne banke priznaju se u trenutku pružanja usluge.

Troškovi naknada i provizija iskazuju se u Izvještaju o dobiti u razdoblju u kojem su usluge primljene.

2.3. Prihodi od dividenda

Prihodi od dividenda na vlasničke vrijednosne papire priznaju se u Izvještaju o dobiti u trenutku nastanka prava na primitak dividende.

2.4. Prihodi i rashodi na osnovi tečajnih razlika

Transakcije u stranim valutama preračunavaju se u kune prema tečaju važećem na dan transakcije. Monetarna imovina i obveze iskazane u stranim valutama ponovo se preračunavaju na datum izvještaja o financijskom položaju primjenom tečaja važećeg na taj datum. Dobici i gubici nastali preračunavanjem iskazuju se u Izvještaju o dobiti za razdoblje u kojem su nastali. Preračunavanje se obavlja prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke, osim posebnih prava vučenja (SDR), koja se preračunavaju u kune prema tečaju Međunarodnoga monetarnog fonda.

Tečajne razlike nastale zbog promjene valutnih tečajeva iskazuju se u Izvještaju o dobiti kao nerealizirani dobici ili gubici u razdoblju kada se pojave. Prihodi i rashodi nastali pri kupoprodaji deviza uključuju se u realizirane prihode i rashode razdoblja u kojem su nastali.

Nemonetarna imovina i obveze u stranim valutama koje su iskazane po povijesnom trošku primjenom tečaja na datum transakcije ne preračunavaju se ponovo na datum izvještaja o financijskom položaju, tj. tečajne razlike se ne utvrđuju.

- Tečajevi najznačajnijih valuta na dan 31. prosinca 2013. iznosili su:
- 1 USD = 5,549000 HRK (2012.: 5,726794 HRK)
- 1 EUR = 7,637643 HRK (2012.: 7,545624 HRK)

- 1 XDR = 8,515077 HRK (2012.: 8,736257 HRK).

2.5. Prihodi i rashodi rezerviranja

Rashodi nastali na osnovi ispravka vrijednosti za identificirane gubitke priznaju se u Izvještaju o dobiti na kraju obračunskog razdoblja na koje se odnose. Ako se potraživanje naplati u iznosu koji je viši od neto knjigovodstvene vrijednosti, iznos rezervacija se smanjuje i iskazuje u korist prihoda izvještajnog razdoblja kada su naplaćeni. Za financijsku imovinu koja se iskazuje prema fer vrijednosti ne obavljaju se rezerviranja.

Hrvatska narodna banka priznaje rezervaciju ako ima sadašnju pravnu ili izvedenu obvezu koja je nastala na temelju prošlih događaja, ako postoji vjerojatnost da će za podmirenje obveze biti potreban odljev resursa te ako je moguće pouzdano procijeniti iznos obveze. Ako sva tri navedena uvjeta nisu ispunjena, rezervacija se ne priznaje.

2.6. Financijski instrumenti

2.6.1. Klasifikacija

Financijska imovina Hrvatske narodne banke razvrstava se u sljedeće kategorije:

- a) Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak

Ova kategorija obuhvaća utržive dužničke vrijednosne papire u koje Hrvatska narodna banka ulaže sredstva međunarodnih pričuva kojima upravlja, radi stjecanja dobiti od kamatnih prihoda ili promjene fer vrijednosti financijskog instrumenta.

- b) Ulaganja koja se drže do dospelosti

Ova kategorija obuhvaća ulaganja u dužničke vrijednosne papire koje Hrvatska narodna banka namjerava držati do dospelosti radi ostvarivanja prihoda od kamata.

- c) Zajmovi i potraživanja

Ova kategorija obuhvaća kredite koje je Hrvatska narodna banka odobrila bez namjere kratkoročnog ostvarivanja dobiti.

- d) Financijska imovina raspoloživa za prodaju

Ova kategorija financijske imovine obuhvaća ulaganja Hrvatske narodne banke u vlasničke vrijednosne papire međunarodnih financijskih institucija, na temelju kojih je ostvarila članstvo u tim institucijama, te sudjelujući interes Hrvatske narodne banke u Europskoj središnjoj banci ostvaren uplatom dijela upisanoga kapitala Europske središnje banke.

2.6.2. Priznavanje i prestanak priznavanja

Hrvatska narodna banka priznaje i prestaje priznavati financijske instrumente na datum namire. Svi dobiti i gubici nastali zbog promjene fer vrijednosti financijskih instrumenata priznaju se posljednjeg dana izvještajnog razdoblja.

2.6.3. Reklasifikacija

Vrijednosni papiri mogu se reklasificirati iz kategorije po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak ako se više ne drže radi prodaje ili reotkupa u bližoj budućnosti. Reklasifikacija je moguća samo u rijetkim okolnostima i ako postoje namjera i sposobnost da se vrijednosni papiri zadrže u predvidivoj budućnosti ili do dospelosti.

2.6.4. Utvrđivanje vrijednosti

Vrijednost financijskih instrumenata početno se priznaje prema njihovoj fer vrijednosti uvećanoj, u slučaju financijske imovine ili financijske obveze koja se ne vodi po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, za transakcijske troškove. Poslije početnog priznavanja vrijednosni papiri koji se drže radi trgovanja naknadno se mjere prema fer vrijednosti. Dobici i gubici od promjene fer vrijednosti vrijednosnih papira koji se drže radi trgovanja priznaju se u Izvještaju o dobiti i prikazani su na poziciji pod nazivom "neto rezultat trgovanja vrijednosnim papirima". Tečajne razlike prikazane su na poziciji pod nazivom "neto tečajne razlike". Vrijednosni papiri koji se drže do dospeljeća obuhvaćaju dužničke vrijednosne papire s fiksnim ili odredivim plaćanjima i fiksnim dospeljećem. Mjere se prema amortiziranom trošku pomoću metode efektivne kamatne stope i podložni su umanjenju vrijednosti. Financijski instrumenti koji nemaju fiksno dospeljeće i kotirane tržišne cijene i čija se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti mjere se prema trošku ulaganja umanjenom za umanjenje vrijednosti (ako postoji).

2.7. Umanjenje vrijednosti financijske imovine

Financijska imovina procjenjuje se na datum izvještaja o financijskom položaju kako bi se utvrdilo postoji li objektivni dokaz umanjenja vrijednosti financijske imovine. Ako postoji takav dokaz, procjenjuje se nadoknadiivi iznos te imovine i priznaje gubitak od umanjenja vrijednosti imovine.

2.8. Repo ugovori i obratni repo ugovori

Hrvatska narodna banka ugovara kupnje/prodaje vrijednosnih papira ugovarajući ponovnu prodaju/kupnju u biti istih instrumenata na određeni datum u budućnosti po fiksnoj cijeni. Vrijednosni papiri koji su kupljeni s obvezom ponovne prodaje u budućnosti ne priznaju se u Izvještaju o financijskom položaju.

Izdaci koji se temelje na tim ugovorima priznaju se kao depoziti dani bankama ili drugim financijskim institucijama, a osigurani su odgovarajućim vrijednosnim papirima iz ugovora o reotkupu. Vrijednosni papiri prodani na temelju ugovora o reotkupu ne isknižuju se, već se i dalje iskazuju u Izvještaju o financijskom položaju. Primici od prodaje vrijednosnih papira priznaju se kao obveze prema bankama ili financijskim institucijama. Razlika između cijene pri prodaji i cijene pri ponovnoj kupnji raspodjeljuje se tijekom razdoblja transakcije i uključuje u kamatne prihode ili kamatne rashode.

2.9. Depoziti kod drugih banaka

Depoziti kod domaćih i stranih banaka jesu iznosi na računima koji nemaju karakter transakcijskog novca i priznaju se u nominalnoj vrijednosti.

2.10. Sredstva kod Međunarodnoga monetarnog fonda

Sredstva kod Međunarodnoga monetarnog fonda nominirana su u posebnim pravima vučenja (SDR).

2.11. Zlato i drugi plemeniti metali

Zlato i drugi plemeniti metali koji kotiraju na svjetskom tržištu priznaju se prema tržišnoj vrijednosti. Dobici i gubici nastali zbog promjene fer vrijednosti priznaju se u Izvještaju o dobiti izvještajnog razdoblja u kojem su nastali.

2.12. Gotovina u optjecaju

Zakonito sredstvo plaćanja u Republici Hrvatskoj jest kuna. Novčanice i kovani novac u optjecaju iskazuju se u nominalnoj vrijednosti.

2.13. Novac i novčani ekvivalenti

U Izvještaju o novčanim tokovima pod novcem su iskazani gotovina i sredstva na tekućim računima kod stranih banaka i Međunarodnoga monetarnog fonda.

2.14. Oporezivanje

U skladu sa zakonskim odredbama Hrvatska narodna banka nije obveznik poreza na dobit.

2.15. Materijalna i nematerijalna imovina

Materijalna i nematerijalna imovina priznaju se u Izvještaju o financijskom položaju prema trošku nabave umanjenom za akumuliranu amortizaciju, osim zgrada, koje su iskazane prema revaloriziranim vrijednostima umanjenima za akumuliranu amortizaciju i zemljišta koja su iskazana prema revaloriziranim vrijednostima. Pri obračunu amortizacije upotrebljava se linearna metoda.

Revalorizacijski dobitak iskazan je kao posebna stavka u Izvještaju o promjenama kapitala. Gubici iz revalorizacije terete revalorizacijske rezerve do visine prije priznatih revalorizacijskih viškova, a gubici iznad prije priznatih viškova terete Izvještaj o dobiti izvještajnog razdoblja.

Primijenjene su sljedeće stope amortizacije:

Naziv amortizacijske skupine	Stope amortizacije primijenjene za 2013. (u postocima)	Stope amortizacije primijenjene za 2012. (u postocima)
Poslovne zgrade	2,0	2,0
Stanovi	5,0	5,0
Garaže	2,0	2,0
Mobilni telefoni	25,0	25,0
Telefonska centrala i aparati	20,0	20,0
Uredska oprema	20,0	20,0
Oprema restorana	20,0	20,0
Strojevi i ostala oprema	15,0	15,0
Namještaj	15,0	15,0
Sigurnosni sefovi (kase)	5,0	5,0
Vozila	25,0	25,0
Osobna računala	20,0	20,0
Poslužitelji i ostala računalna oprema	20,0	20,0
Programska podrška	10,0	10,0
Nematerijalna imovina	10,0	10,0

2.16. Fer vrijednost i hijerarhija fer vrijednosti

Fer vrijednost je cijena koja bi se primila za prodanu imovinu ili platila za prenesenu obvezu u uobičajenoj transakciji između sudionika na tržištu na dan mjerenja (izlazna cijena).

Tehnike mjerenja koje se primjenjuju pri određivanju fer vrijednosti jesu tržišni, troškovni i dobitni pristup. Tržišni pristup koristi se cijenama i drugim relevantnim informacijama iz tržišnih transakcija identičnom ili sličnom imovinom ili obvezama. Troškovni pristup tehnika je vrednovanja kojom se dobiva iznos koji bi bio potreban u sadašnjem trenutku da bi se zamijenio uslužni kapacitet neke imovine (koji se često naziva i tekući trošak zamjene). Dobitni pristup svodi buduće iznose (npr. novčani tok ili prihode i rashode) na jedan tekući (tj. diskontirani) iznos.